

Am. Rev. I

APPROBATIO.

Librum cui titulus : *Evangelia Dominicarum ac Festorum totius anni, Homiliticis explicationibus illustrata*, libenter et ex animo approbamus; atque ecclesiasticis viris, præsertim sacro ministerio mancipatis, commendamus. Singulari enim eruditione et norma rectam germanamque tradit Auctor Sacri Textus intelligentiam; ac simul felici labore ac successu Verbi Dei præconibus amplam exhibet doctrinam moralem, atque locupletem homiliticæ eruditionis thesaurum. Quare, ut ecclesiæ ministri, in scrutandis et evolvendis sacris Evangeliiis, copiosum habeant promptuarium, absque ulla errandi formidine, utilissimum hoc opus typis vulgari quamprimum exoptamus.

Datum Leodii 26^a Aprilis 1867.

† THEODORUS, EPISC. LEODIENSIS.

Egregium opus cui titulus : *Evangelia*, etc. auctore R. P. Schouppe, presbytero Societatis Jesu, non solum approbamus; sed, ut adjumentum ad evangelicam doctrinam fidelibus explicandam utilissimum, clero nostro valde commendamus.

Namurci 3 Maii 1867.

† V. A. EPISC. NAMURCENSIS.

EVANGELIA DOMINICARUM AC FESTORUM

TOTIUS ANNI,

HOMILITICIS EXPLICATIONIBUS

SECUNDUM MENTEM SS. PATRUM ET CATHOLICORUM
INTERPRETUM

ILLUSTRATA,

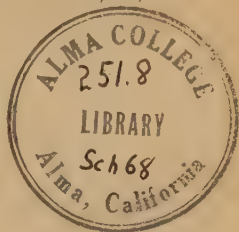
opera Francisci Xaverii SCHOUPPE, S. J.

*Omnis scriptura divinitus inspirata
utilis est ad docendum, ad arguendum,
ad corripiendum, ad erudiendum in
justitia; ut perfectus sit homo Dei, ad
omne opus bonum instructus.*

II TIM. III, 16, 17.

EDITIO ALTERA.

—
TOMUS II.
—

BRUXELLIS
EXCUDERAT H. GOEMAERE
SUMMI PONTIFICIS TYPOGRAPHUS.

EBORACI NOVI (NEW-YORK) ET CINCINNATI
APUD FRATRES BENZIGER.

—
1869

3104

DROITS DE PROPRIÉTÉ ET DE TRADUCTION RÉSERVÉS.

EVANGELIA

DOMINICARUM AC FESTORUM

ILLUSTRATA.

DOMINICA INFRA OCTAVAM ASCENSIONIS.

Joan. XV, 26 — XVI, 4. Quum venerit Paraclitus quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me; et vos testimonium perhibebitis: quia ab initio mecum estis. — Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. Absque synagogis facient vos: sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem neque me. Sed hæc locutus sum vobis, ut quum venerit hora, eorum reminiscamini quia ego dixi vobis.

Explicatio prima.

- I. *Promissio Spiritus sancti paracliti.*
- II. *Prædictio persecutionum.*

Quum venerit Paraclitus...

Postquam Dominus, in sermone super cœnam, discipulis prædixit odium ex parte mundi subeundum; ut eorum ani-

mos confirmet, mundi odio opponit auxilium Dei, per Spiritum sanctum afferendum. Aderit scilicet Spiritus sanctus, ut Apostolorum prædicationem et de Christo testimonium variis prodigiis corroboret, eaque ita corroborando victricia reddat.

Paracletus (Παράκλητος), i. e. *consolator*; aut etiam, *auxiliator*, seu *advocatus in auxilium*, qui sensus proprie in etymo græco continetur. Nomine autem *auxiliatoris*, vel generalius designatur Spiritus sancti efficacia, vel determinatur modus quo consoletur discipulos, eis nempe in omni inopia auxiliando.

Quem ego mittam vobis a Patre...

Quæ verba sic intelligenda sunt, quasi Dominus diceret : Quem ego mittam vobis ab eo loco ubi Pater est, ino ab ipso sinu Patris, a quo Spiritus sanctus procedit, et in quo consubstantiali immanentia quiescit.

Spiritum veritatis...

Spiritus sanctus est *Spiritus veritatis*, quia omnis veritatis est auctor, principium ac fons; solusque puræ et integræ veritatis doctor atque largitor, qui docet nos omnes veritates ad salutem pertinentes, liberatque ab omnibus erroribus. — Spiritus veritatis opponitur spiritui malo hujus mundi, qui mendax est, errans et fallax.

Qui a Patre procedit...

Sensus est : Qui a Patre procedit et etiam a Filio : nam ego Filius, una cum Patre mittam eum (Joan. XIV, 26), sicut ego a Patre a quo procedo missus sum; et ipse Spiritus sanctus de meo audit et accipit, sicut ego a Patre audio et accipio (Joan. XVI, 14, 15) : nimirum per ineffabilem *processionem*. — Sic ipsa Ecclesia hoc Domini verbum explicavit in Symbolo, dicens : *Qui a Patre Filioque procedit*.

Ille testimonium perhibebit de me.

Testabitur nempe quod ego sim Dei Filius, Messias ac mundi Salvator. Testimonium perhibebit efficax, ut testis perfectus, irrefragabilis, quoniam testis perfecti dotibus pollebit

quæ sunt : -1) sapientia, ut sciat veritatem ; -2) bonitas, ut eam sincere dicere velit ; -3) auctoritas, ut verax ab omnibus habeatur : hæc autem Spiritui sancto, utpote Deo, eminentissime competunt. — Non tamen testimonium reddet per se ipsum, seu voce ulla sua, immediate de cœlo ad homines intonante ; sed per Apostolos, virtute sua replendos, et loquetur, et miracula operabitur talia, quibus auctoritas divina, seu testimonium divinum manifestum fiat.

Et vos testimonium perhibebitis : quia ab initio mecum estis.

Spiritus sancti testimonio Apostolorum testimonium adjungit, tanquam subserviens et cooperans ad eandem de Christo veritatem stabiliendam. Testes futuri sunt Apostoli, -1) quatenus Spiritus sancti ministri atque viva organa ; -2) quatenus viri idonei, ut de verbis ac operibus Christi testimonium reddant : quippe qui, prout palam notum est, ab initio vitæ Christi publicæ, verborum ejus et operum testes de visu et de auditu fuerunt. — Quod quidem testimonium Apostolos virtute magna, usque ad sanguinis effusionem, perhibuisse novimus.

Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini.

Quæ scilicet dixi de persecutione et odio mundi in vos, nec non de adventu Spiritus sancti vos confirmaturi, locutus sum *ut non scandalizemini* : i. e. ideo dixi, ne offendatis in via æternæ vitæ, nec fide deficiatis, ac recedatis a me, quasi ego ea non prænoverim, aut vos admonere noluerim ; aut quasi vos, auxilio destituti, illa adversa superare non possetis. — *Scandalum*, id est, offendiculum, ab Apostolis Christus removet, tum præmonendo eos de futuro certamine, tum adversus illud Spiritus sancti auxilium eis promittendo. Ubi ergo prædicta adversa occurrent, Apostoli non nimis turbabuntur, quia prævisa tela minus ferire solent ; quin potius magnum fidei et consolationis argumentum habebunt, quum viderint omnia, quemadmodum a Domino prædicta fuerunt, evenire.

Absque synagogis facient vos.

Ne sine causa dixisse videretur : *Hæc locutus sum vobis ut non scandalizemini*, Dominus duo proponit discipulis exempla persecutionum quas passuri essent, quorum unum ignominiam, alterum vero corporale supplicium ipsis inferendum indicat, — *Absque synagogis facient vos*, i. e. excommunicabunt vos, prohibendo a synagogis et inter gentiles rejiciendo. De synagogis agitur quas in singulis oppidis habebant Judæi, et ad quas quolibet Sabbato solebant convenire : non sacrificii causa, quod tantummodo in templo offerebatur; sed ad communiter orandum, utque legem a Scribis explicandam audirent.

Sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo.

Vestri autem adversarii longius mox progredientur : non tantum e synagogis vos ejicient, sed etiam occident; imo occidendo putabunt se Dei causam tueri, et velut gratum ipsi sacrificium offerre. — Quibus verbis alludere videtur Dominus ad Apostolorum mortem, qui *sicut oves occisionis* (Rom. VIII, 36) mactandi essent; simulque docet, quanto in periculo Apostoli sint versaturi, quandoquidem habebuntur ut homines execrabiles et proscripti, in quorum caput præmium magnum proponatur.

Hoc Domini vaticinium persecutiones respicit non Judæorum tantum, sed etiam gentilium, ac præsertim Romanorum; qui a Nerone usque ad Constantinum adversus Apostolos omnesque Christi discipulos ita sævierunt, ut in sola Urbe plus quam ducenta millia Christianorum morte affecerint.

Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem neque me.

Causam persecutionum indicat Dominus, quæ talis est, ut ex una parte, persecutores non excuset, et ex altera, persecutionem patientes consoletur. Ideo enim, inquit, in

discipulos sœvient, quia nesciunt, imo scire nolunt, Christum esse Filium Dei Patris, et Apostolos legatos ejus.

*Sed hæc locutus sum vobis, ut quum venerit
hora, eorum reminiscamini, quia
ego dixi vobis.*

Hac formula : *Sed hæc locutus sum vobis*, redit Dominus ad sermonis principale filum, quod versiculo superiore derelictum ita continuari videtur : *Hæc locutus sum vobis ut non scandalizemini.... sed potius ut quum venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis.* Recordatio nimirum hujus vaticinii tunc succurrens, vobis nova erit divinæ meæ missionis demonstratio, et fidei vestræ confirmatio. Intelligetis enim, me, cum ista prænoverim, divina omniscientia fuisse præditum, et potuisse vitare si voluissem; ideoque mihi, ut Deo, confidetur fore, ut vobis tanquam Deus assistam, utque ad superanda quævis adversa fortitudinem tribuam, et demum martyrii lauream post certamen imponam.

Explicatio secunda.

Quum venerit Paraclitus.

1º Spiritus sanctus paraclitus, tertia Persona sanctissimæ Trinitatis, quæ ineffabili modo animabus nostris communicatur, est thesaurus ille cœlestis, quem Dominus Jesus nobis promeruit, fructusque proprius mortis ejus, in quo velut in suo fonte, omnia bona spiritualia, omnesque fructus particulares Dominicæ passionis continentur (1). — Non enim est solummodo *aqua viva* gratiæ, sed fons aquarum viventium : *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum; sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Joan. IV, 14.

Fons ille divinus, Ecclesiæ Christi, et animabus fidelium communicatus, effundit se in fluvium, uti Joannes vidit in

(1) *Adjumenta*, Argum. 34.

spiritu, *fluvium aquæ vitæ, splendidum tanquam crystallum, procedentem de sede Dei et Agni... et ex utraque parte fluminis, lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum; et folia ligni ad sanitatem gentium* (Apoc. XXII, 1, 2). — Porro aquæ fluminis sunt septem Spiritus sancti dona, seu ipse Spiritus munere septiformis : *Spiritus sapientiæ et intellectus, Spiritus consilii et fortitudinis, Spiritus scientiæ et pietatis... Spiritus timoris Domini* (Isai. XI, 2). — Fructus duodecim sunt omnigenæ virtutes, illæ imprimis quas Apostolus recenset, dicens : *Fructus autem Spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas*, Gal. V, 22.

2º Spiritus autem paraclitus tunc venit, quando Dominus Jesus visibili præsentia discessit; et ideo venit, ut Jesu locum apud nos teneret; suaque præsentia invisibili suppleret, at excellentiore modo suppleret præsentiam visibilem Jesu. Sic enim Dominus Spiritum sanctum, velut alterum seipsum promisit : *Ego rogabo Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum*. Joan. XIV, 16.

Ille autem Paraclitus, alius ab ipso Filio quoad Personam, non est alius quoad naturam; et in Spiritu sancto ipse Christus, secundum naturam suam divinam ineffabili modo veniet : *Non relinquam vos orphanos, veniam ad vos... in illo die vos cognoscetis quia ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego in vobis* (Joan. XIV, 18, 20). — Ergo præsentem Spiritu sancto in nobis; ipsa persona Christi, secundum naturam suam divinam, in nobis præsens est, præsentia quidem invisibili, sed quæ præsentia visibili nihil deterior, imo melior est. Etenim quamvis suave esset Apostolis visibili Jesu, Magistri sui, præsentia frui... ecce per Spiritum sanctum eadem, imo melior felicitas nobis conceditur, prout Dominus significavit, dicens : *Expedit vobis ut ego vadam : si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos : si autem abiero, mittam eum ad vos*. Joan. XVI, 7.

3º Spiritus sanctus dicitur *paraclitus*, i. e. *consolator... auxiliator*... qualis erat Jesus discipulis suis; in quo proinde

discipuli invenient omnia quæ possidebant in Jesu... omnia quæ filii possident in optimo patre. Erat enim Jesus eis pater amantissimus, qui in finem dilexit eos, vocabatque suavissima voce filios: *Filioli, adhuc modicum vobiscum sum... non relinquam vos orphanos.* Joan. XIII, 33; XIV, 18.

Quem ego mittam... Spiritum veritatis.

Spiritus sanctus vocatur *Spiritus veritatis*, 1° quia contrarius omnino est spiritui mendacii, erroris, fallaciæ, qui spiritus diaboli est, et a diabolo perversis hominibus communicatur.

2° Quia velut fons et principium existit omnis veritatis, circa Deum, circa mundum et circa hominem....

3° Quia ipse docet nos omnem veritatem, quæ ad salutem, perfectionemque nostram pertineat....

4° Quia vera et immortalia bona nobis ostendit; et ita quidem, ut ea a bonis vanis et falsis hujus mundi discernamus....

5° Quia ipse, et ipse solus ab omni errore ac deceptione nos liberat et præservat: quare necesse est, ut ipsius influxum recipiamus, ne spiritus mundanus et diabolicus nos invadat....

Ille testimonium perhibebit de me.

1° Testimonium perhibuit Spiritus sanctus, et divinitus, i. e. argumentis manifeste divinis, nempe miraculis, demonstravit, Jesum Nazarenum esse non tantum Messiam, Deique legatum; sed unigenitum Filium Dei, verum Deum et Hominem, mundi Salvatorem. Quod quidem divinum testimonium reddidit, -1) per Apostolos, in die Pentecostes et deinceps, eorum ore prædicando, eorum manibus prodigia operando, eorumque sanctitate cœlestem virtutem gratiæ manifestando. —2) Per Martyrum sanguinem... —3) Per Ecclesiæ mirabilem propagationem, ejusque perpetuum de omnigenis hostibus triumphum....

2° Testimonium illud Spiritus sancti Ecclesiæ Christi characterem divinitatis impressit indelebilem; ita ut nulla incre-

dulorum sophismata, neque hæreticorum schismata, veritatis ejus fulgorem potuerint obscurare.

3º Illud divinum testimonium etiamnum perdurat, estque vox Domini, quæ super omnem strepitum adversum intonuit : *Vox Domini super aquas, Deus Majestatis intonuit... vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia* (Ps. XXVIII). — Quod quidem testimonium Dei rejici potest; sed, solis instar, exstingui non potest. *In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum.* Rom. X, 18.

4º Spiritus sanctus testimonium quoque reddit interne, in animabus nostris: -1) sive contra nos et contra peccata nostra, per conscientiae remorsus; -2) sive pro nobis, per conscientiam bonam et sanctam fiduciam : *Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filii Dei.* Rom. VIII, 16.

5º Per unumquemque nostrum Spiritus sanctus testimonium reddere vult de Christo: scilicet per nostra opera bona, perque patientiam, et humilitatem, et charitatem nostram, bonum Christi odorem spargendo; quapropter sequitur:

Et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis.

His verbis docemur quinam idonei sint Christi testes, aptaque Spiritus sancti organa: illi nempe qui, sicut Apostoli, cum Christo fideliter et assidue versantur, ejus opera spectantes, ejus verba audientes, eique intime conjuncti adhærentes.... Quicumque igitur Christum competenter et efficaciter vult prædicare, oportet, -1) ut per peccati fugam Christum sequatur; -2) per vivam fidem, pias lectiones et sacra studia, Christum ejusque doctrinam cognoscat; -3) per assiduam orationem, perque charitatis et bonorum operum exercitium, cum Christo maneat conjunctus.

Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini.

Voluit Christus futuras Ecclesiæ persecutiones, futuras ejusque justis tribulationes longe ante prædicere, ut de illis nemo scandalizetur: i. e. ut nemo propterea fidem quam

tenet, virtutem quam colit, derelinquat; sed futura prospiciens, spirituali sese armatura præmuniendo, fiducialiter expectet: prævise quippe jacula minus feriunt. — Hinc docemur quæ prædicta sunt nobis præmeditari: nimirum tribulationes et tentationes in hac vita, — retributiones æternas in ventura, — mortem, iudicium, et futuram corruptibilis carnis resurrectionem.... ut hæc prævidendo parati et præviniti, aliquando sancte sustineamus et experiamur....

At multi solis præsentibus intenti, futura non prævident, neque cogitant; atque ideo scandalum et salutis detrimentum patientur: vanam aliquando excusationem allaturi quod non cogitaverint; antiquitus enim illud celebratum est, *stultum esse dicere: Non putaveram.*

Sed venit hora ut omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo.

1° Prædicat Dominus acerbissimas atque cruentas persecutiones, quæ revera Ecclesiam ab exordio suo vexarunt, et per decursum sæculorum, licet variatis modis, vexare non destiterunt. Has Dominus Ecclesiam suam invadere permisit, -1) ut sui discipuli non essent Magistro absimiles: *Non est servus major Domino suo; si me persecuti sunt, et vos persequentur* (Joan. XV, 20). — -2) Ut probentur electi: *Quoniam Deus tentavit eos, et invenit illos dignos se; tanquam aurum in fornace probavit illos* (Sap. III, 6). — -3) Ut virtutes clarius resplendeant, adeoque divina vis gratiæ, et Dei gloria manifestetur. Ecclesiæ veluti cœleste thuribulum, quo magis persecutione agitur, eo vehementius divina charitate inflammari, et Christi odorem spargere consuevit. — -4) Ut Christi discipulus in Deo, in eoque solo confidat, qui dixit; *Cum ipso sum in tribulatione* (Ps. XC). — -5) Ut fideles intelligant, omnia esse propter æternam vitam sacrificanda.

2° Qui cruentas persecutiones non patitur, tribulationes incruentas experietur: labores, tentationes, cruces omnigenas, quas Martyrum exemplo fortiter sustinere debet: *Nondum usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes.* Hebr. XII, 4.

*Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem
neque me.*

En ignorantia Dei et Christi, rerumque divinarum, plurimorum peccatorum causa (1). — 1° Ideo improbi persequuntur bonos, et hæretici Catholicos, quia Deum ignorant, et veritatem rerum divinarum non tenent.

2° Ideo Judæi Christum crucifigunt quia eum unigenitum Dei Filium esse nesciunt: *Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent* (I Cor. II, 8). Ideoque Dominus oravit, dicens: *Pater, dimitte illis: non enim sciunt quid faciunt*. Luc. XXIII, 34.

3° Ignorantia tamen illa nequaquam Judæos excusavit, qui voluntarie ignorantes ac cæci fuerunt: *Si cæci essetis, non haberetis peccatum* (Joan. IX, 41). — *Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem et viderunt, et oderunt et me et Patrem meum* (Joan. XV, 24). Quanto magis ignorantia Christianorum inexcusabilis est, et quanto ingratitudo eorum atrocior!...

4° Sicut ignorantia sanctæ religionis malorum fons est, ita scientia Christi et rerum divinarum, bonorum omnium principium existit: *Scientia Dei est machina, per quam structura charitatis assurgit*. S. Aug.

Reminiscamini quia ego dixi vobis.

1° In die mala, et in tribulatione qualibet, verborum Domini recordari debemus, quibus dixit, -1) tribulationes discipulis suis eventuras esse, quia *non est discipulus super magistrum*. — Dixit -2) auxilium nobis non defuturum, dummodo confidamus et oremus: *Clamabit ad me, et ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione* (Ps. XC). — *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum ut possitis sustinere* (I Cor. X, 13). *In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum* (Joan. XVI, 33). — Dixit -3) tristitiam nostram non fore diu-

(1) *Adjumenta*, Argum. 11.

turnam, sed brevi esse vertendam in gaudium : *Modicum, et videbitis me... et gaudebit cor vestrum; et gaudium vestrum nemo tollet a vobis.* Joan. XVI, 22.

2° Recordandum est quis dixerit : *Quia ego dixi*; ille nempe qui est inconcussa veritas : *Cælum et terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.* Matth. XXIV, 35.

DOMINICA PENTECOSTES.

SCHEMA PRÆVIUM.

DE MYSTERIO ADVENTUS SPIRITUS SANCTI.

Non relinquam vos orphanos : veniam ad vos.

Joan. XIV, 18.

Baptizabimini Spiritu sancto, non post multos hos dies...

*Accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti
in vos. Act. I, 5, 8.*

Christus in suis fidelibus vivit, realiter quidem ac verissime, sed *mystice*: id est, non corporali modo, sed spirituali, per Spiritum sanctum qui est Spiritus ejus. *Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. Si autem Christus in vobis est* (nempe per Spiritum suum sanctum), *corpus quidem mortuum est... spiritus vero vivit...* (Rom. VIII, 9, 10). — *Misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra* (Gal. IV, 6). — Atqui Spiritus sancti missio in die Pentecostes, i. e. in hodierna solemnitate, mirabiliter contigit. Quanta solemnitas!... Utinam aliquid de Pentecostes mysteriis intelligamus, aut aliquam partem de beatis Spiritus sancti donis corde excipiamus! Quapropter consideremus...

*

En una ex festivitativibus grandioribus, festivitas Pentecostes, qua Spiritus sancti adventus in Apostolos atque in Ecclesiam a Christo Domino constitutam, solemniter celebratur.

Neque mera commemoratio mysterii Pentecostes hodie agitur; sed ejusdem mysterii realis renovatio est; licet enim eadem prodigia non fiant, idem tamen Spiritus sanctus datur ac mittitur, qui in Apostolos descendit, quique in cordibus rite præparatis eadem sua dona diffundit: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis* (Rom. V. 5). — Utinam hæc dona Dei altissimi cognoscamus! Utinam ad ea recipienda, corda nostra digne præparemus! In hunc finem considerare proderit,

- I. *Quodnam sit mysterium adventus Spiritus sancti?*
- II. *Quomodo Apostoli Spiritum sanctum acceperint?*
- III. *Quomodo et nos eundem Spiritum sanctum accipere debeamus?*

I. *Quodnam est mysterium adventus Spiritus sancti?*—R. In eo consistit quod Spiritus sanctus substantialiter in mundum venerit, ut effectus maxime mirabiles in Apostolos atque Ecclesiam Christi nascentem operaretur. Sicut enim Verbum, secunda Trinitatis Persona, in mundum venit, ita nunc Spiritus sanctus, tertia Trinitatis Persona, ad nos homines vere descendit. — Hic tamen omnino notandum est, adventum Spiritus sancti ab adventu Dei Filii eo differre, quod Spiritus sanctus incarnatus non sit...

2º Spiritus sanctus adveniens, est tertia Trinitatis Persona, quæ a Patre Filioque procedit... Verus Deus, qui dicitur Spiritus Creator, Paraclitus, Donum Dei, Fons vivus, Charitas, etc. (1).

3º Spiritus sancti adventus, est Ecclesiæ nativitas, seu potius ecclesiastici corporis jam constituti animatio. Quemadmodum enim initio *formavit Dominus Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem* (Gen. II, 7); ita Christus formavit corpus Ecclesiæ, ex discipulorum quos congregavit multitudine... Sed corpori inspirandum erat spiraculum vitæ... Cf. Ezech. XXXVII.

4º Spiritus sanctus qui descendit, est *Spiritus Christi*, ille, qui non a Patre tantum, sed etiam a Filio procedit ac mit-

(1) Cf. *Elem. theol. dogm. De Trinit. cap. 2, art. 2, n. 182.*

titur; — ille, quo Filius Dei incarnatus, i. e. Dominus Jesus Christus, repletus ac animatus est; ille, per quem ineffabili modo idem Christus vivit, spirat, agit in nobis, ita ut verissima sint hæc verba: *Vivo autem, jam non ego, vivit vero in me Christus* (Gal. II, 20). — *Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos... ego vivo et vos vivetis... vos in me, et ego in vobis* (Joan. XIV, 18, 20). O ineffabile commercium!...

5° Idem Spiritus est *Spiritus sanctus*, prorsus oppositus *spiritui hujus mundi*: *Non spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est* (I Cor. II, 12). — Porro spiritus hujus mundi non est spiritus vitæ, sed mortis: scilicet spiritus erroris, confusionis, superbiæ... spiritus cupiditatis et avaritiæ... sensualitatis et carnalium voluptatum... — Spiritus autem sanctus, est Spiritus vivificans, quo renovatur facies terræ, id est, quo renovatur cor et anima nostra... est Spiritus veritatis, humilitatis, etc.... qualem in vita Christi, nec non in sanctis Apostolis, et in omnibus genuinis Christi discipulis manifestari videmus.

II. *Quomodo Apostoli Spiritum sanctum acceperunt?* — *Quomodo?* i. e. quibus circumstantiis historicis, sive præcedentibus, sive concomitantibus, sive subsequentibus? — Quibus vaticiniis vel figuris eventus ille prænuntiatus est? — Quo die, quo loco, quibus signis ac symbolis comitantibus, quibusve effectibus contigit?

1° Spiritus sancti adventus prædictus fuit antiquitus. *Emittes Spiritum tuum et creabuntur, et renovabis faciem terræ* (Ps. CIII). — *Terra mota est, etenim cæli distillaverunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel. Pluviam voluntariam segregabis Deus hæreditati tuæ... Ascendisti in altum, cepisti captivitatem, accepisti dona in hominibus... Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa* (Ps. LXVII). — *Hoc est quod dictum est per Prophetam Joel: Et erit in novissimis diebus, dicit Dominus: effundam de Spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt filii vestri et filiæ vestræ* (Act, II, 16 seq.). — At Spiritus sancti missio præcipue est prædicta a Christo Domino: *Si abiero, mittam eum* (Spiritum paraclitum) *ad vos* (Joan. XVI, 7). — *Baptizabimini Spiritu sancto, non post multos hos dies*. Act. I, 5.

2° Spiritus sancti adventus figuratus fuit in monte Sinai, cum inter fulgura et tonitrua Deus legem timoris dedit populo Israel; — item in visione, qua Ezechiel Propheta ossa arida vidit in homines reformari et spiritu vitæ repleri. Ezech. XXXVII.

3° Promissus Spiritus sanctus datus est Apostolis præparatis, et exspectantibus juxta verbum Domini: *Sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto* (Luc. XXIV. 45). — *Tunc reversi sunt Jerosolymam... et quum introissent in cœnaculum.... omnes erant perseverantes unanimiter in oratione, cum mulieribus et Maria matre Jesu.* Act. I, 12 seq.

4° Datus est Spiritus sanctus in die mystico Pentecostes, tempore matutino. Quo die scilicet olim filiis Israel data lex timoris in tabulis lapideis, nunc filiis Dei inscribitur lex amoris *in tabulis cordis carnalibus.* II Cor. III, 3.

5° Datus est in loco sancto: in civitate sancta, in monte Sion, in cœnaculo, in conventu Apostolorum: quæ omnia Ecclesiam indicant sanctam et apostolicam, in qua sola Spiritus sanctus accipitur, et extra quam nemini datur.

6° Datur sensibiliter, mysticis signis ac symbolis manifestatus: nimirum vento, igne et linguis. — Antea sub specie columbæ Spiritus sanctus visus est, in Baptismo Domini; sub specie nubis lucidæ, in ejus Transfiguratione; nunc autem sub specie venti et ardentium linguarum apparet. Hujusmodi porro symbola quid significant?

7° Quid symbolum venti? — Plurimas variasque Spiritus sancti operationes repræsentat. Ventus enim *de cælo* est; repentinus advenit in tempore ac momento Domini; invisibilis est; sonorus est et auribus auditur; vehemens est ac potens; velox, non tardus; refrigerans; limitibus non coarctatus, sed universalis; varios in ignem, in segetes ac plantas, in aeris tempestatem, in fluctus maris, in navigantium cursum influxus exercens... — Symbolum est vitæ, *spiraculi vitæ*, vitæ, inquam, divinæ qua filii Dei animantur: *Quicumque Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei* (Rom. VIII, 14). — *Spiritus ubi vult spirat; et vocem ejus audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat: sic est omnis qui natus est ex spiritu* (Joan. III, 8). — Symbolum venti innuit quoque Spiritum vivificantem, qui

ore Patris ac Filii emissus, renovat faciem terræ, id est, hominum corda; et cœli firmamentum, id est, Ecclesiam, luminaribus exornat: *Verbo Domini cœli firmati sunt, et Spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Ps XXXII.

Porro flamen illud mysticum implevit totam domum id est Ecclesiam universam, totam Christi familiam; — totam domum, id est quoque animam totam, adeoque totum hominem: in intellectu, in voluntate, in sensibus ipsis atque operationibus externis...

8° Quid symbolum ignis? — Denotat Spiritum sanctum, ejusque gratiam, quatenus tanquam ignis ardens et lucens purificat, — illuminat, — fovet ac vivificat. — Ignis est de summo cœlo beneficus, sicut sol; non de terra aut de nubi-
bus, maleficus, sicut fulgur; — ignis suavis est, leniter corda penetrans, emolliens, calefaciens, inflammans; — ignis potentissimus, durissima quæque ac ferrea vincens; — ignis, qui nunquam dicit: *Sufficit*; quem aquæ multæ tribulationum exstinguere nequeunt: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur?* (Luc. XII, 49.) — Ignis actuosus est, atque illi similis quo viatores in vias rectas super terram, vel in spatia cœlestia sursum rapiuntur... — Quam differt ignis ille ab igne devorante libidinis, etc. ! quem accendit diabolus... quem per linguas ignitas quoque spargit: *Lingua ignis est, universitas iniquitatis.... inflammata a gehenna.* Jac. III, 6.

9° Quid symbolum linguarum? — Linguarum (non cordium) symbolum ideo a Spiritu sancto assumptum est, -1) quia Apostoli lingua ac verbo mundum universum, omnes tribus et linguas, Christo subicere debebant.

-2) Quia Spiritus sanctus, dum cor inflamat, manifestari debet lingua, i. e. verbis fidei, spei, charitatis... verbis veritatis, orationis ac laudis Dei... verbis charitatis ac mansuetudinis erga proximum.... — Porro totus homo, totaque christiana vita quasi lingua fieri debet: ut scilicet loquatur magnalia Dei, non tantum ore ac labiis, sed manu quoque et opere... ut sicut vita Christi Domini, Verbi incarnati, ita vita Christiani fiat hymnus Deo Patri et prædicatio continua. Hujusmodi autem est vita hominis, qui Spiritu Dei agitur: quippe qui, sicut Apostoli, nihil agat aut loquatur, nisi quod

Spiritus sanctus ipsi dat agere aut eloqui : *Prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis*. Act. II, 1.

Quod autem linguæ igneæ super singulos sedent : id doni indicat permanentiam. Spiritus enim sanctus ejusque gratia datur ut conservetur, quamvis thesaurus sit portandus in vasis fictilibus.... *Ut maneat vobiscum in æternum... apud vos manebit et in vobis erit*. Joan. XIV, 16, 17.

10° Quales sunt Spiritus sancti effectus in Apostolos ? — Apostoli mutantur in viros alios, in viros novos, et quidem *integre, repentine, perfecte*.

Mutantur *integre* : ideo non dicitur : Spiritu sancto *roborati sunt*, etc., sed : *repleti sunt*... Additur autem : *omnes*, quisque scilicet secundum capacitatis suæ mensuram... — Repleti *integre* : *in intellectu*, ut credant et cognoscant omnem veritatem... *in corde*, ut possideant omnem virtutem : patientiam, humilitatem Christi, etc... *in talentis*, ut sint eloquentes, periti linguarum, opere et sermone potentes...

Mutantur *subito*. Neque tempore, neque studio opus fuit : in momento, in ictu oculi, alias obtinent cogitationes, alios affectus, alias operationes... *Facile enim est in oculis Dei subito honestare pauperem*. Eccli. XI, 23.

Mutantur *perfecte* : ita ut viri secundum cor Dei evadant; non tamen ita sunt consummati, ut nihil ipsis agendum remaneat.... Animadvertendum enim est, duplicis generis eos dona accepisse : alia, quæ, ut *donum miraculorum*, etc., propter Ecclesiam data sunt; alia, quæ, ut patientia, etc., ad propriam ipsorum sanctificationem spectant. Priora quidem incremento non indigent; posteriora autem quotidiano exercitio crescere et fructificare debent....

11° Apostoli in viros alios mutati, Spiritui sancto obediētes, res magnas per orbem efficiunt : laboribus ac tribulationibus multis Ecclesiam plantantes, in opere Domini perseverant usque ad mortem, et quidem usque ad mortem martyrii....

III. *Quomodo nos eundem Spiritum recipere debemus?* — 1° Idem ille, quem SS. Apostoli receperunt, Spiritus nobis promissus est : Spiritus ille cœlestis, prorsus differens a

spiritu hujus mundi.... Eumdem ego pauperculus recipere possum! Quanta felicitas!...

2° Imo recipere debeo. Spiritum sanctum necessario habere debeo, ut Christi discipulus esse possim: *Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus*. Rom. VIII, 9.

3° Eodem Spiritu, quo Apostoli repleti sunt, et nos replei debemus, unusquisque *secundum mensuram donationis Christi* (Eph. IV, 7); quæ tamen mensura copiosa semper erit, si ex parte nostra obstaculum non ponatur....

4° Obstacula quæ sunt? — Dissipatio, — adhæsiō rebus terrenis, — contemptus donorum cœlestium; — quæ fere reducuntur ad spiritum mundanum, oppositum Spiritui sancto, *quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum* (Joan. XIV, 17); adeoque eum non appetit, saltem non appetit fame illa sancta quæ saturabitur. — Porro quare mundus Spiritum sanctum non cognoscat, explicat Apostolus: *Animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei... quia spiritualiter examinatur* (I Cor. II, 14), seu cognoscitur; homo vero animalis nihil nisi carnaliter, seu secundum sensus externos cognoscit.

5° Debemus Spiritum sanctum recipere sicut Apostoli, ut similiter in viros alios, Spiritu Dei plenos, transmute-
mur. Quod tamen cum differentia aliqua, licet accidentali, perfici solet. Apostoli enim -1) Spiritu sancto repleti sunt subito, quasi creati in ætatis plenitudine; nos vero, non subito, sed sensim et gradatim, quasi modo geniti infantes, ad ætatis plenitudinem Christi deducimur. -2) Apostolis datus est Spiritus, tanquam ignis ardens et inflammatus; nobis, tanquam scintilla fovenda. -3) Apostolis data est gratia et charitas, tanquam arbor vitæ extensa et fructibus onusta; nobis vero datur, tanquam semen excolendum, ut crescat et fructus afferat.... — Quod si gradatim tantum Spiritus sanctus in nobis operari soleat, in iis tamen animabus quas bene dispositas reperit, promptissimos etiam producit effectus (1).

(1) *Compendium perfectionis sacerdotalis*, cap. 5, de via sanctitatis abbreviata

6° Debemus Spiritum sanctum recipere sicut Apostoli, corda nostra præparantes. Oportet nos, sicut ipsos, ex mandato Domini, recedere a mundanis et carnalibus impedimentis... sedere in civitate sancta atque in cœnaculo (Ecclesiæ), — ibique perseverare — unanimiter — in oratione; — cum Maria, matre Jesu, — donec induamur virtute ex alto...

7° Oportet ut, sicut Apostoli, omnino et non ex parte Spiritu Dei repleamur; utque in omnibus, sicut Apostoli, divino Spiritu agamur, loquentes, — operantes, — patientes sicut ipsi... in omnibus Spiritum sanctum manifestantes, a spiritu sæculi prorsus diversum. — Manifestetur oportet in nobis Spiritus sanctus donis ac fructibus suis; sicut in hominibus mundanis, spiritus nequam fructibus quoque suis palam cognoscitur : *Ex fructibus eorum cognoscetis eos* (Matth. VII, 20). — Porro Spiritus sancti dona sunt : sapientia, intelligentia, consilium, fortitudo, scientia, pietas, timor Domini (Isai. XI, 2). — Fructus autem : charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, castitas. Gal. V, 22.

8° Oportet ut, sicut Apostoli, in hoc Spiritu permaneamus; — neque ipsi resistamus, — aut tristitiam afferamus, — sed ei obediamus in omnibus perseveranter, usque ad mortem.

Conclusio. — Ut igitur huiusmodi Spiritus sancti thesaurum atque dona : thesaurum, inquam, unicum, et bonum super omne bonum, recipere mereamur; corda nostra mundemus ac præparemus diligentissime... — Excludamus spiritum mundanum, ut solo Spiritu Dei moveamur atque agamur, et per ipsum tanquam filii Dei ad domum Patris nostri supernam deducamur : *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.* Rom. VIII, 14.

IN FESTO PENTECOSTES.

Lectio sancti Evangelii secundum Joannem.

Joan. XIV, 23-31. Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum; et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis, non est meus, sed ejus qui misit me, Patris. Hæc locutus sum vobis apud vos manens. Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quæcumque dixerò vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis : non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis : Vado, et venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem : quia Pater major me est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat, ut quum factum fuerit, credatis. Jam non multa loquar vobiscum : venit enim princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam. Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.

Explicatio prima.

Præambulum de festo Pentecostes. — Evangelium proponitur hodie, solemnitati Pentecostes optime conveniens, illud nempe, quo Dominus discipulis suis Spiritum sanctum tan-

quam operis sui complementum promittit : i. e. tanquam illum divinum operatorem, qui opus fidei, a Christo in animabus inchoatum, perficiat et consummet.

Non secus ac festum Paschatis, Pentecoste christiana, quam figurabat olim Pentecoste judaica, originem ducit ex antiquo Testamento : adeoque ab ipso Deo, qui duo hæc festa, tanquam solemnitates præcipuas, maxima cultus sui mysteria continentes, populo Israel celebranda injunxerat.

Sunt autem hæc festa ita inter se connexa, ut unum sit completivum alterius : nam Pascha velut initium est liberationis populi Dei; Pentecoste vero, i. e. festum *Quinquagesimi* post Pascha diei, ejusdem liberationis consummatio.

Est ergo Pentecoste solemnitas quædam primaria, imo quæ omnium maxima dici possit, *quam si quis omnium festivitatum maximam vocet*, inquit Eusebius, *haudquaquam meo iudicio aberraverit*; quandoquidem operis redemptionis, omniumque mysteriorum Christi consummatio est et corona, novique foederis sigillum et promulgatio : *Missus est Spiritus*, inquit Augustinus, *ut quæ Salvator inchoaverat, Spiritus sancti virtus consummet; et quod ille acquisivit, iste custodiat; quod ille redemit, sanctificet iste*. — Opus scilicet humanæ salutis a Patre Creatore veluti adumbratum, a Filio Redemptore effectum, a Spiritu Sanctificatore perficitur.

Ita autem Salvatoris opus Spiritus sanctus perfecit, sicut anima perficit corpus. Ipse enim divinus Spiritus in Ecclesiam a Christo compactam, et ad imaginem ejus de carne et ossibus ejus (Ephes. V, 30) formatam, insufflavit spiraculum vitæ, et facta est in spiritum vivificantem (I Cor. XV, 45). Quo spiritu animata, Ecclesia in personis Apostolorum prodiit e Cœnaculo, ut legem novam, digito Dei suis cordibus inscriptam, universo mundo promulgarent.

Iis porro circumstantiis atque miraculis grandia hæc facta contigerunt, ut analogiæ ratione plane manifestum sit, Pentecosten christianam veteris ac figurativæ Pentecostes esse implementum.

Etenim 1° Pentecoste Judaica contigit die quinquagesimo post ceremoniam Paschatis; Pentecoste christiana die pariter quinquagesimo post verum Pascha resurrectionis Dominicæ.

2° In Pentecoste judaica, data erat lex antiqua in monte Sinai; in Pentecoste christiana, data est lex nova in monte Sion. :

3° Lex antiqua, quæ erat lex timoris, data erat inter tonitrua, fulgura et buccinæ clangorem; lex nova, lex amoris, inter sonitum spiritus vehementis et splendorem ignearum linguarum.

4° Lex timoris scripta erat extrinsecus in tabulis lapideis; lex amoris scripta est in tabulis cordium, non litteris, sed spiritu, totam interius animam vivificante, et novis ac sanctis operationibus sese manifestante. — Tunc impletum est vaticinium Jeremiæ : *Ecce dies venient, dicit Dominus, et feriam domui Israel et domui Juda fœdus novum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum... sed hoc erit pactum quod feriam cum domo Israel post dies illos, dicit Dominus : dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam; et ero eis in Deum et ipsi erunt mihi in populum.* Jerem. XXXI, 34.

Jam vero nostræ Pentecostes solemnitas apostolicæ Pentecostes non tantum annua commemoratio, sed vera jugisque renovatio est. Idem enim Spiritus, qui in Apostolos descendit *ut maneret cum ipsis in æternum* (Joan. XIV, 6), in nos venire continuat, ut eosdem, si minus visibiles, saltem invisibiles effectus producat... Quos quidem eo plenius fideles recipiunt, quo melius Apostolorum exemplo sua corda disponunt. — Ad hanc autem dispositionem perficiendam conferet pia hodierni Evangelii consideratio, in quo tres partes distinguì possunt.

- I. *Dominus spiritualem suum in animam adventum declarat.*
- II. *Explicat Spiritus sancti effectus.*
- III. *Valedicit discipulis.*

Si quis diligit me, sermonem meum servabit et Pater meus diliget eum; et ad eum veniemus...

Quum in ultima Cœna discipulorum animos consolaretur Dominus, et loqueretur de sui manifestatione discipulis, non mundo, efficienda; apostolus sanctus Judas interrogavit eum, dicens : *Domine, quid factum est quia manifestaturus es nobis*

te ipsum, et non mundo? scilicet: Quare ita ages? nonne Messias, ut rex temporalis universo mundo manifestandus est? — Hoc enim errore temporalis Messiae regni præoccupatus, Apostolus ille Domini verba non intellexerat.

Ejus quæstioni Christus respondet dicens, manifestationem sui gratiam esse, amicis suis, non inimicis, concedendam; adeoque fore, ut sese manifestet justis diligentibus se, non vero mundanis, aversantibus se: *Qui diligit me... ad eum veniemus.* — Qua indirecta responsione significat, manifestationem, de qua agitur, fore spiritualem ac invisibilem, internam, in anima per adventum et mansionem SS. Trinitatis efficiendam, eandemque pignus futuram manifestationis sui gloriosæ in cœlis.

Ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.

Ad eum qui diligit me veniemus, ego scilicet et Pater, in Spiritu sancto et per Spiritum sanctum, qui est Spiritus Patris et Filii, ab utroque nempe procedens et mittendus. Veniemus autem, ut in ejus anima maneamus, et quasi in domo ac templo nostro habitemus.

Deus qui ubique est, dicitur in animam justī venire et ibi manere, -1) quia peculiari modo incipit animæ illi præsens esse et uniri: adeo ut si, quod fieri nequit, alibi non esset, in illa tamen anima substantialiter præsens foret. -2) Quia peculiari modo in anima justī incipit operari, eam illuminando, disponendo, roborando in omni justitia (1).

Qui non diligit me, sermones meos non servat.

*Et sermonem quem audistis, non est meus,
sed ejus qui misit me, Patris.*

His verbis superiora confirmat, quasi diceret: Mundani, qui non diligunt me, non servant sed rejiciunt verba mea, quæ non aliud sunt quam verba ac mandata Dei; adeoque ipsum Deum rejiciunt. Quomodo ergo in eis manere, et spiritualiter eis nos manifestare possemus? — Hæc non tantum explicationis causa adjicere Dominus videtur; sed ideo

(1) Cf. *Elem. theol. dogm.* t. 1, tract. 6, *De SS. Trinit.* nn. 172, 173.

etiam, ut discipulos ad mandatorum suorum observantiam exhortetur, quæ certa via est, ut ad sui manifestatione fruedum perveniant.

Hæc locutus sum vobis, apud vos manens. Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.

Sensus est ; Hæc sunt fere omnia quæ dicere vobis debebam, dum vobiscum manerem, et antequam abeam. Multa quidem supersunt dicenda vobis, quæ tum propter ruditatem vestram, tum propter rerum sublimitatem ac novitatem, portare nondum potestis ; sed veniet *Spiritus sanctus*, qui vos perfecte *docebit*. Illa etiam, quæ hactenus ex me audistis, ipse vobis *suggestet*, et opportuno tempore in memoriam revocabit.

Docebit omnia, quæcumque scilicet ad mysteria mei adventus et incarnationis pertinent, quæque ad Ecclesiæ instructionem, foundationem, stabilitatem, sanctificationem sunt necessaria.

Quem mittet Pater in nomine meo....

Mittet Pater Spiritum sanctum *in nomine meo*, i. e. pro me, meo loco, ut vices meas gerat, meumque opus, quod ego inchoavi, prosequatur : nimirum ut fidem vestram, doctrinamque meam, atque Ecclesiam perficiat.

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis :

Hæc est Christi valedictio more Hebræorum, qui abeuntes vel redeuntes peregre, verbo *pax tecum* valedicere ac salutare solebant : atque pacis nomine salutationem, et omnium rerum prosperarum, omnis boni, omnisque felicitatis appellationem significabant.

Non quomodo mundus dat, ego do vobis.

Sensus est : Pacem vobis do quamdam præstantissimam, a pace mundana prorsus absimilem. Aliam enim mundus,

aliam ego do pacem; imo, alio modo mundus dat suam, alio modo ego do pacem meam. — Scilicet, -1) mundus temporalem, brevem, imo falsam dat pacem; Christus autem æternam ac veram, illam nempe quæ in gratia ac futuræ gloriæ promissione consistit. -2) Mundus temporalem illam felicitatem verbis adulatoriis apprecari, imo promissionibus polliceri potest, reipsa dare non potest: cum etiam temporalis prosperitas a Providentia pendeat; Christus autem et sincere apprecatur, et promittit suam pacem, et tanquam ejus auctor ac dominus, eam reipsa largitur.

Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis: Vado et venio ad vos.

Cum *pacem* seu *vale* dixisset Dominus, atque ita proximum suum discessum denuo indicasset, iterum discipuli tristitia moti atque turbati sunt; quapropter benignissimus Dominus eis animum addere studet, in memoriam revocando promissionem revertendi, quam eis dederat, dicens: *Vado, et venio ad vos*; i. e. vado quidem ad mortem, et ad Patrem; sed non relinquam vos orphanos. Veniam ad vos per Spiritum sanctum et in Spiritu sancto (1), quem mittam vobis: quo fiet, ut ineffabili unione *vos sitis in me et ego in vobis* (supra, vers. 18, 19).

Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem: quia Pater major me est.

Diligebant sane Apostoli Christum, ideoque de ejus discessu tristabantur; illud ergo *si diligeretis me*, nequaquam supponit ipsos divinum Magistrum non diligere, sed tantum non *sic* eum diligere *ut* deberent. Sensus itaque est quasi Dominus diceret: Si quod vera et sincera dilectio postulat ageretis, non dolorem sed gaudium de meo habitu haberetis. Etenim mihi prodest abire ad Patrem, qui utpote

(1) In hunc sensum Cyrillus et Chrysostomus promissum Domini ad discipulos reditum intelligunt. Alii tamen interpretes, cum Card. Toletus, Christum loqui existimant de reditu suo corporali per resurrectionem ex mortuis. Cf. Tolet. in Joan. XIV, 18.

major quam ego, secundum meam naturam humanam, me exaltabit, atque gloria et honore coronatum ad dexteram suam collocabit.

Et nunc dixi vobis priusquam fiat, ut quum factum fuerit credatis.

Sensus est : Nunc, ut alias, per modum vaticinii futuram meam ascensionem annuntio, ut post eventum in fide confirmemini, et perfecte credatis, me esse vere Christum seu Messiam, Deique Filium, Salvatorem mundi.—Iterum scilicet atque iterum Dominus prædicit se abire ad Patrem : non tantum quia in ea re cardo fidei et summa consolationis discipulorum vertebatur ; sed etiam ut, quum illi Jesum paulo post in cælum evehi cernerent, intelligerent ipsum ad Patrem ire, æquali cum Patre gloria fruiturum : adeoque Jesum esse verum Dei Patris Filium.

Jam non multa loquar vobiscum : venit enim princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam.

Prædicit etiam adventum satellitum et Judæorum, ut discipuli minus turbentur, et ut sint in fide stabiles. *Jam*, inquit, *non multa loquar vobiscum* : i. e. non superest tempus plura vobis dicendi ; quia *venit princeps mundi hujus*. Scilicet diabolus, in persona Judæ et Judæorum, quibus tanquam instrumentis operatur, jam in via est ut me ad mortem rapiat : me innocentem, in quem, ut princeps mundi, et dominator jure peccati, jus nullum possidet : *Et in me non habet quidquam*. — Imo nec quidquam potestatis habet in me, ut me vincat aut perdat prout intendit ; et licet moriturus sim, id nequaquam fiet ejus potentia et vi, sed mea voluntate ac libertate, qua Patris mei voluntatem quæro et impleo. Hic sensus patet ex sequentibus.

Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.

Quædam hic supplenda sunt ; sententia enim est quasi diceret : Non morior eo quod ullam in me diabolus mortis causam inveniatur, aut quod me suis viribus cogat mori ; sed

ut cognoscat mundus a me redimendus, quod Patrem ejusque voluntatem ac gloriam diligo. — Moriebatur quidem Dominus ut mundum redimeret; sed inde conseqebatur, ut ejus erga Patrem amorem et obedientiam mundus cognosceret. — Quod dicit : *Mandatum dedit mihi Pater*, loquitur ut homo, Patri subjectus et obediens. Ideo autem hæc discipulis aperit, ut eorum confirmet fidem, ne putent Dominum infirmitate aut necessitate mori, potius quam libera voluntate sua, sicut prædixerat propheta : *Oblatus est, quia ipse voluit*. Isai. LIII, 7.

Explicatio secunda.

Totum hoc Evangelium spectari potest ut supremum consolationis verbum, quo Dominus discipulis valedicit, quodque summatim reducitur ad illud : *Vado, et venio ad vos* : i. e. discedo a vobis quoad præsentiam visibilem; sed alio modo, eoque meliore, venio ad vos quoad præsentiam invisibilem, qua me secundum divinitatem meam, una cum Patre et Spiritu sancto possidebitis.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit.

De amore Domini nostri Jesu Christi (1) hic sermo est, deque pretiosis effectibus quos ille amor in anima producit.

1º Amoris hujusmodi vis tanta est, ut ad bene operandum et ad mandata servanda sit efficax : *Qui diligit me, sermonem meum*, id est, mandata mea *servabit*.

2º Quæ sunt motiva amandi Christum Dominum? Omnia motiva concurrunt : amandus enim est Christus, quia undequaque amabilissimus, tum ratione suæ personæ, tum ratione beneficiorum suorum erga nos. Persona nimirum est divina, sed incarnata, i. e. quæ naturam humanam hypostatice assumpsit : adeo ut in ipso sint omnes thesauri divinitatis, et simul omnes dotes præclarissimæ, quibus humanitas secundum animam et corpus ornari possit. *Dominus virtutum ipse*

(1) *Adjumenta*, Argum. 41, schemate 3.

est Rex gloriæ.... speciosus forma præ filiis hominum, electus ex millibus... totus desiderabilis (Ps. XXIII, XLIV; Cant. V). — Diligendus est Christus Dominus, quia ipse prior dilexit nos, *et animam suam pro nobis posuit* (I Joan. III, 16) : *dilexit me, et tradidit semetipsum pro me.* Gal. II, 20.

3º Quanta est excellentia dilectionis Christi? — Est summa, cum sit excellentia ipsius charitatis, quæ virtutum omnium, adeoque perfectionum omnium quæ homini inesse possint, præstantissima est. Amor enim Christi identificatur cum amore Dei, quia Christus Deus est : *Qui videt me, inquit, videt et Patrem, — qui me odit, et Patrem meum odit.* Quare qui diligit Christum, diligit et Patrem; ideoque dicit : *Qui diligit me, diligitur a Patre meo, et ego diligam eum* (Joan. XIV, 21). — Idem scilicet est, amare Deum in se, et amare eum in Christo; idem inquam amor Dei, eadem charitas : non tamen ex parte nostra eadem est amandi facilitas. Etenim Christum, Deum ac Dominum nostrum, quoniam visibilis est, et amabilitatem divinam ineffabili ac suavissimo modo oculis nostris in sua humanitate manifestat, longe facilius amamus : ita enim ipso *visibiliter Deum cognoscimus, ut per hunc in invisibilium amorem rapiamur.*

4º Amor Christi Domini non tam consistit in cordis affectu, quam in observatione mandatorum ejus, et præcipue in mandato ejus de diligendo proximo. *Qui habet mandata mea, et servat ea, ille est qui diligit me. — Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem sicut dilexi vos. — Si sic Deus dilexit nos, et nos debemus alterutrum diligere* (I Joan. IV, 11). — Quare e converso, qui mandata non custodit, Deum non diligit : nam, ut S. Gregorius ait (homil. 30), *probatio dilectionis, exhibitio est operis. Nunquam amor Dei est otiosus : operatur enim magna, si est; si vero operari renuit, amor non est.*

5º Amoris hujusmodi principium est, -1) Spiritus sancti gratia atque lumen, quo Christum ejusque amabilitatem cognoscimus : hac enim cognita, cum quasi sponte et necessario amamus. -2) Accedit frequens de Christo Domino, ejusque amore et beneficentia erga nos, consideratio et meditatio....

6° Amoris Christi Domini effectus imprimis est, mutua erga nos dilectio Dei : *Si quis diligit me... Pater meus diligit eum, — et ego diligam eum* : i. e. diligitur a Deo peculiari et efficaciore amore, ex quo, velut ex fonte, ineffabilia homini dona scaturient. — Quanta gloria creaturæ, quantumque bonum, a Deo ac Domino nostro Jesu Christo diligi, Deique amicitia frui ! *Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.* Joan. XV, 14.

*Et ad eum veniemus, et mansionem apud eum
faciemus.*

En dilectionis Dei erga amantem animam effectum mirabilem, quem modo Dominus manifestationem sui vocavit, dicens : *Ego diligam eum, et manifestabo ei me ipsum* ; adeo ut effectus ille in anima dilecta ; sit simul manifestatio Dei et ejus inhabitatio ineffabilis.

1° Manifestat Dominus se ipsum animæ -1) in hac vita, per clariorem in dies sui, suorumque mysteriorum et donorum cognitionem : non tantum speculativam, sed et practicam atque experimentalem, qua sancti gustant et sapiunt Christum : ideoque in pios gratitudinis, amoris, laudis et jubilationis affectus erumpunt, ut Paulus : *Quis nos separabit a Charitate Christi?* (Rom. VIII, 35) —2) In cœlo, claritate perfecta, ubi videbunt per speciem, quem hic viderunt per speculum et in ænigmate fidei.

2° *Inhabitatio SS. Trinitatis in anima justis*, est substantialis, ita ut Deus, qui spiritus est, in spiritali anima, tanquam in templo, mansionem faciat : *Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis?*

-1) Quantum Dei beneficium ! Deus enim dat justo non solum gratiam suam, sed etiam se ipsum, ita ut realiter in anima, tanquam in templo viventi residendo, eam sua præsencia lætificet, suisque donis exornet.

-2) Quanta animæ sanctæ felicitas ! Non tantum templum Dei, sed veluti paradisus vivens efficitur, ubi, licet sub velamine fidei, Deus sedem suæ majestatis constituit, et mirabilia sua manifestat.

-3) Quis finis est Dei adventus in animam? — Non alius quam ut misericordiam exerceat. Etenim SS. Trinitas venit ad tres animæ potentias, quas ad sui imaginem creavit, ut hanc sui imaginem, concupiscentiis depravatam, reformet, renovet et perficiat : Pater memoriā, Filius intellectum, Spiritus sanctus voluntatem sanctificat... — Hæc autem omnia operantur in modum stabilem, ut fructus ille maneat, sicut ipsæ divinæ personæ mansionem facere in anima volunt. Sed, pro dolor! ut S. Gregorius ait, in quorundam corda veniunt, et per hominum culpam mansionem facere non possunt.

-4) Nonne debet homo animam suam, a) sanctificare, ut dignum tabernaculum Altissimi evadat? b) Eam ab omni vel levissimo peccato custodire, quod oculos divinæ Majestatis offenderet? c) Multo magis ab omni lethali culpa abhorrere, quia abominatio in loco sancto esset? *Quæ enim societas luci ad tenebras? Qui consensus templo Dei cum idolis? Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus : Quoniam inhabitabo in illis.* II Cor. VI, 14, 16.

*Paraclitus autem Spiritus sanctus... ille vos
docebit omnia.*

De tertia persona SS. Trinitatis hic sermo est. Hæc autem divina persona cur vocatur Spiritus sanctus paraclitus? — Quibus promittitur et datur? Quos effectus producit?

1º Tertia SS. Trinitatis persona vocatur -1) *Spiritus*, a) non tantum quia incorporeus est, sicut Pater et Filius; sed etiam b) quia est veluti spiratio amoris mutui inter Patrem et Filium; et c) quia carnales homines ad spiritualia elevat, imo velut in spirituales convertit. —2) Vocatur Spiritus *sanctus*, *sanctificator*, quia est per essentiam ipsa increata sanctitas, a qua omnis sanctitas hominum et angelorum, velut radius a sole emanat et profluit. —3) Vocatur *paraclitus* (1), quia in omni nostra tristitia, necessitate et inopia, consolator et auxiliator existit.

(1) Vid. supra, Domin. infra Octav. Ascens. pag. 2.

2° Spiritus sanctus promittitur et datur Christi Ecclesiae, adeoque omnibus Ecclesiae membris, seu Christi fidelibus : quatenus vere inserti sunt in corpore illo mystico Domini, quod Spiritus sanctus velut ejus anima informat. Ergo idem ille Spiritus, qui in Apostolos descendit et primævam Ecclesiam animavit, adhuc modernam Ecclesiam animat; et indies in fideles, dummodo corda sua aperiant et præparent, descendit.... — Præparatio porro requisita ea est quam adhibuerunt Apostoli, commendatam a Domino, dicente : *Sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto.* Luc. XXIV, 49.

3° Quosnam effectus producit? — Effectus mirabiles, quos in Apostolis die Pentecostes modo visibili produxit, hodie dum in nobis, etsi plerumque invisibiliter, operari continuat : lumen in mente, amorem Dei in corde, et robur ac patientiam in carne....

Cum autem Dominus Spiritum sanctum promitteret, peculiari modo effectum doctrinæ et illuminationis ejus designavit, dicens : *Ille vos docebit omnia.*

Docet autem -1) tum externe, per prædicationem Ecclesiae, etc. ; tum interne, per illustrationem et unctionem sanctam quam in animas diffundit. Et hæc quidem interna doctrina præcipua est et omnino necessaria: non enim sufficit prædicatoris vox ad rei prædicatæ intelligentiam vel assensum; sed opus est, ut Spiritus sanctus mentem interius illuminet ad veritatem intelligendam, et voluntatem inclinet ad eam amplectendam, et memoriam confortet ad eam retinendam. — Quam bonum, quamque gloriosum doceri ab ipso Deo ! *Et erunt omnes docibiles Dei.* Joan. VI, 45.

-2) Docet omnia quæ requiruntur ut simus perfecti Christiani, discipuli Jesu Christi : seu, quæcumque credere et facere debemus, ut cum Christo ad resurrectionis et ascensionis gloriam perveniamus....

-3) Docet modo practico et efficaci : i. e. tali modo, ut non tantum legem cognoscamus, sed etiam observemus ; ut non tantum viam discernamus, sed etiam decurramus ; ut non tantum virtutis pretium intelligamus, sed etiam ut ipsam fortiter sectemur. Docet nempe recta sapere, docet expiare

et fugere peccatum; docet imitari Christi humilitatem, mansuetudinem, patientiam, charitatem...

-4) Ut autem divinum hunc doctorem cum fructu audiamus, oportet nos in schola ejus manere, esse dociles, obediētes et humiles sicut parvulos: *Quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis.* Matth. XI, 25.

-5) Ipse solus docet veram sapientiam; ejusque magisterium si negligatur, alius statim accedit magister erroris et mendacii. — Necessario enim homo docendus est: non enim cognoscit quomodo sit ipsi in hac terra degendum, et qua via felicitatem ad quam anhelat consequatur.... Quare magistrum eligat oportet, vel Spiritum sanctum, Spiritum veritatis; vel spiritum immundum, spiritum mendacii et erroris...

Suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis.

Suggerit Spiritus sanctus tempore opportuno quæcumque Dominus verbo vel exemplo locutus est. — 1º Tempore tentationis suggerit quæ Dominus docuit de peccato et de inferno: omnia nempe esse sacrificanda, ne animam per peccatum perdamus; non esse timendam vel ipsam mortem corporis, sed illum solum esse timendum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam,

2º Tempore laboris et certaminis: copiosam fore mercedem nostram in cœlis....

3º Tempore tribulationis: passionem Domini a nobis discipulis ejus imitandam esse; non enim discipulum esse supra magistrum....

4º Quando sollicitat superbia: humiliatum esse Dominum Jesum, propterea exaltatum in gloria Dei Patris, etc.

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.

1º Magnum est bonum pacis, qua cor hominis veluti satiatum conquiescit; quamque propterea omnes appetunt et persequuntur, etsi non omnes inveniunt....

2º Duplex enim datur pax, una vera, altera falsa; una pax Christi, altera pax mundi nuncupatur.

3º In quo utraque consistit? — Pax Christi, quam Christus nobis promeruit, reliquit, dedit, inchoata tantum est in hac vita, perficienda postea in cœlo. In præsenti vita, est quædam ordinata concordia cum Deo, cum proximo, cum seipso (4). Dici etiam potest consistere in conscientia bona, et suavissima spe futuræ gloriæ; estque tota interior, ab externis vicissitudinibus non dependens, et in mediis tribulationibus perdurans: imo tribulationibus et patientia stabilitur potius quam turbatur. — Pax mundi a pace Christi prorsus diversa est: *Non quomodo mundus dat, ego do vobis*. Pax mundi scilicet falsa est: tota spectat ad præsentem vitam, et in solis bonis temporalibus consistit: in valetudine bona, in divitiis, in honore ac opinione hominum, in corporis commoditatibus, etc.; quæ si deficient, etiam pax turbatur ac deficit. Quanquam et ipsa illa bona si affluant, veram pacem cordi dare nequeunt: *Non est pax impiis, dicit Dominus* (Isai. XLVIII, 22). — *Omnes avaritiæ student... dicentes: Pax, pax; et non erat pax*. Jerem. VI, 14.

4º Illam pretiosam Domini pacem, nobis tanquam hereditatem relictam, semper obtinere possumus et debemus: dummodo -1) ejus virtutes, præsertim humilitatem ac mansuetudinem imitemur: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde; et invenietis requiem animabus vestris* (Matth. XI, 29); et -2) dummodo excludamus e corde nostro iram et superbiam, causam omnis perturbationis atque tumultus. *Inter superbos semper jurgia sunt* (Prov. XIII, 10). — *Odibilis coram Deo est et hominibus superbia*. Eccli. X, 7.

(1) Pülcherrime Augustinus de pace universali disserit, *De civil. Dei*, I. 19, c. 13, n. 1, his verbis: « Pax itaque corporis, est ordinata tempera-
« tura partium. Pax animæ irrationalis, ordinata requies appetitionum.
« Pax animæ rationalis, ordinata cognitionis actionisque consensio. Pax
« corporis et animæ, ordinata vita et salus animantis. Pax hominis mor-
« talis et Dei immortalis, ordinata in fide sub æterna lege obedientia. Pax
« hominum, ordinata concordia. Pax domus, ordinata imperandi atque
« obediendi concordia cohabitantium. Pax civitatis, ordinata imperandi
« atque obediendi concordia civium. Pax cœlestis civitatis, ordinatissima
« et concordissima societas fruendi Deo, et invicem in Deo. Pax omnium
« rerum, tranquillitas ordinis. »

Non turbetur cor vestrum neque formidet.

En animi fortitudo, fiducia, patientia, serenitas animi, in quibusvis rebus adversis firmiter retinenda. — 1° Servanda est animi tranquillitas ac serenitas, quia hæc Domino gratissima est : *Non enim in commotione Dominus* (III Reg. XIX, 11). — *Factus est in pace locus ejus.* Ps. LXXV.

2° Etsi omnia reliqua in nobis et circa nos concuterentur, nihil est cur *turbetur cor nostrum*, quia Dominus nobiscum est : *vadit enim, et venit ad nos*, scilicet vadit ad Patrem, quoad præsentiam visibilem ; venit ad nos, et nobiscum atque in nobis manet, per præsentiam invisibilem. Quidquid ergo accadat mihi, *et si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Ps. XXII.

Ut cum factum fuerit, credatis.

1° Quæcumque Dominus prædixit Apostolis suis, impleta sunt, et etiamnum impleri videmus... Cur ergo tam debili fide credimus ?

2° *Ut credatis.* Ex vaticiniis Domini quæ hactenus impleta sunt, credere debemus ea quæ nondum evenerunt : ea nempe quæ de morte, de judicio, de æterna mercede unicuique pro operibus retribuenda, nos docuit. Qui has veritates non credunt, vel ita vivunt quasi eas non crederent, illi mox experientia luctuosa coacti credent, sed sero nimis, quum jam a ruina in quam devenerint liberari non poterunt....

Venit princeps mundi hujus, et in me non habet quidquam.

1° Diabolus, qui Dominum pervitam tentare, et per pravos homines vexare contendit, nunc morti proximum summo furore aggreditur : quo docemur salutis hostes morientium animabus præcipue insidiari. In extremo namque agone *descendit diabolus habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet.* Apoc. XII, 12.

2° Beati moribundi, qui per vitæ decursum hostem vincendo exercitati sunt; qui oratione armati, B. Virginis et Sanctorum auxilio circumdati invenientur...

3° Beati, qui cum Domino dicere possunt : *In me non habet quidquam* : -1) non habet quidquam potestatis, quia cor meum, et omnes animæ potentiæ Deo sunt devotæ et unitæ. -2) Non habet quidquam juris, neque quod reprehendat : quia omnia mea peccata rite expiata sunt, et in divinæ misericordiæ oceanum conjecta. Sic S. Martinus Turo-nensis, instante morte, viso humani generis hoste : *Quid, inquit, adstas, cruenta bestia? nihil in me, funeste, re-peries.*

Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.

1° En Christi obedientia usque ad mortem, mortem autem crucis; propter quam exaltabitur in gloriam Pa-tris.....

2° Beati, qui idem illud verbum, præsertim in rebus ar-duis usurpare possunt : *Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.*

3° En agendi regula vere christiana, quamque verus qui-libet Christi discipulus sequi debet : ut *sicut mandatum dedit ipsi Pater, sic faciat*.... Qui alterius domini mandatum faciunt, nimirum mundi, diaboli, passionis cujuspiam; illi regulam agendi christianam non sequuntur, nec proinde veri discipuli Christi vocari possunt. Utinam regula hæc, et lex *Spiritus Dei vivi in tabulis cordis carnalibus* inscribatur! (II Cor. III, 3) — *Quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos et misericordia.* Gal. VI, 16.

IN FESTO SANCTISSIMÆ TRINITATIS.

SCHEMA PRÆVIUM.

DE MYSTERIO SS. TRINITATIS.

*Tres sunt qui testimonium dant in cœlo : Pater,
Verbum, et Spiritus sanctus; et
hi tres unum sunt.*
I Joan. V, 7.

Sanctissimæ Trinitatis mysterium jure merito fidei christianæ mysterium fundamentale nuncupatur. Etenim, 1º in sanctissima Trinitate, tanquam in basi divina, totum nititur dogmatum ædificium : prout ex Symbolo apostolico facile patet, quod ad SS. Trinitatem omnes fidei articulos reducendo, ea tantum continet quæ de singulis SS. Trinitatis personis credere debemus : *Credo in Deum, Patrem... et in Jesum Christum, Filium ejus unicum... et in Spiritum sanctum...* — 2º In omnibus aliis fidei punctis SS. Trinitas supponitur... — 3º Idem mysterium firmitatem præstat fidei nostræ subjektivæ, totique sanctificationis nostræ ædificio, quatenus scilicet sanctissimam Trinitatem vera devotione colimus. Hoc enim statui potest, cultum SS. Trinitatis, tum ad nutriendam fidem, tum ad pietatem fovendam aptissimum esse. — Quapropter SS. Trinitatem religiosissime ac devotissime colamus : quam devotionem sequentibus considerationibus augere conemur.

I. *Quid de SS. Trinitate credendum?*

II. *Quomodo fidem hanc vita nostra exprimere debemus?*

I. *Quid de SS. Trinitate credendum est?* — 1° Id quod infallibilis veritas, ipse Deus loquens nobis revelavit : unum esse Deum, unam naturam divinam seu deitatem, in qua tamen una ac simplicissima deitate tres sunt personæ : Pater et Filius seu Verbum, et Spiritus sanctus. — Unitas cadit in naturam, trinitas in personas.

2° En *mysterium*, ab infallibili veritate nobis revelatum (1) : *mysterium* indubium, quia a Deo ipso proponitur; sed altissimum, quia intima deitatis attingit : adeoque profundum nobis, quodque nostra intelligentia capi non potest. — Nec mirum quod non intelligamus profunda Dei Creatoris, qui opera ejus, seu creaturas, intelligere minime valeamus. Sunt enim innumerata in naturalibus rebus *mysteria*, intellectui nostro prorsus impervia. Luminaria cœli, ex. gr. quomodo luceant; terræ semina quomodo germinent et fructus juxta speciem suam afferant, quis explicabit? Vitam nostram, animam et operationes ejus, corpus, visum, auditum, aliosque sensus, et commercium illud ac vinculum quod spiritum inter et carnem nostram intercedit, quis cognoscet? Quomodo ergo, naturam creatam non intelligentes, naturam divinam intelligere possimus? *Quæ Dei sunt, nemo cognovit nisi Spiritus Dei.* I Cor. II, 11.

Hujusmodi autem *mysteria* nobis proponere Deus voluit, non tantum ut arcana sua misericorditer aperiret; sed etiam ut sic obsequium nobilissimum intellectus nostri acciperet, secundum illud : *In captivitatem redigentes omnem intellectum, in obsequium Christi.* II Cor. X, 5.

(1) Cf. *Elementa Theol. dogm.* tract. 6 *De SS. Trinit.*, Introduct. n. 48 seq.; cap. I, art. 1, n. 96 seq. — *Nota.* Subtiliores scholarum speculationes de hoc mysterio communiter afferendæ non sunt, quas sicut a theologis sciri utilissimum est, ita coram populo explicari inutile, vel etiam periculosum esse solet. Fides potius excitetur, considerando infallibilitatem Dei revelantis, humani intellectus infirmitatem, divinæ naturæ arcana et incomprehensibilitatem, etc. Quædam etiam similitudines, sed parce, adhiberi possunt; et demum actum fidei elicere proderit.

Sanctissimæ itaque Trinitatis dogma docili fide credamus et adoremus, non vero intelligere frustra velimus. Recordemur quod de S. Augustino referri solet, cum inscrutabile illud mysterium penetrare conaretur, eum angeli monitum accepisse : Facilius oceani aquas exigua concha contineri, quam Trinitatem mente humana percipi posse.

3° Non tamen desunt imagines quædam et vestigia SS. Trinitatis, in creaturis apparentes : sic, in anima una habemus tria hæc : vitam, intellectum et voluntatem; in uno sole item tria, focum, calorem, splendorem (1). — Hujusmodi tamen imagines imperfectæ sunt, nec ita sanctissimam Trinitatem adumbrant, ut non relinquant mysterium, quod docili ac mancipata mente credere debeamus. — Credo, itaque, o infallibilis veritas, Deus meus, trinus et unus! Credo mysterium hoc adorabile, sicut reliqua omnia quæ revelare nobis dignatus es; credo fide firmissima, in qua vivere ac mori paratus sum...

II. *Quomodo SS. Trinitatis fidem vita nostra exprimere debemus?* — Fides hominis christiani, ejus vita, id est, actibus ac moribus ejus, exprimi et apparere debet. — Fides porro SS. Trinitatis, in christiana vita vario modo exprimenda est, nimirum :

1° Fidei professione, quæ Symbolo Apostolorum continetur. — An Symbolum hoc memoriter teneo? an intelligo? — An idem frequenter, ac pie recitare soleo?...

2° Invocatione. — Sanctissimam Trinitatem invocemus juxta exemplum S. Matris Ecclesiæ, quod præsertim in festo SS. Trinitatis videre est.... Item, juxta exemplum Sanctorum, inter quos S. Franciscus Xaverius frequenter ingeminare audiebatur : *O sanctissima Trinitas! O sanctissima Trinitas!* — Porro invocatio SS. Trinitatis super nos facta est a sancta Matre Ecclesia in Baptismo.... a nobismetipsis vero per totam vitam facienda, præcipue signaculum crucis efformando et dicendo : *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.* — Num verba hæc intelligo?... num crucis signaculum frequenter, pie ac sancte adhibeo?...

(1) Cf. *Elem. dogm.* ibid. cap. 1. art. 1. n. 74.

3° Gratitude pro beneficiis, quæ a SS. Trinitate, singulisque personis divinis accepimus. — Pater creavit me, Filius redemit me, Spiritus sanctus sanctificavit me.... — Tota Trinitas SS. ad imaginem et similitudinem suam fecit me.... atque in Baptismi lavacro refecit me, vivificavit et in filium adoptavit.... In nomine enim SS. Trinitatis baptizatus sum; imo omnia sacramenta, omniaque Ecclesiæ beneficia in eodem nomine quotidie recipio.... Nimirum quæcumque facit sancta Mater Ecclesia, *in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti* facere consuevit: sacrificia, laudes, supplicationes, benedictiones... omnemque cultum in eodem nomine peragit; — filiosque suos a principio vitæ usque ad exitum, in nomine SS. Trinitatis deducit: *Proficiscere, anima christiana de hoc mundo, in nomine Dei Patris, omnipotentis, qui te creavit; in nomine Jesu Christi Filii Dei vivi, qui pro te passus est; in nomine Spiritus sancti, qui in te effusus est.* — *Non intres in iudicium cum servo tuo, Domine.... sed gratia tua illi succurrente, mereatur evadere iudicium ultionis, qui dum viveret, insignitus est signaculo sanctæ Trinitatis* (1). — Pro tot tantisque beneficiis quomodo sanctissimæ Trinitati gratitudinem exhibemus?....

4° Conservatione gratiæ sanctificantis. — Per gratiam enim sanctificantem SS. Trinitatis imaginem exprimere debemus. Gratia nempe animam nostram deiformem efficit, *divinæ consortem naturæ* (II Pet. I, 4), eique trinam virtutem, fidem, spem et charitatem communicando, SS. Trinitatis imprimit characterem... O quanta animæ pulchritudo ac nobilitas, dum hanc imaginem gerit et similitudinem Dei altissimi!... — Quomodo autem imago hujusmodi inquinatur, deturpatur, profanatur ac deletur peccato?.... Quomodo conservatur, splendidiorque efficitur?...

5° Puritate animæ et corporis. — Corpus nostrum et anima nostra, adeoque tota nostra substantia SS. Trinitati consecrata est atque dedicata in templum: *Vos estis templum Dei vivi* (II Cor. VI, 16). — Sanctissima Trinitas in anima iusti, velut in sanctuario viventi, substantialiter inhabitat: *Qui habet*

(1) In *Rituali*, offic. defunctor. et commendat. animæ.

mandata mea et servat ea, ille est qui diligit me... et Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus (Joan. XIV, 21). — Atqui templum Dei nonne purum esse debet? *Domum tuam decet sanctitudo, Domine, in longitudinem dierum* (Ps. XCII). — Quid, si quis templum Dei convertat in fanum idolorum?... Quid, si quis per peccatum sanctissimam Trinitatem ejiciat, et diabolum introducat?... *Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.* I Cor. III, 16, 17.

6° Unione charitatis fraternæ. — Charitas enim proprius filiorum Christi character est, eosque ad similitudinem SS. Trinitatis coadunat, juxta verbum Domini: *Qui credituri sunt... omnes unum sint, sicut tu Pater in me et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint; ut credat mundus quia tu me misisti.* Joan. XVII, 20.

Conclusio. — Fide igitur viva SS. Trinitatis mysterium credamus et confiteamur; unum Deum, Patrem et Filium et Spiritum sanctum, reverentia profundissima adoremus, — fiducialiter invocemus, — sanctitate vitæ colamus... Ut qui a sanctissima Trinitate adoptati et signati, tanquam veri filii Dei, similitudinem divinam exhibentes, agnosci a Patre et in paternam domum recipi mereamur.

IN FESTO SS. TRINITATIS.

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

Matth. XXVIII, 18-20. Dixit Jesus discipulis suis : Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti; docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis : et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.

Explicatio prima.

In festo sanctissimæ Trinitatis, illud prælegitur Evangelium, in quo Christus Dominus mysterium trium in una Deitate Personarum clarius nobis manifestavit, præscribendo Baptismum conferendum *in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*. Cum enim paulo ante Ascensionem divini Magistri, undecim discipuli abiissent in montem Galilææ, quem eis in anteriore apparitione constituerat, Dominus iterum apparens

Marc. XVI, 15-16. Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit : qui vero non crediderit, condemnabitur.

eis, solemniter locutus est (1) ea, quæ in nostro Evangelio leguntur, et reducuntur ad duo :

I. *Dominus Apostolis potestatem mandat.*

II. *Cum eis perpetuo se futurum promittit.*

—

Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra.

Antequam Dominus Apostolis potestatem tradat, suam ipsius potestatem, et quodammodo, ut vulgo loquuntur, suas illis litteras patentes ostendit: quibus constet, qua eos auctoritate Apostolos creet, et tantam illis potestatem concedat. Hanc ergo ob causam magnifica hæc verba pronuntiat : *Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra.* — Quomodo autem omnis potestas Christo compete-^{bat}? et de quanam potestate hic loquitur?

1° Secundum naturam divinam, Christo Domino compete-^{bat} omnis potestas et auctoritas divinæ essentiae propria. — Secundum naturam humanam, -1) ei a primo momento Incarnationis similiter compete-^{bat} omnis potestas, ob dignitatem unionis hypostaticæ cum Verbo; et -2) præterea, ex quo humanum genus fuso sanguine redemit, alia quædam potestatis plenitudo ei acquisita ac *data est* : potestas nempe dominii, potestas regia, ut omnes homines, a se redemptos, fide et gratia sibi subditos, per se et per Apostolos, in Ecclesiam seu spirituale regnum congreget, regatque in terra, et postea coronet in cælo.

2° Jam vero non loquitur hic de potestate sua quam habet ut Deus; nec de potestate quam habet ut homo, ratione dignitatis ac filietatis divinæ;—sed de potestate quam, ut humani generis Redemptor, impleto redemptionis opere acquisivit,

(1) Maldonatus tamen et alii interpretes probabiliter opinantur, hæc non esse dicta a Christo nunc, i. e. quando apparuit discipulis in Galilæa; sed ipso Ascensionis die, in monte Oliveti, ex quo gloriosus in cælum ascendit. Videtur enim inquit, Matthæus, multis prætermis-^{sis}, Evangelium concludere referendo ultima Christi verba, et ultima monita, quibus Apostolis missionem evangelicam dedit et valedixit: quod fecit in die Ascensionis.

et una cum gloria resurrectionis a Patre accepit. *Propter passionem enim mortis, gloria et honore eum coronavit Pater, regemque constituit super Sion, montem sanctum ejus, et omnia subjecit sub pedibus ejus; et ipsum dedit Caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius et plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.* Ps. II. VIII; Hebr. II; Eph. I, 22, seq.

3º Hujusmodi potestas, Christo ut Ecclesiæ capiti ac regi data, est *potestas in cælo et in terra*: In cælo quidem, tanquam in parte regni penitus acquisita et pacata; seu tanquam in regia sua civitate, ubi gloriose regnat, et in quam justificatos veluti cives beatos pleno jure introducit. — In terra vero, tanquam in parte regni nondum plene subdita et acquisita, sed per spirituale bellum acquirenda: quam ad rem Apostolos mittit, potestate sua prævie munitos et armatos.

Euntes ergo....

Postquam itaque potestatem qua ipsemet pollet, aperuit et ostendit, eam exercet dicendo: Ergo, vi potestatis meæ plenissimæ, vos delego tanquam ministros meos in terra: ut, dum ego abeo ad accipiendum meum regnum in cælo, vos acquiratis et propagetis meum regnum in terra: et quidem in tota terra atque in mundo universo, inter omnes gentes, per omnes generationes usque ad finem mundi: *Euntes, nempe in mundum universum*, ut Marcus addit, *docete omnes gentes... usque ad consummationem sæculi.* — En extensio jurisdictionis apostolicæ, -1) quoad locum, -2) quoad tempus, et -3) quoad personas, seu *quoad subjecta*.

Subsequitur autem ejusdem jurisdictionis extensio *quoad objectum*. Tria enim facienda injunguntur his verbis: *Docete, — baptizantes, — docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis.* Scilicet, -1) docendo homines ad Baptismum præparate; -2) eos baptizate; -3) baptizatos docete vitam agere christianam, servando præcepta: non *Mosaica* quæ jam abrogata sunt; sed *Evangelica*, quæ *ego* mandavi vobis. — En triplex objectum jurisdictionis Apostolis traditæ; quod si penitius consideretur, latissime extendi, et universum Eccle-

siae magisterium, ministerium et regimen complecti cernitur (4).

Docete omnes gentes.

Docete scilicet meam fidem et doctrinam evangelicam, ita ut homines in discipulos meos instituatis (2). Ad vos ergo pertinet institutio totius mundi: universus mundus veluti schola est, in qua ex una parte, vos estis doctores, omni jure ac potestate instructi, ut docendi munus efficaciter exercere possitis; ex altera autem parte, homines omnes, seniores et juvenes, vobis tanquam auditores subjecti sunt, et doctrinam vestram suscipere tenentur: *Qui non crediderit, condemnabitur.*

Hinc sequitur, -1) Apostolos et Ecclesiam Christi, jure et officio proprio debere, tum christianam doctrinam tradere, tum curare, ut omnis institutio et educatio, quæ a laicis datur, vere christiana sit. — Sequitur -2) eos qui Ecclesiæ ministros e scholis excludere volunt, contradicere Christo. Dominus enim dicit: *Docete*; ipsi dicunt: *Nolumus ut doceatis.* — Sequitur -3) Ecclesiam esse in docenda Christi religione infallibilem (3).

Baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

Baptizantes eos, id est, Baptismi sacramentum eis conferentes, quo regenerabitis eos in Dei atque Ecclesiæ filios, per sacramenta reliqua deinceps alendos: ut viri in Christo perfecti efficiantur. — En administratio sacramentorum Apostolis demandata.

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti: en manifestatio mysterii SS. Trinitatis, seu trium personarum in una essentia divina. Loquitur enim Dominus de dono salutis, quod per Baptismum conceditur, quodque, utpote divinum, a solo Deo, seu in nomine ac potestate solius Dei conferri possit;

(1) Cf. *Elem. theol. dogm. tract. 3, de Ecclesia, cap. 1, art. 2.*

(2) Qui sensus vocabulo græco *μαθητεύσατε* clare significatur.

(3) Cf. *Elem. theol. dogm. tract. 3 de Ecclesia, cap. I, art. 3.*

quare quum statuit baptizandum esse in nomine alicujus personæ, hæc persona esse non potest nisi Deus. Non tamen dicit : Baptizantes eos *in nomine Dei*, sed *in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti* : scilicet loco Dei, tres nominat personas ; ita ut Deum nihil aliud esse significet, quam tres illas personas, Patrem, Filium et Spiritum sanctum, in una divina essentia venerandas : quæ est sanctissima Trinitas.

Et quidem hoc dogma verbis Domini distincte exprimitur : quum enim dicit *in nomine*, non *in nominibus*, unum nomen, unam potestatem ac virtutem divinam, et proinde unam deitatem demonstrat ; quumque addit : *Patris, et Filii, et Spiritus sancti*, tres personas nominat eodem loco atque honore, ac proin divinas : quoniam Pater absque dubio aut controversia Deum designat, et Filius atque Spiritus sanctus Patri æquiparantur.

*Docentes eos servare omnia quæcumque
mandavi vobis.*

En potestas regiminis, seu gubernativa Apostolorum. Fideles scilicet per fidem et Baptismum in familiam quamdam christianam congregatos, derelinquere non possunt, sed porro curare debent, et inducere ut legem Evangelicam integre observent ; quod per regimen pastorale efficitur.

Triplici potestati, docendi, ministrandi et gubernandi, quam Christus Ecclesiæ suæ concessit, triplex respondet fidelium actus et obligatio : nimirum fides, Baptismus, et obedientia legi atque Pastoribus. Per fidem, Evangelii promissiones et obligationes cognoscunt ; per Baptismum, utrasque suscipiunt ; per obedientiam, obligationes persolvunt et promissiones consequuntur.

*Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad
consummationem sæculi.*

Et ecce ego vobiscum sum : his verbis Apostolorum animos confirmat, ut injunctum opus apostolicum, tale ac tantum, strenue capessant : promittit enim eis nihil defuturum, sed

omnia subsidia omnemque consolationem præsto fore, in sua nempe perpetua cum eis præsentia. Sensus itaque est quasi diceret: Ecce, ad munus hoc implendum omnia vobis auxilia parata; ego enim Dominus ac Deus vester, etsi ascendam in cælum, nihilominus ero vobiscum per orbem evangelizantibus, baptizantibus, et baptizatos regentibus; imo per vos pastores, ero quoque cum universo fidelium grege.

Vobiscum sum : tum qua Deus, tum qua homo, per præsentem opem ac assistentiam, robur, consolationem, liberationem, quam vobis et vestris successoribus semper afferam; et per quam vobis quæcumque difficilia occurrent, reddam facilia, ut ex omnibus gentibus Ecclesiam mihi congregetis.

Et quidem adero *omnibus diebus*, absque ulla intermissione, usque ad consummationem sæculi : ita ut prius hic mundus sit desiturus, quam mea in Ecclesia præsentia deficiat. Magno ergo animo missionem vestram capeßite : quia dum vos visibiliter Ecclesiam regetis, ego invisibiliter eamdem regam et protegam. — Quibus Dominus verbis perennem Ecclesiæ stabilitatem et sanctitatem pollicetur. Qui enim usque ad consummationem sæculi se cum discipulis futurum esse promittit, ait S. Hieronymus, et illos ostendit semper esse victuros (in suis posteris et successoribus), et se nunquam a credentibus recessurum.

Explicatio secunda.

Data est mihi omnis potestas in cælo et in terra.

1° Quanta homini Christiano consolatio, quod talem tamque potentem habeat Salvatorem ! Ipsi est potestas omnis *in terra*, ut homines convertat, liberetque a peccatis et a servitute passionum, ut eos roboret atque defendat adversus quorumcumque hostium impetus aut insidias; — *in cælo*, ut fideles suos in Paradisi regnum introducat, et immarcescibili gloria coronet : *Accipiam vos ad me ipsum, ut ubi sum ego, et vos sitis.* Joan. XIV, 3.

2º Cum ipsius sit omnis, adeoque summa potestas in cœlo et in terra, ipse vere Rex constitutus est cœli et terræ, cui omnes principatus et potestates subjiciuntur : *Rex regum et Dominus dominantium* (Apoc. XIX, 16). — *Et nunc, reges, intelligite : erudimini, qui judicatis terram* (Ps. II). Qui eum nunc agnoscere nolunt libere, mox agnoscere cogentur inviti.

3º Hanc potestatem passionis et mortis suæ meritis obtinuit ; ut discamus, eos qui cum ipso generosa sui immolatione commoriuntur, similiter magna potestate donandos : tum in cœlo, ut magnas gratias orando impetrent ; tum in terra, ut multa pro Deo et animarum salute operentur....

Docete omnes gentes.

1º En Domini bonitas, qui per Apostolos et ministros suos docet omnes homines, etiam vilissimos, quia *omnes vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire* (I Tim. II, 4). *Et erunt omnes docibiles Dei.* Joan. VI, 45.

2º Quid autem Apostolorum et Ecclesiæ ministerio homines docet? — Doctrinam Evangelicam, id est, mysteria Dei ac SS. Trinitatis, redemptionis atque salutis humanæ : seu -1) paradysum hominibus a Salvatore paratum, et viam qua ad illum perveniant ; -2) veram sapientiam, qua meliores et feliciores fiant in hac vita, et perfecte felices in futura. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te, solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum* (Joan. XVII, 3). — *Ego sum via, et veritas, et vita.* Joan. XIV, 6.

3º *Docete* : en officium Ecclesiæ ministris impositum, qui omni modo, *publice et per domos* (Act. XX, 20), verbo et bonorum operum exemplo docere debent ; nec non a doctrinis pravis, quæ per venenata scripta, colloquia prava etc. sparguntur, fideles custodire. — Officium porro docendi et convertendi animas, undequaque, ut patet, divinum est : quod celebri Dionysii Areopagitæ verbo apte exprimitur : *Omnium divinorum divinissimum est, cooperari Deo in salutem animarum.... et qui puro amore pro universorum salute laborant, recte deiformes et divini, imo divinissimi nuncupantur.*

4° *Docete* : en obligatio vicissim imposita fidelibus omnibus, ut docentes audiant, eorumque verbum sicut verbum Dei accipiant : *Qui vos audit me audit, et qui vos spernit me spernit* (Luc. X, 16). Nec tantum conciones sacras frequentent oportet, sed etiam pios libros legant, etc.

Baptizantes.

1° Baptismus (1) sacramentum regenerationis est, quo homo proprie efficitur christianus, seu Jesu Christi discipulus ; et ex una parte, maxima recipit beneficia, ex altera vero maximas contrahit obligationes. — 1) Abluitur a peccato, adoptatur ut filius Dei, cujus characterem in anima indelebilem accipit ; acquirit jus ad hæreditatem cœlestem, fitque membrum corporis Christi, quod est Ecclesia. — 2) At simul obligationem contrahit vivendi ut filium Dei decet : nempe fugiendi peccatum, sequendi Christum, et obediendi Ecclesiæ, sicut membrum capiti, sicut filius amantissimæ matri obedire debet.

2° Hæc omnia, puta Baptismi effectus, beneficia et obligationes, aliaque mysteria hoc sacramento contenta, ejusdem ritu et cæremoniis pulcherrime adumbrantur (2).

Baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

Baptismus confertur in nomine trium Personarum SS. Trinitatis, quia divinæ Personæ singulæ in baptizatis effectus mirabiles operantur.

Pater enim baptizatum accipit in filium adoptivum et cœli hæredem.

Filius eundem recipit in fratrem et cohæredem, — in meritorum passionis suæ participem, — in discipulum ; — imo in amicum dilectissimum, ad hoc destinatum, ut sibi simillimus et velut alter Christus evadat : *Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis* (Gal. III, 27). — *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius*

(1) *Adjumenta*, Argum. 54, parte 3 de sacramentis ; et argum. 29.

(2) Cf. *Elem. theol. dogm.* t. 2, tract. 11, præsertim nn. 49, 64 seq.

baptizati sumus : consepulti cum illo per Baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus. Rom. VI, 3 seq.

Spiritus sanctus animam Baptismo regeneratam accipit in sponsam suam, exornatque dotibus et virtutibus supernaturalibus, juxta illud Prophetæ : *Sponsabo te mihi in sempiternum, et sponsabo te mihi in fide, et justitia, et misericordia, et miserationibus.* Osee II, 19.

Tota vero sacrosancta Trinitas accipit illam in templum et habitationem suam, illamque ingreditur eo desiderio, ut in æternum in illa maneat ; imo ut eam sibi conjungat amoris unione, sicut fere ipsæ tres divinæ Personæ in sua divina essentia sunt conjunctæ. *Sicut tu, Pater, in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint.* Joan. XVII, 21.

*Docentes eos servare omnia quæcumque
mandavi vobis.*

1º Ergo juxta Domini verba, non sufficit hominibus ut baptizentur ; sed oportet illos vivere vitam non indignam fide illa et gratia, quam in Baptismo recipiunt...

2º Servare debent *omnia* Domini mandata, id est, totam legem evangelicam : *Quicumque enim totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus* (Jac. II, 10). — Servare debent *omnia*, i. e. etiam minima : *Qui enim spernit modica, paulatim decidet.* Eccli. XIX, 1.

3º Lex evangelica servanda, en jugum, en onus Domini in Baptismo assumptum, quod portare debemus perseveranter et amanter ; — quodque per gratiam ejus leve et jucundum efficitur : *Tollite jugum meum super vos... jugum enim meum suave est et onus meum leve.* Matth. XI, 29, 30.

4º Servanda sunt quæcumque mandavit Dominus ; non ea vero quæ mundus, legitimo Domino nostro adversarius, mandaret : *Obedire oportet Deo magis quam hominibus.* Act. V, 29.

Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.

En promissio amicissima et benignissima ex parte Christi, jucundissima et pretiosissima nobis : qua Dominus perpetuo cum discipulis suis se futurum pollicetur. — Cujus beneficii fructu ut plene gaudeamus, utque tam amanti benefactori debita gratitudine respondeamus, Domini promissionem intelligere, adeoque perpendere nos oportet. Itaque quare Dominus cum discipulis se mansurum promittit? Qua ratione id efficiet? Quis aderit? Quibuscum, et quo tempore aderit?

1° Quare Christus Dominus cum discipulis se mansurum promittit? — R. -1) Ut eos, et in eorum persona nos omnes de suo corporali discessu consoletur; quasi diceret: Nolite tristari, quod, in cælum abeundo, vos mea præsentia privem, et velut orphanos derelinquam: nam vobiscum maneo, meque præsentem habebitis, non quidem jam visibiliter, sed invisibiliter, attamen verissime: adeo ut si corporaliter non videatis me, haud minus tamen adero, ac si me corporis oculis cerneretis. *Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos.* Joan. XIV, 18.

-2) Ut illos ad expeditionem apostolicam et arduum opus sibi demandatum animaret, quasi diceret: Nolite timere, ego vobiscum ero, vos roborabo, et ipse per vos ac in vobis omnia operabor...

-3) Ut eos in executione omnium quæ illis injungebat, attentiores redderet et diligentiores. Scientes enim, Dominum sibi esse spiritualiter præsentem, futurum erat ut in conspectu ejus cui placere contenderent, quam perfectissime operarentur, secundum illud Apostoli: *Contendimus, sive absentes sive præsentem, placere illi.* II Cor. V, 9.

-4) Ut amoris sui erga suos satisfaceret, quo amantissimus pater cum suis filiis assidue esse delectatur: *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum.* Prov. VIII, 31.

-5) Ut discipuli, per decursum sæculorum futuri, non essent deterioris conditionis quam primi Apostoli, ac discipuli Domino coævi, qui cum eo visibiliter fuerant conversati; cum

nihilo minus posteriori quam coævi, Domini sui præsentia essent fruituri : dummodo crederent et intelligere vellent, *Christum habitare per fidem in cordibus nostris* (Eph. III, 17). — Ergo unusquisque suavissimam hanc Domini vocem, si crediderit, audiet : *Ecce ego tecum sum...*

2º Qua ratione Dominus cum suis discipulis permanet? —

R. Variis, verissimis tamen modis. -1) *Corporaliter*, in SS. Eucharistiæ sacramento, ubi facilius ad ipsum accedere, multoque intimius cum ipso agere, ipsique uniri possumus (1) quam discipuli, dum eum visibiliter quidem, at externe tantum possiderent.

-2) *Spiritualiter* nobiscum manet, secundum divinitatem, qua non tantum ubique præsens est, sed peculiari modo habitat in anima iusti tanquam in templo suo, una cum Patre in Spiritu sancto et per Spiritum sanctum : qui, inquit, *apud vos manebit, et in vobis erit... et vos in me et ego in vobis*, ego, qui *sum in Patre meo* (Joan. XIV, 17 seq.). — Rursus, in anima iusti manet, quasi pater in domo et familia, quam sapienter regit, protegit et ditat. Item, quasi navarchus in navi, quam per fluctus hujus procellosi mundi, ad portum æternæ salutis secure dirigit. *Ego sum, nolite timere*. Joan. VI, 20.

-3) *Moraliter*, per regimen hierarchicum, perque superiores omnes, quos in sui loco tanquam vicarios constituit : *Qui vos audit, me audit* (Luc. X, 16); adeo ut non tantum invisibiliter, sed etiam visibiliter, in persona ministrorum ipsius, cum ipso agere, eum venerari, eum interrogare, vocemque ejus audire possimus.

-4) Item *moraliter*, in persona proximorum, præcipue pauperum, in quibus eum amare, juvare, omnique beneficio solari possumus : *Qui suscepit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit* (Matth. XVIII, 5). — *Amen dico vobis : quando fecistis uni ex fratribus meis minimis, mihi fecistis*. Matth. XXV, 40.

-5) *Virtualiter*, per providentiam paternam, et præsens auxilium, quo non tantum cum Ecclesia sua generatim, sed

(1) Quum scilicet viva fide realiter præsentem Dominum in Sacramento visitamus, vel per sacram Communionem recipimus.

cum unoquoque fidelium in se confidentium, ita constanter permanet, ut eos ab omni angustia eripiat et ad salutem perducatur. — Quod quidem vividissima figura ostendit, quando discipulis in procella trepidantibus auxilium præstans, dixit : *Quid timidi estis, modicæ fidei?* Matth. VIII, 26.

3º Quis ille est, qui se adfuturum pollicetur? — R. Ille qui dicit : *Ego vobiscum sum...* Quæ verba ab illis differunt, quæ olim Moysi loquebatur : *Ego mittam angelum meum, qui præcedat te, et custodiat in via, et introducat in locum quem paravi* (Exod. XXIII, 20). Nobis enim non angelum se misurum dicit, sed, *Ego ipse vobiscum sum* : -1) ego Deus omnipotens, cujus voluntati non est qui possit resistere (Esther XIII, 9); -2) ego vester Salvator, qui dæmonem et mundum vici; -3) ego Rex vester, cui data est omnis potestas in cælo et in terra; -4) ego Magister, Amicus, Pastor ac Pater amantissimus...

4º Quibus hanc suam beatam præsentiam concedit? — R. 1) Omnibus credentibus, quantumvis miseris, pauperibus, etc. -2) Præsertim vero justis, in quorum cordibus tabernaculum figit, quique assidue in hac lacrymarum valle ejus præsentia fruuntur, non secus ac Maria et Joseph in Ægypto. — -3) Multi tamen, defectu fidei, pietatis, recollectionis, ejus præsentiam non agnoscunt; eumque velut peregrinum secum habent, sicut discipuli euntes in Emmaus, quorum *oculi tenebantur ne eum agnoscerent*, quique dixerunt ei : *Tu solus peregrinus es in Jerusalem?*.... Luc. XXIV.

5º Quo et quanto tempore Domini præsentia perdurat? — R. *Omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Ergo -1) etiam diebus malis : non enim, ut amici hujus mundi facere solent, suos Dominus in tribulatione deserit... -2) Ergo etiam hodie, et hac ipsa hora... nec minus nunc quam præteritis sæculis, aut Apostolorum ævo. -3) Ergo etiam diebus futuris, quantæcumque tribulationes imminere videantur. Non itaque turbetur cor nostrum neque formidet; sed dicamus cum Propheta : *Dominus illuminatio mea et salus mea : quem timebo? Dominus protector vitæ meæ : a quo trepidabo?*... *Si consistent adversum me castra, non timebit cor meum. Si*

exsurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo (Ps. XXVI).

-4) Ergo etiam usque ad finem vitæ meæ et beatum exitum; dummodo ego fidelis maneam, et Dominum prior non deseram, aderit ipse dabitque perseverantiæ donum, quod electos in cœlum perducit. Nunquam enim ipse deserit justum, nisi prius a justo deseratur. Quare *in pace in idipsum dormiam et requiescam : quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me.* Ps. IV.

DOMINICA PRIMA POST PENTECOSTEN.

QUE INCIDIT IN FESTUM SS. TRINITATIS.

Luc. VI, 36-42. Dixit Jesus discipulis suis : Estote misericordes, sicut et Pater vester misericors est. Nolite judicare, et non judicabimini; nolite condemnare, et non condemnabimini. Dimittite, et dimittimini. Date, et dabitur vobis : mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis. Dicebat autem illis et similitudinem : Numquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt? Non est discipulus super magistrum : perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister ejus. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui; trabem autem quæ in oculo tuo est, non consideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo : Frater, sine ejiciam festucam de oculo tuo; ipse in oculo tuo trabem non videns?

Matth. V, 7 : Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. — Vers. 42. Qui petit a te, da ei; et volenti mutuari a te, ne avertaris.

VII, 4-5. Nolite judicare, ut non judicemini. In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini; et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo : Sine ejiciam festucam de oculo tuo : et ecce trabs est in oculo tuo. Hypocrita,

Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo; et tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui.

Explicatio prima.

Hodierna Evangelii lectio desumpta est ex *Sermone in monte*, quem Dominus, secundo prædicationis suæ anno, sub medium mensis Maii, habuit in monte prope Capharnaum sito, ubi cœlestem legem quam afferebat mundo, solemnitus promulgavit. Duo hic præcipua documenta proponuntur :

I. *De misericordia erga proximum.*

II. *De vitiis Phariseorum.*

*Estote misericordes, sicut et Pater vester
misericors est.*

Sensus est : Estote benefici erga omnes, exemplum sequentes Patris vestri cœlestis, qui *benignus est super ingratos et malos* (versu præced.), — *qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos* (Matth. V, 45). — Vox *misericordia* in Scripturis contra *justitiam* distinguitur : etenim opus quodlibet virtutis, si est debitum, vocatur *justitia*; si est indebitum et gratuitum, *misericordia* appellatur. — Porro *misericordia* duplici sensu accipitur : -1) generatim, pro beneficentia ac charitate erga miseros; ejusque actus communis est *eleemosyna*, seu misericordia in pauperes. — -2) Speciatim, pro clementia seu benignitate erga peccatores et inimicos : quo sensu plerumque Deus misericors vocari solet.

ejice primum trabem de oculo tuo; et tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui.

XV, 14. Sinite illos : cæci sunt et duces cæcorum. Cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.

Hic autem generalissimo sensu, sicut Deus omni modo erga nos beneficus existit, ita nos jubemur esse *miseriordes*, i. e. *benefici* erga proximos : neminem lædendo, nec quemquam judicando ; sed injurias condonando et eleemosynas erogando.

Nolite judicare, et non judicabimini.

Sensus est : Cavete a judicio severo, curioso, temerario ac detractorio in proximum ; et vicissim plerumque non judicabimini iniquo judicio hominum, nunquam autem judicabimini severo judicio Dei.

Christus non prohibet hic publicum magistratus judicium ; nec magis, privatum in re manifesta, vel etiam in re dubia, dummodo adsit judicandi ratio, et non ultra fundamenta judicemus. — Reprobat autem omne judicium privatum misericordiæ contrarium : nempe cum temerarium est, aut curiosum, aut detractorium ; hoc enim misericordiæ seu charitati, imo et justitiæ repugnat. Sic enim judicando, Dei judicium usurpamus, et proximi jus lædimus, cujus non iudices, sed fratres sumus.

Vult ergo Dominus -1) ut abstineamus a curiose in aliorum mores inquirendo. -2) Ut quæcumque bene vel male interpretari possumus, quæcumque nescimus quo animo fiant, in bonam partem interpretemur et excusemus ; vel saltem, ut ab omni judicio abstinentes, illa Deo relinquamus : id enim charitas exigit, quæ non cogitat malum. — 3) Illud autem maxime vetat, ne, cum ipsi iisdem aut forsan majoribus peccatis obstricti simus, curiose et maligne de aliorum defectibus minoribus judicemus. — 4) Multo vero magis prohibet, ne de aliis judicemus detrahendo, aut sinistra judicia nostra aliis manifestando. Sic enim proximo duplicem injuriam facimus : et quod ipsi bonam de illo, ut charitas postulat, opinionem non habemus, et quod eam quam alii habent, denigramus.

Quæ vero aperta sunt et publica peccata, judicare et reprobare possumus ac debemus : cum charitate tamen ac moderatione, odio habentes non hominem, sed peccatum ;

nec ægrotum sed morbum, nec vitiosum sed vitium detestantes.

Quicumque hac misericordia se gesserit erga proximum, judicem Deum, non severum, sed misericordem expectetur.

Nolite condemnare, et non condemnabimini. Dimittite et dimittimini. Date...

Nolite condemnare, vindictam sumendo de injuriis; sed potius *dimittite* ex corde, et oblivioni date offensas illatas vobis; sic fiet, ut ipsi clementiam inveniatis ante tribunal Dei. *Omnes enim stabimus ante tribunal Christi* (Rom. XIV, 10). — *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.* II Cor. V, 10.

Nec tantum dimittite injurias, nec pro malo illato malum ullum referte; sed benefacite: *Date*, sensu latissimo, nempe omne bonum quod dare potes, et omni, cuilibet indigenti: sive petenti sive non petenti, sive amico sive inimico, ut supra (versu 30) dixit: *Omni petenti te tribue.* — Quibus tamen verbis rationabile discrimen inter indigentes nequaquam excluditur; habet enim charitas ordinem suum; sed liberalitas generosa commendatur. Hujusmodi porro liberalitatem et beneficentiam Dominus stimulat sequentibus verbis.

...et dabitur vobis: mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et supereffluentem dabunt in sinum vestrum.

Tanquam beneficentiæ stimulum, promittit Christus retributionem copiosissimam; quam proponit imagine *mensuræ*, seu vasis metrici, puta modii frumentarii; *mensuræ*, inquam, cumulatissimæ, quæ effundetur *in sinum*, seu expansi curvamen vestimenti.

Dicit *mensuram bonam*, id est, plenam; — *confertam et coagitatam*, i. e. compressa vel concussa mercimonia pleniorum. Ut enim magis mensura repleatur, mercimoniæ quædam,

ut lanæ, comprimi, aliæ, ut grana, agitari solent. — Dicit mensuram *supereffluentem*, i. e. plenissimam; quia in liquidis omnibus, vino, oleo, melle, plenissima est mensura, quando ita vas repletur ut redundet.

Docet ergo Dominus, in omni genere eleemosynæ plenissimam fore retributionem, quæ etiam in suo genere superabundabit. Nam et in hac vita, *omnia potest Deus facere superabundanter quam petimus* (Ephes. III, 20); et in altera vita, supra condignum remunerat; nec supra condignum tantum, sed supra id quod desiderari, vel optari, vel cogitari potest. *Existimo enim quod non sunt condignæ passionēs hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis* (Rom. VIII, 18). — *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.* I Cor. II, 9.

Eadem quippe mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis.

Adagium istud, seu proverbialis sententia est, cujus hic sensus: Quali modo te gesseris erga alios, tali vicissim modo se gerent erga te, tum homines, tum præsertim Deus. — Hæc mensura, seu vicissitudo rependenda, refertur non tantum ad eleemosynas, sed ad omnia quæ respectu proximi agenda Dominus supra docuit.

At quomodo mensura retributionis eadem dici potest, ac mensura beneficentiæ: cum retributio paulo ante ut copiosissima descripta sit, ac beneficio longe major? — R. Mensura non est æqualitatis, sed proportionis: quam proportionem Deus in retribuendo sequetur. Et quidem hujusmodi proportio veluti mensura Dei est, quæ, sive præmium sive pœnam spectemus, nostram longe superat. Ergo remetietur nobis pari, seu eadem mensura, si proportionem, majore autem, si rem datam consideres.

Dicebat autem illis et similitudinem.

Connexio cum superioribus dictis hic quærenda non est: transgreditur enim Dominus ad aliam orationis partem, qua

auditores præmonere intendit contra Scribas eorum et Phariseos : eo quod isti, ut duces obcæcati et pravi doctores, populum non ad Messiam, ac salutem ab ipso recipiendam, sed in viam contrariam deducebant.

Numquid potest cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt? Non est discipulus super magistrum : perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister ejus.

Jaciuntur hæ proverbiales sententiæ in Scribas et Phariseos, quasi diceretur : Doctores cæci, qui viam veritatis et salutis non vident neque videre volunt, non possunt bene ducere populum vel docere ; nam, ut proverbium habet : *Ambo in foveam* (infernæ) *cadent.* — Quod confirmatur alio proverbio : *Non est discipulus super magistrum* : id est, qui tales doctores sequuntur, non possunt rectius et melius sentire quam ipsi, sed similiter obcæcabuntur...

Nota. Proverbium idem : *Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum*, alibi alio sensu (ut Matth. X, 24), discipulis Christi applicatur, ut suam conditionem agnoscant, et intelligant, se non meliorisquam ipsum Dominum conditionis esse debere.

Quid autem vides festucam in oculo fratris tui? trabem autem quæ in oculo tuo est, non consideras? Aut quomodo potes dicere fratri tuo : Frater, sine ejiciam festucam de oculo tuo; ipse in oculo tuo trabem non videns?

En alia proverbialis sententia, qua Pharisaici doctores duces cæci ac perniciosi, et proinde deserendi esse ostenduntur : eo quod vitiis suis obcæcati sint, ita ut sua peccata gravissima quæ ab omnibus videntur, ipsi non videant ; et unice leves defectus aliorum, eos præsertim quos inesse fingunt in Christo, insectari curent.

Festuca, i. e. Stipula, palea, lignive particula subtilis, quæ in oculos facile insilit, quæque recte opponitur trabi crassæ. Tenuissima illa festuca in allato proverbio significat culpas

leves; trabs vero illi opposita, notat crimina graviora. Eleganter alluditur ad visionem oculi: oculus enim non videt se ipsum, suosque nævos, sed alienos; similiter maligni censors non vident nec censent suos defectus, sed alienos: sibi cæci sunt ut talpæ, aliis oculatissimi ut lynces; aliorum vel minimis vitiis offenduntur, suis vero, etsi gravissimis, blandiuntur.

*Hypocrita! ejice primum trabem de oculo tuo; et
tunc perspicies ut educas festucam de
oculo fratris tui.*

Recte hujusmodi emendator *hypocrita* vocatur, qui speciem præ se fert, tum zeli quem non habet, et probitatis quam fallaciter sibi affingit; tum præsertim prudentiæ ac peritiæ in moribus emendandis, qua plane destitutus est. — Sicut enim qui trabem in oculo habet, impeditur quominus exilem festucam in alieno oculo videat, illamque ex delicato organo eripiat; ita fieri nequit, ut quis gravi vitio laborans, recte aliorum culpas minimas videat corrigatque. Quod si quis suis moribus corrigendis diligenter prius sese impenderit, eo ipso aliis juvandis aptus evadet.

Explicatio secunda.

*Estote misericordes, sicut Pater vester
misericors est.*

1° Misericordiæ ac charitatis (1) tanta est excellentia, ut -4) Deus eam magis quam justitiam, potentiam, aut quamvis aliam perfectionem exercere et manifestare voluerit: *Miserationes ejus super omnia opera ejus* (Ps. CXLIV). — *Misericordia tua Domine plena est terra* (Ps. CXVIII). — 2) Ut eam in nobis omni alio obsequio præferat: *Misericordiam volo et non sacrificium* (Matth. IX, 13): id est, misericordiam malo quam sacrificium; cultum internum charitatis,

(1) *Adjumenta*, Arg. 32, schemate sexto; et Argum. 23, § 1.

quam externum religionis : adeo ut si alterutrum impediatur, potius externus cultus, quam internus, qui in animo misericorde consistit, omittendus sit. Per sacrificium scilicet, quia externus est religionis actus, omnis cultus externus; per misericordiam vero omnia charitatis opera intelligenda sunt.

2° Misericordiæ erga proximos nobis hic commendatæ, varia sunt opera, variique gradus. Opera misericordiæ -1) alia respiciunt vivos, alia defunctos. -2) Distinguuntur quoque in opera misericordiæ corporalia et spiritualia, prout corpus vel animam respiciunt. — Gradus recensentur sequentes : -1) miseris interno affectu compati; -2) miseriam corporalem proximi per eleemosynam levare; -3) animæ proximi, ignorantia, afflictione, aut peccatis laboranti succurrere; -4) miseros prævenire et quærere, eis opitulandi causa; -5) sibi subtrahere commoda, vel etiam necessaria, ut miseris subveniatur; -6) pro eis sua, et seipsum vitamque suam impendere, uti fecit Christus Dominus.

3° Misericordiæ regula et exemplar est ipse miserator et misericors Deus : *Sicut Pater vester misericors est*. Jam vero Pater noster cœlestis misericors est, -1) erga omnes, etiam erga peccatores sibi inimicos; -2) gratuito, absque retributione, et quin aliud quærat quam miserorum bonum; -3) maxima liberalitate : *Qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos* (Eph. II, 4); -4) indeficiente, et ita, ut misericordia ejus peccatoribus parata sit usque ad mortem. — Hos ergo misericordiæ modos imitari debemus...

4° Motiva misericordiæ exercendæ sunt : -1) Quia nos a Deo misericordiam sumus consecuti, quam nostra erga fratres misericordia rependere debemus : *Nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui misertus sum?* (Matth. XVIII, 33) — 2) Quia nos Dei misericordia indigemus, quam nostra erga fratres misericordia merebimus : *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur* (Matth. V, 7). E contra : *Judicium sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam*. Jac. II, 13.

Nolite judicare, et non judicabimini.

1° Prohibet Dominus ne judicemus proximum judicio maligno, et contrario charitati : quæ non cogitat malum, et proximum excusat, atque in bonam partem interpretatur si quid de eo sinistri audit; a fortiori cavet ab omni calumnia et detractioe (1)...

2° Nequaquam prohibet divinus Magister ne judicemus nosmetipsos : quod quidem judicium est maxime salutare, fitque per examen conscientiæ, et per confessionem.

3° Motivum non judicandi proximum, et judicandi nosmetipsos, est, ut ipsi aliquando benigne judicemur. *Omnes enim stabimus ante tribunal Christi* (Rom. XIV, 10). *Quod si nosmetipsos dijudicavimus, non utique judicavimus.* I Cor. XI, 31.

Nolite condemnare, et non condemnabimini.

1° Condemnat proximum quicumque eum odit, ei malum exoptat, vindictam pro injuria referre quærit.

2° Huic dicit Christus : Noli condemnare. Quantumvis gravis videatur injuria tibi illata, noli condemnare... *Scriptum est enim : Mihi vindicta; ego retribuam, dicit Dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi : hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.* Rom. XII, 19.

3° Motiva non condemnandi sunt, -1) quia injuria quantumque tibi fuerit illata ab homine, comparari nequit cum ea, quam tu intulisti Deo. -2) Quia si condemnas proximum, ipsemet condemnaberis a Deo (2).

Dimittite, et dimittimini.

1° Quænam proximo dimittenda? — Quæcumque mala nobis illata, sive verbo, sive opere; sive in honore, sive in bonis fortunæ... Salvo tamen jure, quod unicuique competit,

(1) Cf. *Adjumenta*, Argum. VI, § 1.

(2) Cf. *ibid.* Argum. XXIII, § 1.

debitam reparationem legitima ratione, si expedierit, repetendi.

2° Quoties? — Non una tantum alterave vice, sed quoties offensa occurrit.

3° Quomodo? — Ex corde, nullam aversionem vel amaritudinem retinendo, et omnino sicut volumus nobis condonari a Deo : *Dimittite nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*. Matth. VI, 12.

4° Quæ motiva? — R. Dimittere debemus proximo suas offensas, -1) quia nos similiter offendimus fratres nostros, et indigemus indulgentia aliorum. -2) Quia offendimus Deum, ejusque venia indigemus, quam, nisi dimittendo debitoribus nostris obtinere non possumus.

*Date, et dabitur vobis : mensuram bonam....
dabunt in sinum vestrum.*

En eleemosyna, ejusque copiosissima retributio Quid autem dandum? et quare?

1° Dandum est -1) quantum pro nostris facultatibus est obligatorium : existit enim eleemosynæ præceptum grave, ut patet ex his verbis : *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum : esurivi enim et non dedistis mihi manducare* (Matth. XXV, 42). —2) Dandum est quantum pro circumstantiis et facultatibus convenienter possumus ; imo generosissime dandum est, si magnam a Deo retributionem accipere exoptamus.

2° Quare dandum? — Ob innumera motiva, quæ sese tenent, vel ex parte proximi, qui frater noster est, et necessitatem patiens, imo repræsentans ipsum Christum ; — vel ex parte Dei, qui tum verbo, tum exemplo, tum beneficiis nobis collatis, ad dandum nos provocat ; — vel ex parte nostrimet ipsorum, qui dando pauperibus, nobis ipsis consulimus, maximaque præmia meremur. Eleemosyna enim non tam est doni erogatio, quam ingens fœnus et usura cum Deo ; unde illud : *Si vis fœnerari, fœnerare Deo ; nam fœneratur Domino qui miseretur pauperis, et vicissitudinem suam reddet ei* (Prov. XIX, 17). — Et merito Augustinus ait : *Da modica et accipe*

magna; da temporalia et accipe æterna; da terram et accipe cælum. — Bonum ergo et felicitas homini est, posse aliquid dare; quare Dominus Jesus etiam dixit : *Beatius est magis dare, quam accipere.* Act. XX, 35.

3° Latissime patet Domini commendatio et promissio : *Date, et dabitur.* Quod enim dicit *date*, id est, date hominibus et date Deo; — date quæcumque habetis vel potestis; — date temporalia et spiritualia; — date hominibus ea quibus indigent, et Deo ea quæ ipsi placent. — *Et dabitur vobis*, scilicet a Deo, et quidem copiosissime id omne quo secundum animam, imo etiam quo secundum corpus indigetis. — Quicumque ergo dona Dei accipere exoptatis, en clara conditio a Christo posita : *Date, et dabitur vobis.*

Eadem mensura qua mensi fueritis remetietur vobis.

1° Sæpe proverbium istud impletur in hoc mundo : mensura enim cuique sua reddi solet, sive a Deo, sive ab hominibus; non tamen semper. Permittit namque Deus non raro, ut justis ac beneficis hominibus reddatur malum pro bono.

2° At in vita futura semper verissimum est : in inferno enim, pro mensura peccatorum redditur mensura pœnarum; — in purgatorio, pro mensura misericordiæ olim præstitæ, redditur mensura solatii ac refrigerii; — in paradiso, pro mensura meritorum, certaminum, laborum, humiliationum, etc., redditur mensura mercedis, consolationis et gloriæ.

Numquid potest cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt?

1° Cæcus ille de quo Dominus loquitur, est doctor imperitus, vel heterodoxus, imo quilibet Superior incurius....

2° Item, cæcus ille est concupiscentia, corpus nostrum, homo inferior : dum in rationem, hominemque superiorem imperium usurpando, nos in foveam inferni deducit....

3° Item, cæcus ille est mundus, respectu eorum qui sese principiis ejus duci permittunt....

4° *Ambo*, i. e. tum ille qui ducit, tum ille qui se funesto ductori committit; *in foveam cadent*, tum in foveam peccati

ac miseriæ in hoc mundo; tum in foveam atque abyssum inferni in futuro....

Non est discipulus super magistrum.

1º Discipulus est omnis christianus; magister vero, Christus: *Magister vester unus est Christus* (Matth. XXIII, 10); ergo Christum audire debemus, non mundum...

2º Discipulus est omnis sacerdos, omnis doctor, quamvis peritus, etc.; semperque Christum ipse audire debet, ut tanquam hypodidascalus, recte et cum fructu subditos doceat.

3º Discipulus Christi non est super Magistrum: quare a laboribus, a tribulationibus, a persecutionibus immunem sese ne reputet. *Si quis vult post me venire... tollat crucem suam, et sequatur me* (Matth. XVI, 24). — *Non est servus major domino suo. Si me persecuti sunt, et vos persequentur.* Joan. XV, 20.

Perfectus omnis est, si sit sicut magister ejus.

Ergo perfectio nostra est, ut divinum nostrum Magistrum, Christum Dominum, imitemur: innocentem et expiatorem; — orantem, laborantem, patientem in omni obedientia et humilitate; — imo et resurgentem atque cœlos conscendentem.... conformes facti imaginis Filii Dei (Rom. VIII, 29). — *Si commortui sumus, et convivemus; si sustinebimus, et conregnabimus* (II Tim. II, 11, 12). — E contra, quanto magis quis a divini Magistri forma recedit ac discrepat, tanto imperfectior, imo fœdior oculisque Dei indignior evadit...

Quid vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo est, non consideras?

1º Monitum ad omnes pertinens homines, qui aliorum defectibus sunt intenti, suorum defectuum obliti. Quicumque spiritum Christi sequuntur, sua assidue peccata emendanda respiciunt; in proximis autem non intuentur nisi virtutes, quas imitari studeant.

2º Speciatim autem id ad Superiores spectat, illosque omnes qui aliorum mores emendare debent. Non enim ad

delicatum corripiendi munus idoneus est, nec efficaciter virtutem aliis suadere potest, quicumque ex una parte non est humilitate ac charitate animatus ; et ex altera, suo exemplo verba non confirmat. Quo spectat illud divini Magistri : *Discite a me, quia mitis sum et humilis corde* (Matth. XI, 29) ; et illud Apostoli : *Imitatores mei estote, sicut et ego Christi.* I Cor. XI, 1.

IN SOLEMNITATE CORPORIS CHRISTI.

Joan. VI, 56-59, Dixit Jesus turbis Judæorum : Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo. Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter Patrem ; et qui manducat me, et ipse vivet propter me. Hic est panis qui de cœlo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna, et mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.

Explicatio prima.

In magnifica solemnitate Corporis Christi (1) ille Evangelii locus proponitur, quo Salvator de venerabili Eucharistiæ sacramento loquens, hujus mysterii divinissimum maximeque arcanum effectum exponit.

- I. *Christi oratio de effectu Eucharistiæ.*
 - II. *Orationis conclusio.*
-

Dixit Jesus turbis Judæorum : Caro mea vere est cibus.

Desumptum est Evangelium hujus festivitatis ex sermone quem Dominus, mense Martio, uno circiter ante mortem

(1) Cf. *Adjumenta*, Argum. 36, 37, 38.

suam anno, habuit in synagoga Capharnaum, non solis discipulis, sed turbis omnigenis Judæorum, qui occasione multiplicationis panum eo convenerant. Cum enim quinque millia hominum quinque panibus in deserto refecisset, tanto miraculo permoti undique Judæi confluerunt ad Jesum in Capharnaum, quo ipse redierat. — Tunc quidam ex illis significarunt, multiplicationem panum, quamvis magnum miraculum, non tamen sufficere ut Jesum esse Christum seu Messiam crederent; quandoquidem Messias longe major Moyse esse deberet et miraculis suis miracula Moysis superare. Atqui e contra, multiplicatio panis terreni inferior erat miraculo *Manna*, seu *panis de cælo*, quem dedit Moyses Israeli in deserto. Ergo, inquiebant, ut credamus te Messiam esse, da panem præstantiorem manna Moisaico.

Respondit Dominus, se daturum esse revera panem longe præstantiorem, illum, cujus Mosaicum manna umbra tantum et figura fuit : panem nempe qui esset -1) vere de cælo, et -2) panis verus, qualis non fuit manna. — Etenim manna pluebat quidem de aere, non vero *de cælo* ubi Deus habitat ; eratque quidem panis seu cibus, quia sustentabat aliquatenus vitam hominis : sed non panis *verus*, perfecte hominem, tum secundum corpus, tum secundum animam vivificans. Atqui, prosequitur Dominus, ego dabo vobis panem, imo cibum et potum, qui vere de summo cælo, deque ipsa manu et sinu Patris cœlestis descendat ; quique conferat homini vitam immortalem et æternam. Et quidem ille panis ego ipse sum, quem videtis : ille cibus et potus cœlestis et vivificans, corpus meum est et sanguis meus : *Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; et ego resuscitabo eum in novissimo die.*

His verbis, quæ, quia incredibilia videntur, sæpius et gravissima affirmatione repetit, asserit Dominus fore, ut caro sua manducanda detur ad instar alimenti corporei, et vitam æternam communicet manducantium animæ et corpori : animæ quidem, vitam gratiæ sanctificantis in terra, et gloriæ in cælo ; corpori vero, vitam immortalitatis gloriosæ in die resurrectionis.

At vero ad stupendam hanc assertionem : *Ego dabo corpus meum in cibum, et hic cibus conferet immortalitatem*, auditores a Domino duo quærere possunt : 1° *Quomodo potes tu carnem tuam dare ad manducandum?* 2° *Quomodo caro tua immortalitatem communicare potest?*

1° Ad quæstionem primam, quam reipsa Judæi quasi deridendo proposuerunt, respondet Dominus : *Amen, amen, dico vobis : nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Scilicet gravissimis verbis, et veluti juramento affirmat, sese corpus suum vere daturum esse in cibum, oraliter manducandum; quin tamen modum aperiat, quo id effecturus sit : nempe præbendo carnem suam, non sub propria specie carnis, sed sub specie aliena panis. — Hæc, inquam, explicatio, quæ interrogantium difficultates auxisset, a Domino non datur; sed loco explicationis, gravis reponitur affirmatio, quæ eis sufficere debebat, postquam Christi miracula, præsertim multiplicationem panum viderant : cum idcirco mysteria maxime stupenda ab ipso exspectare et credere possent. — De cætero in responsione ad quæstionem secundam, satis Christus insinuat, rem perficiendam esse modo non communi, sed singulari, et interveniente virtute divina, per quam corpus humanum aliena specie manducari possit.

2° Ad quæstionem secundam, *quomodo caro Christi immortalitatem præstare possit?* respondet ea, quæ in Evangelio hodierno habemus, et reducuntur ad hæc : Corpus meum manducantibus immortalitatem confert, -1) quia, uti dixi, caro mea est alimentum manducandum; -2) est alimentum, tanquam effectum producens conjunctionem cum Christo maxime intimam, qualis fere est conjunctio cibi cum manducante, aut corporis cum anima illud vivificante; -3) hæc conjunctio est vivifica, seu vitam conferens homini manducanti; sicut conjunctio hypostatica in ipso Christo est vivifica, seu vitam tribuit ejus humanitati.

Quæ ut intelligantur, præ oculis habendum est, vitam de qua agitur non esse moralem, vel naturalem; sed supernaturalem illam ac divinam, quæ *vita æterna* (vel *vita gratiæ* et *gloriæ*) appellatur : quæque in Deo naturalis atque essentia-

lis est, in Christo vero quatenus homine, atque in nobis, tantum ex beneficio Dei, per participationem quamdam divinæ naturæ existit. Eam enim sempiternam vitam atque divinam, quam Deus natura sua habet, Christus ut homo accepit per hypostaticam cum divinitate unionem, per quam, quæcumque Dei erant, in humanam naturam, secundum capacitatem ejus, derivata sunt; deinde nos eandem vitam accipimus mediante Christo, perque eam conjunctionem, qua, manducando carnem ejus, cum ipso unimur. Sicut ergo, per unionem hypostaticam, vita illa divina et feliciter immortalis, Christi humanitati infusa est; ita, per unionem Eucharisticam cum Christi corpore, eadem vita nobis communicatur.

His præmissis, ipsa Domini verba perpendamus.

*Caro mea vere est cibus, et sanguis meus
vere est potus.*

In Evangelii contextu ponitur particula *enim* : *Caro enim mea...* quia, ut supra dictum est, ratio redditur efficaciam vivificæ corporis Domini. Quod autem Dominus dicit : *Vere est cibus, vere potus*, 1º illud *vere* non naturam significat, sed effectum. Nam etsi caro et sanguis Christi vere a nobis in Sacramento sumitur; tamen non vocatur verus cibus eo quod vere manducetur, et verus potus eo quod vere bibatur: multa enim vere manducantur et bibuntur, quæ non vitam sed mortem potius afferunt; et aliunde voluit Christus probare, suam carnem manducantibus dare vitam, quia verus est cibus. *Verum* igitur cibum et *verum* potum vocat, quia vere animas nutrit, et vitam æternam illis præbet.

Similiter supra vocavit se *panem verum*, non utique natura: nec enim vere ac proprie, si naturam spectes, panis est; sed tantum effectum, quia vere præstat quod præstare panis solet, ut nempe homines vivant. Sic etiam (Joan. XV, 1) vocat se *vitem veram*, non quod vere sit arbor vitis; sed quia id quod vitis facit, ut sarmenta sua nutriat atque sustentet, ipse multo verius facit. Minus enim nos sine illo, quam sarmenta sine vite vivere ac fructificare possumus.

2° Illud *vere* etiam comparative dicitur ad alium quemcumque cibum potumque ; quèmm innuit, si cum carne et sanguine Christi conferatur, nec verum cibum esse, nec verum potum : siquidem nullus alius cibum et potus vitam animæ, ac ne corpori quidem, nisi ad breve admodum tempus dare possit ; caro vero et sanguis ipsius, tum animæ, tum corpori vitam præstet æternam.

*Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem,
in me manet et ego in illo.*

1° En ratio, cur corpus et sanguis Domini vitam homini communicet : quia nimirum per Eucharisticum cibum, Christus, qui vitæ principium continet, cum homine unitur ; atque, ut panis vivus et vitalis, vitam suam communicando manducanti conjungitur.

Sensus est : Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, unitur mecum et ego cum illo, *unione* quadam *reali* et *vivifica*. — Quæ quidem unio, ut Toletus ait, sic intelligenda est, non quasi ex Christo sumpto et ex sumente unum ens fiat naturale ; sed ita, ut præter unionem, quæ ratione charitatis et fidei fit, adsit etiam intra nos ipsos vere et realiter Christus ipse, qui causa est ejusdem fidei, charitatis et gratiæ. — Est ergo unio, non substantialis quidem, quasi Christi caro in carnem hominis converteretur ; nec unio mere moralis, qualis fit per charitatem et fidem ; sed physica, etsi accidentalis, qualis olim inter Christum et Zachæi domum in qua mansit, vel inter templum et lumen quod in eo accenditur.

Non alio sensu dicit Maldonatus : Manere in Christo et Christum in nobis, est, corpus nostrum cum Christi corpore misceri, ita prorsus ut cum illo unum efficiamur, et ipse suam nobis participet vitam. Quod etsi extra Sacramentum quoque per fidem et charitatem fit, quemadmodum idem Joannes (I epist. IV, 16) ait : *Deus charitas est, et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo* ; tamen in S. Communionem id longe verius efficitur.

Nec alio sensu intelligendi sunt Patres, prout ex Chrysostomo clare liquet. *Unum corpus*, inquit, *efficimur : membra ex carne ejus et ex ossibus ejus. Ut itaque non tantum per charitatem hoc fiamus, verum etiam ipsa re in illam misceamur carnem... volens ostendere desiderium quod erga nos habet, propterea semetipsum nobis immiscuit, et corpus suum in nos contemperavit, ut unum quid simus, tanquam corpus capiti coaptatum : ardentem enim amantium hoc est* (Homil. 61 ad pop. Antioch.). — Hinc recte intelligimus et illa Cyrilli Alexandrini, scribentis. *Sicut si quis liquefactæ ceræ aliam ceram infuderit, alteram cum altera per totum commisceat necesse est ; ita si quis carnem et sanguinem Domini recipit, cum ipso ita conjungitur, ut Christus in ipso et ipse in Christo inveniat... Et sicut parum fermenti totam massam fermentat, sic parvula benedictio totum hominem in seipsam attrahit et sua gratia replet : et hoc modo in nobis Christus manet et nos in Christo.* Cyrill. Alexand. L. 4 in Joan. c. 17.

Idem Cyrillus asseverat nos in sacra Communione fieri Christiferos, imo concorporeos et consanguineos Christi : id est, vere Christi corpus ejusque sanguinem in nostro corpore habemus ; talisque est ejusdem divinæ substantiæ in nobis effectus, ut virtute sua nos sanctificet totos, quasi caro Christi carni nostræ assimilaretur, et Christi sanguis diffunderetur in venis nostris. Quare verissime Paulus ait, sicut homo nutrit et fovet carnem suam, ita Christum nutrire Ecclesiam : *Quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus et de ossibus ejus.* Eph. V, 30.

Ut autem ipsa sacri textus verba consideremus, id quod Dominus dixit : *In me manet, et ego in eo*, sequitur ex præcedentibus. Si enim Christus est cibus, jungetur cum manducante et in illo erit. Sed hanc conjunctionem singularem atque eximiam esse, ipsis verbis denotatur. Non enim dicit : *Qui manducat, intra se habet, vel sibi conjungit me*, quod in communi manducatione contingit ; sed : *In me manet, et ego in eo*, quod de communi cibo dici nequit. Scilicet manducans manet in Christo, quia vitam ab ipso manducato accipit ; et Christus manet in manducante, quia manducanti ita unitur ut manducans non corrumpatur (Toletus).

Nec dicit : *Manet in carne mea, et caro mea in ipso* ; sed : *Ego in ipso et ipse in me*, denotans ipsum suppositum divinum et personam : quia caro Christi, utpote cum ejus anima ac divinitate inseparabiliter conjuncta, totum Christum significat.

Porro Christus realiter *cum sua humanitate* in nobis manet, quandiu species sacramentales perdurant ; his vero consumptis, desinit quidem in nobis esse Christus secundum humanitatem, sed vi peractæ Communionis, remanet secundum divinitatem, unitus animæ nostræ, eamque gratia sua assidue nutriens et confortans. — Corpus vero nostrum, ex reali cum Christi carne contactu et unione, semen quoddam immortalitatis insertum accepit : non physicum sed morale, scilicet jus quoddam novum et peculiare, ut resurrectione gloriosa reviviscat ; quod significavit Dominus, dicens : *Et ego resuscitabo eum in novissimo die*.

*Sicut misit me vivens Pater, et ego vivo propter
Patrem : et qui manducat me, et ipse
vivet propter me.*

Sententia hæc ratione hebraismi obscurior, in hunc modum resolvi potest : *Sicut Pater, qui me misit, vivit, ita ego per illum vivo ; et similiter, qui manducat me, vivet per me*. — Dominus porro per Patrem vivit, tum secundum naturam divinam, quam a Patre communicatam accipit ; tum secundum naturam humanam, seu quatenus homo est. Hic autem probabilius de se ut homine loquitur ; cum agat de carnis suæ, adeoque de sui, ut homo est, manducatione. Jam vero quatenus homo, dicit se vitam habere ex Patre : quam vitam, a Patre acceptam, in communicantes transfundit.

At vita illa de qua loquitur, quænam est ? Nam in illo ipso homine Christo vita varia distingui potest : nimirum vita naturalis, vita moralis, et vita supernaturalis. Dicendum autem est, ut suprà præmisimus, Dominum loqui de vita supernaturali, divinitus participata, quæ vita æterna, vel etiam vita divinæ gratiæ vocari solet. — Dicendo tamen : *Qui manducat me, et ipse vivet propter me*, Salvator

vitam moralem, i. e. morum nostrorum cum suis moribus conformitatem, quæ cum vita gratiæ tanquam cum suo principio conjungitur, nequaquam excludit, sed implicite comprehendit.

*Hic est panis qui de cœlo descendit. Non sicut
manducaverunt patres vestri manna, et mortui
sunt : qui manducat hunc panem,
vivet in æternum.*

En orationis totius conclusio, quasi diceret Dominus : Talis est panis de cœlo verus ; qui quidem per manna olim figuratus, hanc figuram duplici discrimine superat: -1) quod vere de cœlo descendit, -2) quod vere conferat vitam, eamque immortalem.

Explicatio secunda.

*Caro mea vere est cibus, et sanguis
meus vere est potus.*

1° En cibus paratus filiis Dei a patre eorum. Christus scilicet fidelium pater est, quibus *dedit filios Dei fieri* ; bonus autem pater, non tantum vitam filiis suis præstat, verum etiam alimentum, quo filii in accepta vita sustententur, et in similitudinem sui patris grandescant. Quapropter Christus Dominus cibum parare suis non omisit.

Porro cibus conditioni *filiorum* consentaneus sit oportet : non enim filii hominum aluntur sicut pulli animalium ; nec filii regum sicut filii pauperum... Quare et filiis Dei sua quoque esca conveniens, nempe sacra et divina esse debet.

2° Atqui esca filiorum Dei est -1) *sacra*. Nam sicut olim sacræ erant carnes victimarum, quæ in templo immo-

latæ a filiis Israel manducabantur; ita et multo magis sacra est caro illa, quæ populo christiano apponitur : cum sit caro victimæ divinæ, in ara crucis immolatæ pro salute mundi. -2) Esca filiorum Dei est *divina*. Dapes enim, in mensa Domini paratæ, sunt ipsa caro et sanguis Christi : ipse Christus Dei Filius, qui panis divinus est, vivus et vitalis, de cœlo descendens. O amor pii Pellicani !... O res mirabilis !...

3° Caro Christi est cibus *verus*, i. e. talis, qui vere et plenissime ciborum effectus producat, idque duplici ratione : -1) vitam ita confirmando, ut homo plene vivat secundum corpus et animam, atque jam non moriatur ; -2) famem ita solando, ut sit humani cordis plene satiativus : dat enim homini possidere Jesum, in quo omnia possidet.... — Hinc sequitur, ut cibus ille verus fastidium ingerat eorum omnium, quæ ad Jesum non pertinent...

4° Non ita cibus quilibet alius.... nec potest humani cordis desideria explere,... præsertim si a mundo vel a diabolo offeratur. Tunc enim fallax est et mortifer, sicut fructus vetitus paradisi,... sicut mel Jonathæ : *Gustans gustavi paululum mellis, et ecce ego morior*. I Reg. XIV, 43.

5° At cibus Christi, utut verus, est *absconditus*.... Imo inexpertis videtur insipidus, tametsi omne delectamentum in se habens....

In me manet, et ego in illo.

En unio cum Christo, quæ per Eucharisticam {alimoni-
am contrahitur : unio maxime intima, unio exclusiva
et stabilis.

1° Est unio *intima* et perfectissima, quæ omnem unio-
nem amicitiae superat, et cujus in rerum natura vix imago
invenitur. Novimus enim quid sit -1) unio *mixtionis*, qua
v. g. vinum conjungitur cum aqua ; -2) unio *insitionis*, qua
v. g. oliva bona oleastro inseritur, et huic veluti fecunditatem
suam communicat ; -3) unio *informationis*, qua v. g. fer-
mentum cum massa, ignis cum ferro candenti, anima
cum corpore, materiam pervadendo ac perficiendo, cunjun-

gitur; -4) unio *assimilationis* seu nutritiva, qua alimentum unitur substantiæ comedentis.

Jam vero unio Christi cum fidelibus in sacra Communione, omnia illa unionis genera veluti complectitur.... At longe excellentiore modo. Et quidem hæc præsertim differentia notanda est : quod in unione nutritiva, alimentum corporale mutatur in carnem manducantis ; in unione vero Eucharistica, alimentum divinum in se transmutat ipsum comedentem. Quod apud Augustinum Dominus ita significat : *Cibus sum grandium : cresce, et manducabis me ; nec tu me in te mutabis, sicut cibum carnis tuæ : sed tu mutaberis in me.* Confess. l. 7, c. 10.

2º Est unio *exclusiva* : quæ nempe excludat unionem cum creaturis, præsertim noxiis ; et separationem operatur ab iis omnibus, quæ mundus amat et amplectitur...

3º Est unio *stabilis*. — 1) Quantum est ex parte Christi, unio ejus cum anima, perpetua esse debet : non enim ita sua dona concedit, ut mox ea retrahat ; neque sicut humanæ visitationes, ita visitatio ejus transitoria est : sed ad animam venit, ut mansionem apud eam faciat perpetuam. — 2) At ex parte hominis, illa beata unio solvi potest, nempe per peccatum : quo fit ut, quod Deus conjunxit, homo misere et sacrilege separet.

In me manet.

Manere in Christo, est 1º in gratia ejus et charitate perseverare, per constantem observantiam mandatorum. Christus enim Deus charitas est : et qui manet in charitate, in Christo manet. Joan. IV, 16.

2º In Christo manere, est in Christi voluntate facienda, in rebus quæ ad Christum pertinent occupari ; sicut ipse in Patris sui voluntate et negotiis semper erat : *In his quæ Patris mei sunt, oportet me esse.* Luc. II, 49.

3º In Christo manere, est per fidem, spem, charitatem, orationemque assiduam, cum Christo conjunctum esse, sicut membrum cum capite, palmes cum vite : *Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes* (Joan. XV, 6). — Mane-

mus in illo, inquit Augustinus, *cum sumus membra ejus; manet autem ipse in nobis, cum sumus templum ejus*. Tract. 27 in Joan.

4° In Christo manere, est in ejus vulneribus ejusque corde, tanquam in sua domo refugii habitare.

Et ego in illo.

1° Christus in justo manet per præsentiam, tanquam in suo templo, aut in horto voluptatis.

2° In justo manet per influxum, sicut vitis in palmite. Hoc autem modo manet in toto homine, omnibusque hominis potentiis, influendo in ejus cogitationes, in ejus desideria, omnesque operationes. — Quanta felicitas sic possidere Christum, tantumque thesaurum die noctuque in corde suo ferre!

Et qui manducat me, et ipse vivet propter me.

Unionis Eucharisticæ ultimus hic effectus, seu terminus ac fructus est, ut homo per Christum vivat.

1° Per Christum vivere, est participem fieri vitæ Christi, quæ ab ipso veluta capite in membra fluit; quæque est -1) vita gratiæ; -2) vita gloriæ secundum animam; -3) vita gloriæ etiam secundum corpus, in resurrectione futura: *Vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis*. Rom. VIII, 11.

2° Vivere per Christum, id est etiam, per Christum tanquam per novum principium gubernativum regi ac moveri: in intellectu, in voluntate et in actionibus externis. Quæ res continet duo: -1) ut vita propria cesset, utque homo se ipsum regere desinat; -2) ut Christus omnes facultates hominis suas faciat, iisque tanquam suis operetur: cogitando per intellectum, volendo per voluntatem, operando per vires externas. Sic fit ut homo non jam ipse vivat, sed ut vivat Christus in eo; quod significat Apostolus dicendo: *Vivo autem jam non ego, vivit vero in me Christus* (Gal. II, 20); et: *Mihi vivere Christus est* (Phil. I, 21); intellige, quia in eo, et per eum, et ipsi omnino vivo.

Hæc, ut patet, est mystica in Christum transformatio; adeo ut homo christianus efficiatur *alter Christus*, nempe Christo simillimus; sicut ipse est imago perfectissima Patris, *figura substantiæ ejus*, prout et hisce verbis significavit: *Qui videt me, videt et Patrem*. Joan. XIV, 9.

3º Effectus hujusmodi quo clarius percipiantur, confert considerare similitudines supra jam indicatas: nempe cibi corporei, vitis et palmitum, arboris insititiæ.

-1) Sicut enim cibus corpori conjunctus communicat proprias qualitates, quæ, pro varia ciborum natura, variæ sunt; ita Christus Eucharisticus, animabus nostris unitus, suas qualitates cœlestes communicat: charitatem suam, humilitatem, obedientiam, patientiam et reliquas virtutes; ita ut *qualis est secundus homo de cœlo cœlestis, tales sint et cœlestes* (I Cor. XV. 48): seu qualis Christus, tales et qui eum comedunt.— Et quidem ita omnes virtutes communicat, ut singulariter cuivis homini det illam, quam magis exoptat; sicut manna, quod, licet haberet omnem saporem, respondebat tamen voluntati et gustatui singulorum manducantium.

-2) Sicut vitis palmitibus sibi conjunctis, ita Christus Eucharisticus proprietates suas nobis communicat. Ubi enim templum corporis nostri ingreditur, in medio cordis tanquam vitis sese collocat, unitque sibi palmitem animæ nostræ et omnes ejus propaggines: potentias scilicet, quibus dat virtutem ad dulcissimos fructus proferendos, pias nimirum cogitationes, affectus puros et ferventes, verba sancta, et opera perfecta.

Nec vero Christus in corde nostro solummodo vitis, sed etiam agricola est: ipse enim palmites putat, ut fructum plus afferant. Inspirat enim ei ad quem ingreditur, quid sit rese-candum, quid mortificandum, et auxilium ad id faciendum præbet; ut sic palmes sibi unita conservetur, et ipse fructus accipiat ex ea uberiores.

-3) Sicut arbor fructuosa, inserta trunco sterili, ita Christus Eucharisticus animæ nostræ novam veluti naturam communicat. Merito enim Christus a S. Jacobo *insitum verbum* appellatur, *quod potest salvare animas nostras* (Jac. I, 21), quodque per Incarnationem insitum humanæ naturæ, in ea

edidit opera plus quam humana. Idem autem Dominus, in sacra Communione, animæ nostræ per gratiam inseritur : cumque homo natura sua stipes sit sterilis, qui non profert nisi fructus amaros peccatorum, facit illum proferre fructus dulces ac divinos : sicut stipes amygdalæ amaræ, propter insertam propaginem amygdali dulcis, profert amygdala dulcia.

Hic est panis qui de cœlo descendit.

1° Sacra Eucharistia est panis cœlestis, et potus cœlestis : non tantum quia de cœlo venit ; sed etiam quia in cœlum ducit, et hominem cœlestem efficit, moribusque cœlestibus exornat, ut in cœlum mereatur admitti, eundem illum panem beatius manducaturus in regno Dei, idem vinum bibiturus in mensa Patris æterni. *Ut edatis et bibatis super mensam meam, in regno meo* (Luc. XXII, 30). — *Non bibam amodo de hoc genere vite usque in diem illum, quum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.* Matth. XXVI, 29.

2° Pani de cœlo opponitur panis de terra, qui a mundo præbetur, et hominem efficit terrenum. In conspectu enim mensæ Domini, etiam mundus ponit mensam suam, onustam dapibus suis, fallacibus, mortiferis... quam abhorrere debent filii Dei : *Non potestis mensæ Domini participes esse et mensæ dæmoniorum.* I Cor. X, 21.

*Non sicut manducaverunt patres vestri manna,
et mortui sunt.*

1° Manna tantum figura est Eucharistiæ, effectus quidem ejus adumbrans, sed nequaquam continens...

2° Qui manducaverunt manna deserti, mortui sunt ; multo magis qui manducare volunt carnes, cepas et allia Ægypti moriuntur. *Adhuc carnes erant in dentibus eorum, et ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis.* Numer. XI, 33.

Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.

Conditio ut vita illa, omnesque mirabiles Eucharistiæ effectus accipiantur, est, ut manducetur. At vero, sicut cibus

quilibet alius, ita etiam cibus Eucharisticus convenienter manducandus est: nimirum, -1) cum fame, seu desiderio, quod ex cognitione et fide nascitur; -2) cum gustu, palato per alienos cibos non corrupto: quod etiam jejunio, ad Communicandum requisito, innuitur. Præsertim vero abstinendum est a cibo peccati: *Non potestis mensæ Domini participes esse et mensæ dæmoniorum*: I Cor. X, 21.

DOMINICA SECUNDA POST PENTECOSTEN.

LUC. XIV, 16-24. Dixit Jesus Pharisæis parabolam hanc : Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos. Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent : quia jam parata sunt omnia. Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei : Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illam : rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit : Juga boum emi quinque, et eo probare illa : rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit : Uxorem duxi, et ideo non possum venire. Et reversus servus nuntiavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit servo suo : Exi cito in plateas et vicos civitatis; et pauperes, ac debiles, et cæcos, et claudos introduce hue. Et ait servus : Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. Et ait dominus servo : Exi in vias et sepes, et compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem vobis quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.

Explicatio prima.

Tertio prædicationis suæ anno, circa mensem Decembrem, cum Jerosolymam ad festum Encæniorum se conferret Dominus, in itinere a principe quodam Pharisæorum invitatus, intravit in domum ejus mensæque accubuit. Illic autem, cum

pro consuetudine sua convivas doceret, eisque loqueretur de beneficentia erga pauperes, diceretque, eos qui alunt egenos in terra, ab ipso Deo saturandos fore in cœlo; exclamavit quidam de simul discumbentibus, dicens : *Beatus, qui manducabit panem in regno Dei!* id est, beatus, qui particeps esse merebitur convivii æterni, quod electis suis Deus paravit in cœlo. — Ad hanc hominis vocem, Christus proponit parabolam, qua significat, æterni illius convivii omnes participes esse posse, sed plerosque non velle, eo quod temporalia bona æternis epulis anteponent.

Est autem quoad substantiam, parabola hæc : Quidam paterfamilias cœnam paravit magnam, ad quam invitavit multos. Invitati vero variis prætextibus venire neglexerunt : quare paterfamilias vocari jussit et adduci omnes passim vel vilissimos homines, donec cœnaculum suum impleretur. — Duæ partes distingui possunt :

- I. *Apparatus et invitatio ex parte convivatoris.*
- II. *Socordia ex parte invitatorum.*

Homo quidam fecit cœnam magnam.

Id est : Homo paterfamilias, dives et benignus valde, convivium instituit lautissimum. — Dicitur *cœna*, quia apud Veteres, epulæ celebrari solebant vespere, erantque non prandia, sed cœnæ. Imo plerique ex Antiquis non prandebant, sed cœnabant duntaxat, ut postquam diem integrum negotiis dederant, absoluto labore, vires reficerent. Tunc familia tota circa mensam paternam congregabatur ut accumberent omnes simul, seu communiter; unde nomen *cœnæ* (κοινή), quod *refectionem communem* significat, desumptum esse videtur.

*Et vocavit multos. Et misit servum suum hora
cœnæ dicere invitatis ut venirent...*

Moris antiquitus erat, ut bis convivarum invitatio fieret : primum aliquandiu ante diem convivii, ut impedimenta re-

movere, et sese rite parare atque adornare possent; secundo iterum ipso die, et circa horam cœnæ, ut parati jam convivæ adducerentur. Quare convivor parabolæ dicitur non tantum *vocasse multos* convivas; sed præterea *misisse servum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent*.

Quia jam parata sunt omnia.

Motivum quo melius inducantur adjungit, quod sane servus apte explicare debebit, prout in parabola simili *de nuptiis regis* (1) explicatur, ubi dicitur: *Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altilia occisa sunt, et omnia parata: venite ad nuptias*. Matth. XXII, 4,

Cœperunt simul omnes excusare... villam emi... juga boum emi quinque.... uxorem duxi...

Ita scilicet *simul* ac similiter omnes excusatione allata invitationem recusant, quasi de communi consilio agerent. Quamvis enim diversas afferant causas, in eo tamen omnes conveniunt, quod sua negotia prætexant, ne ad cœnam adsint. — Quod dicitur *omnes*, id est, pars longe major *excusare* seu recusare cœperunt. — Primus autem dixit:

Villam emi, et necesse habeo exire et videre illam. — Hæc responsio hominem denotat divitem, qui præter habitationem in urbe, villam emit in agris, non necessitatis, sed voluptatis et honoris causa: ideoque non dicit, sibi exeundum esse ut colat illam, vel utatur illa; sed ut illam videat: *Necesse habeo exire et videre illam*.

Secundus dixit: *Juga boum emi quinque, et eo probare illa*. Cujus sententiæ sensus est: Emi paria boum quinque, et proficiscor ad probandum illa, an valida sint et idonea ad trahendum aratrum terramque colendam. — Hæc responsio hominem indicat rei familiaris augendæ sollicitum nimis.

Tertius dixit: *Uxorem duxi, et ideo non possum venire*. — Hæc responsio animum prodit affectu carnali, ex se alioquin licito, nimis occupatum; et quidem adeo, ut adire cœnam

(1) Matth. XXII, Infra, Domin. 19 Pentec.

impossibile ipsi videatur, et dicat : *Ideo non possum venire.* — Minus absolute dixerunt alii : *Rogo te, habe me excusatum.* Verumtamen, etsi molliore sermone, non minus recusant et ipsi invitationem propositam. Dum enim dicunt, *rogo te*, et tamen venire contemnunt, *humilitas sonat in voce, superbia in actione*, ait D. Gregorius, homil. 36.

Triplex illa excusatio quam inanis sit ac frivola, facile patet; quare paterfamilias eam merito ut sibi injuriosam reputat, et iram concipit adversus homines, a quibus honestatem suam ita contemptam videt.

*Tunc iratus paterfamilias, dixit servo suo : Exi
cito in plateas et vicos civitatis... exi in
vias et sepes, et compelle intrare, ut
impleatur domus mea.*

Benignus paterfamilias omnino vult, ut cœna sua non frustra fuerit parata, sed tota quanta celebretur et in hominum bonum cedat. Quare, exclusis prioribus, alios advocat convivas, pauperes quosvis et miserabiles, qui inveniri possint, primo in ipsa civitate, deinde etiam extra civitatem, in locis agrestibus.

Exi, inquit servo, *in plateas et vicos civitatis*, ubi nimirum pauperes et debiles versari solent. Plateæ sunt viæ latæ, vici sunt viæ angustiores, atque ædibus utrinque septæ. — *In plateas itaque et vicos*, inquit, *discurre*; et quoscumque inveneris *pauperes ac debiles et cæcos, et claudos introduce huc.*

Prompte obedivit servus, et expleto Domini mandato, ait : *Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est.* Et ait dominus servo : *Exi in vias*, id est, exi extra civitatem, in itinera quovis ducentia, in longe lateque patentibus regionibus, *et sepes*, id est, in loca sepibus cincta, in pagos et domos rusticas; in omnes denique partes ubi miseri et errabundi occurrunt.

Et compelle intrare : quos inveneris scilicet, non tantum verbis invita, sed etiam auxilio adjuva, imo veluti vi adhibita compelle et attrahe, ut homines rudes, debiles ac cæci

advenire sat cito possint. Etiam, compelle eos, si forte vel venire dedignentur, vel præ pudore non audeant : *Compelle intrare, ut impleatur domus mea.*

Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.

Patrisfamilias adhuc hæc verba sunt, ad omnes suos servos loquentis, et statuentis, homines pauperes admissos esse in locum virorum magnatum, qui vocati recusaverunt venire; quique cum postea supervenerint excludentur : etiam tunc, quando maxime eos pœnitebit recusasse.

Jam ipsius parabolæ sensus allegoricus sic exponitur :

Cœna magna est æterna beatitudo, hominibus misericorditer oblata.

Paterfamilias, Deus.

Servus, invitatos vocans, Christus Dominus, Salvator, tum in sua, tum in ministrorum suorum persona speetatus.

Invitati priores, sunt Israelitæ, et quidem imprimis sacerdotes et scribæ; posteriores vero, Gentiles, qui velut extra civitatem in viis longinquis, in agrestibus barbarisque locis aberrantes indicantur. — Qui vero pauperes et cæci in civitatis plateis colliguntur, designant Israelitarum rudes, plebeios, imo publicanos et peccatores, oppositos scribis et principibus Judæorum, per viros illos varie sese excusantes notatis. — Quod pauperes dicuntur vocari post magnates, accidentale est, et propter parabolæ structuram et ornatum ita dispositum.

Præterea parabola documentum morale insinuat, ut Scribæ et Pharisei, auditores Domini, intelligant, suum ad terrenas divitias et voluptates affectum esse causam, cur Messiam non recipiant : quare ipsos e regno Dei exclusum iri; pauperes vero, rudes, publicanos et gentiles in illud admit-tendos.

Dicitur : *Compelle intrare*, -1) quia vi veritatis, et miraculorum, et interioris gratiæ, gentiles et peccatores velut

adiguntur, ut vocantibus Dei servis acquiescant, et iter ad domum cœnamque Patrisfamilias aggrediantur. -2) Quia, postquam ad iter jam se dederunt, si forte in itinere insolentius se gerant, aut de via declinent, possunt, non sermone solum sed etiam pœnis, ab itineris ducibus cogi, ut rectum iter constanter teneant. Præcipiuntur enim compelli donec intraverint ad cœnam; daturque intelligendum, quod multi non intrarent, nisi compellerentur: non quod aliqui adducantur inviti, sed quod per hujusmodi exteriora adjumenta fiat, ut ex nolentibus reddantur volentes, Christi gratia intus cooperante.

Quod dicitur: *Ut impleatur domus mea*, id est, ut impleatur domus Patris cœlestis, amplissima illa et capax plurimorum; utque tot homines fruantur æterna quam paravit beatitudinis cœna, quot ab æterno ad hoc sunt electi, *turba nempe magna, quam dinumerare nemo possit, ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis* (Apoc. VII, 9). — Illud quoque notandum, quod ultimo præcepto dato, non introducatur servus, qui reversus dicat: *Domine, factum est ut imperasti*, quemadmodum supra (versu 22); quia etiamnum durat et viget, tum vocatio tum intratio gentium, durabitque ad finem usque sæculi. Nam Judæorum vocatio, ut prior fuit, ita brevi tempore, saltem maxima ex parte, absoluta est (Lucas Brug.).

Explicatio secunda.

Homo quidam fecit cœnam magnam.

Plurima hic quæri possunt, nimirum: quænam hæc cœna sit? quis homo eam parans? qui invitati?

Quænam hæc cœna? — 1º Hæc cœna magna, est beatitudo et gloria cœlestis, qua fruemur in regno Dei et resurrectione justorum. -1) Merito cœlum dicitur convivium, quia ibi satiabitur anima nostra dapibus divinis: in intellectu, per visionem beatificam; in corde, per amoris divini dul-

cedinem; in sensibus, per dotes corporis glorificati.... *Satiabor cum apparuerit gloria tua* (Ps. XVI). *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo.* Luc. XXII, 30.

-2) Vocatur *cæna* : a) quia dabitur vespere, i. e. in fine vitæ, et in fine mundi, post labores hujus sæculi; eritque refectio ultima, quam nulla alia subsequetur, quia ipsa erit æterna.—b) Quia datur in Ecclesia triumphante, et sequitur post prandium quod datur in Ecclesia militante : *Ecce prandium meum paravi* (Matth. XXII, 4). Quapropter in hac præsentī militia dicendum, quod Leonidas olim ad milites præliaturos : *Prandete, commilitones : apud inferos* (imo apud superos) *cænaturi*.

-3) Vocatur *cæna magna*, quia ea nihil majus aut melius cogitari potest, tum ratione dapum, tum ratione convivarum, tum ratione durationis. — b) Quia exigua est quævis alia mensa, in hoc mundo parata. Hujus porro mundi voluptates veluti dapes sunt, sæpe venenatæ, semper transitoria, etc. ; nec cæna sunt, sed prandium, quod brevi nox subsequitur : *Extrema gaudii luctus occupat.* Prov. XIV, 13.

2º Hæc cæna magna, est mensa Eucharistica : quæ vere *Cæna* est, Cænae Dominicæ continuatio, et celebranda in nocte hujus vitæ, ante diem festum æternæ Paschæ et ejusdem prægustatum.

Quæ quidem Cæna magna est, tum ratione parantis, Christi; tum ratione dapum, puta corporis et sanguinis ejus; tum ratione cœnaculi, Ecclesiæ universalis; tum demum ratione convivarum, nempe Apostolorum primum, et deinceps omnis ævi fidelium.... *Parasti in conspectu meo mensam* (Ps. XXII). — *Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ, pinguium medullatorum* (Isai. XXV, 6). — *Filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ.* Ps. CXXVII.

Quis est homo qui cœnam paravit?—Est Christus Dominus, Homo per excellentiam, Filius unigenitus Dei, qui homo factus et hominum Rex constitutus est; quique simul est Paterfamilias, æque bonitate et divitiis insignis. Ipse utram-

que paravit cœnam, Eucharisticam in terris, et Beatificam in cœlis....

Quinam sunt invitati? — Omnes omnino homines, etiam miserrimi, pro quibus Christus sanguinem fudit : *Omnes enim vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire* (I Tim. II, 4) ; ut luculenter ex sequentibus patebit.

Et vocavit multos.

1° *Quos vocavit?* — R. -1) Omnes homines Deus vocat ad salutem, etiam pauperrimos, etiam peccatores indignissimos; imo peculiariter vocat peccatores : *Non veni vocare justos, sed peccatores* (Matth. IX, 13). Omnes ergo accessum habent ad cœnam illam grandem ac beatam, dummodo peccata relinquere velint.

-2) Vocat omnes Christianos ad vitam sanctam et puram : *Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem.* I Thess. IV, 7.

-3) Vocat omnes ad perfectionem sui status : *Estote vos perfecti, sicut et Pater vester cœlestis perfectus est.* Matth. V, 48.

-4) Vocat multos ad statum sacerdotalem aut religiosum ; quamvis pauci vocationi respondeant.

-5) Vocat omnes sacerdotes et religiosos viros ad perfectionem peculiarem, eisque propterea peculiaria auxilia concedit.

-6) Vocat omnes Christianos ad Cœnam Eucharisticam ; etsi plerique ad eam accedere, vel cunctantur, vel omnino detreant.

2° *Quomodo vocavit?* — 1) Vocavit Christus Dominus per semetipsum, quum in terris doctrinam evangelicam prædicaret....

-2) Jugiter vocat per Ecclesiam suam, per ministros atque præcones suos....

-3) Vocat per internam illuminationem et inspirationem gratiæ suæ....

-4) Vocat frequenter, imo quotidie, stans ad ostium animæ nostræ et pulsans....

-5) Vocat hominem donec vita perdurat, usque ad mortem : quæ cum acciderit, vocare desinit : *Vocavi et renuistis... ego quoque in interitu vestro ridebo.* Prov. I, 24.

-6) Vocat dicendo : *Quia jam parata sunt omnia.*

Parata sunt omnia.

1° En media salutis a Christo Domino promerita, et in Ecclesia fidelibus copiosissime oblata : doctrina Christi, exempla Christi et Sanctorum, sacramenta, etc. *Quid debui ultra facere vineæ meæ, et non feci?* Isai. V, 4.

2° Parata sunt omnia : -1) cœlum, et locus cum Christo in domo Patris. -2) Via quæ ducit in cœlum. -3) Arma et præsidia, et viaticus cibus : *Et ambulavit* (Elias) *in fortitudine cibi illius, usque ad montem Dei Horeb.* III, Reg. XIX, 8.

3° Quod si parata sunt omnia ex parte Dei, an ex parte mea omnia quoque parata sunt ? An dicere possum cum Propheta : *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum?* Ps. LVI.

4° Invitatio tam benigna, tamque pretiosa, quanto gaudio, quanta alacritate, quantaque gratitudine esset acceptanda, facile intelligitur ; at quomodo revera acceptatur ?

Cœperunt simul omnes excusare...

1° En excusationes et prætextus quos exquirunt homines, ne Dei dona accipere debeant : prætextus (1) inanes et fictitii, in die judicii non valituri, ut patet ex subsequenti patrisfamilias indignatione : *Iratus paterfamilias.*

2° En hominum cæcitas et insania : oblata bona talia ac tanta minime curant ; terrena anteponunt cœlestibus, visibilia invisibilibus, peritura æternis...

3° Quænam sunt tantæ insipientiæ causæ ? Quæve impedimenta quominus, tum ad cœnam vitæ æternæ, tum ad Eucharisticam cœnam festinent ? Nonne triplex cupiditas, honoris, divitiarum et voluptatum hujus mundi ? Nonne quia volunt mensæ participes esse hujus sæculi ? Hos monet Apostolus, dicens : *Non potestis mensæ Domini participes esse et mensæ*

(1) *Adjumenta*, Argum. 11 et 16.

dæmoniorum... calicem Domini bibere et calicem dæmoniorum (I Cor. X, 21). — Hos quoque S. Gregorius monet, terrenorum bonorum fallaciam detegendo : *Corporales deliciae*, inquit, *cum non habentur, desiderium accendunt ; cum vero habitæ eduntur, fastidium pariunt : spirituales vero, cum non habentur, in fastidio sunt ; cum habentur in desiderio.*

Villam emi, et necesse habeo exire et videre eam. —1) En cur Domini cœnam, paradisum, homo abjiciat... Multi enim, quos Dominus hic designat, possessionibus terrenis, prædiorum, aliorumque id genus curandis ita incumbunt, ut de vita, quæ ad cœlestem beatitudinem ducat instituenda, quamvis admoniti, non cogitent : persuasi non vacare sibi ut cogitent, aut ut huic se rei addicant... Hi beatitudinem cœlestem sæpe non contemnunt quidem, sed negligunt, et possessionibus posthabent. Et quamvis verbis non fateantur, se abesse velle a convivio cœlesti, dicunt id tamen reipsa.

-2) Excusatione illius divitis qui villam emit, eamque adornare et contemplari delectatur, notat quoque Dominus ambitionem, et æstimationis humanæ cupidinem : qua, dum in locum semper altiorem sese extollere, et oculis hominum spectabiles esse contendunt, salutem animæ suæ negligunt.

Juga boum emi quinque... —1) En cur ille paradiso renuntiet, propter boves !... -2) En immoderata augendæ semper rei familiaris cupiditas. Non hanc Apostolus commendat, quum dicit : *Habentes alimenta et quibus tegamur, his contenti simus.* I Tim, VI, 8.

Uxorem duxi... —1) Quam multi ob terrenas voluptates, æternas delicias derelinquunt !... -2) En carnalis amor, in conjugio quidem licitus, sed inordinatus, quoties Deo præfertur. -3) En voluptas carnalis generatim : *Quid enim*, ait S. Gregorius, *per uxorem, nisi voluptas carnis accipitur ?...* —4) Causam explicat : *Ideo non possum venire* : en violentia et tyrannis concupiscentiæ carnis. At vero, *omnia possibilia sunt credenti*, et auxilia gratiæ accipere volenti.

Ad hæc tria reducuntur præcipua impedimenta salutis. *Amor rerum terrenarum*, ait S. Ambrosius, *viscus est spirituum pennarum.*

Observandum quoque est, inquit Lucas Brug., tres ordines excusantium descriptos, virorum esse proborum juxta sæculum; qui per hujusmodi se excusarint, per quæ, honesto prætextu, homines excusari a paratis conviviis solent. Non enim omnes reprobi, qui a cœlesti cœna sunt excludendi, ut blasphemi, adulteri, etc., hic descripti sunt; sed illi soli, qui humanis negotiis, ex suo genere licitis, ita se implicant, ut ab adeundo cœlesti convivio revocentur: qui non sequuntur vitæ genus per se illicitum; sed suo vitæ generi ita se totos addicunt et captivos tradunt, ut de cœlestibus, in quæ tanquam finem respicere oportet, non sint solliciti. Juxta exteriorem habitum nihil præ se ferunt indignum invitatis ad cœlestem beatitudinem; sed interiori affectu ita comparati sunt, ut terrenam beatitudinem cœlesti præferant.

*Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo : Exi cito
in plateas...*

En bonitas patrisfamilias: contemptus ab aliis, veluti majore charitate accenditur erga alios, ut eis dona sua communice.

*Exi cito in plateas... in vias et sepes... et pauperes,
ac debiles, et cæcos, et claudos introduc huc, et
compelle intrare ut impleatur domus mea.*

1° En Dei ineffabilis bonitas, qui vere, *dives est in misericordia* (Eph. II, 4). — Pauperes et miseros quoscunque replere vult bonis, et quidem in ipsa domo sua: *Ut impleatur, inquit, domus mea.*

2° En quomodo ministri ac sacerdotes Christi, erga pauperes et miserabiles quasvis personas zelum exercere debeant, neminem spernendo, sed omnes vocando ad Christum et salutem; imo omni modo eos urgendo, cum multi secus non venirent. *Insta opportune, importune; argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina.* II. Tim. IV, 2.

3° En quomodo rudes, abjecti et plebei homines introeant in regnum Dei, loco divitum et sapientum sæculi, qui longe difficilius intrant; imo qui nequaquam

intrabunt in regnum illud beatum, nisi conversi fuerint, et efficiantur humiles sicut parvuli...

4° En quomodo miserrimi quilibet intrent et compellantur intrare; ut intelligamus, omnipotentem esse vim gratiæ, nec de cujusquam, quantumvis miseri, vel obcæcati, vel perversi salute esse desperandum.

*Nemo virorum illorum qui vocati sunt,
gustabit cœnam meam.*

1° Sententia reprobationis horrenda, verum justissima, quæ in Judæorum primores hic pronuntiata, in nos pariter pronuntiabitur, si cœlestem beatitudinem, ad quam sumus post illos vocati, similiter terrenis voluptatibus aut negotiis posthabuerimus. *Nemo contemnat*, monet S. Gregorius, *ne, dum vocatus excusat, cum voluerit intrare non valeat.*

2° Aliquando enim qui nunc recusant, intrare volent. Pœnitebit illos olim, cum viderint lautitias et splendorem convivii regniq̃ue cœlestis, et invidebunt illis, quibus ipsorum fastidium locum et ingressum fecit. Tunc, præ angustia spiritus gementes, dicent : *Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, et finem illorum sine honore : ecce, quomodo computati sunt inter filios Dei, et inter sanctos sors illorum est. Ergo erravimus... Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa... (Sap. V, 4 seq.) — Tunc invocabunt me, et non exaudiam; mane consurgent, et non invenient me. Prov. I. 28.*

DOMINICA TERTIA POST PENTECOSTEN.

Luc. XV, 1-10. Erant appropinquantes ad Jesum publicani et peccatores, ut audirent illum. Et murmurabant Pharisæi et Scribæ, dicentes : Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam, dicens : Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam? Et quum invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens : et veniens domum, convocat amicos et vicinos, dicens illis : Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat. Dico vobis, quod ita gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia. — Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, et everrit domum, et quærit diligenter, donec inveniat? Et quum invenerit, convocat amicas et vicinas, dicens : Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.

Math. XVIII, 12-14. Quid vobis videtur? Si fuerint alicui centum oves, et erraverit una ex eis, nonne relinquit nonaginta novem in montibus, et vadit quærere eam quæ erravit? Et si contigerit ut inveniat eam, amen dico vobis quia gaudet super eam magis, quam super nonaginta novem quæ non erraverunt. Sic non est voluntas ante Patrem vestrum qui in cœlis est, ut pereat unus de pusillis istis.

Explicatio prima.

I. *Parabola ovis perditæ.*

II. *Parabola perditæ drachmæ.*

*Erant appropinquantēs ad Jesum publicani
et peccatores, ut audirent
illum.*

Explicatur imprimis causa cur sequentes parabolas proposuerit Dominus : nimirum ut suam agendi rationem defenderet, et Pharisæis ac Scribis responderet murmurantibus, eo quod peccatores a se non repelleret, sed eos doceret atque converteret. Adversariis illis ostendit, quam grata Deo sit conversio peccatorum, ac proin quam grata quoque Deo opera eorum, qui peccatores convertere allaborant; quapropter non tantum non obmurmurandum iis, qui requirunt peccatores ac suscipiunt : sed e contra, congratulandum et susipientibus et susceptis.

Quod ut efficiat, tribus utitur parabolis, prima de ove perditâ, altera de drachma perditâ, tertia de filio prodigo.—Parabolas istas proposuit Dominus, cum doceret in Bethabara, trans Jordanem, mense Decembri anni prædicationis suæ tertii.

Publicani, qui dicuntur accedere ad Jesum, erant publici ministri, pro Romanis tributa exigentes, et hoc muneris exercitio frequenter injustæ violentiæ rei : quare passim ut homines perversi habebantur, perjuriis, rapinis, pauperumque oppressionibus infames ; atque ut manifesti et quasi incorrigibiles peccatores.

Et peccatores, intellige publicos ; *erant appropinquantēs*, id est, assidue, quotidie, velut continua frequentia ad Christum confluebant, et quidem bona intentione, tanquam ægroti ad medicum : *Ut audirent eum*, et viam cœli ab eo discerent ;

allecti scilicet ejus sanctitate et benignitate, qua neminem fastidiret; imo peccatores ad se vocabat, et pœnitentibus veniam ac salutem promittebat. Etenim prædicationis ejus summa erat hæc : *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum.* — Quum ergo hujusmodi homines benigne exciperet, et cum eis familiariter ageret, mensæque, occasione data, accumberet; Pharisei et Scribæ, qui nusquam aberant, sed omnes Domini actus maligne observabant, scandalizati sunt.

Et murmurabant Pharisei et Scribæ, dicentes : Quia hic peccatores recipit et manducat cum illis.

Significatum volunt, si hic qui videri propheta et haberi vir sanctus vellet, revera talis esset, malorum consuetudinem ei vitandam fuisse; quod cum non faciat, eis esse similem, quorum utitur consuetudine. — Sic, agendi ratio Domini scandalo erat hominibus illis, qui præ fastu ad sanctimoniæ ostentationem religiose vitabant peccatorum consortia et alloquia : ne scilicet, cum se juxta legem puros et sanctos censerent, impurorum immunditie contaminarentur. Huic spiritui pharisaico contrarius plane erat spiritus Christi, qui ad hoc in mundum venerat, ut peccatores a peccatis mundaret : quapropter eorum colloquia captabat, eorumque mensas, cum invitaretur, adibat.—Adversariis suis, etsi responso indignis, respondet Dominus, et pro solita mansuetudine reddit facti sui rationem.

Et ait ad illos parabolam istam, dicens : Quis ex vobis homo qui habet centum oves, et si perdiderit unam ex illis...

En parabola prima, nempe boni pastoris, cujus sensus manifestus est : Pastor enim est Christus Dominus; ovis aberrans, peccator, quem Salvator singulari amore quærit, dum eum convertere conatur et salvare : *Venit enim Filius hominis quærere, et salvum facere quod perierat.* Luc. XIX, 10.

Dicitur : *Qui habet centum oves*, nempe sibi proprias, totam suam fortunam efficientes, ac propterea charissimas. Ejus

porro amor erga oves tunc præsertim apparet, ubi aliqua earum aberraverit. — *Si perdidit unam ex illis* : ovis scilicet est animal simplex et stolidum, seu minime callidum, quod proinde pabulum sequens, facile a via et a grege aberrat; atque ubi semel aberravit, in viam redire nescit : quare pastore opus habet, qui eam requirat et ad eam vadat : *Vadit ad eam quæ perierat.*

Nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam?

Etsi gregis magni adhuc possessor et dives satis, unius tamen oviculæ damno tantopere commovetur, ut relinquat cæteras omnes, alterius custodiæ commissas, et vadit ipsemet quæsiturus illam quæ periit, nec cessaturus a quærendo *donec inveniat.*

Dicitur pastor dimittere reliquum gregem, *in deserto* vel, ut Matthæus habet, *in montibus* : ubi scilicet de more greges pascuntur, quia illic pascua et pabula abundare solent; ubi quoque lupi aliaque ovium pericula non desunt, ita ut pastore vigilanti sit opus. Quare pastor parabolæ, ubi ad quærendam ovem discedit, gregis totius securitati censetur providisse.

At quæri potest, quid oves illæ non aberrantes significant? Resp. Id ad parabolæ corpus, seu materiale compagem duntaxat, nequaquam vero ad parabolæ spiritum, punctumque significationis pertinet. Non enim significatur, aliquos esse homines qui non aberraverint per peccatum, cum Isaias dicat : *Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit* (Isai. LIII, 6); et nemo non dicere debeat cum Davide : *Erravi sicut ovis quæ periit : quære servum tuum* (Ps. CXVIII). Ostenditur autem, Christum propter errantes oves seu peccatores, in mundum venisse; et eum tanti uniuscujusque hominis salutem facere, ut si solummodo essent centum homines, quorum non nisi unus errasset, hunc errantem quæsiturus venisset. Magnum ipsius erga nos charitatis indicium!

*Et quum invenerit eam, imponit in
humeros suos gaudens.*

Ovem scilicet non reducit, sed reportat : vel quia errando fatigata, pedibus regredi non posset, aut saltem non sat cito posset iter gradiendo perficere, cum ovis sit tardigrada ; — vel quia præ gaudio eam humeris ferre delectatur : *gaudens*. « Cum pastor, inquit Gregorius Nyssenus, « invenisset ovem, non punivit, non duxit ad gregem urgendo ; sed superponens humero, et portans clementer, « annumeravit gregi. »

Quod dicitur *gaudens*, indicat, singulari quadam et præsententi lætitia pastorem affici propter hanc ovem, qua non afficiatur propter reliquas : tum, quod gaudendi causam habeat peculiarem, inventionem pecudis suæ perditæ ; tum quod gaudium animi de hac ove inventa, propter oppositam tristitiam de eadem modo perditâ, magis sentiatur quam illud, quod animo inhæret de cæteris simul omnibus : quod utique habitu majus est.

*Et veniens domum, convocat amicos et vicinos,
dicens : Congratulamini mihi, quia inveni ovem
meam quæ perierat.*

Quod dicit *congratulamini mihi*, i. e. congaudete mihi, seu gaudete mecum : -1) ingens gaudium significat, quod animo continere nequit, quin illud in amicos effundat. -2) Indicat rem esse adeo lætam, ut de ea non tantum sibi, sed etiam omnibus vicinis gaudendum sit. -3) Dicit, *mihi* congratulamini, non *ovi*, quia gaudium ejus est ovis inventa, gaudium scilicet Christi est vita ac felicitas nostra : *Quia inveni ovem meam, quæ perierat.*

*Ita gaudium erit in cælo super uno peccatore
pœnitentiam agente, quam super nonaginta
novem justis qui non indigent pœnitentia.*

Id est, gaudium erit novum et accidentale superveniens angelis et Beatis, diversum ab eo quod ex cæteris justis

habebant. — Gaudent videndo peccatoris conversionem, quam utpote ad se pertinentem cognoscunt; gaudent, quia hujusmodi conversio Deo, salutis humanæ cupidissimo, grata est : Deo, inquam, quem cœlites unice amant, et cujus beneplacito unice delectantur.

Quod dicit : *Quam super nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia* : i. e. gaudium erit majus quam ob multitudinem justorum, qui non indigent pœnitentia, seu conversione proprie dicta, *qua ad Deum convertantur*; cum per nullum peccatum mortale longe a Deo aberrant. — *Gaudium* ob unam conversionem dicitur *majus* hoc sensu, quod novum superveniens magis actualiter sentitur, quam vetus gaudium habituale, etsi majus in se. Sic parens qui filium videt sanitati restitutum, novo quodam et magno actuali gaudio afficitur, diverso ab illo, quo ex aliorum sanitate et prosperitate afficiebatur. — Alioquin magis gaudere hominem de nonaginta novem ovibus quam de una, ac Deum de nonaginta novem justis quam de uno peccatore pœnitente, dubitare non licet.

*Quæ mulier habens drachmas decem si perdiderit
drachmam unam.*

En altera parabola, quæ iterum in re nota et usitata proponitur, nec minus claram, quam superior, significationem habet. *Mulier* enim repræsentat Christum, seu sponsam Christi, Ecclesiam; *drachma* perdita, est anima peccatoris, quam Dominus singulari dilligentia quærit ut salvam faciat.

Dicitur *habens drachmas decem* : intelligenda est drachma argentea, Attica, cui insculpta erat imago regis, quæque æquivalerat quartæ parti sicli, vel sexaginta duobus centesimis nostratibus. — Quæ pecuniæ summula totum mulieris cenum constituit, ac propterea pauperculæ est pretiosissima. — Sicut autem modo *centum* oves, ita hic *decem* ponuntur drachmæ, quia solet plerumque pastor unus centum plus minus oves custodire; et mulier una pauper, quæ labore suo victum quærit, decem habere drachmas plus

minusve. Alia tamen in his numeris mysteria subesse videntur, prout dicitur in *explicatione secunda*.

Nonne accendit lucernam, et everrit domum, et quærit diligenter, donec inveniat?...

Varii mulieris actus enumerantur, quibus amor ac studium inveniendæ drachmæ demonstratur; ut sic, quod præcipuum parabolæ objectum est, magnitudo gaudii ejus, postquam invenerit, intelligatur. Quærit scilicet accuratissime drachmam perditam, nec facit quærendi finem *donec inveniat*.

Et quum invenerit, gaudet de ea inventa, magis quam de reliquis novem servatis; imo non temperat sibi præ gaudio, quin rem significet amicis suis omnibus: *Convocat amicas et vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram*.

Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.

Id est, simile gaudium erit inter angelos ob conversionem unius peccatoris. -1) Hanc nempe conversionem cognoscunt, quia quæcumque in terris aguntur et ad ipsos pertinent, eis in divina essentia revelantur. -2) Ob eam gaudent, quia Deo gratissima est, *qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat* (Ezech. XXXIII, 11.); *vultque omnes homines salvos fieri*. I Tim. II, 4.

Explicatio secunda.

Erant appropinquantes ei publicani et peccatores, ut audirent illum.

1º En, sanctitatis suæ suavissimo odore Dominus ad se allicit peccatores: exemplo docens, officium boni sacerdotis esse, ut vitæ sit -1) ædificativæ, et -2) attractivæ...

2° En Domini benignitas erga peccatores etiam miserrimos... quæ tanta est, ut Judæorum murmuraciones provocet. Quis ergo dubitet adire eum, tam suaviter invitantem : *Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos?* (Matth. XI, 28).—Imo non solum invitat peccatores, sed ipse ineffabili charitate vadit ad eos, prout mox in parabola videbimus (1).

3° Oportet tamen, ut accedentes ad eum voluntate bona veniant *ut audiant eum*, et quod dixerit faciant....

Peccatores recipit et manducat cum illis.

1° En zelus animarum ; en quomodo ex charitate Dominus sese omnibus accomodat : quod imitari debent quilibet viri apostolici, sicut Paulus, qui omnium se servum fecit ut plures lucrificeret ; qui factus est infirmis infirmus, ut infirmos lucrificeret ; *omnibus omnia factus, ut omnes faceret salvos* (I Cor. IX, 22) ; imo, *facti sumus*, inquit, *parvuli in medio vestrum, tanquam si nutrix foveat filios suos....quoniam charissimi nobis facti estis.* I Thess. II, 7, 8.

2° Ostenditur simul longe diversus animus Pharisæorum, animus nempe charitate vacuus : quo fit, ut peccatores juvare ipsi minime curent, et Domini zelum sinistre judicent atque impedian. Sic agunt bonorum operum detractores et linguæ maledicæ.

Quis ex vobis homo qui habet centum oves...

Summa benignitate contradicentibus respondet Dominus, eosque non tam confundet quam convincet, et si possibile sit, lucrabitur eloquentia charitatis, qua suam erga peccatores misericordiam declarat. Hanc ut aliquousque intelligamus, in proposita parabola considerandum est, quis sit ille pastor, quæ oves ejus, quænam ovis perdita, quo pacto pastor illam quærat et inveniatur.

1° Pastor est ipse Christus Dominus, qui de cælo descendit et homo factus est, ut esset hominum pastor. Est autem pastor ovium, non alterius, sed suarum, quas proprio san-

(1) *Adjumenta*, Argum. 28.

guine redemit : eas cognoscit signaculo suo in earum animabus impresso ; ante eas vadit, eas pascit, defendit, etc. (1).

2° Oves centum sunt omnes Ecclesiæ fideles ; speciatim tamen sunt justi, centenario numero, qui perfectionis est, significati. Hæ oves, quandiu pastori suo subjectæ manent, eum cognoscunt, amant, audiunt, sequuntur ;—ab eo pabulum doctrinæ, sacramentorum, omniaque bona recipiunt ;—et vicissim ipsi reddunt lanam, et lac, et fœtus suos, dum facultates animæ, affectus cordis, fructus operum consecrant ; imo si opus est, suam carnem, suam vitam dabunt pastori amantissimo, qui ipse dedit vitam pro ovibus suis : *Dilectus meus mihi, et ego illi* (Cant. II, 1). — Felicissimæ sunt hujusmodi animæ fideles, pastori suo per charitatem adhærentes : *Dominus regit me et nihil mihi deerit : in loco pascuæ ibi me collocavit...* Ps. XXII.

3° Ovis perdita est peccator, qui -1) ex congregatione justorum, et ex subjectione atque obedientia pastoris sui recedit ; non defectu aut culpa pastoris, sed usu noxio suæ libertatis. Non enim ovem invitam in suo grege vult pastor retinere ; sed ei libertatem relinquit.

-2) Cur illa discedit et perit? -a) Quia felicitatem suam ignorat : nec pastorem optimum, nec bona quæ in ipso possidet, nec commoda quæ a congregatione justorum participat, agnoscit.

-b) Quia grave illi est obedire mandatis, sequi vestigia pastoris, tanquam aspera, utpote per viam crucis et mortificationis.

-c) Fastidit pascua doctrinæ et sacramentorum ejus ; delectatur vero pabulo mundi et carnis.

-d) Sibi ipsi retinet lanam, lac, et fœtus suos : dum facultates, dignitates, officia, et omnia sua opera ad proprium honorem et commodum dirigit, se ipsam proprio et inordinato diligens amore, et recusans aliquid horum Deo offerre. Ob hujusmodi causas discedit a grege, et quo devenit?

-e) Devenit in potestatem diaboli : quicumque enim non vult manere in grege Christi, fit de grege diaboli, qui sua

(1) Cf. Tom. I, *Evang. Dom.* 2 post Pascha, p. 399.

quoque mancipia pascit. — Devenit in præcipitia peccatorum, in medium luporum ac leonum inferni, qui rugientes circum-eunt, ut lacerent illum ac devorent; devenit simul in periculum damnationis æternæ, et sæpe in summam miseriam temporalem : *Erravimus a via veritatis, et justitiæ lumen non luxit nobis, et sol intelligentiæ non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis et perditionis, et ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus. Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?* Sap. V, 6.

4° Quomodo bonus pastor illam quærit? — Infinita charitate impulsus, de cœlo descendit, ut in his infimis perditam oviculam quærat, nec prius requiescit quam illam inveniat.

Non enim -1) eam ultro redeuntem recipere tantummodo voluit; sed,

-2) ipsemet de cœlo descendit, et oviculas in hoc mundo errantes persecutus est, via laborum, humiliationum, contradictionum, omniumque dolorum, usque ad mortem crucis.

-3) Ab hac nequaquam inquisitione cessavit, sed eam continuat, et porro continuabit usque ad finem mundi, quando oves errantes erunt : nam *et illas*, inquit, *oportet me adducere*. Joan. X, 16.

-4) Continuatur autem, tum interne, per inspirationes gratiæ... tum externe, per pastores Ecclesiæ suæ, qui similiter oves perditas quærunt et quærere debent...

-5) Ita unumquemque nostrum quæsivit... Quousque ego ante eum fugiam? Quando nam me ostendam ei, ut me inveniat et reducat?...

-6) Si sic quærit errantes et fugientes, quomodo excipiet ultro revertentes?... *Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum*. Thren. III, 25.

Et quum invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens.

1° Non semper eam invenit : multi enim peccatores, ita gratiæ sunt rebelles, ut omnes Christi labores inanes red-

dant. Sic periit Judas, e manibus misericordiæ ejus quasi eluctando.

2° *At si contigerit ut inveniat eam* (Matth. XVIII, 13), nequam increpat dure, nec baculo percutit, nec calcibus impellit, aut per terram trahit ut redeat; sed gaudenter humeris suis impositam ad gregem reportat: adeo ut debili oviculæ omnia suppleat, sitque ei oculus, pes, manus et omnia... — En quomodo

-1) omnes difficultates, quantum fieri potest, peccatoribus mitigentur, et mitigari debeant, ut Christi onus eis leve fiat....

2-) En quomodo bonus pastor ipse onera portet errantium peccatorum, ut hi miseri ovili restituantur.

-3) En quomodo onera illa portet, non gemendo, sed *gaudens*.

-4) En quomodo ex parte peccatoris nihil requiratur, nisi *ut velit* a Christo inveniri et reduci: *Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas.... Quoniam secundum altitudinem cæli a terra, corroboravit misericordiam suam super timentes se.* Ps. CII.

Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat.

1° Indicatur, gaudium Christi esse conversionem peccatoris, et quodvis bonum animarum; sicut dolor ejus est, peccatoris aberratio et detrimentum animarum. Qui ergo gaudium præstare vult Domino, ejusque Cor afflicto consolari, ei ovem perditam reducat.

2° Ostenditur quodnam esse debeat gaudium Christianorum, quo nempe fideles Christi discipulos et amicos unice oporteat gaudere cum suo Domino: gaudium nempe ob spirituale animarum bonum; sicut unice tristari debent ob animarum scandalum et detrimentum. Hoc est gaudere cum Christo gaudente, flere cum flente.

3° Inveni, inquit, ovem *meam*: ergo ovis errabunda, miserimus peccator, semper est ovis Christi; ac propterea quid-

quid pro ea zeli ac laboris insumitur, veluti pro se impensum Dominus accipiet.

Ita gaudium erit in cœlo.

1° Gaudium erit in cœlo, nimirum Deo, Christo Domino, Beatæ Virgini, angelo custodi, omnibusque angelis et Sanctis... Quare? -1) Quia inventa est anima, cujus cœlites pretium intelligunt. En pretium animæ... -2) Quia redditur Deo creatura charissima; Mariæ, proles; angelis, frater... -3) Quia cognoscunt Beati, omnesque cœlites, quid sit animam perire... animam salvari...

2° Gaudium quoque est in terra: -1) in corde ipsius peccatoris qui convertitur; 2) in corde confessarii; -3) in corde eorum omnium, qui beatam illam mutationem vident... — O si peccator sciret, quantum gaudium cœlo, terræ, sibi metipsi præstare possit!...

3° Sicut peccatoris conversio lætificat cœlum, contristat vero dæmones; ita vicissim justus lapsus in peccatum lætificat dæmones, et, quantum res illud patitur, contristat *angelos pacis, qui*, si flere possent, ob hanc perditionem *amare flerent*. Isai. XXXIII, 7.

Quæ mulier habens drachmas decem...

Hac altera parabola de drachma perditâ, idem quod modo tam vivide expressit, iterum proponit; quasi timeret amantissimus Dominus, ne ineffabilem suam erga peccatores misericordiam non satis intelligeremus: ideoque et tertiam parabolam, de filio nempe prodigo, in idem argumentum adjiciet. — Sicut autem superiori similitudine ovium, ut S. Cyrillus ait, docebamur esse creaturæ Dei, qui fecit nos, et cujus oves pascuæ sumus; ita similitudine drachmæ, cui imago regis insculpta est, ostendimur ad imaginem esse conditi Creatoris.

Hic autem quænam est mulier parabolæ? Quæ drachmæ decem? Quæ drachma perditâ? Quo pacto eam mulier quærit et invenit?

1° Mulier parabolæ est, -1) Christus Dominus, qui modo se ut pastorem, mox ut patrem amantissimum, hic ut matrem-familias sese exhibet : multiformem amoris speciem ac personam induens. 2) Mulier est Christi sponsa, sancta Mater Ecclesia, nec non quicumque Ecclesiæ minister, qui materna erga peccatores viscera induere debent : *Tanquam si nutrix foveat filios suos.* I Thess. II, 7.

2° Drachmæ decem argenteæ, sunt -1) animæ pretiosæ, Christi sanguine redemptæ, imagine Creatoris ac Regis sui signatæ, diligenter custoditæ, Christi thesaurum constituentes.... -2) Drachmæ sunt variæ virtutes, quibus anima justa ditata est, et quarum oportet nullam nobis deesse : ideoque sunt decem, instar decalogi. *Eloquia Domini eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum.* Ps. XI.

3° Drachma perdita, est -1) anima peccatoris, quæ non tantum elapsa est e manu Domini, sed in pulverem et lutum devoluta, pedibus conculcata ; ita ut in ea imago Dei inquinata sit atque deleta.....-2) Est etiam quævis virtus, quæ vitio contrario deperditur....

4° Mulier drachmam quærit magna diligentia, labori non parcendo, omniaque media adhibendo, accendendo lucernam et verrendo domum : ut intelligamus quomodo Christus quærat peccatores, quomodo quivis Ecclesiæ minister eos quærere debeat ; imo quomodo unusquisque animam suam et virtutes debeat quærere et invenire. Nam,

-1) Lucerna accensa est fides, verbum divinum, exhortationes sanctæ ; item, gratiæ illustrationes, quibus videat homo quid sit animæ suæ detrimentum pati...

-2) Scopæ, seu actio verrendi domum, sunt exercitia pietatis, præsertim extraordinaria, ut jubilæum, missiones, secessus ; — item, examen conscientiæ, confessio, et omnis pœnitentia, omneque exercitium quo domus animæ veluti purgatur, non sine labore....

Et quum invenerit...

1° Tanta diligentia quærit mulier, ut suam drachmam non invenire non possit : et sic Christus omnem animam

perditam inveniret, si res ab ipso solo penderet. Sed, prohi dolor! peccator ipsemet inveniri non vult, et in perditione manere præfert.

2° Quicumque in quærendo animam suam, animæque thesaurum, virtutes, diligentiam mulieris imitatur, procul dubio inveniet : *Qui enim quærit invenit*. Luc. XI, 10.

Ita dico vobis gaudium erit coram angelis Dei.

1° Gaudent angeli, quia homo per pœnitentiam eis similis, scilicet purus et sanctus efficitur....

2° Quia per homines justificatos reparatur angelorum qui lapsi sunt ruina, ac sedes in cœlis, ex quibus Lucifer cum suis cecidit, restaurantur et implentur.

3° Si de uno pœnitente tantum est gaudium, quid si multi ad pœnitentiam reducantur?...

DOMINICA QUARTA POST PENTECOSTEN.

Luc. V, 1-11. Quum turbæ irruerent in Jesum, ut audirent verbum Dei, et ipse stabat secus stagnum Genesareth. Et vidit duas naves stantes secus stagnum : piscatores autem descenderant, et lavabant retia. Ascendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum a terra reducere pusillum. Et sedens docebat de navicula turbas. Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem : Duc in altum, et laxate retia vestra in capturam. Et respondens Simon dixit illi : Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus; in verbo autem tuo laxabo rete. Et quum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam : rumpebatur autem rete eorum. Et annuerunt sociis, qui erant in alia navi, ut venirent et adjuvarent eos. Et venerunt, et impleverunt ambas naviculas, ita ut pene mergerentur. Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Jesu, dicens : Exi a me : quia homo peccator sum, Domine. Stupor enim circumdederat eum et omnes qui cum illo erant, in captura piscium quam ceperant : similiter autem Jacobum et Joannem, filios Zebedæi, qui erant

Matth. IV, 18-20. Ambulans autem Jesus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, et Andream, fratrem ejus, mittentes rete in mare (erant enim piscatores). Et ait illis : Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo, relictis retibus, secuti sunt eum.

Marc. I, 16-18. Et præteriens secus mare Galilææ, vidit Simonem,

socii Simonis. Et ait ad Simonem Jesus : Noli timere; ex hoc jam homines eris capiens. Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus, secuti sunt eum.

Explicatio prima.

Piscatio miraculosa hodierni Evangelii, et Petri post hoc miraculum ad apostolatam vocatio, referenda videtur ad mensem Martium secundi anni Dominicæ prædicationis, seu ad finem circiter anni primi. Jam anno præcedenti, paulo post Baptismum Domini, Petrus et Andreas Jesum ut Messiam agnoverant, ejusque discipuli et auditores esse cœperant : nondum tamen comites individui; nam a Magistri concionibus ad piscationem suam, ut victui suo providerent, revertebantur. Eos Dominus familiariter excipiendo, quasi remote disposuerat ut, relictis et abjectis omnibus, apostolatu se voverent, vocante eos Domino et dicente : *Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum.* Quam vocationem refert Matthæus cap. IV, et Lucas in hodierno Evangelio; sed Matthæus succincte, reique compendium tantum perstringens : Lucas vero ejusdem seriem particulatim more suo exponit, ideoque eventum enarrat qui hodie prælegitur, et in quo tria distingui possunt :

- I. *Prædicatio de navicula Petri.*
- II. *Piscatio mirabilis.*
- III. *Piscatorum ad apostolatam transitus.*

*Quum turbæ irruerent in Jesum, ut audirent
verbum Dei, et ipse stabat secus stagnum
Genesareth.*

Quum staret Jesus in littore stagni Genesareth, ingens ad eum populi multitudo affluebat : non enim tantum in syna-

et Andream, fratrem ejus, mittentes retia in mare (erant enim piscatores). Et dixit eis Jesus : Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum. Et protinus, relictis retibus, secuti sunt eum.

gogas, in oppida, in vicos ; sed quocumque se subduceret Dominus, eo simul accurrebat promiscua multitudo virorum ac mulierum. Nec jam corporali tantum commodo ducebantur, ut sanarentur a morbis suis ; sed quærebant bonum spirituale : *ut audirent verbum Dei* ; et quidem tanta aviditate pulsati, ut irruerent in Jesum, qui propterea nec prædicationem pergere, nec in extremo littore jam consistere posset. — Hæc ideo videtur commemorare Evangelista, ut ostendat, quâ occasione piscatio miraculosa Petri contigerit.

Et vidit duas naves stantes secus stagnum.

Non conqueritur Dominus, nec gravatur, sed potius populi importunitate delectatur : quare nequaquam dimittit eos, sed medium quærit ut sanctam eorum famem expleat, intrando in aliquam naviculam, ex qua commode loqui et audiri possit, prout in similibus adjunctis facere consueverat. Circumspiciens ergo *vidit duas naves* piscatorias, unam Petri, alteram, ut videtur, Joannis et Jacobi, alligatas ad littus ; et ipsos piscatores in littore. — Non sine providentia *duæ* sunt naves ; quia mox in miraculo quod meditatur Dominus, *duæ* necessariæ erunt.

Piscatores autem descenderant et lavabant retia.

Superiorem enim noctem integram piscando transegerant, et paulo ante, ut videtur, ex alto mari reversi, nihil nisi retia vacua et sordida retulerant ; quæ nunc lavabant, ut mundata atque siccata complicarent ac reponerent in aliud tempus : cum nulla jam esset prædæ capiendæ spes.

Ascendens autem in unam, quæ erat Simonis...

Non minus, quod verisimile est, Andreae navis erat quam Simonis ; sed Simoni adscribitur, partim quod actione exercitatio magisque industrius cum esset, potius haberetur vulgo dominus ac gubernator navis, quam senior frater Andreas : ob quam causam et deinde Simonis potius fit

mentio quam Andreae, tametsi Andreas quoque adesset ; — partim ob mysterium.

Etenim ex duabus eligit navim Simonis, ex qua docebit, et in qua piscationem mirabilem operabitur : quia Simon est futurus princeps Apostolorum, utque ejus navicula figura fiat Ecclesiae, in qua sola Christus est et manet, jugiter docens, animarumque piscationem efficiens.

*Rogavit eum a terra reducere pusillum. Et sedens
docebat de navicula turbas.*

Simon, ejusque socii, una cum Jesu navim conscenderunt, parati eum quo vellet ducere. Dominus autem cum aliquantulum a terra recedere cuperet, ut commodius concio audiri posset a turba; Simonem allocutus, non vi coëgit aut jussit imperiose, sed placide *rogavit*, ut suam naviculam paululum a littore removeret; deinde subsistente navicula, consedit, et ex illa veluti cathedra turbas in terra, velut in amphitheatro condensatas, docere cœpit.

Ut cessavit autem loqui, dixit ad Simonem...

1° Quid locutus fuerit aut docuerit turbam, non explicat Evangelista; sed prima Christi concio : *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum* (Matth. IV, 17), cum sit compendium et summa totius ejus prædicationis : ubi de doctrina ejus fit mentio, ad illam concionem primam tanquam ad statum ac basim totius doctrinæ Christi respiciendum est.

2° Finito sermone ad turbas, peculiare quid reservat Simoni, cujus navicula est usus : voluit enim, -1) ipsi quasi naulum solvere, eumque ea re quam navicula quærebat, piscium nempe captura, remunerari. — -2) Voluit Simonem in comitem individuum ac Apostolum lucrari : quapropter doctrinæ adjunget opera, quæ plus ad persuadendum habent ponderis. Moverat enim jam concione sua Petrum ; impellet porro, trahetque miraculo, ut relictis et abjectis e vestigio omnibus rebus, se sequatur.

Duc in altum...

In alto ac profundo mari longius a terra piscatio fieri solet; quia illic, non ad littus, manere consuevit piscium turba.

Venerat Petrus ex alto mari ad littus, irrita piscatione; jubet eum Christus in altum mare navim provehere, ut denuo piscationem incipiat. — Omnia divino consilio fiunt, ut miraculi magnitudo magis appareat, simulque salutaria nobis documenta suggerantur.

1° Petrus tota nocte laborans nihil ceperat, ut sequentem capturam, non laboris ac industriæ fructum, sed virtutis Christi effectum esse intelligeret.

2° In eundem locum navim reducere jubetur, ne, si in alio loco jecisset rete, non miraculo sed casui capturam adscribere potuisset, quod nempe hic pisces fuissent, illic non fuissent. Fecit Christus utrumque, et ut ante nihil caperet, et ut post caperet abunde: utrumque enim necessarium erat, ut miraculi magnitudo cognosceretur.

Et laxate retia vestra in capturam.

1° Modo dixit: *Duc in altum*, singulari numero, quia loquebatur Petro, naviculæ gubernatori; hic dicit *laxate*, numero plurali, Petrum et Andream fratrem, aliosque socios seu cooperatores ejus alloquens. — 2° Socii adsunt Petro, quia testes miraculi plures esse debent. — 3° Illud *in capturam*, promissionem propheticam continet, quasi dicat: Non in vanum conjicietis retia, sed in capturam, eamque copiosam. — 4° Quod ait Dominus *laxate*, juxta Maldonatum, emphasim habet, quasi dicat: Quam maxime potestis extendite retia; tantum enim trahetis piscium, quanta retium capacitas erit.

Et respondens Simon dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.

Sensus est: Tempore opportuniore noctis, omne tempus et conatus impendentes, nihil cepimus: quia tempestas

industriæ nostræ omnino adversatur ; in verbo autem tuo, de integro piscationem aggrediar. — Illud *in verbo tuo*, hebraismus est, quasi diceretur, *jussu tuo, verbo tuo confidens*.

Quod Petrus præteriti laboris inanitatem manifestat, non ideo opponit quasi feliciorem jactum desperet, aut quasi Christo non credat, vel obedire nolit ; sed potius, ut majorem in Christo fidem declaret, eo quod, cum laborantes tota nocte nihilprehendissent, tamen ejus confidens verbis, iterum, et quidem de die, retia laxaret. Solet per noctem major quam per diem captura fieri, cum pisces minus insidias videre possint ; si ergo, quod revera contigit, verbo Christi contrarium eveniat, id ipsum miraculum augebit.

Et quum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam, rumpebatur autem rete eorum.

Vix rete jactum est, cum sponte in profundum mergitur, ita ut piscibus impleri sentiatur ; cumque a piscatoribus educitur, tanti ponderis est, ut vi brachiorum ægre sursum moveatur, et, ubi ex aqua extrahi cœptum, scindatur.

En manifestum miraculum : cum naturaliter nihil esset capiendum, etiam post multos conatus, captura fit primo jactu ; nec aliqualis, sed tam copiosa, ut in adjunctis faustissimis tanta nunquam habeatur. Nam -1) rumpebatur rete : porro gnavi piscatoris rete tam firmum est, ut maximum quod speretur piscium pondus ferre possit. -2) Indiguere auxilio sociorum alterius navis. -3) Non potuit una navis capere piscium copiam, sed altera opus fuit. -4) Et quidem ambæ unius retis proventu ita sunt impletæ, ut pene mergerentur. -5) Quare omnes illi piscatores stupore sunt correpti.

In hoc porro consistit miraculum, quod pisces qui in hoc loco non erant, imperio Jesu subito adnatarint miramultitudine : testimonium exhibentes manifestum obedientiæ, quam rerum natura Domino præstaret.

Quod autem disrumperetur rete, nec tamen elaberentur pisces, alterum fuisse miraculum interpretes adnotant.

*Et annuerunt sociis, qui erant in alia navi,
ut venirent et adjuvarent eos...*

Annuerunt sociis, i. e. Jacobo et Joanni (infra, vers. 10), qui simul in altum navigaverant; eos nempe nutibus et signis advocarunt, non voce : sive quod præ lætitia et stupore clamare non possent, sive probabilius, quia tam longe distabant, ut vox eo non pertingeret. Atque hoc ipsum ad miraculi pertinet magnitudinem, quod cum illi socii in sua navicula, ut est verisimile, etiam piscarentur, nihil tamen dicantur prehendisse.

Vocarunt ergo socios, ut secum manus reti extrahendo admoverent. Quo factum est, ut miraculum plurium illius artis peritorum testimoniis innotesceret, et Jesu virtus fieret testatissima. *Et venerunt, et impleverunt ambas naviculas, ita ut pene mergerentur.*

*Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua
Jesu dicens : exi a me, quia homo
peccator sum, Domine.*

En effectus miraculi in Petrum : videt prodigium, quod ipse piscator optime æstimare potest, et agnoscit digitum Dei. — *Procidit ad genua Jesu*, adorabundus simul et precabundus, et dicit ei : *Exi a me, Domine, quia homo peccator sum*. Quæ verba sunt humiliantis se coram Jesu, quem Petrus ut naturæ Dominum agnoscit. Dicendo itaque, *exi* seu discede *a me*, non efficaciter Dominum a se, quasi medicum ab ægroto recedere postulat; sed indignitatem suam significat. Tanto scilicet hospite indignum se reputans, loquitur sicut ille centurio, quem Christus supra omnes Israelitas laudavit. Quemadmodum enim centurio ait : *Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum*, ita Petrus : *Domine, non sum dignus, ut maneat in navi mea.*

Dicit : *Domine* non jam *præceptor*, ut supra; majore scilicet de Jesu opinione repletus.

Stupor enim circumdederat eum, et omnes qui cum illo erant, in captura piscium quam ceperant : similiter autem Jacobum et Joannem, filios Zebedæi, qui erant socii Simonis.

Omnes pervaserat *stupor*, id est miratio, et quidam terror ac metus religiosus, quem manifestatio divinæ virtutis incutit mortalibus.—Hoc ideo dicitur, ut intelligamus, verum magnumque fuisse miraculum, quod tam multi pisces capti fuerint : cum piscatores ipsi qui ceperant, quique magnam alias copiam capere solebant, non unus aut alter, sed omnes omninoqui aderant, stuporedefixi essent : *In captura piscium quam ceperant.*

Omnes qui cum illo erant : intellige Andream fratrem ejus, atque mercenarios, et socios alterius navis. *Andream non nominat*, inquit Augustinus (lib. 2 De cons. cap. 17), *qui tamen intelligitur in ea navi fuisse, secundum Matthæi et Marci narrationem.*

Et ait ad Simonem Jesus : Noli timere....

Simonem humiliatum et genuflexum confirmat Jesus, dicens, non tantum nihil mali ex sua præsentia, sed magnum potius bonum illi eventurum esse : nam ex piscatore piscium, hominum piscatorem eum factum iri. Sensus est quasi diceret : Pone inanem hunc metum ; non enim ut te a me abstererem, exerui virtutem meam : sed contra, ut te ad me sequendum invitarem, utque significarem quid postea per te, ubi mihi adhæseris, efficiendum sit.

Ex hoc jam homines eris capiens.

Sensus est quasi Dominus diceret : Tu, o Petre, deinceps non jam pisces capies, sed homines. Quos non capies ut venator feras, armis vulnerando ; sed ut pisces, illæsos suaviter retibus includendo, et trahendo, virtute et efficacia spiritus.—Ut patet, non tantum Dominus alludit ad præsens Petri officium, sed simul apostolicum officium describit, quo

animas ad Christum summum piscatorem e profundo, i. e. ex tenebris ignorantiae et ex limo peccati educet et pertrahet.

Syrus ita vertit : *Post hac piscaturus es homines ad vitam*, quasi diceret : Piscatores piscantur pisces reti, eosque ex aqua extrahunt *ad mortem* : ut scilicet eos jugulent, coquant et comedant ; tu vero, o Petre, homines piscaberis, non ad mortem, sed *ad vitam* (1) ; imo peccato mortuos suscitabis ad vitam gratiae : ita ut quasi pisces a te capti moriantur peccato, concupiscentiae et vitae priori ; vivant vero vita nova ac divina, et Deo per gratiam et charitatem quasi incorporentur : sicut pisces retibus capti, et hominum cibus effecti, in eis vivere incipiunt vita nobiliori, quia anima humana informantur.

Quod dicit : *Ex hoc*, i. e. postea, post congruam a me recipiendam eruditionem et instructionem, *jam homines eris capiens* ; hæc, inquam verba, ut Jansenius Gandav. docet, prædictionem proprie continent, non vocationem Petri. Nam verba ista Christus in nave protulit ; vocavit autem Petrum cum Andrea fratre, postquam jam ad littus appulisset, juxta Matth. ; et inde paululum digressus, etiam Jacobum et Joannem, qui similiter parumper a piscatione jam digressi erant. — Itaque Lucas, relicta vocatione quatuor Apostolorum, quæ (Matth. IV) narratur, effectum duntaxat vocationis omnium exprimit, nempe quod omnes quatuor, *subductis ad terram navibus, secuti sunt eum*.

Dicendo : *Ex hoc jam homines eris capiens*, Salvator, prout facere solebat, a rebus corporalibus, quas tempus et locus exhibebant, sermonem transtulit ad spirituales : a terrenis ad cœlestia mentes hominum attollens. Efficiam, inquit, ut fiat is hominum pisces, longe feliciores quam pisces communes, quales hactenus fuistis. — Ad idem artis genus, sed excellentius futuri Apostoli invitantur : mutantur retia in doctrinam, lucri cupiditas in amorem salutis animarum : fit mare mundus universus ; navis, Ecclesia ; pisces, homines, in terra, ut in vasto oceano vagantes.

(1) Hæc enim, ut Lucas Brug. adnotat, est arcana significatio verbi ζωρῆω, quo Evangelista utitur, quodque proprie continet *vivum capio*, compositum ex ζῶ, *vivo*, et ἄρῶω. *venor*, seu venatu capio.

Hinc etiam discimus, causas cur hoc miraculum Christus ediderit, fuisse potissimum duas : -1) ut quatuor istos viros, quos elegerat in primarios discipulos, declarata potentia sua attraheret ad sequendum se, i. e. ad vacandum secum uni Deo colendo, ejusque Evangelio prædicando, jactata in Deum cura alendi corporis. Quocirca tale edidit miraculum, quale posset optime intelligi ab hujus generis hominibus ; eosque maxime movere, docendo, non esse cur de victu amictuque essent solliciti in sequendo Jesu paupere, cui omne quod vellet in manu esset. Sic consuevit Deus singulos per cognita ac familiaria erudire et vocare : magos per stellam, pisca- tores per pisces.

-2) Altera causa hujus miraculi fuit, ut præmoneret hos viros, quid operis, quo profectu facturi tandem essent, ubi se societati disciplinæque ipsius addixissent; ipsos, inquam, fore pisca- tores hominum, idque tam ubere proventu, quam modo fuerant captores piscium. Se jubente jaciendum ab ipsis, et imprimis a Petro capite, rete Evangelii Dei ; et se faciente, ad miraculum et stuporem usque, homines, qui a Dei cultu prius alienissimi fuerant, de profundo criminum et errorum pertrahendos ad auram liberiores, e tenebris ad lucem, e sordido limo ad vitam puram, a vagis cupidatibus ad inno- centiæ perpetuæ constans studium ; et in suam adducendos Ecclesiam tanta multitudine, quantam ipsi soli recipere non possent : adeo ut multorum cooperatorum auxilio indigerent. Sic tamen capiendos multos, ut eorum quidam futuri essent mali, hæresibus, quantum in se esset, scissuri doctrinam evangelicam, malisque moribus suis in periculum universam Ecclesiam adducturi (Lucas Brug.).

*Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus,
secuti sunt eum.*

Sensus est : Retibus, piscibus, navicula, domo, cognatis, cæterisque omnibus abdicatis et abjectis, in perpetuum se Christo addixerunt, eumque indivulse secuti sunt, juxta illud Petri ad Christum : *Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te, quid ergo erit nobis?* (Matth. XIX, 27). — Tanta vis fuit

miraculi capturæ piscium, et vocis Christi tum externe tum interne vocantis, ut omnibus terrenis bonis Christum meliorem esse intellexerint; nihilque diffusi promissioni ejus, neque solliciti qua deinde ratione alerentur, se totos Domini Jesu providentiæ potestatique commiserint: eumque reipsa acceperint pro sua spe ac fortuna in perpetuum. Tantum scilicet bonorum thesaurum in Jesu deprehenderunt, ut maluerint omnia relinquere, quam ipsum non sequi: quemadmodum illi negotiatores, quorum unus thesaurum in agro absconditum, alter margaritam pretiosam repererat. Matth. XIII, 44, 46.

Explicatio secunda.

*Cum turbæ irruerent in Jesum ut audirent
verbum Dei.*

1° En sancta aviditas audiendi verbum Dei (1), et fervoris exemplum exhibitum nobis ab illo populo, qui non solum in templo et synagogis, sed etiam per agros et montes; nec parvo numero, sed turmatim; nec quomodolibet accedentes, sed magno impetu irruentes, et prementes Jesum, verbum Dei audire gestiebant. *Beati qui audiunt verbum Dei* (Luc. XI, 28); signum prædestinationis habent: *Qui enim ex Deo est, verba Dei audit.* Joan. VIII, 47.

2° En ex parte Domini exemplum bonitatis, et simplicitatis, qua ad vilem piscatoris naviculam confugit, ut inde charissimum sibi populum doceat.

Ascendens in unam navim, quæ erat Simonis.

1° Navis illa figura est animæ, in quam Dominus ingreditur, ut eam bonis et benedictionibus impleat. — Quare autem, præ aliis multis, in hanc Jesus conscendere dignatus est? -1) Non propter ornatum ejus extrinsecum et splendorem, quo carebat; sed -2) quia vacua erat; et -3) quia ad lit-

(1) *Adjumenta* Argum. 11, ignorantia malum et remedium.

tus ubi Dominus erat, accesserat. Quo docemur, Dominum in animæ naviculam intrare, quando terrenis impedimentis vacua est, atque per orationem, etc. ad ipsum accedit.

2º Beatus merito censetur Simon, quod potuerit Christo naviculam suam et obsequium præstare; magnificam enim remunerationem accipiet: *Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum, in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.... Qui recipit vos, me recipit.* Matth. X, 42, 40.

Rogavit eum a terra reducere pusillum.

1º Statim ac Christus in animam ingreditur, eam a terra separat, idque magis et magis, sed gradatim operatur: primum removendo *pusillum*, deinde vero deducendo *in altum*.

2º *Rogavit*: en suavis invitatio Christi ejusque gratiæ: cum enim posset imperare Simoni, sicut imperavit ventis et mari, imperare non vult, sed rogat: ut intelligamus -1) obsequium et servitium Dei esse debere voluntarium: *Hilarem datorem diligit Deus* (II Cor. IX, 7), et omne opus bonum ex dilectione pensat. —2) Ut cognoscamus mansuetudinem Domini, qui animas per gratiam suam suaviter solet allicere et vocare.

Sedens docebat de navicula turbas.

1º Nullus Jesu ineptus est ad docendum locus, nulla importuna hora...

2º Navicula Petri est figura Ecclesiæ, in qua sola Christus est cum Petro, -1) sedens, quasi in propria sede aut cathedra, quæ symbolum est auctoritatis et stabilitatis; -2) docens omnes qui in terra sunt; -3) piscationem apostolicam efficiens, quæ infra explicabitur....

Duc in altum, et laxate retia vestra.

1º En quomodo per Christum tota Ecclesia gubernetur. Christo indicante, Petrus navim ducit in altum ut piscationem instituat, non solus sed cum sociis: ipso tamen *in verbo Christi* dirigente....

2° Tempore, ut videtur, importuno, piscatio præcipitur: ut homo in obediendo divinæ voluntati, et in subji-
ciendo iudicium suum iudiciis et consiliis Dei exerceatur.

3° In altum Petrus abire iubetur, quia cum fiducia opera magna pro animabus suscipienda sunt.

4° In altum prius debet discedere, et dein piscari: quia viri apostolici ut cum fructu laborent, terram jam videre non debent, et in altiore regione fidei ac fiduciæ in Deo cum Christo versari....

5° Retia sunt: -1) instrumenta varia quibus animæ conver-
tuntur: prædicatio divini verbi, sacramentorum administra-
tio, sodalitates, missiones variæ. -2) Sunt ipsa mansuetudo
apostolica, quæ non violenter aut cum armorum strepitu et
vulneribus animas capit; sed eas suaviter sicut pisces colligit,
et viventes ex abyssu educit.

6° Diabolus et mundus sua etiam retia expandunt, sed
in terra, non in mari, ut volucres cœli, i. e. animas Deo
fideles, fallaci esca alliciant, in captivitatem redigant et
perdant....

Per totam noctem laborantes nihil cepimus.

1° En vanus et infructuosus omnium impiorum in hac vita
labor. Incredulitas, hæresis, peccatum mortale, nox hujus
vitæ sunt, in qua fiunt opera tenebrarum, sine Deo, sine
Christo, sine luce gratiæ ac virtutum. Unde omnium impio-
rum illa vox est: *Justitiæ lumen non luxit nobis, et sol intel-
ligentiæ non est ortus nobis: lassati sumus in via iniquitatis et
perditionis.* Sap. V, 6.

2° En irritus labor viri evangelici, qui sine obedientia,
sine oratione et quasi sine Christo, suis viribus confidens
operatur: labor durus et longus esse potest,... at fructus exi-
guus erit aut nullus.

3° En fortis labor mundanorum pro vanitate: quanto magis
nos laborare decet pro fructu solido vitæ æternæ?...

In verbo autem tuo laxabo rete.

1° En fiducia in Deo, quam habere debemus circa difficilia.
Petrus licet tota nocte laborando nihil cepisset, nunc tamen

clara luce, quod tempus piscationi minus aptum est, retia laxare, Christo jubente, non veretur : plus videlicet in verbo Christi, quam sua in arte confidens. Quo exemplo docemur, in rebus arduis magis semper Dei verbum, sive promissionis, sive præcepti, sive etiam consilii, attendere, majoremque in eo fiduciam ponere, quam in humanis ullis viribus aut præsidiis : sive ea penitus nobis desint, sive quodammodo adsint....

2º En fiducia in Deo, qua niti præcipue debet homo apostolicus in ministerio animarum : in verbo et gratia Christi, non in suo talento, etc., confidat oportet....

3º En quoque generositas in laborando : Petrus enim quamvis labore noctis defatigatus, libenter sese ad novos labores accingit, præcipiente Domino.

4º En obedientia perfecta voluntatis et intelligentiæ, quæ loquetur victoriam : *Vir obediens loquetur victoriam.* Prov. XXI, 28.

Concluserunt piscium multitudinem.

1º Hic ostenditur effectus benedictionis divinæ, brevissimo tempore id præstantis, quod humana industria efficere non potuerat longo labore. Hanc benedictionem consecutus est Petrus postquam audivit verbum Dei. *Quærite primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis.* Matth. VI, 33.

2º Exhibetur imago laboris apostolici vere fructuosi : quem ut Christi minister nanciscatur, Petrum imitetur necesse est : Christum in sua navicula habeat, eo jubente in altum recedat, cum fiducia et generoso labore retia laxet. Quæ conditiones concordant cum hoc Joan. XV, 5 : *Qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum.*

3º Laxat rete in verbo Domini, ille qui sub obedientia laborat, qui laborem suum oratione assidua Deo commendat, etc.

Annuerunt sociis...

1º Hic ostenditur nobis hierarchica unio in Christi Ecclesia : Petrus totius piscationis dux est ; sed ipso annuente,

Episcopi et presbyteri in operis adjutorium ac societatem admittuntur.

2° Ostenditur quoque unio fraterna : frater enim debet fratrem juvare, et unus alterum in adjutorium vocare : *Frater qui adjuvatur a fratre, quasi civitas firma* (Prov. XVIII, 19). Absit ergo omnis zelotypia, omnis impeditio, etc.; sed gaudium sumatur, et cooperatio præstetur, ubi opus Dei quomodocumque prosperari cernitur. *Dum omni modo.... Christus annuntietur : et in hoc gaudeo, sed et gaudebo.* Phil. I, 18.

Impleverunt ambas naviculas.

1° Ambabus naviculis repræsentantur populus Judaicus et populi Gentium, eadem Christi piscatione locupletati.

2° Repræsentatur pluralitas Ecclesiarum seu diœcesium, sub unius Petri primatu unam Ecclesiam catholicam in Christi piscatione constituentium.

3° Ostenditur abundantia capturæ tam copiosa, ut quotquot in cooperationem accedunt, tantum laboris et fructus, quantum ferre possunt, inveniant.

Ita ut pene mergerentur.

En Ecclesiæ status, semper veluti precarius : Domini enim opus persequitur in alto mari, semper cum successu spirituali, semper animas salvans, sed interim perpetuo periclitans. Rumpitur enim rete, navis pene mergitur : at rete licet rumpatur, tamen educit pisces ; et navicula utut descendat, non omnino mergetur, quia Christum Dominum vehit.

In hac prima piscatione ruptum est rete, non vero in secunda, quæ locum habuit post resurrectionem Domini : quia, per hæreses et schismata, Ecclesia militans discinditur : *Oportet et hæreses esse* (I Cor. XI, 19) ; Ecclesia vero triumphans pace æterna fruetur : *Neque clamor, neque dolor erit ultra.* Apoc. XXI, 4.

Procidit ad genua Jesu...

1° Exemplum humilitatis in rebus prosperis. Petrus non sibimet sed Domino successum, uti debet, tribuit. *Non nobis, Domine, non nobis : sed nomini tuo da gloriam* (Ps. CXIII). — Imo, ea occasione Petrus sua peccata suamque indignitatem profitetur. *Quum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite : Servi inutiles sumus ; quod debuimus facere fecimus* (Luc. XVII, 10). — *Ut non gloriatur omnis caro in conspectu ejus.* I Cor. I, 29.

2° Exemplum quoque sui humiliationis in conspectu Dei. Petrus indignum se tanta gratia existimans, ut Christum in sua navicula possideat, peccatorem se profitetur, et Domini præsentia minime dignum. Sed quo magis se humiliat, eo gratior efficitur Christo, qui eum in Apostolum, et quidem sibi familiarissimum, imo in Apostolorum principem exaltavit.

Ex hoc jam homines eris capiens.

Eodem sensu apud Matthæum habetur : *Faciam vos fieri piscatores hominum* — Ergo viri apostolici sunt piscatores, — tales efficiuntur per Christum, — homines sunt pisces, — hominumque salvatio piscatio est.

1° Viri apostolici sunt piscatores, debentque per indefessum studium lucrandi Deo animas, imitari -1) gnavos piscium captores, qui sunt homines humiles, laboriosi, maris pericula cœlique intemperiem non metuentes, vigilantes et solertes, atque valde patientes ; cauti tamen ac prudentes, ut pisces alliciant et educant, a piscibus vero nequaquam ipsi trahantur in mare. — Illud quoque præ oculis habere debent, laborem quidem esse piscatorum ; ad Deum vero pertinere, in retia cogere quos voluerit.

-2) Imitari debent piscatorem divinum, Christum, qui ipsos Galilææ piscatores, in suis ipsorum naviculis, atque in propriis retibus tam suaviter cepit....

2° Piscatores efficiuntur a Christo : *Faciam vos fieri piscatores hominum.* Illud autem Dominus efficit, -1) per vo-

cationem; -2) per gratiam et virtutem Spiritus sancti, quæ eos induit; -3) per benedictionem, quam eorum ministerio tribuit.

3° Homines sunt pisces, quia -1) nascuntur et vivunt veluti sepulti in profundo maris, in limo sordido et tenebris, in regione umbræ mortis. -2) Inde retibus Christi extracti, quasi de morte traducuntur ad vitam, ad lucem, ad aquas puras et vivas, quæ de petra fluentes, effecerunt in solitudine flumina splendida tanquam crystallum, et mutaverunt desertum in stagna aquarum viventium (Ps. CXIII). In illis aquis, quæ abundantiam vitalis gratiæ repræsentant, fideles discipuli Christi vivunt tanquam in proprio elemento, extra quod vivere nequeant; et quandiu in eo manent, in Christo manent: *Vos in me, et ego in vobis*. Joan. XIV, 20.

Porro aquæ gratiæ mutantur in oceanum gloriæ, sicut fons Mardochæi, *qui crevit in fluvium, et in lucem solemque conversus est, et in aquas plurimas redundavit* (Esther X, 6). Tunc in ipso fonte ac plenitudine vitæ manebunt electi: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis eos; quoniam apud te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen* (Ps. XXXV). — *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam*. Joan. IV, 13.

4° Hominum salvatio piscatio est, eaque miraculosa, i. e. talis, quæ per hominum quidem laborem et cooperationem, principalius tamen per Christi virtutem efficienda sit. Opus ergo istud humano-divinum est, opus laboriosum, opus patientiæ, humilitatis, mansuetudinis et charitatis, ut animæ vitam habeant et abundantius habeant. Joan. X, 10.

Relictis omnibus, secuti sunt eum.

En verum obsequium divinæ vocationi præstitum: in quo spectari possunt quænam relinquant, propter quem, et quomodo ea relinquant Apostoli.

1° Relinquant quidem exigua, sed hæc constituunt *omnia* quæ habent et quæ sperare possint; relinquant omnia, sed hæc terrena tamen et peritura sunt....

2° Sequuntur Jesum, hominem quidem sanctum et amabilissimum, sed humanis opibus destitutum ; hominem sequuntur pauperem, sed specie tantum pauperem, et revera omnes thesauros, omnia bona continentem....

3° Sequuntur eum perfecte : -1) prompte, statim ac eum sufficienter cognoverunt ; -2) integre, omnia pro ipso relinquentes ; -3) et irrevocabiliter, in perpetuum ei tanquam unicæ spei adhærentes : *Dominus pars hæreditatis meæ.* — Optimam autem partem eos elegisse, quæ non auferetur ab eis, hæc Domini verba satis declarant : *Amen, dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, quum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim.* Matth. XIX, 28.

DOMINICA QUINTA POST PENTECOSTEN.

Matth. V, 20-24. Dixit Jesus discipulis suis : Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Audistis quia dictum est antiquis : Non occides ; qui autem occiderit, reus erit judicio. Ego autem dico vobis : quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca : reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue : reus erit gehennæ ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te : relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo ; et tunc veniens offeres munus tuum.

Explicatio prima.

Lectio Evangelica e celebri Sermone in monte desumpta est, quem Dominus secundo prædicationis anno, sub medium Maii habuit ; continetque duo documenta præcipua.

I. *De charitate fraterna servanda.*

II. *De charitate per veram reconciliationem reparanda.*

*Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et
Phariseorum, non intrabitis in
regnum cœlorum.*

Nisi *justitia vestra*, id est, nisi vestra legis observatio melior fuerit, seu nisi legem servaveritis melius quam Scribæ

et Pharisæi, non intrabitis in cœlum. — Docet Dominus non qualemcumque, sed veram et integram legis observationem requiri. Quod ut intelligamus, primo nobis proponit exemplum a contrario, Scribarum et Pharisæorum; deinde verum legis sensum explicat.

Plus quam Scribarum et Pharisæorum. Homines isti, qui nequaquam legi satisfaciunt, quinam sunt, et quomodo se gerunt?

1° Scribæ et Pharisæi, homines inter Judæos conspicui, a vulgo ut doctissimi et sanctissimi habebantur; sed reipsa erant a spiritu legis remotissimi, atque factionem illam constituebant Christo adversam, a qua tandem Dominus occisus est.

2° Isti homines -1) sua scientia abutebantur, ut divinæ legi humanas traditiones substituerent. -2) Virtutes internas negligebant, et curabant duntaxat observantias externas. -3) Bona opera sua faciebant, non propter Deum, sed ut viderentur ab hominibus.

Eorum ergo probitas erat -1) mere humana, secundum regulas humanas, cum deberet esse secundum legem ac mandata Dei; -2) erat mere externa, cum deberet esse interna, in corde, in spiritu et veritate; -3) erat hypocritica, ob humanam æstimationem, cum deberet esse humilis et propter Deum.

*Audistis quia dictum est antiquis : Non occides ;
qui autem occiderit, reus erit iudicio.*

Sensus est : Audistis a Scribis, legem Moysis docentibus : mandato quinto, *Non occides*, prohibetur homicidium, idque sub pœna mortis : homicida enim *iudicio*, seu pœnæ capitali subiacebit : *Qui percusserit et occiderit hominem, morte moriatur.* Levit. XXIV, 17.

Quo clarius ostendat Dominus, qualis vera justitia ac probitas esse debeat, ad particularia descendit, quædam Decalogi mandata explicando, et imprimis quintum : *Non occides*. Docet autem hoc mandato prohiberi, non tantum homicidium externe patratum, prout multi interpretabantur; sed etiam

iram, odium, contumeliam : quæ sunt veræ læsiones proximi, lingua et corde, si minus manu commissæ, atque veluti homicidii semina aut præludia.

Ego autem dico vobis...

Auctoritati et interpretationibus Scribarum Christus se suamque doctrinam opponit : legemque explicat et supplet. — *Ego dico*, i. e. edico et declaro, tanquam legislator et interpres omnis legis, tam Evangelicæ quam Mosaicæ et naturalis...

Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio... concilio... gehennæ.

Ut Domini interpretatio et doctrina intelligatur, sciendum est, 1° quodnam sit peccatum iracundiæ et contumeliæ ; et 2° quid sit illud iudicium, concilium et gehenna, de quibus hic sermo est.

1° *Ira*, quæ est appetitus vindictæ, quandoque peccatum mortale est, quandoque veniale, et quandoque nullum. — Est mortale si assumitur propter injurias vel molestias proprias et grave malum infert, vel exoptat proximo, aut hominem exponit periculo blasphemiæ, gravis convicii, scandali, vel alterius peccati mortalis. — Est veniale, si assumitur propter molestiam nobis illatam, et leve malum appetit proximo, nec aliud grave peccatum inducit, etiamsi ira sit vehemens. — Nullum peccatum est, si assumatur ira ex zelo justitiæ ac legis Dei, et propter injurias Deo illatas. Sic iratus est Matathias contra impium Antiochi ministrum, qui cogebat Judæos sacrificare idolis ; sic etiam Christus, contra profanatores domus Dei.

2° *Judicium* erat Judæorum tribunal, ad quod pertinebat cognoscere de homicidiis ; *Concilium* seu Synedrium, tribunal supremum, septuaginta duorum judicum, cui compete-
bat cognoscere de causis gravioribus, nempe hæresis, idololatriæ, apostasiæ, etc. ; *Gehenna ignis* idem est ac infernus, æterna damnatio.

Gehenna proprium erat nomen vallis cujusdam amœnæ, prope Jerusalem versus meridiem sitæ, ubi olim Israelitæ idololatræ pueros suos immolabant et comburebant idolo Moabitico Moloch, cujus ibi statua erecta erat. Hanc statuam et abominationem cum Josias rex sustulisset, vallis illa maledicta mutata est in receptaculum sordium urbis, quæ illuc devectæ comburebantur. Quare perpetuus illic ardebat ignis, ita ut loci abominatio, una cum lugubri rogo, imaginem inferni exhiberet Judæis, qui propterea nomen *Gehenna* vulgo pro *inferno* usurpabant.

Dicitur hic *Gehenna ignis*, i. e. adeo ardens et ignita, ut non nisi merus ignis esse videatur. — Vallis *Gehenna* vocabatur quoque *Topheth*, quo nomine apud Isaiam designatur, et velut inferni imago depingitur : *Præparata est ab heri Topheth, a rege præparata, profunda et dilatata. Nutrimenta ejus ignis et ligna multa : flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam.* Isai. XXX, 33.

Jam vero his verbis : *Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit judicio... concilio... gehennæ ignis*, Dominus docet, non tantum homicidium, sed aliam quamlibet proximi offensam ita lege Dei prohiberi, ut si offensa illa gravis fuerit, æterna damnatione puniatur. — Verborum quæ nonnihil obscuritatis habent, hic videtur esse sensus : Quinto præcepto prohibentur, præter homicidium, variæ proximi læsiones : quæ quidem possunt esse plus minus graves, sicut crimina quæ puniuntur pœna judicii, pœna concilii, et pœna *gehennæ*.

Qui irascitur fratri suo, intellige, qui irascitur iracundia peccaminosa, de qua supra, ipse reus erit coram Deo, reatu qui usque ad peccatum mortale devenire, et pœnam mortis æternæ inducere potest.

Qui dixerit fratri suo, raca... — Illud *raca* syriaca vox est contemptum exprimens ; et sensus est quasi diceretur : Qui iracundiæ addiderit contumeliam, gravius peccat et gravius punietur, adeoque facilius mortalis peccati reus erit.

Qui dixerit, fatue... — Verbum *fatue* apud Judæos contumelia erat gravior præcedenti, et tribuebatur homini atheo, impio, apostatæ ; quare convicia quælibet gravia, calumnias et imprecationes designat, ita ut sensus sit : Qui grave con-

viciū dixerit, quo proximi fama vel honor graviter lædatur, peccat mortaliter, adeoque reus erit gehennæ ignis.

Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te : relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius reconciliari fratri tuo ; et tunc veniens offeres munus tuum.

Quia habet aliquid adversum te, id est, quia habet quod de te queratur, quoniam aliquam offensam ei irrogaveris ; ac proinde, si discordia vel inimicitia tibi sit cum proximo, *vade prius reconciliari*.

A proximi læsione et injuriis, naturaliter procedit Dominus ad hujusmodi injuriarum reparationem. Talis est enim offensa proximi, ut, secus ac alia peccata, reparationem requirat et reconciliationem, sine qua nequeat expiari. — Scribæ, ut videtur, docebant, peccata quælibet expiari per sacrificia et munera oblata Deo, etiamsi proximo læso nulla satisfactio fieret ; contrarium docet Christus, sancitque legem justitiæ et charitatis, ut prius satisfiat proximo læso, quam Deo munus offeratur.

Dicendo, *si offers munus tuum ad altare*, alludit quidem Dominus ad sacrificia legis veteris ; ita tamen, ut doctrina omnino applicetur Christianis, qui pacem cum proximo habere debent ut sacrificium legis novæ, imo quemlibet religionis actum, digne Deo offerre possint. — Imo præceptum pacis et reconciliationis arctius sub lege Evangelica urget. Christus enim Dei Filius, arctius nos tum sibi, tum ad nos invicem univit, præsertim per Missæ sacrificium et sacram Communionem, qua fideles omnes congregantur sicut filii in circuitu mensæ paternæ : ideoque Missæ adstantes debent, saltem animo, sibi mutuo dare osculum pacis, dicente sacerdote : *Pax Domini sit semper vobiscum*.

Explicatio secunda.

*Nisi abundaverit justitia vestra plus quam
Scribarum et Phariseorum....*

His Domini verbis monemur, non qualemcumque probitatem, seu pietatem aut religionem sufficere; sed requiri probitatem ac virtutem veram, quæ in observatione mandatorum consistit, eaque *abundanti*.

1º Vera non est, sed Pharisaica illa religio, quæ tantum externam honestatem curat, externa vitia vitando, externa officia implendo... Oculis quidem hominum hæc satisfacere possunt, Dei vero oculis nequaquam satisfaciunt: *Homo enim videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor* (I Reg. XVI, 7). — *Religio munda et immaculata apud Deum et Patrem, hæc est: Visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc sæculo* (Jac. I, 27). — Quapropter illi, qui extrinsecus honesti, cogitationibus pravis et peccatis occultis maculantur; qui confitentur peccata, sed cor per veram contritionem a peccato non separant, nec Dei mandatis adstringunt, a Domino vocantur *sepulcra dealbata*. Matth. XXIII, 27.

2º Vera non est pietas, quæ non sequitur legem Dei et Ecclesiæ, sed hominum traditiones, per quas pro lege statuitur consuetudo mundi; et definitur licitum atque illicitum sine respectu ad legem Evangelicam ab Ecclesia propositam. Si ergo quævis spectacula frequentas, quævis scripta legis, etc., quia hæc vulgo non ut illicita habentur, quamvis per superiores et confessarios prohibeat Ecclesia: vana est religio tua, et non intrabis in regnum cælorum.

3º Pietas tua vera non est, si opera non producat, et quidem ea quæ Evangelium requirit, tum erga Deum, tum erga proximum.

4º Vera non est, si bona opera tantum faciat propter homines, propter vanam gloriolam, aliudve temporale emolu-

mentum : *Quodcumque facitis, ex animo operamini sicut Domino, et non hominibus : scientes quod a Domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino Christo servite.* Coloss. III, 23, 24.

5° *Nisi abundaverit...* -1) Magna debet esse hominis christiani virtus ac sanctitas : ratione Evangelicæ legis hanc requirentis, ratione exempli Christi, ratione gratitudinis quam Deo debet, ratione mercedis promissæ.... —2) Si ergo non abundaverit religio hominis christiani plus quam gentilium, vel mundanorum, aut quorumlibet Phariseorum præsentis temporis, non intrabit in regnum cælorum....

6° Similiter magna debet esse sanctitas sacerdotis, Religiosi et quidem major sanctitate communi laicorum, etc. : *Omni enim cui multum datum est, multum quæretur ab eo; et cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.* Luc. XII, 48.

Ego autem dico vobis.

1° En doctrina Christi, quæ opponitur doctrinæ hominum et mundi. Quid docet mundus?... Quid vero Christus?... Quem magistrum audiemus?...

2° Quis est ille qui tanta auctoritate pronuntiat : *Ego dico vobis?* Est summus legislator et iudex omnium hominum, sicut omnium est creator...

3° Quosnam alloquitur, dum dicit *vobis?* Omnes homines, omnesque generationes ; proinde unumquemque nostrum...

4° Utique quæ Deus docet ac præcipit, sine controversia, sine tergiversatione, sub pœna æternæ ruinæ accipere debemus : at vero, ea quæ Deus ac Dominus noster dicit, quænam sunt? — R. Quæcumque Evangelium, fides, Ecclesia docet, verba Christi sunt, ab ore Dei prodeuntia, perinde ac si unicuique nostrum in particulari diceret : *Ego dico tibi...*

Qui irascitur fratri suo....

1° En iracundia adversus fratres, et quodcumque odium, divinitus prohibita. -1) Ira (1) est inordinatus appetitus vin-

(1) *Adjumenta*, Argum. 8, § 6.

dictæ, vel accensio quædam cordis inordinata, propter ea quæ molesta et contraria nobis occurrunt; meritoque inter peccata capitalia recensetur, cum multorum peccatorum sit origo. Ex ea enim tria peccatorum genera promanant: cogitationis, linguæ et operis, charitati et justitiæ erga proximum contraria...

-2) Iræ comes est impatientia: ob adversa, quæ nobis eveniunt contra valetudinem, honorem aut facultates; — vel ob inordinatum et vehemens desiderium ut ab eis liberemur, nimium tristitiæ locum dando: ex quo multa peccata oriuntur, contra Deum, proximos et nosmetipsos.

-3) Iræ et impatientiæ remedium est christiana mansuetudo, homini omnia bona procurans quæ per iracundiam auferuntur: nempe pacem, in agendo efficaciam et successum, etc. Facit enim ut quiete et pacifice nosmetipsos, passiones et potentias nostras possideamus atque exerceamus: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram* (nimirum terram cordis sui et cordium aliorum). Matth. V, 4. — Mansuetudo amabiles nos reddit: qui enim *in mansuetudine opera sua perficit, super hominum gloriam diligitur* (Eccli. III, 19); et qui tantum habet roboris, ut iram suam reprimat et injurias toleret, multum proximos ædificat, et maxima valet opera perficere: *Melior est patiens viro forti; et qui dominatur animo suo, expugnatore urbium*. Prov. XVI, 32.

2º Irasci fratri suo, prorsus opponitur spiritui christiano et Jesu Christi, qui est spiritus charitatis et mansuetudinis: *Translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte*. I Joan. III, 14.

3º Fratres autem sunt omnes -1) homines inter se, utpote filii unius patris Creatoris; -2) speciali tamen vinculo fratres germani et consanguinei uniti sunt. 3-) Excellentiori modo fratres sunt omnes fideles, in Christo redemptore, et in Ecclesia matre sua. —4) Fratres arctius inter se uniti existunt omnes clerici, et cujusvis piæ congregationis sodales.

4º Irasci fratri nulla ex causa licet: v. g. quia molestus, adversarius, peccator est... Nam etsi peccato irasci licet, irasci peccatori non licet. In peccato duæ quasi facies con-

spiciuntur : una est Dei offensa, altera vero ipsius peccatoris miseria. Illa ad iram provocat virum justum et divinæ legis zelatorem; hæc ad compassionem movet virum misericordem et fraternæ dilectionis studiosum. Justus itaque peccato quidem irascitur, quia contra legem Dei est; sed peccatori non irascitur, quia frater suus, Patrisque cœlestis, etsi prodigus, tamen dilectus filius est.

Quod si opus fuerit, peccatorem castigare justus non omittit; sed castigat ut pater qui corripit castigatque filium peccantem, nec tamen odit; eumque severius tractat, sed sicut medicus ægrotum, quin eum diligere desinat : amicus scilicet peccatoris, inimicus peccati. — Cavendum tamen, ne prætextu injuriæ Dei, propriam injuriam persequamur; neve zelo corrigendi, aut aliena vitia puniendi, affectus aliquis propriæ vindictæ misceatur.

Qui dixerit fratri suo, fatue...

1° En contumeliæ et maledicta in proximos, a Domino damnata : quæ peccata, præter offensam Dei, gravissima incommoda et damna generare solent.

2° En generatim prohibita divinitus omnia verba proximum lædentia : verba acerba, derisoria, vituperatoria, detractoria, calumniatoria, seminantia discordiam inter fratres. *Acuerunt linguas suas sicut serpentis; venenum aspidum sub labiis eorum.* Ps. CXXXIX (4).

3° Non hæc lingua charitatis, quæ vel aureum silentium servat, — vel verba pacifica pronuntiat. *Jesus autem tacebat* (Matth. XXVI, 63). — *Responsio mollis frangit iram; sermo durus suscitatur furorem.* Prov. XV, 1.

Reus erit gehennæ ignis.

Statim ac ira cordi hominis incipit dominari, simul etiam in sanctissimæ Trinitatis tribunali et consilio tractari incipit de ultione in delinquentem; et si ad gravem offensam proximi devenerit, fertur gehennæ, i. e. ignis æterni sententia.

(4) Cf. *Adjumenta*, Argum. 6, § 1. *de destructione.*

1° Offensa proximi est offensio Dei : hanc enim Deus tanquam sibi illatam vindicat...

2° Gravis sane culpa est odium et injuria proximi, cum æternæ damnationis supplicium mereatur.

3° Qui proximum suum odio habet, damnationem in corde portat, et suspensus est, fragili filo vitæ suæ, super abyssum æternam : *Reus gehennæ ignis.*

Quia frater tuus habet aliquid adversum te...

1° Concordia et pax inter fratres omni pretio, omni sacrificio retinenda : concordia enim res parvæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur...

2° Quapropter, ex mea parte, cavere debeo ab omni dicto vel facto, quod pacem infirmare possit ; et, si ex parte alterius offensio acciderit, eam in silentio charitatis debeo sepelire et oblivisci : ut nihil habeam in corde, sicut Dominus Jesus, nisi puram charitatem. *Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi.* Gal. VI, 2.

Vade prius reconciliari fratri tuo.

1° En condonationis injuriarum et reconciliationis necessitas (1). Si quacumque de causa inimicitiam foveas contra fratrem, condonatio ex animo prorsus necessaria est, et non differenda ; quandoquidem donec ea facta fuerit, nulla Deo hostia, nulla oblatio, nullum opus bonum placere possit. Frustra enim Deum colere contendis, si ulla tibi cum fratre simultas est, quam componere non velis. — Nec obstat, quod frater tibi infensus sit *immerito* ; dicitur enim simpliciter : *Si habet aliquid adversum te*, nec additur *juste* ; ut intelligamus in omni casu faciendum esse quod moraliter in nobis est, ut perfecta reconciliatio fiat, juxta illud Apostoli : *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.* Rom. XII, 18.

2° Reconciliatio perfecta duo requirit : ut tu condones inimico, et ut tibi ab inimico similiter condonari cures.

(1) *Adjumenta*, Argum. 23, § 1, *de odio.*

-1) Condonatio ex animo semper, omnique casu, absolute necessaria est : non enim, ut expresse Dominus testatur, veniam a Patre cœlesti sperare possumus, *si non remiserimus unusquisque fratri suo de cordibus nostris* (Matth. XVIII, 35) ; et : *Si non dimiseritis, inquit, hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra* (Matth. VI, 15). — Atque ita vera et ex corde condonatio esse debet, ut extrinsecus appareat, et dilectionis signa, saltem communia, inimico non dene-gentur...

-2) Cura inimicum pacandi, pro circumstantiis, adhibenda quoque est : *Vade reconciliari fratri tuo.* — Qui prior vel gravius alterum offendit, prior quidem, per se, reconciliatio-nem incipere debet ; at vero, in hoc officio, non tam stricta justitia, quam charitas consulenda est : charitas enim generosa est, prompta, et ingeniosa ut viam ad cor aperiat. Ipsa sug-gerit modo verbum bonum, verbum excusationis vel explica-tionis ; modo humilem culpæ agnitionem ; modo obsequium quodpiam præstandum, vel alloquium opportunum, quod quandoque sufficit ut vera benevolentia et fraterna dilectio redintegretur. *Charitas patiens est, benigna est... omnia suf-fert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet* (I Cor. XIII, 4). — *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes ; non vosmetipsos defendentes, charissimi, sed date locum iræ. Scriptum est enim : Mihi vindicta ; ego retri-buam, dicit Dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum ; si sitit, potum da illi : hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput ejus. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum* (Rom. XII, 18). — *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro persequentibus et calumniantibus vos ; ut sitis filii Patris vestri qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos.* Matth. V, 44, 45.

DOMINICA SEXTA POST PENTECOSTEN.

Marc. VIII, 1-9. Quum turba multa esset cum Jesu, nec haberent quod manducarent, convocatis discipulis, ait illis : Misereor super turbam : quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent : et si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in via : quidam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt ei discipuli sui : Unde illos quis poterit hic saturare panibus in solitudine? Et interrogavit eos : Quot panes habetis? Qui dixerunt : Septem. Et præcepit turbæ discumbere super terram. Et accipiens septem panes, gratias agens fregit, et dabat discipulis suis ut apponerent : et apposuerunt turbæ. Et habebant pisciculos paucos, et ipsos benedixit, et jussit apponi. Et manducaverunt, et saturati sunt; et sustulerunt quod superaverat de fragmentis, septem sportas. Erant autem qui manducaverant, quasi quatuor millia ; et dimisit eos.

Matth. XV, 32-38. Jesus autem, convocatis discipulis suis, dixit : Misereor turbæ, quia triduo jam perseverant mecum, et non habent quod manducent; et dimittere eos jejunos nolo, ne deficient in via. Et dicunt ei discipuli : Unde ergo nobis in deserto panes tantos, ut saturemus turbam tantam? Et ait illis Jesus : Quot habetis panes? At illi dixerunt : Septem, et paucos pisciculos. Et præcepit turbæ, ut discumberent super terram. Et accipiens septem panes, et pisces, et gratias agens, fregit, et dedit discipulis suis, et discipuli dederunt populo. Et comederunt omnes, et saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas. Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos et mulieres.

Explicatio prima.

I. *Deliberatio de populo nutriendo.*

II. *Multiplicatio septem panum.*

Duplex refertur ab Evangelistis multiplicatio panum : una, qua Dominus quinque panibus cibavit quinque millia hominum; altera, qua septem panibus quatuor millia satiavit. Primam vidimus Dominica quarta Quadragesimæ; alteram, quæ hodierno Evangelio proponitur, ex prioris explicatione alibi tradita, facilius intelligemus; et propterea eam percurrendo breviter declarare sufficiet.

Quum turba multa esset cum Jesu...

Duobus circiter mensibus post primam multiplicationem panum, quæ mense Martio anni tertii prædicationis Dominicæ contigerat, quum esset Dominus in loco campestri Galilææ, non longe a mari Tiberiadis; quumque per tres integros dies infirmis sanandis, et verbo Dei prædicando operam dedisset, vidit se turba magna circumdatum, quæ panis penurie premebatur. Etenim quatuor hominum millia, miraculis ejus et doctrinæ intenti, obliti ciborum et potus, totum illud triduum cum Christo remanserant.

Nec haberent quod manducarent...

Id est, cum *non amplius* haberent quod manducarent. Cibi enim, ait S. Chrysostomus, si quos quum advenirent attulissent, jam tertio die consumpti erant. Verumtamen in tanta multitudine verisimile est, multos nihil ciborum tulisse secum, ideoque per triduum mansisse jejunos, Domini charitate et dulcedine retentos.

Convocatis discipulis ait illis...

1° A nemine rogatus, sed propria sollicitudine motus, turbæ necessitati vult providere.

2° Quasi in consilium ac deliberationem discipulos convocat : tum ut eis quod facerè intendit aperiat ; tum ut eorum fidem exploret ; tum demum ut ex eorum confessione patefaciat, non illic præsto esse panes, quibus tanta multitudo pascatur. — Quod autem discipulis dicere parat, ad hoc reducitur : *Populus esurit : quid faciemus?* At hominum necessitatem aspicere nequit, quin intimis visceribus commoveatur. Quare loquitur in hunc modum :

*Misereor super turbam, quia ecce jam triduo
sustinent me, nec habent quod
manducent.*

Sensus est quasi diceret : Misereor hujus populi, mea causa fame laborantis.

Quia ecce sustinent me. Velut admirans, populi perseverantiam discipulis ostendit, dicendo : *Ecce, sustinent me*, i. e. cum omni constantia et patientia mecum manent.

Jam triduo, id est, tribus diebus et tribus noctibus : tam potens erat ex parte Christi retinaculum ! — *Jam triduo* : numeravit dies perseverantiæ populi. — *Jam triduo* : non ergo prima aut secunda die homines cibare voluit, sed die tertia, quando cibaria omnia jam erant consumpta : —1) ut necessitate urgente, miraculum convenientius fieret. Non enim patrare sua miracula Dominus solebat, nisi ut apertis necessitatibus subveniret. —2) Ut populi constantia exerceretur. —3) Ut ipsi homines in necessitate constituti, cum ampliori desiderio beneficium susciperent. —4) Ut omnium oculis miraculum manifestum foret.

Nec habent quod manducent. Aliquo modo ubi nocte quiescerent, tunc præsertim tempestatis, mense nimirum Maio, invenire potuerunt ; at quod manducent, solitudo præstare nequit. — Quamvis autem non habeant quod manducent, non ideo discedunt. Perseverantiam probabiliter roborabat memoria recens multiplicationis quinque panum.

*Et si dimiserō eos jejunos in domum suam, deficient
in via : quidam enim ex eis de longe
venerunt.*

His verbis ostendit Dominus, necessarium esse ut cibum illic in ipso loco accipiant ; simulque demonstrat, intime se homines illos cognoscere, cum sciat eos redeundi vires non habere, quosdam a longe venisse : *Quidam enim ex eis de longe venerunt.* — At si nutriendæ sunt illic turbæ, opus est panibus ; quare discipuli respondent :

*Unde illos quis poterit hic saturare panibus
in solitudine ?*

1° Simpliciter exprimunt discipuli cibariorum defectum, quasi dicerent, possibile non esse, ut ipsimet in illo loco cibos multitudini compararent ; quin ideo significant id a Domino fieri non posse. Etenim cum nuper multiplicationem vidissent quinque panum, neque illius miraculi esse obliti, neque fiducia carere in Christi potentia, hac occasione censendi sunt. Hinc nequaquam postulant nunc ut turbæ dimittantur ; cum id priore occasione, a primo vespere jam petiissent. Probabiliter intellexerunt, decere, ut exspectarent quid Jesus in hac necessitate facere vellet ; nec convenire sibi, ut directe ab ipso miraculum peterent.

2° Attamen, cum Domini voluntatem jam cognoscerent his verbis : *Dimittere eos jejunos nolo* (Matth.), majore fiducia ad ejus providentiam respicere debuissent, dicendo, verbi gratia : *Domine, tu solus providere potes.* Hunc fiduciæ defectum alibi corripuit dicens : *Nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum?...* (Matth. XVI, 9) — Itaque interrogavit eos :

Quot panes habetis ? Qui dixerunt : Septem.

Dixerunt : *Septem, et*, ut addit Matthæus, *paucos pisciculos.* — Panes hi videntur fuisse Apostolorum, quasi Dominus diceret : Quot panes habetis, ad familiam nostram alendam comportatos ? Quia cum Christus crebro secederet in deser-

tum, hinc Apostoli aliquid annonæ secum deferebant, sed modicum et exile. Ideo legimus, Matth. XVI, 5 : *Quum venissent discipuli ejus trans fretum, obliti sunt panes accipere.*

In priore panis multiplicatione, præsto erant quinque panes duntaxat, hic vero sunt septem : voluit Dominus variari numerum tam panum quam hominum, quo melius nobis duo distincta miracula esse constaret.

Et præcepit turbæ discumbere super terram.

Jussit ut discumberent, sedendo eo modo ac situ, quo solent pransuri ; sed sine mensa vasisque mensalibus, prout factum alias vidimus. Circumstantiæ enim quæ hinc sequuntur, iis similes sunt quas in priore panum multiplicatione explicavimus (1) : Dominus scilicet accipit oblatos sibi panes et pisces, eosque, benedictione sanctificatos, per discipulorum manus distribuit quatuor hominum millibus, qui omnes *manducaverunt et saturati sunt.*

*Et sustulerunt quod superaverat de fragmentis,
septem sportas.*

Sustulerunt septem sportas, tot scilicet quot fuerant panes ; ac proinde tantum panis superfuit, quantum initio Christo oblatum fuit, imo amplius. Sporta enim, juxta probabilem sententiam, duplum erat cophini, et a duobus hominibus, tanquam justum duorum onus, portabatur : quæ res quantitatem indicat unius panis quantitate majorem.

*Erant autem qui manducaverant quasi
quatuor millia.*

Intelligendum, ut Matthæus declarat, fuisse *quatuor millia hominum, extra parvulos et mulieres* ; adeo ut universus manducantium numerus ad octo ferme millia censeri possit.

(1) Volum. I, *Domin. 4 Quadragesimæ*, pag. 319.

Explicatio secunda.

Quum turba multa esset cum Jesu.

1° En fervor pietatis erga Jesum. Beati profecto homines illi, qui exeuntes de civitatibus, suspendentes laborem suum, Jesum quæsierunt in solitudine, tum ut reciperent sanitatem, tum ut a dæmonibus liberarentur, tum ut verbum Dei audirent de ore ejus!...

2° Nec tantum pietatis exemplum præbent, sed etiam perseverantiæ, patientiæ, et fiduciæ : cum non solum longo itinere ad Dominum veniant, sed per horas integras, imo per dies et noctes apud eum permaneant, quin conquerantur...(1).

Nec haberent quod manducarent.

Maluerunt famem pati, quam a Jesu discedere annonæ causa. Et revera melius est, inopem esse cum Jesu, quam divitem sine Jesu... — De cætero, etsi necessitate premuntur, nequaquam necessitate conficientur. Dominus enim quæ ad victum et vestitum necessaria sunt, servis suis non deneget; quandoquidem ipse dixit : *Quærite primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis.* Matth. VI, 33.

Convocatis discipulis.

1° Congregatur velut consilium charitatis, ut nempe Dominus de solandis populi necessitatibus cum discipulis suis deliberet. Quo intelligi datur, deliberationes de operibus charitatis esse consilium Christi, iisque ipsum Dominum præsidere.

2° Discipulos quoque idcirco convocat, ut eis cor suum miserantissimum aperiendo, ostendat, quomodo et ipsi viscera misericordiæ erga omnes miserabiles gerere debeant.

(1) *Adjumenta*, Argum. 49.

Misereor super turbam.

1° Non dicit Dominus : Miseremini *mei*, quia triduo labor exhaustus sum ; sed : Misereor *super turbam*. En zelus, sui prodigus, ut aliorum bono impendat se et superimpendat, immemor sui. *Ego libentissime impendam, et superimpendar ipse pro animabus vestris : licet plus vos diligens, minus diligar.* II Cor. XII, 15.

2° En Domini cordis teneritudo, qua miseriam et inopiam, etiam temporalem hominum respicere nequit, quin intimis visceribus moveatur...

3° En Christi bonitas vere paterna, cum neque ab Apostolis, neque a populo rogatus, de esurientium necessitate sit sollicitus.

4° Cur autem miseretur ? -1) Non tantum quia non habent quod manducant ; sed etiam -2) quia fame premuntur propter ipsum, et 3) quia triduo perseverarunt.

5° Quis erit miserationis effectus ? Non ut sterilia compassionis verba proferat ; neque ut suum veluti gregem esurientem dimittat ; sed ut necessitatibus ejus provideat, idque, si aliter fieri non possit, per miraculum : ut intelligamus, servis Dei necessaria non defutura, etiamsi ad id miraculo opus fuerit. *Non vidi justum derelictum, aut semen ejus quærens panem.* Ps. XXXVI.

6° Si sic movetur Dominus ob necessitatem corporalem, quanto magis ob spiritualem movebitur?... præsertim si quis eam fiducialiter ejus Cordi paterno exponat ?

7° Cibum corporalem eis præstabit Dominus, figurantem gratiæ cœlestis alimentum quo animas reficit. At quibus impertiatur illud alimentum, inquit Ambrosius, adverte. Non otiosis, non in civitate quasi in Synagoga, vel sæculari dignitate residentibus, sed inter deserta quærentibus Christum....

Jam triduo sustinent me.

1° En perseverantia in bono, quæ Christi sollicitudinem et dona meretur. — Sustinere Dominum, est sperare in Domino, atque in rebus arduis fiduciam non amittere ; respectu autem hujus populi, sustinere Dominum, est perseverare in

doctrina ejus audienda, et cum ipso manere in solitudine, non obstantibus incommodis, defatigatione, etc. *Universi qui sustinent te non confundentur.* Ps. XXIV.

2° *Triduo*, i. e. tribus diebus et tribus noctibus : ut intelligamus, in luce et in tenebris, in prosperis et in adversis esse cum Domino perseverandum.

3° *Jam triduo!*... Ut intelligamus, Dominum numerare dies et horas, quas ejus servitio impendimus...

4° *Triduo*... Cur eos tamdiu in solitudine retinuit? Cur non citius penuriæ providit?

-1) Ut exerceret eorum patientiam et constantiam.

-2) Ut probaret fiduciam, quæ post priorem panum multiplicationem firmior esse poterat et debebat.

-3) Ut desiderio ardenti, atque æstimatione magna beneficium Domini digne reciperent. Vult enim Dominus dona sua æstimari et appeti : *Esurientes*, nec alios, *implevit bonis.* Luc. I, 53.

Nec habent quod manducent.

En obsequium Deo gratis præstitum, ac propterea ipsi gratissimum : *Sustinent me, et non habent quod manducent.* Scilicet gratis Deo servire, est pro Deo et proximo, absque humana retributione, imo cum variis privationibus et sacrificiis laborare, sicut Paulus : *In fame et siti, in jejuniis multis, in frigore et nuditate*... II Cor. XI, 27.

Si dimisero eos jejunos in domum suam...

1° En inexhausta liberalitas charitatis. Dominus non vult dimittere jejunos, quos, licet jam sanaverit, docuerit, etc., pro charitate sua adhuc nutrire debet. Retributionem enim pro beneficiis et laboribus nullam a populo accipere aut repetere cogitat; sed de suo dare semper, et impendere ac superimpendere, velut necessarium sibi ducit.... Ut discamus quærere, non quæ nostra sunt, sed quæ Jesu Christi et animarum...

2° Indicantur quoque iisdem verbis Domini, præsentis vitæ solatia Dei famulis concessa. Deus enim, etsi electos suos varie tentat, et multis in hac vita difficultatibus exponit, va-

riis tamen et intermixtis solatiis reficere solet; ne, si jejunos, omnique solatio destitutos in domum suam, quæ est æternitas, seu cujusque mors temporalis, eos dimitteret, deficerent in via peregrinationis hujus, laboribus ac molestiis ferendis impares : *Deficient in via...*

3° Mundani autem divites, qui hujus sæculi voluptatibus delectantur, et saturari quærunt, jejuni dimittuntur in domum æternitatis suæ. *Famem patientur ut canes* (Ps. LVIII). — *Dormierunt somnum suum; et nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.* Ps. LXXV.

Deficient in via.

En cibi spiritualis necessitas : quapropter, ut huic necessitati provideret, paravit Dominus mensam Eucharistiæ, et cibum verbi sui, et pabulum orationis, in deserto hujus vitæ... Quicumque iis uti nolunt, deficient in via. *Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos qui tribulant me* (Ps. XXII). — Hac autem refectione præcipue indigent illi, qui de longe venerunt.

Quidam enim de longe venerunt.

1° De longe venientes ad Jesum, sunt peccatores, qui sicut filius prodigus in regionem longinquam aberraverunt, ibique diuturna peccandi consuetudine debilitati sunt : hi sane nisi media a Domino parata, et a confessario indicata adhibeant, certo certius relabentur et penitus deficient...

2° Iisdem verbis demonstratur Domini bonitas, et sollicitudo specialis erga magnos peccatores, quorum offensas obliviscitur, ut non nisi de conversione eorum, deque peculiari eorum necessitate cogitet : *De longe venerunt... dimittere eos jejunos nolo* (Matth.).

3° Exemplum datur curæ peculiaris erga eos præstandæ, qui infirmiores et miserabiliores sunt. Animarum pastoribus præsertim mandatum est, *pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere.* Trid. Sess. 23, cap. 1 Reform.

*Unde illos quis poterit saturare panibus in
solitudine?*

1° En exigua in Deum fiducia, quæ, unice humanam possibilitatem respiciens, dicit: *Quis poterit? Nullus homo potest...* Respicienda autem est simul, altero velut oculo, Dei omnipotens providentia, et dicendum cum Domino: *Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omniaabilia sunt* (Matth. XIX, 26). Et: *Si potes credere, omniaabilia sunt credenti.* Marc. IX, 22.

2° *Quis poterit* satiare cor hominis in deserto hujus mundi?... Solus utique Deus ac Dominus noster Jesus Christus. Quare Augustinus, qui omnes mundi epulas frustra gustaverat, dicebat: *Fecisti nos ad te, Deus, et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.*

Quot panes habetis? — Septem.

Sanctus Bernardus, sermone *de septem panibus*, in illis panibus symbolum detegit septem donorum Dei. Primus panis, inquit, est verbum Dei; — secundus, obedientia voluntati et mandatis Dei; — tertius, meditatio sancta, quæ est *panis vitæ et intellectus*; — quartus, orantium lacrymæ: *Cibabis nos pane lacrymarum* (Ps. LXXIX); — quintus, pœnitentiæ labor; — sextus, jucunda unanimitas socialis, qui veluti panis est ex diversis granis confectus; — septimus demum, est panis Eucharisticus: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Joan. VI, 52.

Et manducaverunt, et saturati sunt (1).

En convivium sanctum, en mensa Domini quæ sola hominis animam satiare potest. *Quia satiavit animam inanem:*

(1) Ipsam panum multiplicationem, et mysteria plurima quæ in illa Domini actione continentur, vid. Volum. I, Evangel. *Domin.* 4 in *Quadrag.* pag. 319 et 325.

et animam esurientem satiavit bonis (Ps. CVI). — Hic omnes circumstantiæ loquuntur : Quis, quibus, quando alimentum præstat?... Qualem cibum, cur et quomodo præbet suis Dominus?... *Justi epulentur et exultent in conspectu Dei; et delectentur in lætitia.* Ps. LXVII.

DOMINICA SEPTIMA POST PENTECOSTEN.

Matth. VII, 15-21. Dixit Jesus discipulis suis : Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces : a fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit ; mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona malos fructus facere ; neque arbor mala bonos fructus facere. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum ; sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum.

Explicatio prima.

Hodiernum Evangelium partem continet *Sermonis in monte*, quo Dominus, sub medium Maii secundi prædicationis suæ anni, cœlestem doctrinam solemnius mundo proposuit. — Documenta duo præcipua in proposita lectione exhibentur.

- I. *Tuenda est vera fides a falsis doctoribus.*
 - II. *Vera tamen fides sine operibus non sufficit.*
-

*Dixit Jesus discipulis suis : Attendite
a falsis prophetis.*

Id est, vos, o discipuli mei, diligenter cavete a falsis doctoribus. — Nomine pseudoprophetarum, Dominus hic falsos

doctores, omnesque hæreticos intelligit; quos ideo *prophetas* (hebraice *videntes*) vocat, quia prophetarum apud Judæos officium fuit, non tantum futura prædicere, sed etiam ex lege Dei populum docere, et salutis illi viam indicare.

Ipse autem Dominus, cum de via salutis paulo ante locutus sit, dicens : *Intrate per angustam portam.... Quam angusta porta et arcta via est, quæ ducit ad vitam!* ideo nunc convenienter addit, eos qui aliter docent, qui viam latam quomodocumque tanquam viam salutis exhibebunt, falsos esse prophetas, et ab eis cavendum. — Hos vero, ut caveri possint, describit dicens, eos fallaci specie sese tegere, sed certis indiciis cognosci posse.

Qui veniunt ad vos...

Veniunt scilicet ultro et absque missione, sponte sua munus docendi usurpantes, cum ab Ecclesiæ Prælati non sint vocati, nec approbati, nec deputati, de quibus dictum est : *Non mittebam prophetas, et ipsi currebant.* Jerem. XXIII, 21.

In vestimentis ovium : intrinsecus autem sunt lupi rapaces

Sensus est : Veniunt illi seductores fraudulenter, suam malitiam occultantes, externam speciem ovium induentes, quasi oves essent; vel etiam, ovis vellere induti, quasi pastores essent : quia solent pastores ovinis pellibus vestiri. — At vero, sub hac mendaci specie sunt sævissimi inimici, et lupi rapaces animarum.

Allegorice loquitur Dominus, discipulos suos tanquam oves considerans, quas ipse Pastor verus per viam arctam ducit ad vitam; heterodoxos vero homines vocans *lupos rapaces*, qui fraudulenter ad gregem perdendum veniunt.

Vestimenta ovium appellat, quidquid extrinsecus apparet, et innocentiae ac virtutis speciem præfert : qualia sunt verba et opera, eleemosynæ quoque et alia officia quasi beneficentiae; item sententiæ sacrarum Scripturarum, specietenus

eorum erroribus faventes; blandiloquia, mansuetudo et falsæ simulatio pietatis.

Intrinsecus autem sunt lupi rapaces: — quia idem, imo longe deterius faciunt fidelibus, quod gregibus lupi: erroribus nimirum animas inficiendo interficiunt, perdunt, mittuntque in tartara.

A fructibus eorum cognoscetis eos.

A fructibus, id est, ab operibus ac moribus, sive bonis sive vitiosis, indicium veritatis vel falsitatis habebitis. — Indicium quod Dominus dare intendit, vulgare est et commune, quo pseudoprophetae plerumque dignosci poterunt, etsi nec infallibile nec unicum est. Dantur enim alia media, nempe scientifica, discernendi verum a falso; datur et regula suprema, iudicium infallibile Ecclesiæ (1).

Dicendo *a fructibus*, metaphora utitur, quæ subsequenti allegoriæ locum præbet. Fructus vocat opera, quia sicut arbor ad generanda poma, ita ad virtutum opera producenda homo natus est.

*Nunquid colligunt de spinis uvas, aut
de tribulis ficus?*

Sensus est quasi diceret: Sicut e spinis nequeunt nasci et colligi uvæ, nec e tribulis ficus; sic ab hæreticis et pravis doctoribus, nullus fructus bonus et suavis veræ virtutis, sed tantummodo fructus malus, asper et spinosus omnigeni vitii produci solet: unum fere sicut alterum est naturale.

Pravi doctores exhibentur ut plantæ aut frutices mali, nempe ut spinæ et tribuli; in qua tamen comparatione dissimilitudo duplex notanda est. Nam 1° spinæ nunquam producunt uvas; pravi vero doctores aliquando bona opera faciunt, v. g. eleemosynas erogando. Id autem fit per accidens, estque fructus non doctrinæ falsæ, sed alicujus veritatis, quam hæreticus homo adhuc conservat. — Etenim hæresis et falsa doctrina, quæ nata est, vitia ut proprios fructus generare, ipsum hominem non totaliter, sive quoad doctrinam, sive

(1) Cf. *Elem. theol. dogm.* Tract. 4, de *Regula fidei*.

quoad mores corrumpere solet. Remanent ergo in heterodoxo doctore veritatis reliquiæ, ex quibus bona, si quæ operatur, procedunt. Sic liberalitatem in pauperes si exerceat, hic fructus non sui erroris est, sed vel naturalis benignitatis, vel doctrinæ revelatæ de eleemosyna, quam conservat.

2º Altera dissimilitudo est, quod frutex et arbor mala, causa existit naturalis ac *necessaria*; pravus vero doctor, causa *libera*. Arbor ergo mala, puta spina, uvam producere nullo modo potest, et necessario profert aculeos; neque sese in vitem mutare potest, sed necessario manet spina: doctor vero quantumvis pravus, quia liberum habet arbitrium, potest quædam bona, etiam suæ doctrinæ contraria, operari; imo, per gratiam Dei, quæ vel pessimis hominibus non negatur, sese in arborem bonam ac virum justum convertere.

Hac duplici dissimilitudine tamen non obstante, plerumque accidere solet, ut ab hominibus heterodoxis non nisi pessimi fructus prodeant; aut, si quædam honeste faciant, hæc majoribus vitiis corrumpantur. Cujus rei causa est, quod omnis error et hæresis velut venenum est, hominis instinctus malos roborans, bonos vero debilitans, et gratiæ auxilium maxime impediens; unde fit ut hominem in quælibet vitia propellat. — Quapropter morale criterium a Domino propositum, sicut facillimum, ita probabile et prudens est: non enim possunt falsi prophetæ, qui simulata sua sanctitate falsam doctrinam commendant, diu se ita ovina pelle tegere, quin aliquando lupus, qui sub ea latet, appareat.

Sic omnis arbor bona bonos fructus facit; mala autem arbor malos fructus facit.

Hæc est connexio sermonis Domini: Ex fructibus operum cognoscetis doctores, utrum boni an mali sint: sunt enim sicut arbores, quæ ex fructibus suis vel bonæ vel malæ esse dignoscuntur: cum fructus boni denotent arborem bonam, mali vero malam. — Arborem, ut patet, non qualemcumque, sed fructiferam, ut vitem vel ficulneam intelligit Dominus, quæ revera ex fructibus suis et cognoscitur et nominatur. Non enim, ut S. Bernardus ait, ex foliis, neque ex floribus, sed ex fructu arbor bona malave dignoscitur.

Non potest arbor bona malos fructus facere; neque arbor mala, bonos fructus facere.

Scilicet, non potest, exempli gratia, vitis producere spinas, sed uvas tantum, et vicissim; ac licet uvæ subinde non mature-scant, ideoque acerbæ sint, non tamen id provenit ex vitio vitis, sed ex aeris intemperie et solaris caloris defectu. Similiter doctores boni, secundum suam doctrinam operantes non nisi bona opera producere possunt; et vicissim, doctores pravi, secundum suam doctrinam, non alia quam vitiosa opera produ-cunt. — Malæ enim arbores, ut ex superioribus patet, sunt pravæ doctrinæ seminatores; fructus autem, opera quæ con-sequenter ad suam doctrinam efficiunt: quo tantum sensu *non possunt* quidquam boni operari.

Nequaquam ergo significatur, hæreticos, vel, ut Calviniani contendunt, homines quomodocumque malos et peccatores, absolute nihil boni operari posse: agere enim valent *præter*, vel *contra* suam doctrinam, et ex naturali bonitate, quæ nunquam in homine, quandiu vivit, penitus extin-guitur (1).

Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur et in ignem mittetur.

En perversæ doctrinæ sequela finalis: æterna perditio. Nam sensus est: Sicut arbori sterili, tanquam propria sors naturaliter reservatur ignis; sic doctori pravo, ut sors debita, paratus est infernus. Scilicet seductores omnes, eorumque sequaces, id demum accipient quod liberis operibus meriti fuerint, æternum supplicium.

Enuntiata sententia proverbialis est, qua etiam Joannes Baptista est usus; eaque apte complet Dominus suam quasi parabolam de arbore mala, et concludit dicendo: *Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.*

Quæri autem potest quinam proprie fructus boni sint, vel quomodo a fructibus fallacibus distingui possint fructus sinceri, quibus promeretur regnum cœlorum, seu beatitudo æternâ? Explicatur id sequentibus verbis.

(1. Cf. *Elem. theol. dogm.* Tract. 9, *De Gratia*, nn. 126, 142, 217 seqq.

*Non omnis qui dicit mihi : Domine. Domine, intrabit
in regnum cœlorum.*

Sensus est quasi diceret : Fructus fallaces sunt, externa pietatis species, invocatio mei nominis, adeoque etiam professio veræ fidei, si defuerit solida Dei voluntatis ac legis observatio; etenim istiusmodi inani religionis simulacro æterna salus nequaquam acquiritur. *Ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantum... Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est.* Jac. II, 24, 26.

*Sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis est,
ipse intrabit in regnum cœlorum.*

Ille solus æterna præmia promeretur, qui una cum fide Christi, simul præcepta servat; ita ut ad fructum vere bonum, vitæ æternæ meritum, requirantur duo : 1° credere in Christo fide orthodoxa; et 2° Christi mandatis obedire, eaque opere exsequi :—seu, credere quæcumque Christus docuit, et facere quæ mandavit.

Explicatio secunda.

Attendite a falsis prophetis.

Quinam sunt falsi prophetæ? Quare cavendi, et quomodo?

1° Falsi prophetæ sunt, -1) omnes hæretici et pseudophilosophi, qui sub specie eruditionis aut scientiæ, aliud, sive loquendo, sive scribendo docent, quam quod Christus docuit atque sancta Ecclesia proponit.

-2) Omnes illi qui mundana principia spargunt, dicendo, ante omnia providendum esse rebus temporalibus?... ut quis salvetur, non opus esse ut a mundi gaudiis abstineat, utque pietatis exercitiis se adstringat;... peccatum non tam grave malum esse, ut æterno supplicio, præsertim a Deo misericordissimo puniatur, etc... — Quicumque hæc et similia dicunt, pravi sunt doctores, qui vel aperte pronuntiant, vel subdole insinuant, viam cœli non esse viam arctam, viam innocen-

tiæ et pœnitentiæ, viam crucis... quod Evangelio Christi contrarium est. *Sed licet nos*, ait Paulus, *aut angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Gal. I, 8.

-3) Pravi doctores præterea sunt, omnes perversi scriptores, sive librorum sive diariorum, quæ quocumque modo contraria sunt moribus, vel religioni ejusque ministris (1).

-4) Demum falsi prophetæ præcipue existunt pravi juvenutis institutores.

2º Pravi doctores cavendi sunt, -1) quia occurrunt multi, et ad capiendos incautos sunt valde callidi. -2) Quia maximum inferunt damnum, puta, non rei temporalis, sed animæ ruinam. -3) Quia multi jam eorum veneno perierunt, quorum exemplo eruditos, cautiores nos esse oportet.

3º Cavendum est diligenter et attente: -1) rejiciendo et abhorrendo mala scripta. — 2) Fugiendo conversationem omnem liberiores respectu fidei aut morum. -3) Legendo bonos libros, et doctrinam christianam bene addiscendo. -4) Audiendo vocem pastorum, qui, pro munere sibi divinitus commisso, falsos doctores et seductores manifestant et denuntiant.

Veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

1º Vestimenta ovium sunt, -1) quælibet opertoria, quibus peccatum tegitur et coloratur; -2) quælibet illecebræ et temporalia commoda, quibus animæ ad malum seducuntur; -3) melliti sermones, fallaces laudes aut pollicitationes, quibus innocentiae seductores insidias parant...

2º Lupi, qui veniunt in vestimentis ovium, quinam sunt? -1) Diabolus, circuiens et quærens quem devoret (I Pet. V. 8). Venit autem in persona hominum seductorum: hi enim extrinsecus videntur esse homines, quandoque amici aut consanguinei, et quidem honesti, imo templum frequentantes... intrinsecus vero sunt lupi infernales, rapientes homini honorem, pacem, fortunam, et præsertim animam

(1) Cf. *Adjumenta*, Argum. 23, § 2, de prava lectione.

perdendam in inferno. Væ homini illi, qui dæmonis personam agit, satanæ ministerium implet... *Væ homini illi, per quem scandalum venit!* Matth. XVIII, 7.

-2) Lupus rapax quoque est, quælibet passio indomita, quæ initio est velut ovis, sed paulatim mutatur in lupum rapacem...

-3) Lupus rapax est mundus, seu amor mundi, qui multiformi honestatis specie, se in animam piam insinuat, eamque bonis pretiosissimis spoliatur.

3° Quare inimici animæ sese abscondunt? Quia secus suo terrent aspectu. Etenim tam horribile est malum, quod diabolus, mundus, et quælibet perversa passio affert, ut, nisi absconderet illud, pro nullo mundi bono cuiquam acceptandum persuaderet...

4° At sufficienter a Christo Domino, et ab Ecclesiæ pastoribus ovina pellis soluta est atque detracta, ut lupi fauces appareant. Nihilo tamen minus plurimi sunt imprudentes, qui clausis oculis in lupi fauces sese conjiciunt; — vel, qui temerario ad inimicum accedunt quasi non nociturum; imo quasi ipsimet lupum in agnum convertere possent. *Qui amat periculum, in illo peribit.* Eccli. III, 27.

A fructibus eorum cognoscetis eos.

1° A fructibus cognoscuntur boni et mali, Christiani veri et Christiani falsi. Acceperunt enim semen fidei et gratiæ, ut fructum afferant trigesimum, sexagesimum et centesimum (Matth. XIII, 23); non autem ut tantum producant folia... Quapropter non a foliis, neque a floribus cognoscuntur, sed a fructibus operum: id est, veri Christiani oculis Dei cognoscuntur, non a suo nomine, neque ab officio; neque a verbis, promissionibus aut bonis propositis, quæ velut folia et flores sunt: sed ab operibus in patientia peractis, qui veri fructus sunt.

2° Fructus hominum sunt eorum opera: quæ alia sunt cœlestia, alia terrena, alia infernalina. — Cœlestia sunt opera bona, in spiritu fidei peracta, quæ fructus sunt vitæ æternæ; terrena, quælibet temporalia, quæ ad terrenam tan-

tum magnitudinem spectant : hæc vana sunt; infernalialia demum, peccata, quæ materiam producunt infernali incendio...

3° Fructus, ex quibus cognoscuntur veri discipuli Christi, alii sunt quos producunt in semetipsis, alii quos producunt in proximo : -1) Vera pœnitentia et detestatio peccati : *Facite fructum dignum pœnitentiæ* (Matth. III, 8). —2) Vera charitas et amor proximi. -3) Vera pietas, oratio et frequentatio sacramentorum. -4) Conversio animarum et propagatio virtutis. -5) Vera obedientia Ecclesiæ ejusque ministris, etc.

4° Fructus mali, ex quibus dignoscuntur pravi Christiani, sunt : -1) Contemptus Ecclesiæ, ejusque præceptorum, ministrorum, etc. *Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis* (Joan. VIII, 47). — *Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit* (Luc. X. 16). — -2) Lectio scriptorum quæ mala sunt et prohibita. -3) Frequentatio cœtuum ubi virtus periclitatur, etc.

5° Ex fructibus quoque suis cognoscitur vera Christi Ecclesia, quæ ubique terrarum, absque ullo fere humano subsidio, gentium conversionem, et virtutum ac beneficentiæ prodigia operatur; cum e contra, hæreticæ et biblicæ societates, etsi humanis subsidiis et immensis pecuniis utentes, steriles maneant (1).

*Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de
tribulis ficus?*

1° Uvæ et ficus fructus varios repræsentant, quos Christi discipuli producere debent : fructus fortitudinis et suavitatis; — humilitatis et charitatis; — patientiæ et laboris...

2° Hosce fructus producere nequeunt nisi verævites, et veræ ficus: cujusmodi omnes Christiani per Baptismum facti sunt,

(1) Protestanticæ missiones quotannis centum circiter milliones francorum expendunt, et hactenus conversionem, quæ vera ac sincera esse constet, effecerunt *nullam*; Catholicæ vero vix octo milliones recipiunt, et conversiones ac martyres producunt innumerabiles. Quæ res historice demonstrantur in egregio opere, *Les missions Chrétiennes*, par Marshall (Paris, Ambroise Bray).

et permanent, quatenus Baptismo suo conformiter vivunt. *Ego plantavi te vineam electam, omne semen verum* (Jerem. II, 21. Cf. Isai V, 1 seq.). — *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua.* Luc. XIII, 6.

3° Mutantur autem homines christiani in spinas et tribulos, si a Baptismi obligationibus discedunt. *Quomodo conversa es mihi in pravum, vinea aliena?* Jerem. II, 21.

4° Potest ergo unusquisque in hac vita, semetipsum oculis Dei facere spinam ac tribulum; potest etiam sincera conversione rursum fieri arbor bona et fructifera: conversione, inquam, sincera, at non differenda. Dilatione enim conversio vera difficilior, morte vero impossibilis evadit...

5° Qui colligit et quærit fructus, est arboris sator ac Dominus, Jesus Christus. *Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, et non feci ei? An quod exspectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas?... exspectavi ut faceret iudicium, et ecce iniquitas.* Isai. V, 4 (1).

6° Necesse est ut fructus bonos quisque producat: omnibus enim ad id motivis urgetur...

Omnis arbor bona bonos fructus facit.

Ut fructus faciat, et non folia tantum; fructus bonos uvasque suaves, non acerbis aut labruscas; necesse est ut arbor sit bona. Porro arbor bona est, 1° ille Christianus, qui vere spiritum Christi habet, qui sicut palmes, viti veræ ac divinæ, Christo, unitus manet: *Qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum.* Joan. XV, 5.

2° Arbor bona, si bonitatis conditiones quæramus, est illa anima quæ, -1) radicem bonam vivacis fidei habet; -2) quæ manet in terra humilitatis; -3) quæ irrigatur gratia, oratione et sacramentis; -4) quæ ferro mortificationis putatur et conciditur; -5) quæ calore solis, hoc est, charitate confovetur; -6) quæ ab incursu inimicorum, i. e. amoris proprii, etc. diligenter custoditur...

3° Arbor bona est quoque voluntas bona, quæ omnino et non ex parte, per veram *devotionem*, i. e. suimet oblationem, divino servitio sese addixit...

(1) Cf. Isai. V, 1 seqq.; Luc. XIII, 6; Matth. XXI, 19.

4° Arbor mala, ex opposito atque indiciis contrariis poterit cognosci.

*Omnis arbor quæ non facit fructum bonum,
excidetur et in ignem mittetur.*

1° En virtutis ac bonorum operum necessitas : omnis arbor, nulla excepta, etiamsi de cætero procera esset, foliisque et floribus decorata, ramis potentissima, non erit aliud quam lignum inferni, nisi fructus afferat bonos et Christi palato sapos....

2° Non enim sufficit fructus quilibet, sed bonus requiritur. Porro Christiani alii fructum producunt malum, alii nullum, alii bonum, alii optimum et multum...

3° Speciatim, non sufficit non producere fructum malum, et de cætero manere sterilem : nam ficulnea sterilis exciditur, vel maledicto Domini arescit (Matth. XXI, 19). Hoc ipso enim, quod juxta talenta et facultates quisque suas, bonum operatus non est, ut lignum sterile excidi meretur.

4° Arbor sterilis nullam excusationem afferre potest... Omnia enim a Domino accepit abundanter, quæ ad ferendum fructum sunt necessaria : *Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, et non feci ei ?* Isai. V, 4.

5° Excidetur : -1) per peccatum mortale excidetur ex charitate ; -2) fortassis per infidelitatem, ex fide ; -3) per mortem, ex vita...

6° In ignem mittetur : i. e. in infernum, ubi ignis non exstinguitur et vermis non moritur. Marc. IX, 43.

7° Excidetur et in ignem mittetur : en duplex pœna damnatorum, pœna *damni* per separationem æternam a Christo ; et pœna *sensus*, per supplicium ignis.

8° Arbor e contra, quæ bonos fructus facit, non excidetur, sed plantabitur in paradiso Dei. *Justus ut palma florebit ; sicut cedrus Libani multiplicabitur. Plantati in domo Domini, in atriis Dei nostri florebut.* Ps. XCI.

*Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit
in regnum cœlorum ; sed qui facit voluntatem
Patris mei.*

1° En necessitas observandi mandata Dei. Quod alibi significavit Dominus, dicens : *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Matth. XIX, 17.

2° *Non omnis qui dicit... sed qui facit.* Non sufficit dicere, promittere, docere, etc. ; oportet *facere*... Nec imitari licet Scribas et Phariseos, quos reprehendit Dominus quia *dicunt et non faciunt.* Matth. XXIII, 3.

3° *Qui facit voluntatem Patris:* en virtus solida, sita in constanti voluntatis divinæ impletione. Porro divina voluntas complectitur, -1) mandata Dei, -2) mandata Ecclesiæ, -3) officia status uniuscujusque propria...

4° Voluntati Dei obsequendum est, non voluntati carnis, nec voluntati hominis cujuscumque : *Obedire oportet Deo, magis quam hominibus.* Act. V, 29.

5° In voluntate Dei perficienda, tota christiana vita et perfectio consistit. *Ut probetis quæ sit voluntas Dei bona, et beneplacens, et perfecta* (Rom. XII, 2). — Porro in divina voluntate perficienda varii distinguuntur gradus : -1) ut perficiatur Dei voluntas quoad mandata gravia ; -2) quoad mandata etiam levia, quæ obligant sub veniali tantum ; -3) quoad quædam bona opera, quæ de præcepto non sunt, sed de mero consilio ; -4) ut quæretur et ametur sanctissima Dei voluntas in omnibus, quæ vel facienda, vel toleranda occurrunt. *Quæ placita sunt ei, facio semper* (Joan. VIII, 29). — *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo et in terra.* Matth. VI, 10.

DOMINICA OCTAVA POST PENTECOSTEN.

Luc. XVI, 1-9. Dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc : Homo quidam erat dives qui habebat villicum ; et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. Et vocavit illum, et ait illi : Quid hoc audio de te ? redde rationem villicationis tuæ : jam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intra se : Quid faciam, quia dominus aufert a me villicationem ? Fodere non valeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam, ut, quum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas, Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo : Quantum debes Domino meo ? At ille dixit : Centum cados olei. Dixitque illi ; Accipe cautionem tuam ; et sede cito, scribe quinquaginta. Deinde alii dixit : Tu vero quantum debes ? Qui ait : Centum coros tritici. Ait illi : Accipe litteras tuas, et scribe octoginta. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset : quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Et ego vobis dico : facite vobis amicos de mammona iniquitatis ; ut, quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

Explicatio prima.

-
- I. *Villici iniqui prudentia.*
 - II. *Quomodo villici prudentia sit imitanda.*
-

Dixit Jesus Discipulis suis parabolam hanc.

Cum Dominus in Bethabara maneret trans Jordanem, mense Decembri anni prædicationis suæ tertii, cumque ibidem parabolam boni pastoris et duas alias dixisset ad Pharissæos et Scribas; nunc aliam addit, ad discipulos suos directius spectantem, parabolam nempe *Villici iniqui*.

Porro *discipuli*, quos Dominus alloquitur, intelliguntur, non illi selecti duodecim, qui relictis omnibus ipsi adhærebant; sed discipuli generaliter dicti, hoc est, homines quilibet, qui se disciplinæ ejus subicere volebant, etsi nondum reliquerant omnia. Agitur enim in proposita parabola de divitiarum dispensatione.

Etenim similitudine *villici*, quem vocat *iniquitatis*, ostendit divinus Magister, quanta homines diligentia, quanta industria, præsertim opera misericordiæ exercendo, uti debeant, ut in Dei gratia moriantur. — Dicit enim, villicum seu oconomum cujusdam divitis, cum infidelitatis causa ab officio esset removendus, injusto quidem sed prudenti medio usum esse, ut mox ejectus e domo domini sui, in domos debitorum ejus reciperetur. Similiter peccator prudenter ac diligenter omne medium adhibere debet, ut post suam mortem recipiatur in cælum. Hæc summa parabolæ: cujus considerandus est primo ipse textus, deinde sensus litteralis.

Homo quidam erat dives, qui habebat villicum.

Villicus, græce *œconomus*, intelligitur quidam servus, generalis bonorum domini sui administrator ac dispensator, ad quem pertineret proinde villas et agros domini sui agricolis

elocare, proventus recipere et in usus familiæ expendere, sub onere reddendæ rationis. — Ille villicus, cum ab hero fidelis crederetur, jam dudum rationem reddere non fuerat requisitus. — *Villicatio, villicare*, voces cognatæ, quæ infra sequuntur, similiter officium œconomi vel administratoris significant.

Et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius.

Diffamatus, seu accusatus, vel delatus est apud dominum suum, *quasi dissipasset bona ipsius* : i. e. quod confidentia domini abusus, ejus bona, non quidem furatus esset ac sua fecisset; sed disperdidisset, nempe epulis, potationibus aliisque illicitis sumptibus pecuniam ipsius expendendo : sicut ille nimirum servus nequam, de quo Christus alibi loquitur, qui-que absente hero suo, *cæpit percutere servos et ancillas, et edere, et bibere, et inebriari*. Luc. XII, 45.

Et vocavit illum, et ait illi : quid hoc audio de te ? redde rationem villicationis tuæ : jam enim non poteris villicare.

Accusationem tanquam fundatam, ut patet, herus accepit; quare hominem infidum vocat, et ait illi : *Quid est hoc quod audio de te*, quod profundas bona mea tibi concredita? Para te ad reddendam rationem administrationis tuæ : non amplius tibi permitto dispensatorem agere bonorum meorum.

Villicum scilicet ab officio removet; antequam autem eum ejiciat, repetit rationem, non quidem ut infidelitatem cognoscat, quam jam exploratam habet; sed potius ut statum rei familiaris inspiciat atque componat. Quapropter jubet eum quam primum reddere rationem expensi et accepti : proferendo nempe codices, et monstrando quantum receperit pecuniæ et quomodo illam expenderit.

Ait autem villicus intra se : Quid faciam, quia dominus aufert a me villicationem? Fodere non valeo, mendicare erubesco...

Excusationem nullam objecto crimini opponit, quia nullam habet ; et si falsam fingeret, falsitatem codices proferendi manifestarent.—Idcirco de sorte sua futura unice sollicitus, qua ratione deinceps sibi victum sit comparaturus, mente inquirat. *Ait intra se : Quid faciam, quia dominus aufert a me villicationem?*

Cum enim dissipaverit bona domini, nec sibi quidquam recondiderit, ab officio remotus, in egestatem est lapsurus ; nihilque ei superest, nisi ut vel labore manuum, vel mendicando sibi victum quærat.—Sed fodere terram, aut similem laborem sustinere, ob debilitatem vel desuetudinem nequit ; mendicare autem, postquam officio tam honesto ornatus fuit, erubescit : *Fodere non valeo, mendicare erubesco.* — Hæret ergo anxius, et quo se vertat nescit : *Quid faciam?*... Mox autem ingenii vires intendendo, aliam invenit viam, quam homo fraudulentus statim inibit. Non enim curant homines hujusmodi, jure an injuria sibi comparent unde vivant, dummodo non infamentur.

Scio quid faciam...

Inveni scilicet rationem opportunam ut mihi provideam, *ut, quum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas.* Non dicit a quibusnam recipiendus sit : quia secreto apud se loquens, se ipse intelligit, nec ab aliis intelligi desiderat conceptam a se fraudem. Subaudit autem debitores domini sui, et sensus est : Scio quomodo a debitoribus heri mei benigne recipiar : remittam eis partim sua debita, dando falsum syngraphum, ut ipsi, propter hanc meam in eos beneficentiam, licet iniquam, vicissim benefice me excipiant, alant et sustineant.

Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui...

Sine mora quod consilium statuit, exsequitur ; vocatque debitores, illos scilicet agricolas, quibus domini sui villas et

agros locaverat, quique in Palæstina, tunc saltem temporis, solebant maxime triticum, oleum et vinum debere. Clare ergo et determinate, ut in rationibus pecuniariis fit, numerus debiti scriptus, et numerus falso substituendus exprimitur : ut magis appareat quantum cuique remittatur. Quærit itaque villicus a singulis, quantum debeant :

*Quantum debes Domino meo? – Centum
cados olei... centum coros tritici.*

Cadus erat mensura liquidorum, sicut corus aridorum. *Cadus* sive *metreta* tredecim circiter litris æquivalet ; *corus* autem decem cados capiebat. — Ille autem debitoribus dixit :

*Accipe cautionem tuam ; et sede cito, scribe
quinguaginta... scribe octoginta.*

Cautio, vulgo *obligatio*, quoddam scriptum est, chirographum, seu instrumentum, quo se debitor domino ad solvendos centum cados olei, aut centum coros tritici obligaverat ; quodque apud se, tanquam œconomus, et omnium facultatum domini sui administrator, villicus habebat. Id itaque prolatum debitori reddit, ut comburat aut laceret ; ejusque loco conficiat aliud minoris debiti. *Sede*, inquit ; nec enim commode scribere quis potest, nisi sedens. — Quod autem dicit *cito*, hominis fraudulentum et male agentis esse videtur, timentis ne in scelere suo deprehendatur, ne quis, dum adulterantur litteræ, superveniat. — *Scribe quinguaginta*, id est, scribe aliud chirographum, quo fatearis te debere tantum quinguaginta.

Scribe octoginta. Sicut primo remisit dimidium, ita secundo quintam partem remittit, dum pro centum coris tritici, scribi jubet octoginta : ne si omnibus eandem remitteret quantitatem, facile animadverteret dominus. Cæterum, secunda remissio, quamvis proportionem ad præcedentem sit minor, in se tamen major est : quia cum unus corus contineret decem cados, viginti cori quos remittebat conficiebant ducentos cados ; primo autem non remisit nisi

quingenta. — Relinquit autem Christus intelligendum, similiter actum esse cum reliquis debitoribus, singulosque monitos ut essent memores beneficii.

*Et laudavit dominus villicum iniquitatis,
quia prudenter fecisset.*

Villicus iniquitatis per hebraismum dicitur pro *villico iniquo* ; et sensus est : Herus villici, fraudem ejus ex conservis vel aliunde rescians, laudavit eum, quod prudenter sibi consulisset. — Non ergo laudavit factum in se, utpote injustum ; sed *prudentiam*, intellige prudentiam improprie dictam, sive solertiam, aut industriam villici, qui adversus dominum suum quidem fraudulenter, sed pro se prudenter egisset. — Diximus *prudentiam improprie dictam* : non enim virtus prudentia esse potest, quæ cum injustitia conjungitur ; sed est vitium, prudentiæ simile.

Re quidem vera, rarus inveniretur dominus qui hujusmodi industriam laudet, conjunctam cum tanto damno suo ; sed ponit Christus virum prædivitem et liberalem, qui hujusmodi jacturam parvi faciat ; magisque delectetur ingenio dispensatoris, solerter sibi providentis, quam contristetur de damno suo : præsertim cum divinus Magister per dominum villici Deum significatum velit.

*Quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis
in generatione sua sunt.*

Hæc verba Christi sunt, quibus opinionem hominis illius divitis approbat, quasi diceret : Merito quidem herus prudentiam ejus laudavit ; nam quod ad prudentiam quidem attinet et sibi providendi curam, fili hujus sæculi filiis lucis plurimum præstant.

Filios hujus sæculi, qualis iniquus iste villicus erat, eos vocat Dominus, qui huic mundo et vitæ præsentis toti sunt addicti ; *filiis autem lucis*, eos qui Deo, justitiæ et vitæ æternæ serviunt ; quia quicumque secundum hoc sæculum vivit, in tenebris, qui vero secundum Deum, in luce ambulat.

Etenim ex antithesi *lucis* ac *sæculi*, tacite insinuat sæculum hoc, seu mundum, esse tenebras; et filios hujus sæculi esse filios tenebrarum.

Porro *filios sæculi* et *filios lucis* dixit per phrasim hebraicam, quia ex una parte, illi amore adhærent tenebris, fallaciis et perituris bonis sæculi hujus, suntque iis similes, quasi filii parentibus; — ex altera vero parte, isti lucem amant et imitantur, sicut filii patrem: adeo ut uni ex tenebris, alteri ex luce et ex spiritu Dei, qui lux est, nati videantur.

In generatione sua, similiter hebraismus est, idemque sonat quod latine *in genere suo*, id est, in suis negotiis et propositis circa temporalia; ita ut sensus sit: Mundani homines vivaciores, diligentiores et solertiores sunt in genere suo, id est, in temporalibus bonis sibi providendis; quam spirituales et sancti, similiter in genere suo: id est, in providendis sibi spiritualibus, virtute nempe, justitia, vita saluteque æterna, quæ ad ipsos proprie pertinent, quasque ipsi quærunt et amant.

Illud enim *in generatione sua*, subaudit Dominus respectu filiorum lucis. Etsi enim isti passim minus solertes sunt in rebus sæculi, in quibus non ita se exercent, quam homines mundani; illud tamen significare Christus non intendit, sed solummodo taxare voluit socordiam filiorum Dei: quod, non quidem semper, sed plerumque et passim, superari se sinant a sæculi hominibus, in promovendis rebus non sæculi, sed lucis.

Et ego vobis dico: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis; ut, quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

Applicatio practica parabolæ, significans particularem et præcisum ejus scopum, finem et fructum, quasi Dominus diceret: Sicut herus merito laudavit villici prudentiam in temporalibus, ita ego vobis, qui vultis vos præstare filios lucis et a Deo laudari, vobis, inquam, prudentiam in spiritualibus commendo. Quare, sicut villicus iniquus fecit sibi

amicos ex bonis heri sui; ita vos, præsertim, si quando minus recte concredita bona dispensaveritis, *facite vobis amicos de mammona iniquitatis*.

Mammona iniquitatis, hoc est, divitiis bonisque temporalibus, nos uti vult ad faciendos nobis amicos, nimirum pauperes, per beneficentiæ opera, et in persona pauperum ipsum Deum : qui amici tales erunt, ut in exitu ex hac vita nos recipiant in cælum : *Ut, quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*.

Vox *Mammona*, quæ hic ponitur pro *pecunia*, significat lucrum, divitias, et quidquid ad rem pecuniariam pertinet. Adhibebatur etiam tanquam nomen proprium falsi dei : erat enim *Mammon* deus Syriæ, idem ac Pluto Græcorum, pecuniæ præpositus. Porro ad maiorem divitiarum contemptum nomen syriacum *Mammona* conservatur, et pecunia velut idolum exhibetur, quia a multis pro deo colitur, teste Apostolo : *Avarus, quod est idolorum servitus* (nempe, qui est idololatra), *non habet hæreditatem in regno Christi et Dei*. Eph. V, 5.

Dicitur autem, non simpliciter *mammona*, sed magis sinistro sensu, *mammona iniquitatis* : id est, *mammona iniqua* : non quasi tantum de pecunia inique acquisita ageretur; sed quia plerumque pecunia finis est, vel medium, vel instrumentum iniquitatis. — Atque illud ipsum epitheton *iniqui*, rationem insinuat cur *mammonam* erogare potius quam conservare debeamus; quandoquidem consultum sit, a re tam periculosa quantocius nos expedire.

Ex hac ergo pecunia, quæ, utut in se bona et honesta, evadit tamen per malum usum iniqua et noxia; vult Christus ut, dum illius nobis in hoc mundo permittitur administratio, amicos nobis comparemus, eam in bona opera erogando.

Ut, inquit, cum defeceritis : hoc est, cum per mortem a pecunia ejusque dispensatione fueritis spoliati. Quo verbo indicat breve tempus vitæ dispensationisque nostræ, ne longioris vitæ fiducia tenaciores nos reddat.

Recipiant vos in æterna tabernacula. Sensus est quasi Dominus diceret : Facite vobis amicos, qui vos admittant in

cœlestia habitacula, seu in cœlum, brevi per mortem meam aperiendum. Quo verbo monet, ut non quoslibet nobis amicos eroganda pecunia faciamus; sed tales, qui nos in cœlum recipere valeant: scilicet pauperes, et quicumque ea ad bonum animarum utentur.

Sed quomodo pauperes recipiunt in cœlum amicos suos divites? — R. Imperio aut auctoritate absoluta in cœlum recipere, solius quidem Dei et Christi est: quod autem pauperum causa et gratia facit Deus, hoc ipsi pauperes facere dicuntur. — Pauperum autem causa in cœlum recipit, -1) non raro *propter preces* eorum, quas Deus libenter exaudit, sive adhuc in terris vivant, sive jam sint in cœlis; -2) semper autem *propter eleemosynas* ipsis factas, quas Deus sibi factas imputat. Non secus enim ac sibi præstitum agnoscit, quidquid in egenos beneficii fuerit collatum: *Quandiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Matth. XXV, 40.

Illud demum finalis sententia Domini tacite monet, necesse esse, ut sine mora homines divites sibi per eleemosynas ac bona opera provideant, sibi cœlum aperiunt: secus enim ex eo æternum misera sorte exclusum iri. Quod quidem alibi aperte docuit: *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cœlorum.* Matth. XIX, 23.

Jam vero, verbis Domini per partes expositis, totius parabolæ sensum colligamus et ostendamus uno sub conspectu.

Scopus parabolæ est exhortandi homines omnes, speciatim vero divites, ut eleemosynas erogando sibi cœlum aperiunt. Hunc scopum Dominus directe intendit et exprimit, dicens: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.* Indirecte tamen longius prospexit; et in una specie totum bonorum operum genus intelligi voluit, docuitque, debere nos in hac vita, omni diligentia omnique arte uti, ut veniam de peccatis consequamur, pœnam æternam evadamus, et in cœlum admitti mereamur.

Herus dives, Deum designat; — *villicus* dissipans bona domini sui, hominem, præsertim divitem et peccatorem; — *accusator*, diabolum; — *debitores*, egenos, vel etiam, in

eorum persona, Deum; — *villicatio*, universum christiani hominis officium; — *dimissio villici ab officio*, sententiam Dei, quæ contra nos, simul atque peccavimus, accusante diabolo, a Deo iudice pronuntiatur, et nisi pœnitentiam faciamus, statim ac morimur executioni mandabitur; — *prudentia et artificium villici*, ut patet, exemplum est diligentiae, et speciatim beneficentiae in pauperes, qua nos uti oportet, ut cum defecerimus, recipiamur in æterna tabernacula.

Hæc porro uberius illustranda sunt in *explicatione secunda*.

Explicatio secunda.

*Homo quidam erat dives, qui habebat villicum ;
et hic diffamatus est apud illum, quasi
dissipasset bona ipsius.*

Quis est ille homo dives? Quis ejus villicus? Qua ratione hic bona domini sui dissipat? Et quomodo apud dominum suum diffamatur?

1° Homo ille dives refert nobis Deum Dominum nostrum, cujus sunt divitiæ omnes cœli et terræ, quibus angeli atque homines fruuntur, et quorum tria sunt genera: -1) divitiæ corporales, quæ ad alimenta, vestimenta, etc., pertinent; -2) divitiæ spirituales in hac vita, quæ in virtutibus aliisque gratiæ donis consistunt; -3) divitiæ consequendæ in vita futura, quæ sunt præmia æterna justorum in cœlo. *Si ergo, fratres, esse divites cupitis*, inquit S. Gregorius, *veras divitias amate*.

2° Villicus est, -1) quivis homo, cui a divite illo ac supremo Domino tradita est administratio bonorum quæ possidet, tam corporis quam animæ. Homo enim, quamvis coram hominibus videatur bonorum suorum dominus, non tamen dominus, sed œconomus ac dispensator est coram Deo. Quæcumque enim habemus, non nostra sunt, sed Dei dona, cujus supremo dominio subjecti manemus, et cui rationem sumus reddituri. Atque idcirco exstat liber accepti et expensi, in quo distincte

notatur, -a) quidquid nobis datum est, et -b) quomodo acceptum expenderimus. *Liber scriptus proferetur in quo totum continetur.* — Ut autem homo hanc reddendam rationem recte disponat, considerare debet, -a) quænam bona acceperit: nempe tempus vitæ, talenta, ingenium, vires corporis, fortunam, fidem aliasque gratias; et -b) quomodo ea expendat... (1).

-2) Villicus, in particulari, est homo bonis temporalibus ditatus. *Erronea opinio est,* ait Chrysostomus, *possideri a nobis ut dominis res hujus vitæ, et ut bona propria; sumus enim dispensatores alienorum: nihil est nostrum, sed omnia sunt datoris Dei.* — Quare curandum est, ut illis recte utamur ad Dei voluntatem et honorem, quatenus exactam ipsi rationem reddere valeamus.

-3) Villicus quoque, speciatim consideratus, est homo apostolicus, quivis minister Ecclesiæ, quem constituit Dominus super familiam suam, et super bona pretiosissima domus suæ. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei* (I Cor. IV, 1); quare *væ mihi est, si non evangelizavero... dispensatio enim mihi credita est.* I Cor. IX, 16.

3º Dissipat bona Domini sui, quicumque illis utitur contra divinam illius voluntatem et præcepta. Dissipo itaque cibum, si ob gulam comedo; vestitum, si ad solam jactantiam vestior; pecuniam, tempus, sanitatem, sensus corporis, animæ facultates.... quando dona illa insumo aut occupo in re prohibita.

4º Accusatur apud Dominum homo peccator, -1) quidem a diabolo, qui perpetuam adversus peccatores accusationem instituit et vindictam repetit, ille *accusator fratrum nostrorum, qui accusat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte* (Apoc. XII, 10). —2) Accusatur peccator ab ipsis operibus malis, vel omissionibus. *Clamor Sodomorum et Gomorrhæ multiplicatus est* (Gen. XVIII, 20). — *Succide ficulneam sterilem; ut quid etiam terram occupat?* Luc. XIII, 7.

(1) *Adjumenta*, Argum 20 et 21.

Et vocavit illum...

1° Dominus villicum, i. e. hominem peccatorem ad se vocat, -1) cum eum, sive per superioris vocem, sive per conscientiae remorsus, infidelitatis suae admonet. -2) Cum ei memoriam renovat divinae praesentiae, quae delicta ejus omnia, etiam occultissima, audit et videt....

2° Deus hominem vocat per mortem, sive paulatim advenientem, sive subito irruentem, quum ex improvise hominem ut judex alloquens, dicit : *Quid hoc audio de te?...* *Redde rationem villicationis tuae....*

Quid hoc audio de te?

Scilicet, quae ista sunt peccata quae perpetras et accumulas? Quae istae pauperum querelae?... Quae ista tepiditas? ista salutis oblivio?... Quae audio de te, tot meis beneficiis cumulado...

Redde rationem villicationis tuae.

1° Rationem reddere vitae, administrationis nostrae, possumus in hac vita, tum per examen conscientiae, et sinceram culparum agnitionem coram Deo; tum per confessionem sacramentalem in tribunali misericordiae.

2° Rationem reddere debemus in exitu ex hac vita, coram tribunali divinae justitiae....

3° Illud *redde rationem*, omnibus aliquando insonabit, aliis terribile, et ad poenam; aliis vero jucundum et ad praemium retribuendum....

Jam non poteris villicare.

1° Peccata causa sunt mortis. Non enim raro propter hominis peccata, temporalis etiam vita praescinditur; et sicut villicus dissipator ante tempus destituitur ab officio; sic homo peccator saepissime praematura morte e vita vocatur. *Ne impie agas multum, et noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo.* Eccl. VII, 18.

2° Transacta vita, homo jam *villicare*, i. e. peccata expiare, aut merita comparare non potest: *Venit nox, quando nemo potest operari*. Joan. IX, 4.

3° Frequenter admonet Deus divites hujus sæculi, de luxu vestium, conviviorum, de abusu divitiarum, etc., idque per Scripturas sacras, et prædicationes Ecclesiæ. Ob oculos etiam ponit vicinam mortem, qua auferendus ab eis sit omnis divitiarum usus, et reddenda ipsi Deo præteritæ ratio administrationis.

Quid faciam ?....

1° In hac vita dicendum: *Quid faciam ?* Nunc enim media suppetunt, et facile, qui corde sincero recogitat, responsum invenit: *Scio quid faciam !...*

2° In altera vita, postquam peccator damnationis suæ sententiam audivit, illud *quid faciam ?* desperationis clamor efficitur.

3° In hac vita *quid faciam*, nisi Deo serviam? Quid enim possum contra Deum?... Aut quomodo manus ejus evadam ?...

Fodere non valeo, mendicare erubesco.

1° Tria hic insinuantur exercitia, seu media vitam æternam acquirendi: -1) *fodere*, i. e. labor pœnitentiæ durioris, et magna carnis mortificatio; -2) *mendicare*, i. e. oratio, et continua templi frequentatio; -3) *erogare eleemosynas*, quod tertium medium (non tamen omnino exclusis prioribus) præcipuum multis remanet: ut misericordiæ opera, corporalia et spiritualia, juxta suum talentum et facultates exercendo, peccata sua redimant. *Peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum* (Dan. IV, 24). — *Quod superest, date eleemosynam: et ecce omnia munda sunt vobis*. Luc. XI, 41.

Quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt.

1° Prudentia et diligentia mundanorum in temporalibus, stimulo esse debent servis Dei in spiritualibus. Quid enim

faciunt vulgo filii sæculi ut morbum non contrahant, — ut a morbo contracto liberentur, — ut divitias acquirant et acquisitas custodiant?... Quid mercatores, ambitiosi, litteratores, milites... ut fortunam, honores, scientiam, gloriam militarem sibi comparent?... *Omnis qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet; et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam.* I Cor. IX, 25.

2° Si ad res temporales hominem decet esse impigrum, quanto magis, -1) peccatorem decet omnem movere lapidem, nullique parcere labori, nulli sacrificio, ut a peccato exeat et condemnationem fugiat? —2) Similiter justum decet omnia moliri, ut immortalia bona congreget, quæ eo amplius divitias hujus vitæ superant præstantia et magnitudine, quo excedunt diuturnitate.

3° Reipsa tamen, quam multi circa res æternas, non modo imprudentes, sed dementes sunt, et prorsus inertes!.....

4° Quænam hujus socordiæ causa? Nonne modica fides, et inconsiderantia? *Quia nullus est qui recogitet corde.* Jerem. XII, 11.

Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.

1° *Mammona iniquitatis* vocantur divitiæ, -1) quia sæpe cum iniquitate acquiruntur, et innocenter congregari vix possunt. *Qui enim volunt divites fieri, incidunt in tentationem et laqueum diaboli, et desideria multa inutilia et nociva.* I Tim. VI, 9.

-2) Quia, quamvis licite acquisitæ, sæpe non sine iniquitate asservantur, nec sine avaritia, *quæ est idolorum servitus.* Eph. V, 5.

-3) Quia fere non sine iniquitate expenduntur, materia cum sint et irritamenta cupiditatum.

-4) Quia mendaces ac fallaces sunt: fallunt enim possessores suos, quibus felicitatem omneque bonorum genus promittunt.

-5) Quia pro nostris eas habemus, cum sint alienæ: jure enim dominii, Dei sunt; nostræ, solo dispensationis titulo.

— Modis igitur omnibus, iniquitas eis involuta cum sit, merito divitiæ *iniquæ* vocantur.

2° Divitiæ nihilominus fieri possunt instrumenta ad conquirendas divitias spirituales, et pretium cœli, si convertantur in eleemosynas (1).

3° Qui bene utuntur divitiis, faciunt sibi amicos pauperes, omnesque passim homines in hoc mundo; ipsum autem Deum ac totam curiam cœlestem in futuro: tanta est eleemosynæ efficacitas. — Avari e contra, inimicos habent omnes...

4° Quam utile cambium, quo terrena pro cœlestibus tam facile commutari possint! Qui eo uti negligunt, omnia perdent: amicos, divitias et cœlum; atque per mammonam iniquitatis, sicut Judas, et dives epulo, ad æterna tormenta deducuntur. — Præcavendum ergo, et faciendi sunt amici *qui, quum defecerimus, recipiant nos in æterna tabernacula.*

(1) *Adjumenta*, Argum 52, schemate 6.

DOMINICA NONA POST PENTECOSTEN.

LUC. XIX, 41-47. Quum appropinquaret Jesus Jerosolymam, videns civitatē, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi! Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te : et circumdabunt te inimici tui vallo; et circumdabunt te, et coangustabunt te undique; et ad terram prosternent te et filios tuos qui in te sunt, et non relinquent in te lapidem super lapidem : eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. Et ingressus in templum, cœpit ejicere vendentes in illo, et ementes, dicens illis : Scriptum est : Quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens quotidie in templo.

MATTH. XXI, 12, 13. Et intravit Jesus in templum Dei, et ejiciebat omnes vendentes et ementes in templo; et mensas nummulariorum, et cathedras vendentium columbas evertit; et dicit eis : Scriptum est : Domus mea domus orationis vocabitur; vos autem fecistis illam speluncam latronum.

MARC. XI, 15-17. Et veniunt Jerosolymam. Et quum introisset in templum, cœpit ejicere vendentes et ementes in templo; et mensas nummulariorum, et cathedras vendentium columbas evertit. Et non sinebat, ut quisquam transferret vas per templum. Et docebat, dicens eis : Nonne scriptum est : Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum.

Explicatio prima.

I. *Domini fletus super Jerusalem.*

II. *Ejectio mercatorum e templo.*

Quum appropinquaret Jesus Jerosolymam...

Die scilicet Palmarum, quum Dominus, egressus e pago Bethphage, humilique quod elegerat vectus jumento, per cli-vum occidentalem montis Oliveti Jerosolymam ingredi pararet; a populo triumphalem in modum exceptus, inter faustas *hosanna* acclamantium voces, tanquam rex ad civitatem regiam deducebatur. Jamque ad vallem Josaphat accedens propinquam videbat Jerosolymam ejusque templum, in opposito monte Sion magnifice ædificatum; quum subito civitatis aspectu turbatus, tristitia tanta correptus est, ut tota facie eam manifestaverit cœperitque fundere lacrymas.

Videns civitatem, flevit super illam.

Flevit *super*, i. e. propter illam. — *Flevit* ut homo, sed ita ut fletum non invitus pateretur, sed sponte sibi ipse imperaret. — Flevit autem inter gaudia et faustas acclamationes populi, et solus flevit, ipse Dominus qui omnium maxime lætandi causam habere videbatur, cum omnis illa publica propter ipsum lætitia excitaretur.

1° Quare flevit? -1) Quia ex aspectu urbis, incolarum cæcitatem, obdurationem et ingritudinem, quod se, Messiam, recipere nollent, recogitabat. -2) Quia videbat labores suos et dolores pro eis susceptos frustrari, et irritos cadere. -3) Quia divinam vindictam prævidebat, et excidium civitati impendens. Et quidem res notatu digna, quod Romani eodem in loco, in monte Oliveti, castra ponere, et eodem fere die, proxime ante pascha, civitatem obsidere cœperunt, quo Jesus

prædixit ac deflevit ejus excidium (Joseph. *De bello Jud.*, lib. 6, cap. 3 et 4).

2º Quare illis in circumstantiis flevit? — R. Opportune, magnoque id consilio fecit : ut -1) doloris sui vehementia, -2) commiserationis sinceritas, -3) vaticinii quod proferebat veritas magis appareret, magisque comitantium animos percelleret. Lacrymatur enim, et Jerosolymæ calamitates prædicit tunc, cum ab ea non injuriis, sed honore afficitur : ut omnes intelligant, eum non iracunde, neque comminatorie locutum esse ; sed animo veritatis conscio, et civitatis vicem sincere dolenti. — Fluentibus ergo lacrymis, dixit Dominus :

Quia si cognovisses et tu...

Sensus est : O Jerusalem, si cognovisses sicut ego, sicut hi conclamantes discipuli mei, qui me ut Messiam Salvatorem agnoscunt ; et quidem si cognosceres in hoc tempore misericordiæ et salutis tibi oblato, ea quæ ad pacem ac verum bonum tuum faciunt.... En protasis, seu primum sententiæ membrum ; alterum, i. e. apodosis, reticetur. Oratio scilicet imperfecta atque abrupta est, propter dolorem Domini, qui tam vehemens fuit, ut ei vocem intercluserit. — Dicit ergo : *O Jerusalem, si cognosceres quod salutare tibi...* cujus inchoationis sequentia sic suppleri potest : *salva esses* ; vel : *non incurreres ultro in ruinam ; longe aliter te gereres, nec me rejiceres, sed crederes in me Salvatorem tuum.*

Quod dicit : *Si cognovisses et tu*, id est, si cognovissetis et vos, incolæ Jerusalem, sicut hæ conclamantes discipulorum turbæ, indicat, in turbis istis vix ullos cives Jerosolymitanos fuisse.

Et quidem in hac die tua...

Dies Jerusalem idem significat, quod infra *tempus visitationis*, et designare videtur adventum Christi, triennium prædicationis ejus, ac præsertim breve tempus reliquum, quo Dominus ante mortem suam Jerosolymæ versabitur, in templo docens ; ita ut sensus sit : Quamvis hactenus obcæcata et rebellis, si saltem tempore hoc, supremo et decretorio, agnosceres...

Quæ ad pacem tibi...

Id est, quod tibi bonum et salutare. Illud autem bonum in eo consistebat, ut Jerusalem Jesum Nazarenum tanquam Messiam promissum reciperet.

Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.

Sed, proh dolor! aliter se res habet : nam illa neque vides, neque videbis. Non quod videre nequeas, aut veritas tibi non proposita nec manifesta sit; sed quia voluntarie obcæcata, oculos abnuis aperire.— Duo, ut patet, affectus hic permixti sunt : neque enim tantum miseratur Christus urbis cladem; sed simul ingrato populo inauditam perfidiam ac contumaciam exprobrat, quod repudians oblatam sibi salutem, ultro horribile Dei judicium accersat.

Quia venient dies in te...

Id est, venient tibi dies ultionis. Postquam pronuntiavit civitatis culpam, pronuntiat Dominus imminentem pœnam : neglectis diebus gratiæ, succedent dies vindictæ.— Hac prædictione, ut patet, confirmatur quod modo dictum, obcæcationem civitatis fore perpetuam.

Et circumdabunt te inimici tui vallo, et circumdabunt te.... eo quod non cognoveris temporis visitationis tuæ.

Accumulat verba Dominus, ut arctam Jerosolymæ obsidionem significet, quasi diceret : Inimici tui, nempe Romani, ita munimentis cingent te, ut nullus tibi maneat effugii locus.

Vallum est munimentum castrorum, quod ex vallis, id est, ex palis fit, aggesta simul terra, unde et agger vocatur. — Quam vere id prædixerit Christus, testatur historia (1). Titus

(1) Josephi, *De bello Jud.* lib. 6, cap. 7 et 13. — Videri etiam potest Bossuet, *Discours sur l'histoire universelle* (part. 2, chap. 22), ubi horrendam Jerosolymæ obsidionem et eversionem tam graphice describit, ut hoc solum natum sit impium ad fidem convertere.

enim cum Romano exercitu Jerusalem, tum aggere triplici, tum muro, ita per circuitum inclusit, ut nulli pateret exitus vel transitus.

Et coangustabunt te undique... id est, ad extremas famis et ærumnarum angustias te redigent. — Quæ quidem revera tantæ fuerunt, ut matres suos filios devoraverint.

Et ad terram prosternent te et filios tuos, — id est, angustia non finientur, nisi excidio urbis et internecione incolarum. Numerus mortuorum tempore obsidionis fuisse refertur, undecies centum millia.

Et non relinquent in te lapidem super lapidem : — id est, funditus destruent civitatem, et judaici populi reliquias dissipabunt (1).

Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ : — id est eo quod cognoscere nolueris tempus mei adventus et prædicationis, quando veni ut inviserem te et salvarem. Tempus primi adventus sui Dominus *tempus visitationis* appellat, sicut Zacharias in cantico de Salvatore dixerat : *Visitavit nos Oriens ex alto... visitavit, et fecit redemptionem plebis suæ.* Luc. I, 78, 68.

Interim, dum sic lacrymabundus loqueretur, descendit Dominus in vallem Josaphat, sitam ex oriente civitatis; cumque trajecisset ponte torrentem Cedron, Jerusalem intravit per portam orientalem, atque inde statim inivit viam templi, in quod similiter per portam orientalem ingressus est.

Erat hic præcipuus aditus domus Domini, et porta princeps ac nobilissima, quam Salomon auro purissimo deauraverat, quæque postmodum, reædificato templo, magnificentissime exornata, nomen *portæ Speciosæ* obtinuit; illa nempe ubi Petrus in nomine Jesu Christi homini claudo restituit gressum : *Ad portam templi, quæ dicitur Speciosa* (Act. III. 2). — Ad portam hanc mysterio plenam, acclamante populo Christus deductus est, ut visiones prophetarum, præsertim Ezechielis implerentur. Orientalis enim portæ, adeoque in-

(1) Cf. infra Dom. 24 Pentec.

gressus Domini gloriam Ezechiel se vidisse testatur dicens : *Et duxit me (manus Domini) ad portam, quæ respiciebat ad viam orientalem. Et ecce gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem; et vox erat ei quasi vox aquarum multarum, et terra splendebat a maiestate ejus... Et maiestas Domini ingressa est templum per viam portæ quæ respiciebat ad Orientem.* Ezech. XLIII, 1, 2, 4.

Secutus itaque viam a prophetis sibi præsignatam, et a pia turba deductus usque ad portam templi, descendit Jesus ex pullo; eoque, quod verisimile est, cum asina matre, per eosdem per quos accersiverat discipulos, remisso, statim templum ingressus est.

Et ingressus in templum.

Illud imprimis notatu dignum, quod Jesus, quum Regis instar solemniter ingreditur Jerusalem, non arcem Sionis quasi alter David, sed templum adierit tanquam propriam regiam. Etenim ut Rex novus, in civitatem regni caput adductus, recta in Patris suamque domum intravit: nimirum, -1) ut ostenderet se esse Filium Dei Patris, qui in templo habitabat et colebatur; -2) ut Patri honorem hodierni triumphi; omnemque gloriam suam acceptam referret, quam ob hunc tantum finem recipere voluerat, ut homines ad Deum adduceret. Quocirca non est dubium, quin Christus in templo gratias Patri suo egerit, quod se ut Messiam, tanto populi applausu, toti urbi manifestasset; eique commendaverit successum prosperum negotii redemptionis nostræ, quod meditabatur.

Ingressus in templum: intellige, in unum ex atriis templum circumdantibus, in illud nimirum, quod etiam *porticus Salomonis* appellabatur, ubi Dominus docere et ambulare solebat. Is enim locus patebat omnibus; quum in templum proprie dictum, quod includebat *Sanctum*, et *Sanctum sanctorum*, non nisi sacerdotes intrarent (1).

(1) Cf. Maldonat. in *Matth.* XXI, 12; item Calmet, *Dictionn.* art. *Temple*.

Cœpit ejicere vendentes in illo et ementes.

Vendentes erant in templo, non quidem in templo proprie dicto, neque in atriis interioribus; sed in atrio externo, quod *atrium Gentium*, vel etiam *atrium profanum* dicebatur. Hoc tamen atrium, non obstante nomine, nequaquam locus profanus erat, sed oratorium sacrum, quod per abusum velut in forum mercatorium mutaverant.

Illic erant *vendentes* : vendebant nempe omnis generis victimas, et res ad sacrificia necessarias, ut vinum, sal, oleum; quos omnes, ut templi profanatores, Dominus ejecit. — Non ipso die Palmarum id videtur evenisse, sed die postero, quod ex Marci XI, 11, probabiliter colligitur.

Ordo scilicet chronologicus hic statui potest. Christus Dominica Palmarum, solemnī pompa ingressus est urbem et templum, in eoque oravit et Deo gratias egit; deinde sub vesperam, ex urbe egressus venit Bethaniam cum duodecim Apostolis; postero autem die lunæ, in urbem et in templum regressus, ex eo ejecit ementes et vendentes.

Quod quidem regia auctoritate fecit Dominus, et sicut bonus princeps ad regnum evectus, qui primum aulam suam ordinare satagit, ut reliquo regno prout decet, tanquam exemplum præluceat.

Cur autem vendentes ejecit? -1) Quod non deceret res illas, quamvis ad sacrificia destinatas, vendi in templo, sed in foro. -2) Ut puniret avaritiam et usuram sacerdotum. Hi enim per suos, vel famulos vel institores, oves et boves, hædos et columbas vendebant magno pretio iis, qui illa offerre volebant in templo; præsertim peregre venientibus et pauperibus, a quibus ob dilationem solutionis, lucrum usurarium extorquebant: ideo a Christo vocantur latrones.

Quod hic facit Dominus jam alias similiter fecerat: bis enim ejecit ementes e templo: primo, in prædicationis suæ initio (Joan. II, 14); secundo, sub ejusdem finem, quadriduo ante mortem suam, ut ex hoc loco patet. — Ejiciens itaque profanatores, dixit illis:

Scriptum est : Quia domus mea domus orationis est.

Verba hæc desumpta sunt ex Isaia, LVI, 7 : *Lætificabo eos in domo orationis meæ... quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis.*

Templum vocatur *domus Dei*, quia ibi Deus quodammodo inhabitat. Est enim ædificium cultui Dei nec alii usui destinatum, ad quod, ex Dei præscripto, homines accedere debent Dei orandi colendique causa : ideoque Deus juxta promissum suum, ibidem singulariter præsentem se exhibet, orationes audit, dona largitur. *Elegi, inquit, locum istum in domum sacrificii... Oculi mei erunt aperti, et aures meæ erectæ ad orationem ejus, qui in loco isto oraverit.* II Paralip. VII, 12, 15.

Templum *vocabitur*, i. e. erit, *domus orationis*, nempe domus ad orationem deputata et consecrata. — Orationis nomine comprehenditur gratiarum actio, laus, sacrificium, omnisque legitimus Dei cultus. Hic est finis et unicus usus templi Dei, a quo propterea quidquid profanum est excluditur.

Propheta verba sensu spirituali intelligenda sunt : non enim loquitur de templo Judaico ; sed sub illius typo de Ecclesia Christi, ex Judæis et Gentibus in unum Dei templum spirituale coagmentanda. Quod autem de prototypo præcipue propheta prædixit, id de typo, i. e. de templo in quo loquebatur, Salvator citavit : necesse est enim, ut quod prototypo competit, id prius, etsi minus perfecte, typo seu figuræ conveniat.

Quod si templum Judaicum vere vocatur a Christo *domus Dei* et *domus orationis* ; longe verius ut patet, hoc nomine vocanda sunt templa Christianorum. Etenim in illo Deus nequaquam corporaliter habitabat, sed tantum velut in loco cultui suo et orationi deputato, peculiariter præsens erat ut orantium preces exaudiret. — In templis vero nostris, præter præsentiam Dei spiritualement modo dictam, possidemus Deum ac Dominum nostrum Jesum Christum, qui in adorabili Eucharistiæ sacramento, etiam corporaliter habitat.

Vos autem fecistis illam speluncam latronum.

Domum orationis mutastis in speluncam latronum, quia ut latrones prædam in speluncam, ita vos undique res a templi sanctitate prorsus alienas huc congeritis. — Alludit Dominus ad hæc Jeremiæ, VII, 11 : *Nunquid ergo spelunca latronum facta est domus ista, in qua invocatum est nomen meum in oculis vestris? Ego, ego sum : ego vidi, dicit Dominus.* Quibus verbis Deus templum suum tanquam speluncam latronum haberi impropèrat ab iis, qui inani templi prætextu contenti, peccandi licentiam sibi indulgebant, vacantes homicidiis, furtis, adulteriis, idololatriæ, cæterisque hujusmodi abominationibus.

Jam vero eadem verba Christus ad venditores quos expellit accommodat, eosque mutare templum exprobrat in *speluncam latronum*. Non quod homines in templo trucidarent; sed quia negotiationem in templo exercebant : quod, ut est exercitium alienum ab exercitio orationis, cui templum dicatum est; ita plerumque cum avaritia, sæpe etiam cum latrocinio, fraude, oppressione, rapina conjunctum est, et peculiariter hic forte conjunctum fuit. Etenim, uti non improbabiler quidam existimant, negotiatio quæ in templo fiebat in lucrum cedebat sacerdotibus, qui homicidæ erant et mortem Domini meditabantur.

Narrat Matthæus Dominum evertisse nummulariorum mensas, et cathedras vendentium columbas. Joannes vero, referens quomodo prima occasione templum purgaverit, dicit Christum fecisse quasi flagellum de funiculis, quæ forte alligandis victimis et mercimoniis usui fuerant; illoque flagello ejecisse homines et animalia, simulque nummulariorum effudisse æs, mensasque evertisse. — Nummularii illi dicuntur homines, qui cum usura et dolo pecunias extraneas pro judaicis mutabant; aderantque tunc eo frequentiores, quod instaret festum paschæ.

Hic merito mirantur multi, quomodo nummularii, et reliquum hominum genus avarissimum, Christo non restiterint. Recte ad hanc quæstionem Hieronymus respondet : « Mihi

« inter omnia signa quæ Christus fecit, hoc videtur mirabi-
 « lius esse, quod unus homo, et illo tempore contemptibilis,
 « et in tantum vilis ut postea crucifigeretur, Scribis et Pha-
 « risæis contra se sævientibus, et videntibus lucra sua
 « destrui, potuerit ad unius flagelli verbera tantam ejicere
 « multitudinem, mensasque subvertere et cathedras confrin-
 « gere, et alia facere, quæ infinitus non fecisset exercitus.
 « Igneum enim quiddam atque sidereum radiabat ex oculis
 « ejus, et divinitatis majestas lucebat in facie. »

Et erat docens quotidie in templo.

Sensus est : Igitur, contempta principum malitia, constanter docebat in templo, ibidem velut in regia sua versans.

Erat docens in templo. — Munus scilicet evangelicum, quod a tribus annis exercebat per totam Judæam, ultimis vitæ suæ diebus exercere voluit in Jerusalem et in templo : -1) ut ita prædicationem suam solemniter absolveret ; -2) ut plene ostenderet quomodo templum sanctificandum sit, domumque Dei esse simul domum orationis et sacræ doctrinæ.

Docebat *quotidie*, nempe ab hoc die solemnis ingressus sui usque ad diem passionis ; et quidem a mane in vesperam, quod ex Matthæo (XXI, 17, 18), et Marco (XI, 19, 20) intelligitur : vespere egrediens e civitate in montem Oliveti versus Bethaniam, et summo mane revertens. *Erat autem*, inquit Lucas, *diebus docens in templo : noctibus vero exiens, morabatur in monte qui vocatur Oliveti* (Luc. XXI, 37). — Quomodo autem Dominus loqueretur, idem Evangelista insinuat, indicando quam avide a populo audiretur : *Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum... et suspensus erat audiens illum.* Luc. XXI, 38 ; XIX, 48.

Explicatio secunda.

Videns Jesus civitatem flevit super illam.

Quis, quando, quare fleverit considerandum est. — 1° Qui lacrymas fundit, Deus est, ille nimirum qui tristitiæ causam habere videtur nullam. At si non propter se, magnam tamen habet causam flendi propter nos. Nequaquam sine causa lacrymæ fluunt ex oculis Filii Dei; nec minus alte loquuntur fletus, quam illa ejus verba: *Beati qui nunc fletis, quia ridebitis.* — *Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis.* Luc. VI, 21, 25.

Nec tantum flendo nostram demonstrat miseriam, sed suam quoque erga nos misericordiam. Flevit enim intimo compassionis affectu, in mediis festivis acclamationibus et gaudiis: ut ostenderet, non sibi honorem illum, sed salutem civitatis esse cordi; utque magno argumento declararet, se hujusmodi esse regem ac Pontificem, qui compatiatur infirmitatibus nostris. Hebr. IV, 15.

2° Quando flevit? — Tunc quum fletus minime videretur circumstantiis consentaneus. Ter enim Dominum lacrymas fudisse legimus: 1) cum accederet ad sepulcrum Lazari; -2) cum penderet in cruce, juxta illud Pauli: *Qui preces supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido et lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia* (Hebr. V, 7); -3) nunc, quum se medio in honore et triumpho videt: quod quidem valde mirum, nec sicut antea, obvia ratione explicari potest.

3° Quare ergo flevit nunc? — 1) Non propter semetipsum, nec propter labores ac dolores quos erat mox perpessurus: sui enim obliviscitur, ut aliorum misereatur.

-2) Flevit autem super Jerusalem, civitatem infelicem, ob peccata, quæ erat ipsum occidendo commissura; et ob pœnas quas propterea datura erat.

-3) Flevit super civitatem, i. e. super mundum universum, tam misere obcæcatum.

-4) Flevit super civitatem, i. e. super Ecclesiam suam terrestrem; quatenus multorum fidelium peccatis desolatam.

-5) Flevit super civitatem sanctam, i. e. super animam Baptismo sanctificatam, et peccatis fœdatam ac profanatam (1).

-6) Flevit *videns*: quia nempe videbat verum statum illius civitatis, quæ extrinsecus prosperitatem ac gaudium præ se ferebat; sed intrinsecus, in sinu suo continebat omnem turpitudinem et calamitatis causam.

-7) Flevit, quia ipsa civitas miserrima non flebat, et mente obcæcata, gaudento ac ridendo ad exitium ruebat.

-8) Flevit peccata aliena, ut nos peccata nostra deflere discamus.

-9) Flevit in conspectu civitatis prosperæ et opulentæ, ut sciamus prosperitati temporali sæpissime subesse causam dolendi.

-10) Flevit in pompa sua triumphali, ut ostenderet quam parvi faciendus sit mundi honor, quamque parum sibi humana prosperitas cordi adhæresceret.

-11) Flevit demum, ut misericordiam suam erga peccatores, et erga omnes miserabiles patefaceret.

Si cognovisses et tu...

Hæc verba ad nos omnes pertinent: hæc Dominus in SS. Eucharistia nobiscum residens, e tabernaculo suo in populum congregatum prospiciens indies pronuntiat, et cuique nostrum tacite dicit: *Si cognovisses et tu...* Nimirum:

1° Si cognosceres, sicut ego cognosco, miserum statum præsentem animæ tuæ, mecum profecto fleres.

2° Si cognosceres majorem miseriam tuam futuram...

3° Si cognosceres quæcumque fides tibi dicit de peccato, de pœnis et præmiis æternis...

4° Si cognovisses et *tu*, qui, Christianus cum sis, vel senior, doctior, ditior cum sis, magis intelligere deberes, quam tot rudes et pauperes, te dociliores...

(1) *Adjumenta*, Arg. 4, Schemate 3. — Arg. 24.

Et quidem in hac die tua.

1° Dies nostra est tempus hujus vitæ, quod transit velut dies brevissima, post quam sequitur nox, in qua nemo potest laborare.

2° Dies est tempus lucis, quo homo fide illuminatur ut recte ambulet.

3° Dies est tempus laboris, quo sese homo ad mortem præparare debet.

4° *Dies tua* est tempus peculiaris gratiæ. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* II Cor. VI, 2.

5° *Dies tua* est tempus, quo homini permittitur contra Deum insurgere. *Hæc hora vestra et potestas tenebrarum* (Luc. XXII, 53). At mox veniet *dies Domini.* II Thess. II, 2.

Quæ ad pacem tibi.

1° Si cognosceres, o Jerusalem, quod ego tibi ad pacem et veram prosperitatem offero, sine dubio, cum ingenti gaudio acceptares illud bonum, quod intrat per tuas portas ut te gloria et divitiis repleat...

2° Quæ ad pacem nobis, i. e. quæ ad conscientiam bonam prosunt, ea unice persequenda : *Diverte a malo et fac bonum; inquire pacem et persequere eam.* Ps. XXXIII.

Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.

1° En causa instantis ruinæ Jerusalem, sicut animæ peccatricis : oblivio et ignorantia, tum suæ miseriæ, tum remedii quod ei in Christo offertur.

2° Fatalis illa oblivio invisibilium et futurorum, inducitur per nimiam curam, vel etiam per affluentiam rerum temporalium...

Quia venient dies in te...

1° En justitia Dei, et pœna peccatorum certissima, quando pœnitentia respuitur.

2° Horrenda Jerosolymæ obsidio atque destructio brevi subsecuta, *spiritualem* animæ vastationem, quam in hac vita peccatum operatur repræsentat.

3° Eadem *æternæ* peccatoris ruinæ imaginem refert.

4° *Dies venient*, duo præcipui : -1) dies mortis, quum diabolus tanquam bellator animam obsidebit, ira magna, sciens quod modicum tempus habet; -2) dies judicii, quum peccator ultionem evadere non poterit : dies magna et amara valde, quæ desinet in æternam noctem.

5° *Dies venient*. En pœna temporalis, propter peccata Jerosolymæ inflicta; ut discamus, sæpissime peccata causam esse, quæ dies malos, temporalesque calamitates, sive publicas sive privatas, inducit.

Et circumdabunt te inimici tui...

Hæc omnia, ait S. Gregorius, in morte contingunt animæ quæ voluptatibus carnis servivit. Tunc enim dæmones undique eam cingunt, tentant, coangustant et ad tartara rapiunt. Tunc omnis illa lapidum, i. e. cogitationum suarum constructio dissipatur : eo quod non cognoverit tempus visitationis suæ, quo Deus eam per prædicatores, confesarios, magistros, et per internas inspirationes monuit, ut vitam emendaret et salutem consuleret.

Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ.

1° His Domini verbis non obscure significatam videmus dilationem pœnitentiæ aut conversionis ad Deum, tempore opportuno. Habent omnes peccatores per divinam gratiam, tempus visitationis suæ; sicut Jerosolyma, in Christi doctrina, exemplo et miraculis, suam habuit. Nullus enim est peccator, cujus cor Deus non pulset, cui conversionis media non suggerat...

2° Docemur quoque diligenter agnoscere visitationes Domini : quibus, sive in oratione, sive extra illam, ad ferventius sibi serviendum nos provocat...

Ingressus in templum.

1° Christus urbem ingrediens, primo templum adiit, ut nos idem facere doceret; gressusque nostros averteret a peccatorum laqueis, et dirigeret ad domum Dei, quæ est porta cœli.

2° Quod si sequamur Dominum in templum, videbimus quanta cum reverentia et pietate ibidem oret, suoque exemplo nos orare doceat...

Cœpit ejicere vendentes et ementes.

1° En profanatio loci sancti, zelum et indignationem Domini inflammans. Detestabilis enim Deo injuria est ista profanatio, quod duobus modis Christus hic ostendere voluit; -1) insigni quodam miraculo: cum ipse, homo inermis, sine satellitio, sine auctoritate ulla humana, in conspectu sacerdotum et Scribarum quibus erat exosus, et quorum lucrum impugnabat; aggressus sit mercatores illos, homines quoque lucri sui avidos, et, ut videtur, satis multos: quique honestum aliquem suæ negotiationis prætextum habebant, nempe necessaria sacrificiis suppeditandi; eos tamen sine tumultu, sine ulla contradictione ejicere e templo potuerit. Hac scilicet in re, sola auctoritate divina utebatur, qua omnium corda sic percelluit, ut resistere nec auderent, nec possent. —2) Eo doctrinæ modo hic usus est, quo nusquam alias, reprehensioni vim quamdam et executionem externam conjungendo. Quum enim contra alia peccata solam doctrinam, vel ut plurimum, acrem aliquam reprehensionem, cum humilitate tamen et mansuetudine semper conjunctam, adhibuerit; hoc uno in loco et peccato, etiam disciplinam externam et castigationem adhibere voluit, flagellis percutiendo, subvertendo mensas. Quo nimirum vehementius inculcaret, quantum scelus sit templa Dei profanare, quantumque ei cordi esset templorum honor, qui certe totus ad Dei honorem redundat, sicut profanatio ad Dei contumeliam. Quare in hoc facto recordati merito sunt discipuli ejus quod scriptum erat: *Zelus domus tuæ comedit me.* Ps. LXVIII.

2° Quod si templum illud vetus tanto in honore haberi Christus voluit, nec *vas per illud transferri* (Marc. XI, 16) permisit, ne minimo scilicet profano opere locus ille violaretur; manifestum est, quam grave hodie piaculum sit, templa Novæ Legis profanare.

3° Christus, profanatores flagellis cædendo, manifeste ostendit, tales homines servile genus esse, et flagris dignos; nec jam filiorum Dei, sed servorum et mancipiorum diaboli loco habendos esse.

4° Multi sunt domus Dei profanatores: -1) quicumque irreverenter ibidem se gerunt, aut divinis officiis absque pietate intersunt. -2) Multo magis illi, qui ibidem corde vel oculis, vel vana sui ostentatione peccata committunt... -3) Quicumque ministri sacri in templo Domini, magis pecuniæ vel vanæ gloriæ, quam animarum lucrum quærunt. -4) Quicumque templum animæ suæ peccatis et vitiis coinquinant, et ibidem cum diabolo mercatum instituunt, ut pro terreno lucro vel turpi voluptate paradisum vendant; imo ipsum Christum vendant sicut Judas, triginta argenteis. -5) Quicumque templum corporis sui impudiciis violant. *Nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est* (I Cor. VI, 19)? — *Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.* I Cor. III, 16.

5° Dominus, ejiciendo profanatores, exemplum præbet zeli: *Zelus domus tuæ comedit me.* Porro zelus Domini -1) *ardens* est velut ignis, qui consumit non tantum ejus vires externas per indefessum laborem; sed etiam honorem ejus bonaque omnia, adeoque vitam ipsam consumpsit in ara crucis. -2) *Zelus fortis* est, et tamen mansuetudine temperatus: non enim fulmina sua adhibet, sed flagellum, idque ex funibus confectum... Nimirum fortiter agit et severe, quantum stricte ad effectum opus est, at non amplius. — Hunc zelum in omnibus quæ ad Dei cultum pertinent, et ad sanctitatem templi Dei, quod est anima nostra et animæ proximorum, imitari debemus: Domine, *dilexi decorem domus tuæ.* Ps. XXV,

Domus mea domus orationis est.

1° Templum est domus Dei : *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis.* Apoc. XXI, 3.

2° Templum non modo domus Dei est, sed etiam porta cœli : *Vere Dominus est in loco isto : non est hic aliud nisi domus Dei, et porta cœli* (Gen. XXVIII, 17). Viderat scilicet Jacob in loco illo sacro *scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens cælum : angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam*; quæ figura orationis est.

3° Non dicitur domus *auxilii, scientiæ, justitiæ, misericordiæ*; sed domus *orationis* : -1) quia is præcipuus est templorum usus, eaque frequentanda sunt ad assidue orandum, sicut mensæ ad manducandum, viæ ad ambulandum, scholæ ad discendum. -2) Quia illic præcipue oratio exauditur.

Fecistis illam speluncam latronum.

Terribilis increpatio, ad omnes templorum profanatores pertinens. — Spelunca latronum, est locus prorsus oppositus loco sancto, seu sanctuario Dei. Est enim antrum istiusmodi locus obscurus, immundus, horrendus, ubi scelerati homines resident, ubi viatores innoxios exspoliant et occidunt; in templo autem contrarium omnino obtinet...

2° Quantum scelus hunc in modum pervertere sanctitatem domus Dei, atque fœdare! Quod frequentissime tamen committitur respectu templi spiritualis animæ : quod indigne mutatur in cavernam latronum, quum everso altari Dei, Spirituque sancto expulso, aperitur ostium immundis animalibus, i. e. horrendæ dæmonum et vitiorum catervæ. *Quum videritis abominationem desolationis stantem in loco sancto... scitote quia* (consummatio et vindicta) *prope est in januis.* Matth. XXIV, 15, 33.

DOMINICA DECIMA POST PENTECOSTEN.

Luc. XVIII, 9-14. Dixit Jesus ad quosdam, qui in se confidebant tanquam justi, et aspernabantur cæteros, parabolam istam : Duo homines ascenderunt in templum ut orarent : unus Pharisæus, et alter publicanus. Pharisæus stans hæc apud se orabat : Deus, gratias ago tibi quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri : velut etiam hic publicanus. Jejuno bis in sabbato : decimas do omnium quæ possideo. Et publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad cælum levare : sed percutiebat pectus suum, dicens : Deus, propitius esto mihi peccatori. Dico vobis : descendit hic justificatus in domum suam ab illo : quia omnis qui se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur.

Explicatio prima.

I. *Oratio Pharisæi.*

II. *Oratio publicani.*

Dixit Jesus... parabolam istam.

Parabola Pharisæi et publicani, quæ tertio suæ prædicationis anno, mense Februario videtur fuisse a Domino proposita, cum esset in Bethabara, trans Jordanem; a nonnullis habetur, non ut mera similitudo, exempli causa conficta; sed,

ut res vere et historice gesta, quam novisse poterat ipse cor-
dium cognitor Jesus. Eo autem tendit, ut humilitatem doceat,
præsertim humilitatem in orando. Cum enim de oratione
ageret Dominus, duas orationis conditiones præcipuas expo-
suit : perseverantiam, quam parabola præcedenti, *Judicis*
nimirum *iniqui* declaravit; et humilitatem, quam declarat
parabola ista *Pharisæi et Publicani*.

*Dixit ad quosdam qui in se confidebant tanquam
justi, et aspernabantur cæteros.*

En particularis finis parabolæ, ut auditorum quorundam,
nempe *Pharisæorum*, vana præfidentia retunderetur, qua
semetipsos irreprehensibiles existimantes, cæteros contem-
nebant tanquam peccatores, et longe alienos ab ea justitiæ
laude, qua ipsi excellerent.

In se confidebant tanquam justi : id est, in animis suis inani
confidentia persuasi erant quod essent justi; seu, sibimeti-
ipsis videbantur *justi*, nempe a peccatis vitiisque immunes et
conversatione sancti : quales revera non erant.

*Duo homines ascenderunt in templum ut
orarent : unus Pharisæus, et alter
publicanus.*

Duo homines isti valde diversi erant opinione *Judæorum*;
et similiter, sed modo contrario, valde diversi oculis Dei. —
Pharisæi, religiosa *Judæorum* classis, qui in principio vera
sanctitate fuerant distincti, plerique degeneraverant in homi-
nes mere extrinsecus religiosos, et vana pietatis specie su-
perbissimos; vulgo tamen ut viri sancti habebantur. —
Publicani e contra contemnebantur ut publici peccatores.
— Porro *Pharisæus*, de quo hic agitur, homo erat opinione
sanctitatis suæ tumens; *publicanus* vero, peccator quidem,
sed talem se humiliter agnoscens.

Duo isti homines, utut dispares, ambo tamen pietatis stu-
dium præ se ferunt, templum adeundo. — Dicitur *ascende-
runt* in templum, tanquam in monte situm : ut isto corporali
ascensu, inquit Jansenius Gandav., monerentur oraturi,

mentem simul ad Deum elevandam esse, cum orationis non postrema pars sit mentis in Deum elevatio.

Pharisæus stans hæc apud se orabat.

Pharisæus audacter intrans in templum Dei, ibique conspicuum locum eligens, erecta fronte stans orare cœpit. — Etsi Judæi tum genuflexi, tum stantes orare consueverant, hic tamen Pharisæus dicitur orare *stans*, ut isto habitu arrogantia ejus et superbia denotetur. *Humilis viri est, et aspectu humiliari*, inquit Theophylactus; *hic autem et habitu et gestu superbis agnoscitur.*

Dicitur orare *apud se*, hoc est *in animo* seu *corde suo* : ut complacentia ejus in semetipso exprimatur. Orat enim apud se, quasi apud Deum nequaquam oret, nec egrediatur e semetipso ut ad Deum sese attollat; sed manet in se, ideoque solummodo se ipsum, non Deum laudat, et sese veluti Dei loco adorat. — Hæc itaque erat ejus oratio; hæc, orationis loco loquebatur in cordo suo :

Deus, gratias ago tibi quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Jejuno bis in sabbato, decimas do omnium quæ possideo.

1° Mira prorsus et insolita est hæc oratio : qua Pharisæus, -1) non petit quidquam, nec veniam peccatorum, nec virtutum augmentum, nec perseverantiam; quippe qui sese justum, omnique virtute perfectum reputet. -2) Tantum gratias Deo agit, idque ita, ut gratiarum actio mera formula videatur esse et modus quidam semetipsum laudandi. Loquitur enim ut homo, qui existimat se virtutum culmen esse assecutum, nec opus majore Dei gratia habere. *Tanquam superbus et inflatus reprehenditur*, ait Augustinus (serm. 36 De verbis Domini), *non quia Deo gratias agebat, sed quia velut nihil sibi addi cupiebat.* -3) Dicit itaque se, tum vitiis carere, quibus cæteri homines omnes laborent; tum bonis operibus abundare.

2° Oratio ista vitiosa est, Deoque displicet multas ob causas. Nam -1) Pharisæus sic orando Deum non honorat, proximum despicit, et solummodo seipsum extollit. -2) Ex orationis partibus, illam, quæ præcipua est, petitionem nimium, omittit; alteram vero, gratiarum actionem, superbia sua corrumpit: cum eam ad suam potius quam ad Dei laudem instituat.

Quia non sum sicut cæteri hominum...

En superbia, quæ ut se summæ extollat, summæ alios contemnit et deprimit; — en amor seu idololatria sui, qua superbus ita sibi placet, ut omnes alii displiceant.

Non Dicit: Deus, gratias ago tibi, quod *concessisti mihi* non esse vitiosum... sed, quod *talis non sum*. — Nec dicit tantum: quod non sum vitiosus; sed, quod *quum alii sint vitiosi*, ego talis non sum. — Nec dicit quod non sum vitiosus *sicut multi* sed *sicut cæteri*, i. e. *sicut omnes*: quia, quemadmodum humilitas omnibus quærit subesse, ita superbia omnibus vult dominari; et quemadmodum humilitas alios extollit, ita superbia alios contendit deprimere et sub pedibus suis conculcare.

Sicut cæteri hominum: raptores, injusti, adulteri: subaudit et cætera... nam indicatis quibusdam vitiis, alia intelligenda relinquit. Studiosè enumerat vitia aliorum, et sua opera bona; sed in utroque temerarie judicat et errat superbus homo.

Velut etiam hic publicanus, — supplè: publicus peccator, raptor et injustus. — Cum superbus Pharisæus sine pietate oraret, oculis nequaquam demissis, sed libere circumspiciens, vidit forte publicanum; eumque tanquam digito ostendens, jubet Deum animadvertere, quantum inter se et illum intersit. Qua in re continetur intolerabilis superbia, cum temerario iudicio conjuncta.

Superbia enim est insultare peccatori, cujus potius misereri, conversionemque a Deo petere, et quoad possumus procurare debemus. — Est autem temeritas hominem, etsi publice male notatum, cum vera pietatis ac pœnitentiæ signa præbeat, tanquam peccatorem et improbum condemnare. Et

revera publicanus ille, quem Pharisæus licet humiliter orantem judicat esse sceleratum, oculis Dei erat vere pœnitens ac justificatus.

Jejuno bis in sabbato, — id est, in unaquaque hebdomada; hoc enim loco hebdomada vocatur *sabbatum*, a præcipuo die.

Decimas do omnium quæ possideo. — Sensus est : Decimas dare consuevi, non solum frumenti, vini, olei, quas lex dandas præscribit; sed majoris et spontaneæ religionis studio, do decimas omnium omnino rerum, ut menthæ, anethi (Matth. XXIII, 23), carnum, ovorum, etc.; ad quas lege non teneor.

Taxaverat scilicet cæteros homines ut adulteros et injustos, quasi ipse solus esset castus et justus : jam vero castum se esse probat per jejunium, quod est mater castitatis; justum vero, per decimas quas solvit omnium.

Diverso prorsus oculo aspicit semetipsum quam alios : superbus enim in aliis non nisi vitia, in se non videt nisi virtutes et bona opera.

*Et publicanus, a longe stans, nolebat nec oculos
ad cælum levare.*

Ex altera parte, publicanus longe a Sanctuario consistens, quia propius ad illud accedere indignum se ob sua peccata existimabat, ne oculos quidem sursum attollere, ex humilitate et reverentia audebat; et demisso in terram vultu, ut vere humilis ac pœnitens, tundeat pectus veniamque a Deo petebat : ita ut simul habitu, gestu, verbis Deo supplicaretur.

Illud ergo *a longe*, non significat longe a Pharisæo; erat enim Publicanus Phariseo in conspectu cum, Pharisæus diceret : *Velut etiam hic publicanus*; — sed longe a Sancto sanctorum, seu a sanctiore parte templi : quem locum studiose humilis publicanus elegerat, Pharisæus vero eumdem fortuito vicinum habebat.

Sed percutiebat pectus suum.

Tunsio pectoris signum est pœnitentiæ et cordis contriti : cum in pectore denotetur cor quod in eo est, seu voluntas, tanquam rea et pœnis digna. Quapropter tunsio pectoris, sicut olim fuit, ita etiamnum est gestus confitentis et pœnitentis.

Explicatius dici potest, tunsionem pectoris esse symbolum, -1) confessionis peccati : quod scilicet confitens fateatur, peccati sui causam non esse aliam, quam cor et voluntatem suam in pectore latentem ; -2) contritionis : indicat enim, cor esse contusum et dolore contritum ; 3) satisfactionis et vindictæ : percutitur enim pectus quasi reum, punitionis causa.—Publicanus ergo percutiens pectus suum, dicebat :

Deus, propitius esto mihi peccatori.

Oratio hæc brevis, sed efficax, continet confessionem culpæ cum petitione veniæ, quasi diceret : Fateor, Domine, me magnum esse peccatorem; doleoque ex intimo corde, quod peccatis meis tuam majestatem offenderim ; nec aliud a te peto, nisi, ut mihi condones, gratiamque me emendandi et culpas expiandi concedas.

Hæc oratio, ut patet, 1º prorsus opposita est præcedenti, humilis et simplex, ideoque et brevis, secundum id quod alibi Christus docet : *Quum oratis, nolite multum loqui, sicut ethnici faciunt : putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur* (Matth. VI, 7). Satis apud Deum loquitur, satisque diserte causam suam agit, qui se humiliter peccatorem agnoscit : *Cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies*. Ps. L.

2º Est oratio personæ pœniteni congrua : solent enim homines, dum magno animi tenentur dolore simul et pudore, quæ duo, ubi vera peccati agnitio est, semper conjuncta sunt, non multis uti verbis.

3º Oratio digna quam omnes nos, peccatores, imitemur. Nam et hoc consilio haud dubium, a Christo nobis proposita

est, ut exempli loco et velut norma nobis sit illa oratio, verbis brevis sed rebus gravissima. Scilicet publicanus poenitens, non sese confert, multoque minus præfert se aliis; sed secum manet, et quasi solus peccator esset, de se solo loquitur. Non se laudat aut excusat, sed deprimit et peccatorem se confitetur : nulla re magis se dolere declarans, quam quod Deum offenderit; nec quidquam magis optare, quam ut Deus placetur et propitius sibi sit : quare veniam et gratiam Dei, omni cum animi corporisque demissione, suppliciter implorat. — Est itaque oratio publicani sincera peccati confessio, et veniæ petitio : quo velut compendio quidquid nobis ad justificationem est necessarium continetur. Unde, quia cor contritum et humiliatum Deus non despicit, merito pronuntiat Christus :

*Dico vobis : descendit hic justificatus in domum suam
ab illo : quia omnis qui se exaltat humiliabitur,
et qui se humiliat exaltabitur.*

Justificatus ab illo, id est, præ illo : ita ut sensus sit : Publicanus rediit justificatus, impetrata peccatorum venia; Pharisæus e contra, nulla gratia accepta, rediit reus magis quam venerat : adeo ut, qui sese justificaverat, condemnatus sit a Deo ; qui vero sese condemnaverat, justificatus.

Rationem autem addit Dominus, cur publicanus oratione sua justificationem obtinuerit, potius quam Pharisæus : *Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur*. Ratio scilicet est, quod hanc Deus regulam constanter sequitur ut exaltantes se humiliet, et humiliantes se exaltet. Jam vero Pharisæus, tum in semetipso, tum respectu aliorum sese exaltaverat : quare æquum fuit, ut juxta divinam regulam humiliaretur ac deprimeretur; ut ab oratione nullum referret a Deo præmium, sed qualis advenerat abiret, oculis Dei inanis, vilis et contemptibilis. Contra publicanus sese ex animo ut peccatorem humiliaverat : quare æquum fuit, ut a Deo exauditus, justificatus, atque ad honorem filii Dei evectus exaltaretur.

Explicatio secunda.

Duo homines ascendebant in templum, ut orarent.

1° Parabola Publicani et Pharisæi exemplum nobis duplex sub oculos ponit : exemplum humilitatis et exemplum superbiæ (1); ut simul discamus abhorrere superbiam, et humilitatem sectari. Quod quidem documentum frequentissime ingerit Dominus : humilitatem summopere commendando, superbiam vero damnando ut nocivam maxime, quæque plus aliis passionibus mentes hominum vexet.

2° Speciatim docet nos, vanam et pestilentem in nobismet-ipsis complacentiam fugere : loquitur enim Dominus ad eos, *qui in se confidunt tanquam justi.*

3° Item docet nos humilitatem in orando. Humilis enim oratio exauditur, superba respuitur, juxta illud : *Oratio humilientis se nubes penetrabit, et donec propinquet, non consolabitur; et non discedet, donec Altissimus aspiciat.* Eccli. XXXV, 21.

4° Item, in Publicano exemplum quoddam vere pœnitentium Christus proponere voluisse videtur : ita ut singulæ orationis ejus circumstantiæ, veræ pœnitentiæ documentum præbeant.

5° *Duo homines*, id est, duæ hominum classes, adhuc quotidie ascendunt in templum ut orent, ut sacramenta recipiant; sed diverso valde modo dispositi, diversaque ratione orantes, ac proin diverse prorsus Dei dona accipere merentes...

Unus Pharisæus et alter publicanus.

Homines isti oculis hominum valde dissimiles : sed oculis Dei uterque peccator est; uterque misericordia Dei indiget; uterque etiam veniam accipere potest, dummodo humiliter sua peccata agnoscat...

(1) *Adjumenta*, Arg. 8 § 1.

*Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri
hominum, raptores.... velut etiam hic
publicanus.*

Actus superbiæ varii, et veluti variæ ejusdem vitii species, in Pharisæi oratione notari possunt.

1° Vana suimetipsius complacentia. — Nam sanctum se existimat ac virtutibus plenum : quare proprie non orat, nec petit quidquam. Ut enim petamus, necesse est ut nos indigere sentiamus ; quo spectat illud Christi verbum in Apocalypsi (III, 17) : *Dicis : Quod dives sum, et locupletatus, et nullius egeo ; et nescis quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum, probatum, ut locuples fias, et vestimentis albis induaris, et non appareat confusio nuditatis tuæ ; et collyrio inunge oculos tuos ut videas.*

2° Jactantia et vana gloria. — Nam ore quidem Deum, re tamen vera laudat se ipsum. Superbus enim non videt nisi se ipsum, et quidem oculo superbiæ, hoc est, oculo falsa imagine deluso ; atque in omnibus, etiam in rebus alioquin sanctis, semetipsum suamque laudem quærit, omnia ad se referendo. In verbis vero præcipue, vel aperte vel tacite sua jactando, gloriæ fumum captat.

3° Aliorum contemptus. — Se unum omnibus anteponit. Non enim sufficit superbo, ut in semetipso vane sibi complaceat ; super alios sese vult extollere. Si quis ergo defectus aliorum respiciat, ut semetipsum meliorem reputet, signum est superbiæ. Ab aliorum defectibus oculi sunt avertendi, et defigendi in nos ipsos ; vel si manifeste aliqua peccata appareant, excitamentum sint, -1) ut pro peccatoribus oremus ; -2) ut a peccatis præservari a Deo petamus ; -3) ut pro nostris delictis veniam petamus ; -4) ut nos humiliemus, considerando quod peccata nostra pejora essent, nisi peculiari bonitate nos Deus custodisset.

4° Meritorum suorum ostentatio. — 1) Pharisæus bona opera sua per superbiam corrumpit. Qui enim opera sua peragunt, ut ab hominibus videantur, *amen dico vobis*, ait Dominus, *receperunt mercedem suam* (Matth. VI, 5). — 2) Præterea,

opera illa mere externa pluris æstimat, quam valent : cum Dei oculis non sint nisi sepulcri dealbatio. Pharisei enim hypocritæ *similes sunt sepulcris dealbatis, quæ a foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitia*, id est, plena fœtore gravium peccatorum. Matth. XXIII, 27.

5° Iniqua de proximo judicia. — Non tantum superbia exquirat proximorum defectus, eorumque peccata, neglectis virtutibus, considerat ; sed ubi non sunt, peccata subesse judicat, omnia, ipsa quandoque bona opera, sinistre interpretando : sic Pharisæus publicanum humiliter orantem condemnat.

6° Convicia et contumeliæ. — Exprobrat enim publicano sua peccata.

Non sum sicut cæteri hominum.

1° Superbiæ hæc vox falsissima est : -1) *quia omnes homines sunt peccatores. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est* (I Joan. I, 8). — 2) *Quia omnes homines sunt fragiles, et ad malum proclivi. Homo sum, et nihil humani a me alienum puto.*

2° Pauci quidem illud *non sum sicut cæteri*, pronuntiant ore ; multi vero in abscondito cordis.

*Publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad cælum
levare : sed percutiebat pectus suum....*

Plures ostendit publicanus humilitatis et pœnitentiæ actus, contrarios prorsus actibus Pharisei.

1° Suam miseriam agnoscit, nec se dignum reputat accedere propius ad Sanctuarium, aut juxta Pharisæum consistere ; quare secedit ad humiliorem et ultimum locum, ibique stat *a longe*, eo quod se per peccata elongatum esse a Deo, humiliter et veraciter agnovit. — Hinc discat peccator, necesse esse, ut ante omnia suam miseriam agnoscat, et statum peccati in quo est, longe miserrimum confiteatur....

2° Non audet oculos in cælum levare : quia se cœlo, imo Dei conspectu undequaque indignum existimat. — En sancta

verecundia poenitentis, quæ prorsus differt a verecundia prava confitentis, qui peccata manifestare non audet.

3° Percutit pectus suum : in signum, tum doloris interni de peccatis, tum desiderii poenas externas subeundi, quas meruit. Qua ratione tres partes humilis poenitentiae conjungit, nimirum : -1) cor contritum et humiliatum ; -2) humilem culpæ confessionem ; 3) satisfactionem, per opera quælibet bona et afflictiva.—Tusione pectoris significatur contritio vera cordis, de qua dicitur : *Scindite corda vestra ; et non vestimenta vestra* (Joel. II, 13), id est, non tantum exterius signa doloris ostendite, sed interius verum dolorem ac detestationem de peccatis habetote...

4° Humiliter orat : *Deus, propitius esto mihi peccatori*.—Se solum peccatorem reputat, sibi propitiationem necessariam esse fatetur, *sibi peccatori* ; quin judicet de aliis quod peccatores sint, nec de ipso quidem Pharisæo. Et si forte audivit verba Pharisæi, quibus ab ipso contemnitur, non tamen indignatur contra illum, cum judicet sese vere dignum esse contemptu.

5° Confidit in misericordia Dei : non enim verbis prolixis orat, judicans apud Deum pauca sufficere ; quia cor contritum et humiliatum Deus, pro sua misericordia, non despiciet.

En quomodo humilitas omnium virtutum, superbia omnium vitiorum sit magistra. Præclare S. Leo ad Dioscorum : « Tota, inquit, christianæ sapientiæ disciplina, non in « abundantia verbi, non in astutia disputandi, neque in appetitu laudis et gloriæ ; sed in vera et voluntaria humilitate « consistit, quam Dominus Jesus ab utero matris usque ad « supplicium crucis, omni fortitudine elegit et docuit. » — « Sicut superbia omnium malorum fons est, ita humilitas « cunctarum origo virtutum. » Chrysost.

*Descendit hic justificatus in domum suam
ab illo*

En effectus humilitatis ex una parte, et superbiæ ex altera. Humiliatio, Deo gratissima, publicos peccatores mu-

tat in homines justos et sanctos; superbia vero, eos etiam qui erant justi ita pervertit, ut mutet in magnos peccatores...

Omnis qui se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur.

1° Hæc sententia ter a Christo in Evangelio repetitur, tum ut eam verissimam esse intelligamus, tum ut altissime menti nostræ impressam teneamus.

2° *Omnis qui se exaltat, humiliabitur.* En certa via confusionis et ignominiae : superbia. Quicumque in aliqua re superbe se exaltaverit, humiliabitur, -1) certissime in vita futura ; -2) ut plurimum etiam in præsenti.

3° *Qui se exaltat, humiliabitur* : en quoque pœna superbiæ. Etenim Phariseus, cum omnibus suis virtutibus, scientiis, etc., condemnatur : quia se ipsum exaltavit, in se ipso confidit tanquam justus nec indigens misericordiæ Dei. — Dicitur autem, *qui se exaltat*, non vero, *qui exaltatur* ; quia non potestas aut status sublimior damnatur, sed elatio et vana suimet exaltatio, quocumque ea modo fiat : sive per ambitionem et inordinatum appetitum celsitudinis ; sive per confidentiam inanem et gloriationem in se ipso ; sive per despectum aliorum.

4° *Omnis qui se humiliat, exaltabitur.* En certa via gloriæ, humilitas. Omnis homo, cujuscumque sit status et conditionis, ecclesiasticus aut sæcularis, nobilis aut plebeius, doctus, aut indoctus, viam gloriæ inire potest : si vere sese humiliare voluerit, exaltabitur. — Et quidem in eo ipso, in quo se humiliaverit, glorificabitur : vel in hac vita, peculiaribus Dei benedictionibus ; vel saltem in vita futura, inter principes cœlestis curiæ collocatus.

5° *Qui se humiliat, exaltabitur* : en quoque certa et amplissima humilitatis merces. — Dicitur autem *qui se humiliat*, non autem *qui humiliatur* : quia non ille qui simpliciter humiliatur, puta propter peccata sua, vel ab extrinseco humiliationes invitus patitur ; sed qui se ipsum humiliat, et

humiliationes volenti animo recipit, ille a Deo exaltabitur...

6° Duplex porro humilitas distingui potest, quatenus nempe exercetur ab homine vel quoad seipsum, vel quoad alios. -1) Humilitas hominis quoad se ipsum, de nullis suis bonis gloriatur, sed Deo tanquam datori gloriam tribuit; culpam suam facile agnoscit; se reprehendi, vel culpabilem ab aliis judicari, etiam falso, libenter permittit; ubi se oblivione sepositum, vel contemptum videt, non conqueritur, sed potius majore humiliatione se dignum confitetur.—2) Humilitas quoad alios, sese submittit, -a) majoribus, aut quomodocumque superioribus; -b) etiam æqualibus, eos reverendo, eorum consilia non aspernando, et potiores partes eis deferendo; -c) etiam ipsis minoribus aut inferioribus, libenter eis deferendo, cedendo, obsequendo...

7° Divinam hanc regulam, superbiam humiliandam, et humilitatis exaltandam, S. Petrus hisce verbis proposuit: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.* I Pet. V, 5.

8° Quomodo Deus præfatam regulam sequatur, exemplis plurimis manifestum est. Nam humillimum Jesum, humillimam Virginem Mariam, humillimos Apostolos ac Sanctos omnes, videmus gloria et honore coronatos. — E contra angelos prævaricatores, protoparentes in paradiso terrestri, Nabuchodonosor, regem Babylonis, videmus ob superbiam dejectos in profundum. Imo ipsa æterna humiliatio impiorum in inferno, primariam semper causam habet superbiam, juxta illud: *Initium omnis peccati est superbia* (Eccli. X, 15). Quod exemplo confirmatur Sodomæ, cujus ruina, damnationis atque humiliationis æternæ imago, a Spiritu sancto imprimis adscribitur superbiam: *Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ, superbia, saturitas panis et abundantia, et otium ipsius et filiarum ejus: et manum egeno et pauperi non porrigebant: et elevatæ sunt, et fecerunt abominationes coram me: et abstuli eos sicut vidisti.* Ezech. XVI, 49, 50.

DOMINICA UNDECIMA POST PENTECOSTEN.

Marc. VII, 34-37. Exiens Jesus de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapolæos. Et adducunt ei surdum et mutum, et deprecabantur eum, ut imponat illi manum. Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas ejus; et exspuens, tetigit linguam ejus; et suspiciens in cœlum, ingemuit, et ait illi: Ephpheta, quod est, adaperire. Et statim apertæ sunt aures ejus, et solutum est vinculum linguæ ejus, et loquebatur recte. Et præcepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant; et eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit, et surdos fecit audire, et mutos loqui.

Explicatio prima.

I. *Sanatio hominis surdi et muti.*

II. *Sanationis effectus.*

*Exiens Jesus de finibus Tyri, venit per Sidonem
ad mare Galilææ, inter medios fines
Decapoleos.*

Tertio prædicationis suæ anno mense, ut videtur, Maio, cum reverteretur Dominus ab excursionem evangelica in partes Tyri, ubi mulierem Syrophœnissam pro filia sua depre-

cantem tam benigne exaudiverat; venit per Sidonem ad loca littoralia maris Galilææ, ubi plerumque prædicare consueverat; ibique sanationem hominis surdi et muti operatus est.

*Adducunt ei surdum et mutum, et
deprecabantur eum...*

Cognati scilicet et amici hominis infirmi adducunt eum ad Jesum; quia nec venire per se ad Dominum, quem ignorabat, neque loqui pro se poterat, ut, quo maxime indigebat, sanitatis beneficium postularet: *Et deprecabantur eum.*

Videtur non fuisse plene atque omnino mutus, sed tantum impeditæ ad loquendum linguæ, ita ut difficile et imperfecte loqueretur. Id vi vocabuli græci (μογιῶλος, ægre loquens) significatur, et infra ab Evangelista insinuatur: dicit enim Marcus, eum ita esse sanatum ut loqueretur *recte*; velut subindicans, eum antea quidem loqui, non tamen recte loqui potuisse. Atque inde probabiliter concludendum est, eum aliquando etiam audivisse, siquidem linguam didicerat; nunc autem triplici laborare defectu: surditate, linguæ ligamine, et vitio loquelæ.

Ut imponat illi manum.

Imponere manum idem hic significat ac *sanare*. Manus illi a Christo imponi postulabant, sive quod scirent Dominum impositione manuum ægros sanare consuevisse; aut quia vetus erat Prophetarum et sanctorum virorum consuetudo, ut impositis sanarent manibus. Quod ne gentiles quidem ignorabant, ut Naaman Syrus indicio est: *Putabam*, ait ille, *quod... tangeret manu sua locum lepræ, et curaret me* (IV Reg. V, 14). — Nunc tamen Dominus, non impositione manuum, sed alia operatione symbolica sanationem operabitur.

Et apprehendens eum de turba seorsum.

Petitioni, uti semper facit, Dominus benigne annuit, et sine mora infirmum incipit curare. Quare autem mutum illum curandi causa a turba semovet? cum Dei potius gloria postulare videatur, ut coram testibus quam plurimis miracu-

lum fiat. — Respondendum videtur, 1) eo quod Dominus aliquantulum cum infirmo secesserit, turbas non minus curationis factæ testes fuisse; 2) ideo autem inter turbas non mansit, quia nimis pressus, spatio carebat ut commode et digne cæremonias, quas volebat, efficere posset.

Misit digitos suos in auriculas ejus.

Duos in duas aures digitos Dominum immisisse probabile est, quia utrique auri audiendi restituit facultatem; et quidem digitum dexterum in aurem sinistram, sinistrum vero in aurem dexteram: quia cum adversus staret surdo, necesse erat, ut dexterum ejus latus surdi sinistro, sinistrum dextero lateri responderet.

Et exspuens tetigit linguam ejus.

Salivam scilicet exspuens divino digito suo accepit, et super hominis linguam imposuit. — Tangendo digitis aures, et saliva linguam infirmi, Dominus nequaquam medio utitur necessario, quasi sine digitorum contactu, et sine saliva benedicti oris sui curare non posset; sed duplicem adhibet cæremoniam, peculiari sane sapientique consilio nimirum:

1° Ut corporis sui efficacitatem declararet, cujus contactu omnes curabat morbos. Et hic quidem videtur particularius ostendere voluisse, omnes corporis sui partes, propter conjunctam divinitatem, fuisse salutiferas (1).

2° Ut magis sensibilem redderet potentiam suam, eam accommodando scilicet ad modum agendi causarum naturalium, et ad sensum consuetudinemque hominum, signis quoque symbolicis exprimendo curationem quam operabatur. Etenim quia qui surdi sunt, videntur obturatas habere aures, mittit digitos in aures hominis, quasi eas terebraturus; et quia qui muti sunt, videntur impeditam habere nimia siccitate linguam, palatoque adhærentem, sicut Propheta dixit: *Lingua mea adhæsit faucibus meis* (Ps. XXI); ideo mittit salivam in os muti, quasi ejus linguam humore suo naturali humectaturus, ut mobilis volubilisque fiat.

(1) Cf. *Elem. theol. dogm.* Tract. 8, de Incarn n. 127 seqq.

3º Ut cæremoniis istis mystica nobis documenta insinuaret.

Et suspiciens in cælum, ingemuit.

Sustulit scilicet oculos ad Patrem orando, tum quia oculorum elevatione exprimebat elevationem cordis et pietatem orationis; tum quia ita significabat, de cœlo venire beneficium auditus et loquelæ, quod erat infirmo collaturus. — *Ingemuit* : gemitus tum orantis fuit, tum miserentis : miseratione scilicet motus est amantissimus Dominus aspectu hujus infirmi, in quo humanam conditionem atque miseriam intuebatur et dolebat.

Minime quidem opus erat Christo ut oraret, et cum gemitu sanitatem peteret, quam poterat per se ipse dare; id autem fecit propter homines, ut manifestaret se legatum esse Dei Patris, cujus virtute miracula patrabat, et simul ut nos pietatem doceret.

Et ait illi :

Ephpheta, quod est adaperire.

Sensus est quasi Dominus diceret : Aperiantur tibi aures et os, quæ infirmitate velut obserata sunt; aliis verbis : Audi et loquere.

Quærunť quidam, quam ob causam Evangelista chaldaicum verbum, quo Christus usus est, retinuerit? Respondetur : ut majorem historiæ fidem conciliaret, et quod plus auctoritatis, plus majestatis, plus venerationis ipsum a Christo chaldaice pronuntiatum verbum habere videretur. Sic et nos, cum insignis cujuslibet auctoris sententiam afferimus, eam ipsius nativa lingua solemus recitare.

*Et statim apertæ sunt aures ejus, et solum
est vinculum linguæ ejus, et
loquebatur recte.*

His verbis tum celeritas, tum perfectio editi miraculi exprimitur. — 1º Celeritas quidem, cum ad unum Christi verbum, nulla interposita mora, sed statim effectus sit con-

secutus : adeo ut, qui nunc dicit *ephpheta*, idem esse appareat, qui in principio *dixit et facta sunt, mandavit et creata sunt*.

2° Perfectio significatur hoc additamento : *Et loquebatur recte* : id est, non jam difficile, sed expedite, atque ita ut nullæ infirmitatis reliquiæ remanerent; secus ac iis, qui medicinæ arte curantur, evenire solet. — Quod dicit Evangelista de facultate loquendi, id etiam de audiendi facultate intelligendum est; sed de loquela potius quam de auditu factum exprimit, ut ad illud alludat quod supra dixit, quum vocabulo græco hominem difficile loquentem significavit.

Et præcepit illis, ne cui dicerent.

Illis nempe qui infirmum adduxerant, et miraculo, quod seorsim patrat, interfuerant, commendavit ut illud non divulgarent, ne nimius de suis miraculis rumor excitaretur. Quod hic quidem sicut alibi, ea fecit intentione Dominus, 1° ne inimicorum suorum invidiam magis inflammaret; 2° ut humano generi argumentum daret humilitatis suæ, monstrando, nullatenus se miraculorum ostentatione humanam gloriam captare.

Præceptum istud non videtur rigorosum fuisse, quod ad culpam obligaret (1); nec aliter ab hominibus intellectum est, de quibus additur : *Quanto autem iis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant.*

Et eo amplius admirabantur....

Putæ turbæ, et quicumque tum miraculum illud, tum humilem Jesu prohibitionem cognoverunt, summopere mirati sunt; et admirationem manifestarunt unanimi velut applausu atque approbatione, qua indirecte Jesum a calumniis Pharisæorum vindicarent, dicentes :

(1) Cf. tom. I, Evang. *Dominicæ 3 post Epiphan.* pag. 197.

*Bene omnia fecit, et surdos fecit audire, et
mutos loqui.*

Bene, id est, irreprehensibiliter, quasi dicerent : Nihil facit quod Pharisæi jure reprehendant; opera enim ejus omnia sunt benefica, cum aliud nihil faciat quam surdis auditum, mutis loquelam, infirmis quibusvis restituere sanitatem : *Et surdos fecit audire, et mutos loqui.*

Explicatio secunda.

Adducunt ei surdum et mutum.

Miser iste homo corporali sua infirmitate, similis infirmitatis animæ imaginem refert. Quid autem est spirituale auditus et loquelæ vitium? Quisnam in specie peccator per surdum et mutum figuratur? Quænam hujusmodi infirmitatis causa, quæ remedia?

1° Spiritualis surditas est, tum fidei, tum obedientiæ defectus; quando quis fidei veritatibus, aut Dei mandatis surdas aures præbet. — Spirituale vero linguæ impedimentum est defectus, sive orationis, sive confessionis; quum quis ad Dei misericordiam implorandam, et ad peccata confitenda, os renuit aperire. — Etenim spirituales aures sunt fides et obedientia. *Fides ex auditu* (Rom. X, 17). — *In auditu auris obedivit mihi* (Ps. XVII). — Spiritualis autem lingua est oratio, et confessio peccatorum. *Domine. labia mea aperies, et os meum annuntiabit laudem tuam.* Ps. L.

Porro qui hujusmodi aures clausas, et linguam ligatam habet, surdus et mutus est ad bona; etsi extrinsecus nequam surdus aut mutus apparet. — Potest autem alio sensu (1) surdus quis esse et mutus ad malum: sic David *tanquam surdus non audiebat, et sicut mutus non aperiebat os suum.* Ps. XXXVII.

2° In specie, per hunc surdum et mutum figuratur ille peccator, qui longa peccandi consuetudine ligatus est ac obdura-

(1) Cfr. tom. I, *Domin. 2 Advent. explic. 2. pag. 46.*

tus. Et quidem propterea miserum illum hodierni Evangelii insolito, ac velut operoso modo sanare Christus voluit, ut nos doceret, quam sit difficile et arduum peccati consuetudinem vincere; vel obduratum peccatorem, qui nec Dei audire verbum, neque os orationi et confessioni aperire valet, perfecte sanare, ita ut recte loquatur, auresque ad Deum apertas habeat.

3° Causa cur infirmitate hac spirituali quis laboret, est, quia tam corporis quam animi auditum paratum semper habet, ad excipiendas hujus mundi vanitates, fallacias et leges perversas; — linguam vero expeditam, ad loquendum et garriendum cum hominibus, de omnibus illis rebus, quæ passionum appetitui blandiuntur...

4° Remedium invenitur in Christo. Infirmus enim Evangelii sanationem accipit, quia ad Christum venit, seu potius, quia ad Christum ductus est, et ire non recusavit. Nunquam enim ad Dominum accessisset, nisi eum alii deduxissent et pro eo rogassent. Unde intelligitur, -1) magnam esse miseriam peccatoris surdi et muti; -2) hujusmodi miseros exhortatione et oratione esse frequentur juvandos.

Adducunt ei... et deprecabantur eum.

En exemplum charitatis erga proximum: et quidem illorum hominum charitas, cura benevola et oratio, tam grata et accepta contigit Domino, ut statim infirmum sanaverit. Quo docemur proximos in necessitatibus, tum corporalibus, tum præsertim spiritualibus, auxilio externo, consilio et oratione adjuvare...

Et apprehendens eum de turba seorsum...

Dominus sanationem hominis sex actibus perficit: tum ut difficultatem significet sanandi animas surdas et mutas: difficultatem, inquam, non quidem ex parte Dei, sed ex parte animarum, propter pravam earum dispositionem; — tum ut simul indicet media, ad hujusmodi sanationem adhibenda. — Sex Domini actus sunt sequentes:

1° Separatio hominis a turba. — Hominem manu apprehensum *deduxit seorsum* : ut significaret, hujusmodi ægrotos, ut curentur, recedere debere a periculis, occasionibus, impedimentis, et a tumultu negotiorum temporalium, ut seorsim rebus animæ attendere valeant (1).

2° Gemitus Christi. — *Ingemuit*, ut talium animarum miseriam ostenderet, — quantumque Cordi ipsius dolorem afferant, — quamque necessarium sit, ut ipsæ de peccatis suis doleant et gemant.

3° Oratio Domini. *Suspexit ingemiscens in cælum*, ad significandum, hujusmodi mala non aliter quam ferventi et lacrymosa oratione esse curanda; — utque miseram animam aspicere doceret in cælum, a quo auxilium sperare possit.

4° Tactus aurium. Immisit Dominus *digito* suos in *aures ejus*, ad significanda Spiritus sancti dona, quæ sola aures nostras aperiunt, ut veritates Fidei percipiamus, divinisque præceptis ac inspirationibus dociles simus et obediētes. Quapropter hæc dona Spiritus, lumen nempe et robur, desideranda, efflagitanda, et corde per fiduciam aperto expectanda sunt...

Dicitur per digitos Christi Spiritus sancti dona notari : quia sicut digitus procedit a manu, ita Spiritus sanctus procedit a Verbo divino seu Filio, qui tanquam manus est et brachium Patris æterni, per quod is omnia operatur. Quare Ecclesia Spiritui sancto cantat : *Tu septiformis munere, digitus Paternæ dexteræ*. — Quod tamen non ita est intelligendum, quasi Spiritus sanctus procederet *immediate* a solo Filio, et *mediate* tantum a Patre, scilicet *mediante* Filio : certum enim est, Spiritum sanctum a Patre Filioque procedere *immediate*, tanquam ab uno eodemque principio ; talis est sensus verborum Symboli : *Qui a Patre Filioque procedit*.

5° Tactus linguæ. — Indidit Dominus linguæ hominis *salivam divini oris sui*, ad significandam cœlestem sapientiam, qua sola -1) sapere potest homo res spirituales : puta, æternam mercedem, legem ac voluntatem Dei, sacramenta, aliosque animæ cibos ; — qua sola, -2) lingua nostra solvitur, ac red-

(1) *Adjumenta*, Argum, 3.

ditur diſerta, ut ſciamus loqui cum Deo, et nobiſcum ipsis, et cum proximis, ſicut oportet.—Quapropter hæc tam neceſſaria ſapientia ardenti ſtudio quærenda eſt, et ore aperto, i. e. obſtacula ex noſtra parte removendo, a Chriſto exſpectanda : *Dilata os tuum et implebo illud*. Ps. LXXX.

Dictum eſt, ſaliva Chriſti cœleſtem ſapientiam denotari : quia ſicut ſaliva a capite procedit, ita omnis ſapientia cœleſtis a Chriſto procedit, et nobis communicatur a Chriſto, qui ſimul Sapiencia incarnata eſt et Caput noſtrum.

6º Verbum *ephpheta*. — Dominus loquitur ſurdo, ejusque infirmitati imperat absolute, ad oſtendendam omnipotentem verbi ſui virtutem. — Solus. Deus ſurdis loqui poſteſt : *Vivus eſt enim ſermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti* (Hebr. IV, 12), potens aures animæ aperire, et ad ipſam animam intrare, ut in ea efficiat quidquid voluerit. Quapropter nunquam fiducia deponenda : *Omnia enim poſſibilia ſunt*, imo facilia *apud Deum* (Matth. XIX, 26). Apud homines vero, i. e. humanis ratiociniis, impoſſibile eſt docere ſurdos, eos ſcilicet homines, qui voluntarie auditum a veritate avertunt ; adeo ut ſtatuat Sapiens : *Ubi auditus non eſt, non effundas ſermonem* (Eccli. XXXII, 6). Rogandus ergo Deus, ut ipſe prius auditum præſtet, auresque ſurdorum aperiat ; et tunc cum fiducia loquendum, ut monet Apoſtolus : *Prædica verbum, inſta opportune, importune...* II Tim. IV, 2.

Misit digitos suos in auriculas ejus.

Ex hac Domini actione, illa Baptiſmi cæremonia deſumpta eſt, qua ſacerdos digito accipiens de ſaliva oris ſui, tangit aures catechumeni, dicens : *Ephpheta, quod eſt, adaperire*. Quo quidem ritu Eccleſia docet, omnem hominem ex ſemetipſo ſurdum ac mutum eſſe ; per Chriſtum autem, in Baptiſmo, auditum et loquelam fidei accipere : ut deinceps, in filium Dei adoptatus, Dei, Patris ſui, vocem audiat, et filiorum Dei lingua loquatur...

Et loquebatur recte.

1° Non minus necesse quam rarum est, recte loqui : *Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir.* Jacob. III, 2.

2° Recte loqui, est, 1) bene gubernare linguam, eamque ab omni blasphemia, detractatione, turpiloquio, mendacio, etc., cohibere (1). -2) Non loqui nisi de bonis rebus ; et quidem ea ratione ac modestia, quæ Deo, et hominibus quoad fieri potest, placeat. -3) Opportune silentio uti ubi tacendum, et sermone ubi loquendum. — -4) Loqui multum Deo, per orationem et humilem confessionem ; multum quoque sibi-metipsi, per considerationem ; hominibus vero parce, et quantum opus est ratione officii, charitatis et gloriæ Dei...

3° Ut quis loquatur recte, debet etiam recte audire : puta, verbo Dei aures aperiendo, et eas claudendo verbis hominum vanis, periculosis, venenatis ac mortiferis, quæ tot libris et diariis insinuantur...

Bene omnia fecit.

1° Verissime hoc de Deo et Christo dicitur ; et quidem tunc etiam, ubi tribulationes hominibus infligit,... laudandus est, quia bene omnia facit : *Opera manuum ejus veritas et judicium.* Ps. CX.

2° Bene omnia fecit Dominus, quia in omnibus quæsit voluntatem et beneplacitum Patris : *Quæ placita sunt ei, facio semper.* Joan. VIII, 29.

3° Bene omnia fecit, quia semper in operibus bonum proximi intendit et quæsit, surdis auditum et mutis loquelam præstando ; et id quidem gratis, sine ulla prorsus retributione ex parte hominum.

4° Bene omnia fecit, oculis Dei et veritatis ; licet hominibus multis, ut Pharisæis, quasi malefactor haberetur : *Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.* Joan. XVIII, 30.

(1) Cf. *Adjumenta*, Argum. 6, *de peccatis linguæ.*

5° Hoc unice quærendum est Christi discipulis, ut sicut divinus Magister, *bene* potius quam *belle* vel *prosperè* faciant, et quidem faciant *omnia*. Si quid tamen male et peccaminose fecerimus, id per Christi merita supplere possumus et reparare. *Filioli mei, hæc scribo vobis ut non peccetis. Sed et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum, justum ; et ipse est propitiatio pro peccatis nostris.*
I Joan. II, 1.

DOMINICA DUODECIMA POST PENTECOSTEN.

Luc. X, 23-37. Dixit Jesus discipulis suis : Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Dico enim vobis, quod multi prophetæ et reges voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt ; et audire quæ auditis, et non audierunt. Et ecce quidam legisperitus surrexit tentans illum, et dicens : Magister , quid faciendo vitam æternam possidebo ? At ille dixit ad eum : In lege quid scriptum est ? quomodo legis ? Ille respondens dixit : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et ex omni mente tua ; et proximum tuum sicut te ipsum. Dixitque illi : Recte respondisti : hoc fac, et vives. Ille autem volens justificare se ipsum, dixit ad Jesum : Et quis est meus proximus ?

Suscipiens autem Jesus, dixit : Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho, et incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum ; et plagis impositis abierunt, semivivo relicto. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via ; et viso illo, præterivit. Similiter et levita, quum esset secus locum et videret eum, pertransiit. Samaritanus autem quidam, iter faciens, venit secus eum ; et videns eum, misericordia motus est. Et appropinquans alligavit vulnera ejus, infundens oleum et vinum ; et imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, et curam

ejus egit. Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario, et ait : Curam illius habe ; et quodcumque supererogaveris, ego quum rediero, reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones ? At ille dixit : Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Jesus : Vade, et tu fac similiter.

Explicatio prima.

- I. *Beatitudo discipulorum Christi.*
 - II. *Dilectio Dei et proximi.*
 - III. *Parabola Samaritani proximum diligentis.*
-

*Dixit Jesus discipulis suis : Beati oculi
qui vident quæ vos videtis.*

Anno prædicationis Domini tertio, et, ut probabilius videtur, mense Octobri, quum discipuli a missione evangelica reverterentur, et lætabundi successum sui ministerii Domino referrent ; ipse, cum gaudentibus gavisus, exultavit in Spiritu sancto, et gratias Patri egit propter dona, suis discipulis tam misericorditer concessa. — Deinde, sermone ad discipulos converso, quo melius felicitatem ac bona sua cognoscerent, dixit : Miracula quæ patrastis, etsi dona Dei, parva tamen sunt in comparatione majoris gratiæ, ob quam multo magis gaudere debetis : *Gaudete quod nomina vestra scripta sunt in cælis.* Hinc singulares misericordias, eis a Patre concessas, gratulabundus contemplans, adjunxit :

Beati oculi qui vident quæ vos videtis !

Supplendum est : *et beatæ aures, quæ audiunt quæ vos auditis !* — Oculi et aures intelliguntur, tum corporis, tum potius mentis, et sensus est : Beati estis vos, mei disci-

puli, quibus Messiam præsentem videre, et verba ejus audire datum sit; beati, inquam, quia mysteria regni cœlestis a me, tum externo sensu, tum interno hauritis, ita ut ea et suspiciatis et amplectamini. Oculis enim corporis videtis meam personam, mea exempla, mea miracula; auribusque auditis cœlestem meam doctrinam: at, quod longe potius est, oculis et auribus mentis a Deo illuminatæ, eadem percipitis, creditis, gustatis, quæ æternæ vitæ omnisque felicitatis principium continent.

Hæc Domini verba eo spectant, ut discipuli in fide confirmentur, et gratiam sibi concessam magni faciant, quæ tot prophetis et regibus fuerit negata.

*Multi prophetæ et reges voluerunt videre quæ
vos videtis, et non viderunt; et audire
quæ auditis, et non audierunt.*

Gratiam discipulis factam adhibita comparatione amplius extollit: *Multi*, inquit, *prophetæ et reges voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt.*

Ea scilicet, quæ futura credebant, voluerunt *videre* suis oculis præsentia: Christum nempe, Verbum incarnatum, mundique Salvatorem, et ejus opera, quibus mirabiliter redempturus esset humanum genus. — Voluerunt *et audire* incarnatam Sapientiam, regnum cœlorum ejusque mysteria prædicantem, explicantem atque tradentem...

Hæc videre et audire *voluerunt*, hoc est, summis votis exoptarunt: quippe qui sub onere maledictionis quo premebatur humanum genus, gementes, promissæ liberationis desiderio toti arderent. Ita tamen illa desiderarunt, ut animos suos patienter Deo submitterent, temporis plenitudinem expectantes. — Sic *Abraham exultavit ut videret diem Christi* (Joan. VIII, 56); Jacob desideranti animo exclamabat: *Salutare tuum exspectabo, Domine* (Gen XLIX, 18); Isaias vero: *Rorate cœli desuper, et nubes pluant justum: aperiatur terra, et germinet Salvatorem* (Isai. XLV, 8). — Idem sensus, idem votum fuit omnium justorum veteris Testamenti, ut cerne-

rent scilicet et audirent Messiam, mundi Salvatorem ac Doctorem.

Non tamen quod tam sancte tamque ardentem expetierunt, consecuti sunt : *Non viderunt, et non audierunt*, nisi per fidem. Ut enim Apostolus inquit : *Juxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus ; sed a longe eas aspicientes, et salutantes*. Hebr. XI, 13.

Nominat Dominus *prophetas* et *reges*, nobilissimas nempe personas, quæque dignissimæ fuisse videbantur ut Christum viderent, nec tamen videre eum potuerunt : ut -1) eo magis gratiam et felicitatem Apostolorum commendet ; -2) ut Apostolos Prophetis antepositos esse ostendat : quod enim Prophetæ longe, illi prope ; quæ Prophetæ obscure, illi perspicue ; quæ Prophetæ spiritu ac fide, illi etiam corporeis oculis cernebant, imo tenebant manibus.

Et ecce quidam legisperitus surrexit, tentans eum.

Quod dicit Evangelista : *Et ecce*, meram hic transitionem ad aliam rem narrandam significat, quasi diceret : Ecce autem quodam tempore... Non enim est intelligenda continua series hujus historiæ cum præcedentibus.

Legisperiti, qui etiam Scribæ aut legis doctores vocabantur, viri erant litterati, qui sacræ Scripturæ describendæ, legendæ et explicandæ vacabant ; plerique autem cum Pharisæis Christo Domino adversabantur. — *Legisperitus*, de quo hic sermo est, cum loqueretur Dominus in synagoga, vel in alio publico loco, *surrexit* ut eum interrogaret : non animo sincero discendi ; sed ficto et doloso *tentandi* Christum : id est, experiendi, an non in Domini responsione aliquid a lege alienum deprehenderet, ex quo occasionem caperet eum, tanquam Legis contemptorem et hæresis auctorem traducendi. Quare captiose interrogat :

Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo ?

Sensus est : Quæ tandem opera, quid faciendum mihi doces, ut eam quam semper prædicas et promittis, æternam vitam obtineam ?

Fingit homo legisperitus, se salutis viam ignorare; et quasi Christi discipulus esse vellet, eum Magistrum appellat, ac velut unus de imperita multitudo rogat, ut eo securius et minore cautela Christus respondeat. Dominus itaque respondet ei :

In lege quid scriptum est? quomodo legis?

Sensus est : *In lege Moysis quid scriptum est* tanquam primum ac maximum mandatum? quidve Lex præcipue faciendum præcipit? *Quomodo legis* illic præceptorum summam? Non existimes me dicturum quidpiam contrarium Legi : quam enim vitæ æternæ viam Lex ostendit, hanc ego doceo. Jam vero tu, legisperite, eamdem non ignoras, et facile summatim indicare potes.

Itaque legisperitum, qui ignorantiam simulando, Christi doctrinam explorare volebat, prudenter Dominus ad legem mittit : sic enim, 1) ejus malitiam tacite reprehendit, ostenditque eum non ignorare quæ interrogat ; -2) sic indicat viam salutis in observanda lege sitam esse; et -3) responsionis directæ invidiam declinat. Mittendo namque hominem ad legem, qua tantopere gloriabatur, id efficit, ut non tam ipse quam lex respondeat et interrogantem condemnet. Respondet ille :

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et ex omni mente tua; et proximum tuum sicut te ipsum (1).

Ne imperitus videretur, doctor respondere debebat, et quidem quam rectissime. Quare verba recitat Deuteronomii VI, 5, de dilectione Dei, quæ summa est mandatorum primæ tabulæ; additque (ex Levit. XIX, 13) præceptum dilectionis proximi, quod compendium est mandatorum secundæ tabulæ : ita ut duobus veluti verbis proferat id omne, quod in lege scriptum est. Rectissime ergo respondit, Domino ipso æstante, et dicente : *Recte respondisti; hæc fac et vives* : i. e.

(1) Cf. *Infra, Dom. 17 Pentec.*

sicut bene cognoscis, ita opere imple hanc legem, et vitam æternam possidebis.

*Ille autem, volens justificare se ipsum, dixit
ad Jesum...*

Id est, demonstrare volens, se animo justo et sincero ad discendum interrogasse... — Quæstio enim proposita et responsio data, tam facilis tamque vulgaris erat, ut ex parte legisperiti aperta fictio et delusio videretur. Quare, ut hanc suspicionem removeat homo, ostendere nititur quæstionem nequaquam esse tam simplicem, sed magnam difficultatem implicare, inter ipsos doctores valde disputatam, cujus solutionem peteret : de sensu nempe vocis *proximi*. Subjicit ergo :

Et quis est meus proximus?

En novus magisque apertus interrogationis laqueus, quem subdolos homo Domino struere festinat. Ideo fortassis summam Legis recitando, explicite præceptum dilectionis proximi enuntiavit, ut sic ansam captaret, Dominum in controversia *de proximo* involvendi. — Nam quis *proximus* in lege vocaretur, inter Judæos controvertebatur : alii enim solos Judæos, alii solos amicos, alii solos justos censebant esse proximos, et ut tales diligendos ; omnes passim statuebant, a proximorum nomine et jure secludendos esse inimicos et gentiles, atque a fortiori Samaritanos, Judæis maxime exosos. Samaritani nimirum, utpote schismatici et hæretici, a Judæis tanquam jurati hostes, et magis quam ipsi gentiles, odibiles censebantur.

Astute ergo legisperitus de proximo quærit, et interrogat, quis proximus ille sit, quem Lege jubeatur diligere sicut seipsum : astute, inquam, quia suspicatur Dominum sententiæ Scribarum contradicturum esse, nomen proximi latius extendendo. At Christus proposita parabola ita respondet, ut interrogatorem fateri cogat, proximum suum esse etiam Samaritanum, i. e. hominem qui maxime indignus ac adversarius sibi videretur ; adeoque omnem hominem esse alterius proximum.

Hanc porro parabolam seu historiam, etsi eo fine potissimum afferat in medium Jesus, ut doceat quis sit proximus noster; nihil obstat tamen, quin per eandem parabolam declarare voluerit mysterium, tum lapsus, tum reparationis humani generis: quemadmodum jam inde ab initio nascentis Ecclesiæ, christiani tractatores docuerunt.

Suscipiens autem Jesus, dixit : Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho, et incidit in latrones.

Parabola hominem exhibet miserabilem, cui neque sacerdos, neque levita Judaicus, sed alienigena Samaritanus misericordiam præstat. — Homo ille ab Jerusalem in Jericho descendit, ut indicetur fuisse Judæus, et quidem Jerosolymitanus civis, qui majore misericordia dignus videri poterat Judæis, et magis contemptibilis Samaritano. — A Jerusalem in Jericho via erat frequentissima quidem, sed per saltus ducens, ob latronum latebras periculosos. Quare cum dicitur, viatorem illic incidisse in latrones, parabola sumitur a re verisimili, imo, ut multi opinantur, a re historice vera.

Qui etiam despoliaverunt eum, et plagis impositis abierunt, semivivo relicto.

Non tantum hominem ex insidiis adorti sunt, sed eum etiam² pecuniis, vestibus, rebusque omnibus quæ habebat, spoliaverunt; nec præda, quam principaliter intendebant, contenti, eum insuper vulneratum in via reliquerunt: ne scilicet vicinos in auxilium contra eos vocaret, vel suscicaret publicam legis vindictam. — Relicto itaque homine in via semimortuo, abierunt latrones, fugientes nempe in silvas.

Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via; et viso illo præterivit. Similiter et levita, quum esset secus locum, et videret eum, pertransiit.

Sacerdos quidam Aaronicus, eadem forte via iter faciens, vidensque hominem jacentem, non modo ejus misertus non

est; sed horrore plagarum percussus, statim transiit: imo, juxta vim vocis græcæ (ἀντιπαρήλθε), retrorsum abiit, et in contrariam partem iter suum reflexit. — Ille ergo, qui maxime officium charitatis erga proximum implere debebat, illud turpissime neglexit. Et levita, ad eandem sacerdotalem tribum pertinens, eadem inhumanitate animatus apparet. Exemplum destestandum duritatis erga pauperes et miseros.

Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum; et videns eum misericordia motus est.

Quanto iniquior duritas illorum, tanto honestior ac laudabilior effulget misericordia Samaritani. — Samaritanus scilicet homo erat natione ac genere alienus, imo Judæis exosus. Oderant enim Samaritanos Judæi, etiam plus quam alios ethnicos, eo quod Israelitæ haberi vellent, et populus Dei, suumque templum cum Jerosolymitano conferrent; cum essent profani et degeneres, nulloque modo ex sanctis Patribus oriundi. Samaritani ergo signanter exemplum profert Christus, ut demonstret, et legisperitum fateri cogat, etiam inimicos nostros, adeoque omnes homines esse proximos nostros, quos ex mente Legis diligere teneamur.

Samaritanus itaque iter faciens, cum venisset ad locum, ubi miser ille jacebat vulneratus, statim ac triste spectaculum vidit, *misericordia motus est*, eaque non sterili, sed maxime efficaci. Nam,

Appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum et vinum.

Non tantum igitur ab homine miserabili sese non avertit, nec tantum substitit, atque oculis ac verbis commiserationem significavit; sed a jumento descendens, ad miserum appropriavit, vulnera inspexit, remedia quæsit. Cumque pro viatico oleum et vinum jumento imposuisset, accepit illa, et prius vulnera vino abluit, deinde lenivit oleo, linteisque alligavit ea atque constrinxit, ne sanguinem et saniem ulterius emitterent. — Nec sic reliquit hominem; sed,

*Imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum
et curam ejus egit.*

Humeris nimirum sublatum jumento suo imposuit, et ipse pedes incedens, frenumque tenens, deduxit *ad stabulum*, hoc est, ad diversorium proximum, et *curam ejus egit*. Voluit enim quam plenissime miserum juvare; quare non statim abiit, sed mansit ut prospiceret ei de cibo, igne, lecto, medico, medicamentis, cæterisque rebus ad curam necessariis vel opportunis. — Pulcherrimum sane exemplum beneficentiæ et charitatis erga miseros.

*Et altera die protulit duos denarios, et dedit stabulario,
et ait : Curam illius habe; et quodcumque
supererogaveris, ego quum rediero,
reddam tibi.*

Ne quid deesset, utque misericordiæ opus omnino perficeret, postquam noctem cum suo cliente transegerat, cum jam abire cogeretur, stabularium seu hospitem, in suo veluti loco constituit, data pecunia, quantam sufficere putabat impensis faciendis usque ad suum reditum : *Protulit duos denarios* (1).

Verum ne forte pecunia exigua videretur, ideoque hospes parcus ageret, utque nihil omitteretur quod ad vulnerati curationem requiri posset, dixit : *Curam illius habe*, nec ullis parce impensis : nam *quodcumque supererogaveris, ego, cum rediero reddam tibi*. — Fidejубet vir beneficus : quin et reditum pollicetur; credibile autem est eum notum fuisse hospiti, eo quod sæpius illac transiret; jamque statuisse ad hoc hospitium, post diem unum aut alterum redire, quando, confectis Jerichunte negotiis, per Jerusalem in Samariam esset reversurus. Certe declarat se non quieturum, donec videat saucium incolumem.

Quid responderit ipse infirmus, quantaque effusione benefactori suo gratias egerit, sacer textus non addit, sed cordibus æstimandum relinquit.

(1) Nempe valorem franci nostratis unius cum dimidio, vel duplum; erat enim denarius duplicis generis.

Quis horum trium tibi videtur proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? At ille dixit : Qui fecit misericordiam in illum.

Quærit Dominus, quis horum trium fuerit proximus hominis miseri : prioresne, qui averterunt se ab eo ; an ille qui ejus misertus est ? non ut insinuet, tanquam proximos tantum diligendos esse eos, qui nobis benefecerint ; sed potius ut doceat, omnes homines esse nostros proximos, ita ut erga omnes officia charitatis præstare debeamus. Etenim sensus est : Quis debuit fungi, et vere functus est officio charitatis erga proximum, juxta mentem legis?

Ipse honestatis sensus legisperitum respondere cogit : *Samaritanus* : ille nempe, *qui fecit misericordiam* ; unde Christus tacite concludit : Ergo legis mens et sensus est, ut inimicus etiam in inimico, atque adeo omnis homo in alio homine proximum agnoscat, et erga eum charitatem ac misericordiam exerceat. Quare addit Dominus : Et tu, sicut Samaritanus, non tantum agnosce proximum tuum, sed etiam opere et effectum eum dilige : *Vade, et tu fac similiter.*

Vade, et tu fac similiter.

Illud *vade*, ex phrasi hebraica, mera formula est responsionem absolventis, et dimittentis a se. — Dicendo, *et tu fac similiter*, probat Jesus responsionem Scribæ, monetque eum, ut ipse se ad suam responsionem accommodet ; quasi diceret : Et tu similiter omnem hominem tanquam proximum tuum considera, et benefac omnibus, quicumque misericordia aut auxilio tuo indigeant.

Fac similiter, scilicet misericordiam, ut ille Samaritanus cum Judæo : si Dei de proximo sicut teipsum diligendo, velis implere mandatum. Samaritanus agnovit se esse proximum Judæi illius, nec non vicissim Judæum illum esse proximum suum ; ac proinde ut impleret legem sive Dei sive naturæ, dilexit eum, non affectu tantum aut verbis, verum etiam rebus ipsis, adeoque plenissimis amoris officiis, sicut seipsum.

Ita tu, simili re nata, ostende te proximum esse cujusvis hominis tibi obvii; et vicissim, quemvis hominem proximum tuum esse, circa quem observandum tibi sit dilectionis præceptum : nulla habita ratione, utrum Samaritanus sit an Israelita, utrum amicus an inimicus, utrum justus an impius, utrum cognatus an extraneus ; quemadmodum Samaritanus ille nullam horum rationem habuit : *Vade, et tu fac similiter.*

Explicatio secunda.

Beati oculi qui vident quæ vos videtis !

1° En felicitas discipulorum Christi, qui cum ipso visibiliter in mundo conversante vixerunt : -1) beati fuerunt præ prophetis et regibus antiquis ; quia corporaliter viderunt et audierunt Messiam, quem illi per fidem tantum cognoverunt, et cujus tantum velut auroræ lucem acceperunt. -2) Beati præ reliquis Judæis coævis suis, qui Christum, ejusque miracula et doctrinam viderunt quidem et audiverunt corporaliter, non vero simul spiritualiter, oculis nempe fidei et auribus obedientiæ : quia credere noluerunt. -3) Beati peculiari modo, quia ex ore Christi audierunt illud : *Gaudete, quod nomina vestra scripta sunt in cælis.*

2° *Beati oculi qui vident quæ vos videtis !* En quoque felicitas omnium nostrum, Christi fidelium : beati enim sumus, -1) præ gentilibus, qui adhuc in umbra mortis sedent ; -2) beati præ coævis Christianis plurimis, qui audiunt et vident Ecclesiam Christi et fidei monumenta, sed credere nolunt ; -3) beati præ ipsis Christi Domini coævis, qui Christum quidem in vita sua mortali viderunt, sed mundum per Christum conversum non viderunt, neque Ecclesiam fundatam, impugnata, et per tot sæcula miraculose triumphantem, sicut nos vidimus et videmus ; ita ut ex una parte fidei argumenta habeamus evidentia : *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis* (Ps. XCII) ; et ex altera parte, totum habeamus fidei meritum, eo quod oculis corporeis Dominum Jesum non

videmus : *Beati qui non viderunt et crediderunt.* Joan. XX, 29.

3° *Beati oculi qui vident quæ vos videtis!* En quoque felicitas eorum, qui sicut sacerdotes et religiosi, peculiari gratia donati sunt, ut melius fidei documenta cognoscant ; — qui vident bona exempla, audiuntque salutaria monita, præ tot aliis, qui hujusmodi subsidiis sunt destituti. — At cum augentur dona, etiam reddenda ratio crescit donorum...

4° *Iisdem Domini verbis innuuntur nobis thesauri, quos possidemus in Christo Jesu, quique omnes reducuntur ad videndum et audiendum eum, per fidem, et per obedientiam charitatis. Hæc felicitas inchoatur in terra, consummatur in cœlis...*

Quidam legisperitus surrexit, tentans eum.

1° Exemplum quo docemur, doctrinam et scientiam cum virtute ac pietate esse necessario conjungendam ; et, si ignorantia est vitiorum mater, scientiam non esse vitiorum expultricem, nisi quatenus humilis est ac pia, seu vere christiana.—Legisperitus enim iste, juxta professionem suam scientia pollebat ; sed ea inaniter inflatus, Christum, quem ut prophetam omnes habebant, tentare maluit quam audire : nec interrogare voluit ut disceret ; sed vexare, ut calumniandi ansam captaret : nec consulere de via vitæ ut salvus fieret ; sed superbe examinare, ut doctus et peritus videretur. *Scientia inflat, charitas vero ædificat* (I Cor. VIII, 1). — *Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Rom. XII, 3.

2° Hinc quoque docemur, scientiam speculativam nequam sufficere, nec satis esse bene respondere ; oportet enim insuper bene facere ; quod significat Dominus dicens : *Recte respondisti ; hoc fac et vives.*

Quid faciendo vitam æternam possidebo ?

1° Quæstio practica et primaria, ab unoquoque sincero corde ponenda. — At vero nonne a multis quæstio hæc vix, aut ne vix quidem movetur ? Nonne quæstio prorsus diversa

unice mentem occupat et absorbet: *Quid faciendo vitam temporalem possidebo?* i. e. quomodo vitæ temporalis gaudia, etc. consequar?

2° Quæstio hæc proponenda est Christo, et ab ipso, i. e. verbo fidei ejus solvenda. Ipse enim solus *verba vitæ æternæ habet*: et solus est *via, veritas et vita*.

3° Quæstio hæc facile solvitur, dummodo quis animo docili et sincero veritatem cognoscere velit. Etenim via vitæ est observantia legis Dei; lex autem obvia est: *In lege quid scriptum est? quomodo legis?* — Nec juvat tergiversari, aut ignorantiam affectare: quod multi faciunt, eo quod lex displicet et passionibus adversatur. Lex enim a Deo scripta est, et *non potest solvi Scriptura* (Joan. X, 35); et *iota unum aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant*. Matth. V. 8.

*Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo...
et proximum tuum sicut te ipsum.*

1° En summa legis, en via vitæ: dilectio Dei et proximi (1); inquirenti de salute non alia responsio danda est: *Recte respondisti; hoc fac et vives*.

2° En duo præcepta, ita inter se connexa, ut unum ab altero divelli non possit: qui enim vere diligit Deum, proximum quoque diligit; et qui proximum odio habet, Deum nequit amare.

3° Dilectio Dei *maximum et primum mandatum* vocatum est (Matth. XXII, 38): vere quidem maximum, quia maxime a Deo requisitum, maxime a nobis curandum; maximam in hac vita pacem, et in altera mercedem afferens, si impleatur; maxime in inferno puniendum, si negligatur...

4° Diligendi Dei motiva urgent gravissima: Dei beneficia erga nos, Dei misericordia, Dei erga nos amor, Dei excellentia et amabilitas in se.

5° Amor Dei est ignis ille, quem Deus olim in altari semper ardere præceperat: ut nos doceret in ara cordis nostri, omnia desideria nostra, omnemque voluntatem igne chari-

(1) *Adjumenta*, Argum. 32, schemat. 3 et 6.

tatis immolare. — Divinus hic amor currus est igneus, quo ascendit Elias in cœlum, quique similiter nos in cœlum asportabit.

.... *Et proximum tuum sicut te ipsum.*

1° Dilectio proximi, a dilectione Dei procedens, proximos amat propter Deum, propter motiva fidei : quia proximus meus, non minus quam ego, Dei creatura est, eaque charissima, Christi sanguine redempta ; et quia fraterna charitas præceptum Domini est : *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem.* Joan. XV, 12.

2° Si desit motivum fidei, tunc, vel amor proximi amicitia mere humana est atque instabilis, vel etiam noxia atque periculosa. *Nescitis quia amicitia hujus mundi inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur.* Jac. IV, 4.

3° *Sicut te ipsum* : En regula dilectionis proximi, sic intelligenda, ut fratri nullum malum inferamus quod ipsimet pati nollemus ; utque ei bonum optemus et tribuere studeamus, quod ipsi rationabiliter ab aliis requireremus.

4° *Sicut te ipsum*, id est efficaciter : en, non tantum mensura et regula, sed etiam signum et probatio veræ charitatis : *Probatio dilectionis exhibitio est operis.* Cupis ergo scire, utrum proximum vere diligas ? Vide charitatis tuæ effectus, in verbis et operibus... Quid dicis, quid facis seu expendis, quid suffers, quid taces, quid condonas ratione charitatis ?

Quis est meus proximus?

1° Proximus meus sunt omnes omnino homines in terra viventes, ex quibus ne unum quidem a dilectione excludere possim...

2° Proximus *meus*, qui peculiariter meus est, quia officia charitatis erga eum præcipue exercere debeo, sunt : -1) inimici mei, -2) pauperes, -3) amici ac sodales, et quælibet personæ quibuscum commercium vel conversatio mihi est ; -4) superiores mei et inferiores.

3° Inter proximos dantur propinquitatis gradus : nam parentes, fratres, consanguineos, superiores, subditos, etc., peculiari modo diligere teneor...

Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho.

Quis est iste homo? Qui latrones? Quibus bonis eum spoliarunt? Quæ vulnera inflixerunt? Quomodo ille semivivus remanet?

1° Homo iste est humanum genus; vel etiam quivis Adami filius in particulari spectatus, qui exemplo sui patris, cum esset gratia Dei ditatus, ac hæres et incola in spe cœlestis civitatis Jerusalem : sensim ab eo statu descendit, inclinans se ad bona miseri hujus et inconstantis mundi, quem Jericho, quod *lunam* interpretantur, significat.

2° Latrones, in itinere insidiantes, et in viatorem irruentes, sunt -1) *dæmones invisibiles*, qui spoliare, imo perdere nos conantur. -2) *Sunt visibiles hostes*, *dæmonum in perditionis opere velut ministri et adjutores* : *mundus et caro*, hoc est, homines pravi et seductores qui in mundo vivunt, et carnis nostræ appetitiones. — Is autem incidere dicitur in manus eorum, qui eorum suggestionibus non resistit, sed cedit, et labitur in peccatum mortale. — Resistere autem potest, quia eadem in via adjutores habet et arma : gratiam, orationem, sacramenta, Dei ministros, angelos. *Plures nobiscum sunt quam cum illis.* IV Reg. VI, 16.

3° Bona quibus miserum illum spoliant, sunt : Dei gratia, septem Spiritus sancti dona, merita, virtutes... Quosdam nominatim spoliant castitate, alios humilitate, fide, etc. Quærunt autem eripere ac destruere omnia prorsus : *Exinanite usque ad fundamentum in ea.* Ps. CXXXVI.

4° Vulnera et plagæ quæ infliguntur, damna sunt in potentiis nostris relictæ : intellectus ignorantia ac tenebræ, voluntatis debilitas, passionum et pravarum consuetudinum vigor ac potentia...

5° Relictus est miser *semivivus*, quia solum illi remanet lumen fidei, aut rationis tantum naturalis. Manet idem etiam *semimortuus*, quia prope est ut æternum moriatur : imo mor-

tem æternam evadere non potest, nisi mature ac brevi auxilium accipiat...

En status hominis peccatoris... en qualis ego oculis Dei : similis nempe illi vulnerato, ita plane ut mihi accommodari possit, quod de Israele prævaricatore dicebat Propheta : *A planta pedis usque ad verticem capitis, non est in eo sanitas* (Isai. I, 6). — Homo ille si misericorditer adjutus fuerit, quantam gratitudinem debebit salvatori !

*Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet
eadem via... et levita... et Samaritanus.*

1° Sacerdos et levita, viatores immisericordes, sunt illi homines, qui altiore loco constituti, peccatoris necessitatem spiritualem vident quidem et cognoscunt ; sed nolunt, saltem efficaciter, juvare... Etenim miserabili animarum statu vix tanguntur ; vel non ita tanguntur, ut accendantur zelo, et descendant ad miserum humi jacentem, ac mederi allaborent...

Sacerdos et levita etiam denotant Aaronici sacerdotii impotentiam ad hominem salvandum : quod solus Samaritanus, Christus, efficere potuit.

2° Samaritanus misericors, est -1) Salvator mundi Jesus Christus, *custos* et protector derelictorum : hoc enim significat nomen *Samaritani*. Verbum enim divinum, videns nos in peccatis jacentes, omnique auxilio destitutos, de cælo descendere et caro fieri dignatum est ; atque per viam vitæ ambulans sicut communis homo, secluso tamen peccato, misericordissimis oculis prope aspexit vulnera nostra, eaque omnia sanavit : *Pertransiit benefaciendo, et sanando omnes oppressos* (Act. X, 38). — 2) Bonus Samaritanus est omnis homo apostolicus ; præsertim vero confessarius, qui in sacramento Pœnitentiæ, viscera misericordiæ Christi gerens, animarum vulneribus medetur. -3) Est quicumque Christi discipulus, qui charitate divini Magistri animatus, opera misericordiæ, præsertim spiritualia, exercet...

*Et appropians alligavit vulnera ejus... et duxit
in stabulum.... et ait stabulario : Curam
illius habe.... ego cum rediero
reddam tibi.*

En modus, quo divinus Samaritanus nostri misertus est ; en exemplum perfectæ misericordiæ, perfecti zeli, perfectæ curæ animarum.

1° *Appropians.* Appropinquavit peccatori Jesus, cum peccator in terram prostratus, nisi auxiliator accederet, juvari non posset. Prævenit ergo nos, et quæsit oves perditas, gratiaque sua visitavit ac tetigit corda nostra, ut ea curaret.

2° *Alligavit* Dominus omnia vulnera nostra, nullumque non curatum aut non ligatum reliquit. Sed quo linteo, aut quibus fasciis? Nonne fasciis humanitatis suæ in sanctissima passione dilaceratis? Nonne per vincula sua, per flagella, per detracta sua vestimenta, per indumenta ludibrii, per linteamina sepulturæ, vitia nostra et concupiscentiæ fluxum interclusit?...

3° *Infudit vulneribus oleum et vinum*, i. e. -1) tum misericordiam seu peccatorum veniam, tum robur spirituale, quæ ambo per sacramenta nobis communicat. Quid enim sunt sacramenta, nisi vasa cœlestia, quæ oleum gratiæ quo sanemur, et vinum charitatis quo confortemur, effundunt. —2) Oleum et vinum, est suavitas severitate mixta, qua Dominus curat nos : peccata quidem condonans nobis, sed simul pœnam imponens ; consolationis et desolationis vicissitudine, modo nos reficiens, modo corripiens et exstimulans. — 3) Est verbum Dei ac divina Scriptura, quæ oleo vinoque redundat : veritatibus scilicet blandis, quæ suaviter ad pœnitentiam alliciunt ; et veritatibus severis, quæ terrent urgentque peccatorem. —4) Oleum et vinum, symbolum sunt prudentiæ pastoralis, quæ hinc ab indulgentia molli, et inde ab aspera severitate recedens, fortiter simul et suaviter animarum curam tractat.

4° *Imponens illum in jumentum suum.* Dominus nos et onus nostrum portare dignatus est. Cum enim ægrotantis hominis

tantam debilitatem adverteret, ut pedibus incedere non posset, eum imposuit in jumentum suum : id est, super sanctissimum corpus suum imposuit peccata nostra; et, donec in terra vivimus, gratiæ suæ subsidiiis nos adjuvando, ducit tanquam pedibus alienis per viam virtutis; atque hoc modo suave nobis reddit jugum suum et onus leve. — Hinc docentur discipuli ac ministri ejus, non sibi parcere, sed peccatoribus omne juvamen afferre, eorumque onus velut suis humeris portare; sic enim conformes fiunt *Agno Dei, qui tollit peccata mundi*.

5° *Duxit in stabulum*. Bonus Samaritanus e peccati periculis nos eripuit. Pergens enim in sua misericordia, educit infirmum ex via, id est, ex occasionibus et periculis peccandi, eumque in apto decentique hospitio constituit : in catholicæ scilicet Ecclesiæ gremio, ubi necessaria omnia ipsi suppetent ad integre convalescendum, et sanitatem magna securitate et jucunditate recuperandam; imo ubi ipsemet, parentis instar, illi curam impendit et providet. — Hospitium etiam figurat monasteria, pias sodalitates, etc., quæ veluti asyla sunt viatoribus hujus vitæ, in quæ prædilectas animas Dominus benigna manu sua deducit.

6° *Stabulario ait : Curam illius habe*. Dominus scilicet superiorum curæ nos commisit. Nam ascendens in cælum, et secundum humanitatem sese nobis subtrahens (quanquam nostri curam nec sic deposuit), commisit stabulario, i. e. visibili suo Vicario, omnibusque Ecclesiæ prælatis ac superioribus, ut hujus infirmi curam gerant. — Propter quod tradidit illis duos denarios : id est, -1) quidquid ad animarum integram curationem et gubernationem est necessarium; -2) virtutem et scientiam, — gratias sanctitatis, et gratias gratis datas; -3) potestatem ordinis et potestatem jurisdictionis. — Simulque iisdem ministris suis commendavit, ut ex parte sua his adderent et supererogarent largissime quæcumque possent : non solum necessaria, sed supererogatoria officia impendendo; promittens, cum redierit ad judicandum, et examinaverit omnia quæ in infirmi utilitatem

præstiterint, se illis redditurum. — Quam dignus est benignissimus ille Samaritanus gratitudine nostra et amore!

Vade, et tu fac similiter.

1º Facere debemus, non sicut illi, qui habentes substantiam hujus mundi, et videntes fratrem suum necessitatem habere, claudunt viscera sua ab eo (I Joan. III, 17); sed sicut ille qui facit misericordiam.

2º *Et tu fac similiter* : i. e. et *tu* sacerdos, alter Christus, fac similiter. Etenim sicut Christus, debet quivis sacerdos
-1) moveri misericordia, considerando miseriam animarum;
-2) præstare curam, nulli parcens labori, nulli sacrificio;
-3) adhibere prudentiam, fundendo oleum et vinum, miscendo suavitatem et fortitudinem.

3º Tacite sese Dominus in exemplum nobis omnibus proponit; ut sicut ipse, per Samaritanum significatus, misericordiam nobis exhibuit, ita nos ad invicem exhibeamus, quasi diceret: Aspicite, quid ego infirmo tibi peccatori fecerim, et idem vos mutuo præstate, subveniendo, quisque quoad potest, alterius tum corporis tum animæ necessitatibus; et quum ad judicandum mox rediero, reddam vobis *mensuram bonam, et coagitatam, et supereffluentem in sinum vestrum*. Luc. VI, 38.

DOMINICA DECIMA TERTIA POST PENTECOSTEN.

Luc. XVII, 11-19. Dum iret Jesus in Jerusalem, transibat per mediam Samariam et Galilæam. Et quum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi; qui steterunt a longe, et levaverunt vocem, dicentes : Jesu, præceptor, miserere nostri. Quos ut vidit, dixit : Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt. Unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum, et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens; et hic erat Samaritanus. Respondens autem Jesus dixit : Nonne decem mundati sunt? et novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi : Surge, vade : quia fides tua te salvum fecit.

Explicatio prima.

I. *Decem leprosi sanantur.*

II. *Unus Domino sananti gratias agit.*

*Dum iret Jesus in Jerusalem, transibat per mediam
Samariam et Galilæam.*

Quod narraturus est Evangelista, contigisse videtur anno prædicationis Christi tertio, mense Septembri, cum ascenderet Jerosolymam ad festum Tabernaculorum. In via male

exceptus a Samaritanis, qui eum recipere nolebant, cum Joannes et Jacobus illos fulmine perdere vellent (Luc. X, 53), docuerat Dominus, suum spiritum non esse ultionis, sed charitatis; idque mox ostendit Samaritanum leprosum curando, eumque ob gratitudinem præ aliis laudando.

Dicit Evangelista, transiisse Christum *per mediam Samariam et Galilæam* : quia recta via a Galilæa in Jerusalem erat per Samariam; et quia, addita illa circumstantia, rationem suggerere volebat, cur inter decem leprosos ista occasione a Christo curatos, unus fuerit Samaritanus.

Quum ingrederetur quoddam castellum.

Id est, quum ad castellum seu oppidum quoddam accedens, in eo esset ut ingrederetur.—Non enim intra, sed extra oppidum leprosi occurrerunt, cum ipsi ingredi non possent, ne incolis suam lepram æque ac immunditiam legalem afflarent. — Castellum illud in Judæa proxime fines Samariæ situm fuisse verisimile est; et eo Dominum deflexisse iter, postquam a castello Samaritanorum, per quod transire volebat, repulsus esset.

Occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe.

Non casu, ut videtur, sed consulto, ut sanationem peterent, cum Christi adventantis famam audissent, ei *occurrerunt*.—Venerunt autem *decem* simul, quos non solum morbi communio, sed et commune studium sanitatis congregaverat; ut simul omnes, quasi facta manu, Christi benevolentiam expugnarent. — *Steterunt a longe* : tum ratione reverentiæ erga Jesum, ne conspectu fœdissimæ suæ infirmitatis ejus oculos offenderent (1).

Et levaverunt vocem, dicentes : Jesu, præceptor, miserere nostri.

Levaverunt vocem : id est, elata voce clamarunt, tum quia longe aberant, tum quia vehementi desiderio curationis fla-

(1) Cfr. tom. I, Dom. 3 post Epiphan. pag. 197.

grabant. — Clamarunt autem omnes simul, unanimi voce dicentes : *Jesu præceptor, miserere nostri!* Quod quidem verisimile est eos ex industria fecisse, quo magis et numero et communi causa, quasi, conjunctis viribus, factaque velut conspiratione quadam, Christum ad misericordiam commoverent. Et ea de causa fortasse factum est, ut Samaritanus cum Judæis, inter quas gentes cæteroquin consuetudo nulla erat, conjunctus esset. — Quod exemplum nobis documento esse potest, ut, quum gratiam majoris momenti a Deo impetrare volumus, non contenti orationibus privatis, publicas etiam adhibeamus, et quasi instructa acie divinam misericordiam expugnemus : *Hæc vis*, inquit Tertullianus, *Deo grata est.*

Miserere, inquiunt, *nostri*, concessa nempe sanitate. Brevis quidem, sed ardens oratio. Non dicunt qua in re cupiant Jesum sui misereri ; quia manifesta miseria ipsorum erat, a qua non dubitant quin possit eos liberare, quamvis multos, et incurabili morbo affectos.

Quos ut vidit, dixit : Ite, ostendite vos sacerdotibus.

Sensus est : Ite Jerosolymam ad templum, et ostendite vos sacerdotibus : ut nempe judicent illi, utrum a lepra immunes sitis necne ; et, si immunes judicaverint, præscriptis a lege ritibus vos purificent.

Hæc responsio Domini ad supplicantium vocem, non expressam, sed solum tacitam petitionis concessionem continet. Quod enim injungit leprosis, ut sese sacerdotibus ostendant, tanquam medium curationis est, sicut præscriptio medici esse medium sanandi ægroti intelligitur. Sensus itaque verborum Domini est : *Ostendite vos sacerdotibus ; quod si obedientes mihi feceritis, mea virtute a lepra mundabimini.*

Cur autem Dominus sic respondet ? Cur homines, quod facile posset, statim non sanat, et cur nondum sanatos ad sacerdotes mittit ? — R. Dimittit eos ad sacerdotes, non ut ab ipsis sanarentur : sanare enim a lepra sacerdotes non poterant ; sed -1) ad honorem et observantiam ordinis sacerdotalis custodiendam ; -2) ad ostendendam obedientiam legi de-

bitam : lex enim jubebat leprosos, si sanarentur, ostendere se sacerdotibus, ut per eos, recognita sanatione, restituerentur urbi et templo, atque convictui civili (Levit. XIII et XIV) ; -3) ut sacerdotes miraculi testes et approbatores fierent ; -4) ut probaretur leprosorum fides et obedientia.

Responsio scilicet et injunctio Domini leprosis erat vera probatio, eo quod illa responsio obscurior erat. Non enim promissionem sanandi, nec rationes sic agendi exprimit ; adeo ut petentibus sanitatem illud *ostendite vos sacerdotibus*, mirum et præposterum videri posset. Nam -1) leprosi sciebant sacerdotes curare non posse, sed tantum dijudicare, utrum lepra in homine existat, aut vere sanata sit. -2) Quum tot alios Christus voce vel tactu sanasset, ipsi soli absque sanatione, imo absque expressa sanationis promissione dimittebantur. -3) Tanto minus sic dimittendi videbantur homines, qui reverentia, fiducia, et supplicationis suæ velut solemnitate, Christi favore dignos se fecerant. — Pronum ergo erat, ut leprosi mirarentur, vel de Christi potentia dubitarent : at nihilominus statim et simpliciter obediunt, vaduntque quo mittuntur, certo sibi persuadentes, se hac ratione a Christo curandos esse, antequam ad sacerdotes pervenirent. Re quidem vera, eorum fides et obedientia brevi fructum tulit.

Et factum est, dum irent, mundati sunt.

Factum est, non casu, quanquam præter expectationem eorum ; sed Christi providentia et virtute, ut dum irent mundati sint.

Dum irent, id est, inter eundum, in itinere, antequam ad sacerdotes pervenissent, et quum vix aliquantulum digressi, adhuc non longe ab Jesu recessissent : ut manifestius intelligerent, se ab illo sanatos. Mox enim senserunt se melius habere, vitamque novam in membris atque ossibus insinuari ; simulque sese invicem aspicientes, viderunt extrinsecus corpora mutari et integre ab horrenda plaga liberari. *Mundati sunt* : mox scilicet prorsus sanatos sese viderunt, mutato colore albo ac lurido in nativum ac vividum, et carne ab omni scabie, prurigine, corruptioneque liberata.

Unus autem ex illis... regressus est, cum magna voce magnificans Deum.

Omnes sane decem, miraculum experientes, gaudio ingenti exsultarunt, et Jesum suæ sanationis auctorem agnoverunt: sed unus ex eorum numero, confestim reflectens iter, ad Salvatorem regressus est, magna et jubilante voce magnificans Deum, qui per Jesum sibi sanitatem dedisset.

Cur ille rediit, alii vero regressi non sunt? Rediit ille gratitudinis causa, ut Christo gratias ageret; non redierunt reliqui, quia minus grati erant, ideo enim mox a Domino reprehenduntur. — Quod si judicaverint, prout credibile est, iter sibi pergendum esse ad sacerdotes, id, etsi aliqua ex parte culpam minuit, plane non purgat: hoc enim oportebat facere, et illud non omittere. Et quidem debuerant prius ad Christum sanationis auctorem redire, quam ad sacerdotem judicem pergere: quia gratitudinis officium magis urgebat, et, Jesu transeunte ac digressuro, mox impossibile futurum erat. Atque hoc est quod in illis Christus reprehendet.

Et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens.

Non jam a longe subsistit homo, sed, utpote mundus a lepra, et amore erga liberatorem incitatus, ad pedes usque Christi accurrit, qui eo adhuc loco, ubi eum reliquerat, docendi gratia consisteret; vel, ad summum, castellum ingressus, facile adiri posset. Cumque ad eum pervenisset, cecidit in faciem ante pedes ejus, pronus scilicet in terram, ut profunde se humiliando summam ei reverentiam exhiberet; simulque Salvatori gratiarum actiones ex animo effudit.

Et hic erat Samaritanus.

Eo nempe laudabilior ejus gratitudo censenda est, quod, utpote Samaritanus, a Judæis abhorrens, minus in Jesum propensus esse debebat quam alii novem, qui ejusdem cum Domino Judaicæ gentis erant. — Ideo quoque Evangelista

addit eum Samaritanum fuisse, ut intelligatur subsequens verbum Domini, qui vocat eum *alienigenam*.

Nonne decem mundati sunt? et novem ubi sunt?

Quasi dubitans vel mirans, per interrogationem loquitur Christus, ut sic absentium defectum et ingratitude vehementius notet; quasi diceret: Mirum sane quod et illi gratias mihi non referant, siquidem similiter sunt sanati! Ergo in tanto numero non est inventus nisi unus, *qui daret gloriam Deo*.

Dare gloriam Deo hic significat veritatem confiteri et aperire, qua Deus per Christum suum glorificandus esset. Operatus fuerat hoc miraculum sanationis Deus, ut cætera, non præcipue ad utilitatem eorum quos sanaverat; sed ad gloriam nominis sui, ut ipse ex eo glorificaretur seu laudaretur, et signanter ut Christus Filius ejus innotesceret. Illi vero contenti sanitate accepta, nec reversi, ut, quod in ipsis Deus per Jesum fuerat operatus miraculum, aperirent, illudque coram Jesu et populo prædicarent, fraudaverunt Deum gloria sua, et Christum testimonio Patris.

Non est inventus qui rediret et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.

Scilicet, non nisi *unus* inventus est, et quidem ille unus est *alienigena*. — Vocat illum Jesus *alienigenam*, non contemptus causa; sed ut reliquorum culpam amplificet, quod is Deo gloriam dederit, a quo id minus quam a cæteris expectandum fuerat. Insinuat enim, reliquos novem Judæos fuisse, de genere Israel et Patriarcharum, cultores Dei, a pueritia instructos divina lege; quos potius decuisset, Dei, et Christi sibi promissi, gloriæ studiosos esse. Atqui illorum ne unus quidem officium implevit: solus Samaritanus, quod Deo et Christo debebat professus, religiosa gratitudine Judæos vicit. — In quibus Christi verbis querimonia subest de toto populo Israel: etenim *alienigenam* unum cum pluribus Judæis comparando, significat fore, ut exteri potius gratiam

Dei agnoscant ac magnificent, et pietate gratitudineque erga Deum et Christum, Judæos superent.

Surge, vade : quia fides tua te salvum fecit.

Fides tua, qua scilicet credidisti id fieri a me posse, et confisus etiam me velle, obedivisti jussui meo ; hæc, inquam fides tua, tanquam congrua dispositio, ad sanitatem tibi conferendam cooperata est. — Et *salvum te fecit*, non tantum secundum corpus, sed etiam secundum animam, liberando te simul a lepra corporis et a lepra peccatorum. — Sic loquendo Dominus consuluit modestiæ, ne vanam gloriam aucupari, aut ea delectari videretur ; et Samaritani fidem confirmavit, eumque ut in ea perseveraret admonitum, a se dimisit.

Etsi de aliis non loquitur Dominus, censendi tamen sunt similiter per fidem suam sanatos, imo, ut multi sentiunt, etiam justificatos. Samaritanus autem fide sua digne se gessit ; illi vero, quia non se deinde gesserunt consentanee fidei, nec a fide fuerunt laudandi. — Quod si ad Christum non redeunt vere peccaverint, non tamen certum est, inquit Maldonatus, eos mortaliter peccavisse, cum potuerint beneficium ejus animo recognoscere ; vel, si mortaliter peccaverint, nihil vetat eos justificatos fuisse prius, et deinde ob ingratitudinem justitiam amisisse.

Explicatio secunda.

Transibat Jesus per mediam Samariam et Galilæam.

1º Dominus in ipso itinere bonum operari non omittit, et occurrentes sibi leprosos sanat : ut discamus in hac transitoria vita, in hoc nostro itinere ad æternitatem, omni tempore et omni circumstantia uti ad operandum bonum.

2º Dominus a Samaritanis repulsus, mox hominem Samaritanum a lepra sanat : ut discamus reddere bonum pro malo, et benefacere iis qui oderunt nos...

Occurrerunt ei decem viri leprosi.

1° Homines illi imaginem exhibent eorum omnium, qui peccato coinquinati sunt veluti lepra, quæ animæ ejusque facultatibus, tum internis, tum externis, misere inhæret (1); simulque exemplo suo ostendunt, quanta debeat esse nostra diligentia circa animæ salutem, quomodo a spirituali lepra liberari, et de accepta liberatione Deo grati esse debeamus.

2° Multi sumus in hoc mundo leprosi, decem istis expressi, quamvis alii aliis immundiores simus, alique lepra hæresis, alii lepra superbiæ, alii lepra voluptatis carnis infecti...

3° Leprosi occurrunt Christo, quia -1) suam miseriam agnoscunt, -2) ab ea liberari cupiunt, -3) a Christo se liberatum iri confidunt. Similiter, ut spiritualiter sanemur, Christum adire debemus, qui solus animæ nostræ miserias curare potest, et quidem omnes : *Qui sanat omnes infirmitates tuas.* Ps. CII.

4° Occurrunt Christo transeunti, festinantes, ne mox eo prætergresso, jam occasionem non habeant : ut discamus non differre pœnitentiam ; sed, ubi Dominus per gratiam suam accedit et vocat nos, accurramus sine mora, ne gratia subtrahatur, neve morte præveniamur.

5° Occurrunt decem simul, sese mutuo ad fiduciam animantes : ut discamus nos invicem verbo et exemplo ad bonum provocare.

Qui steterunt a longe.

1° En humilitas et reverentia erga Christum Dominum, qua indignos se judicarunt, qui ad ipsum propius accederent. Hujusmodi sensus oritur in corde hominis, qui Domini erga se bonitatem, et suam erga talem Dominum ingratitude considerat : tunc sua peccata confiteri, et ut peccatorem sese gerere non erubescit...

2° Aliud hic documentum datur, nimirum mala consortia esse fugienda. Quod enim lex vetus leprosos extra castra ver-

(1) Cf. *Domin. 3 post Epiph.* tom. I, pag. 199.

sari, et ab hominum consortio abstinere jubebat, figuram continet cautelæ, respectu contagionis animarum adhibendæ : ut nimirum intelligamus, quantopere spiritualis lepræ contactus, seu peccatorum hominum consortium cavendum sit.

Et levaverunt vocem suam, dicentes : Jesu, præceptor, miserere nostri.

1º En oratio, oratio fervens, quæ veluti clamor validus ad Deum pervenit...

2º Oratio humilis : e corde humili prodiens, humilitatem spirans, et ideo cælum penetrans : *Miserere nostri!*

3º Oratio fiducialis : confidunt enim miseri, posse Dominum et velle lepram curare, et quidem decem hominibus simul : cum Domini beneficentia, non, sicut humana liberalitas, multitudine donorum exhauriatur...

4º Oratio conjuncta et unanimis, quæ plurimum apud Deum potest, quum multi, eadem necessitate pressi, simul et cum charitate orant; nam quod quisque pro omnibus petit, sibi quoque impetrat : *Orate pro invicem, ut salvemini.* (Jac. V, 16). — *Dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo qui in cælis est.* Matth. XVIII, 19.

Quos ut vidit Jesus...

1º En principium sanationis leprosorum, aspectus Domini: simul ac videt miseros, miseretur et sanat. Non enim a miseria oculos avertit aut viscera claudit. — Hinc docemur, omne nostrum bonum inde originem habere, quod Christus Dominus misericordes oculos suos ad nos convertit, sicut convertit ad hos leprosos, ad Petrum, etc. *Ad quem autem respiciam, dicit Dominus, nisi ad pauperculum, et contritum spiritu, et trementem sermones meos?* Isai. LXVI, 2.

2º Ita respexit illos, qui ei suam miseriam videndam, accedendo et clamando, ostenderunt...

3º Similiter nos, misericordiæ oculis respicere debemus miseros quoscumque, præsertim peccatores.

Ite, ostendite vos sacerdotibus.

Cum posset eos statim sanare, mittit tamen ad sacerdotes: 1° quia ex parte nostra cooperationem suæ gratiæ, certasque conditiones requirit.

2° Quia sic probare solet fidem ac fiduciam et obedientiam servorum suorum. Hoc olim modo probavit Abraham, dicens: *Tolle filium tuum, quem diligis, Isaac, et offer eum mihi in holocaustum.* Gen. XXII, 2.

3° Quia eandem conditionem ut a lepra mundemur, omnibus nobis præscribere volebat: nimirum *ostendendi nos sacerdotibus* in tribunali Pœnitentiæ (1). Omnibus enim nobis dicit: *Ostendite vos*, i. e. aperite vos totos sacerdoti, ut vos videat et plene cognoscat; nihil mali occultando omnium quæ feceritis, quæ dixeritis, aut nihil cui interne consensum præbueritis. — Nisi ad sacerdotes ivissent leprosi, a Christo mundati non fuissent; sic et nos, nisi Christum in persona sacerdotis adeamus, nequaquam sanationem animæ consequemur..

4° Quomodocumque Dominus supplicantibus respondeat, etiamsi negare videatur, tamen petitionem semper, dummodo bona sit, concedit: negare enim benignitas ejus nihil potest.

Dum irent, mundati sunt.

1° En fides et obedientia, qua leprosi statim et sine querela, verbo Domini obsequuntur, nec, sicut Naaman Syrus obmurmurant (IV Reg. V.); ut discamus velociter in omnibus obedire, quæ Dominus per se ipsum, vel per suos ministros injungit.

2° En præmium obedientiæ. Quicumque obedit voci Christi, in persona Confessarii loquentis, mox a quacumque lepra mundabitur.

3° In ipso itinere, antequam ad sacerdotes perveniant, mundantur; quia oculis Dei vera ac bona voluntas pro facto

(1) *Adjumenta*, Argum. 25.

reputatur. — Sic etiam perfecta de peccatis contritio, cum adjuncta confitendi voluntate, hominem statim justificat (1).

4° Hæc lepræ sanatio innago est resurrectionis, ac renovationis futuræ corporis nostri, in novissimo die : quum *reformabit Christus corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ*. Phil. III, 21.

*Unus ex illis... regressus est... gratias agens ;
et hic erat Samaritanus.*

1° Exemplum gratitudinis : quæ virtus non tantum nobilissima est, Deoque gratissima ; sed etiam necessaria, ut Deus nobis benefacere pergat et perseverantiam tribuat. Porro magna hujus hominis gratitudo describitur : *Regressus est cum magna voce magnificans Deum, et cecidit in faciem ante pedes ejus*, quasi illos vellet osculari, *gratias agens* ob acceptum beneficium.

Ingratitudo e contra, est *ventus urens, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluentia gratiæ*. S. Bern. Serm. 51 in Cantic.

2° Unus tantum revertitur : quia pauci Deo vere grati existunt, plurimi vero ingrati. Quanta enim beneficia a Deo secundum corpus et animam accepimus!... Quomodo gratias rependimus?... An saltem beneficiis contra ipsum benefactorem non abutimur?... — Nonne hæc gratitudinis oblivio causa est, cur ex tot vocatis tam pauci sint electi?...

3° Qui revertitur Samaritanus est, nimirum, ille a quo minus quam a Judæis gratitudo expectanda videbatur : ut intelligamus, eos qui, sicut Judæi, majora beneficia acceperunt, frequenter ingratiore esse...

Nonne decem mundati sunt? et novem ubi sunt?

1° Hoc dicit tacite Dominus eucharisticus, de throno tabernaculi sui, ad fideles, quos assidue templum frequentare videt et pietatis officia persolvere : *Nonne decem*, i. e. multi alii, quos numeravi, et nomine suo cognosco, per Bapti-

(1) *Elementa theol. dogm. tract. 14, de Pœnitentia, n. 129 seqq.*

smum, imo per Pœnitentiam et Eucharistiam paschalem *mundati sunt*? *Et novem*, i. e. longe maxima pars, *ubi sunt*? Ubi? Non ad pedes Domini, non in domo Dei, non vacantes negotio animæ suæ; sed... — *Ubi sunt*? Quæstio non ignorantis, sed reprehendentis est: ipsos enim omnes et singulos sequitur oculo, et persequetur donec ad iudicium compellat...

2º Idem dicet in die iudicii, quum animarum Pastores de grege interrogabit. Nonne, inquiet, talem numerum fidelium tibi commisi, eosque omnes tu docuisti et sacramentis refecisti? et ecce tam pauci stant a dextris meis, veste nuptiali et munda induti; reliqui ubi sunt?...

3º Illud *novem ubi sunt*? perseverantiæ necessitatem innuit (1): omnes enim leprosi illi bene incepterunt, omnes Christum quæsierunt, etc.; sed novem a Domino recesserunt, et unus tantum perseveranter fidelis, ad Dominum reversus est...

*Non est inventus qui rediret et daret
gloriam Deo.*

En Domini modestia et humilitas, non sibi sed Deo laudem quærentis. Non enim dicit: *Qui daret mihi gloriam*, aut *qui mihi gratias ageret*; sed *qui daret gloriam Deo*: ut nos doceret, eum qui beneficium præstat, non sibimet gratitudinem aut laudes petere debere, sed Deo, a quo omne datum optimum procedit. *Gratis accepistis, gratis date* (Matth. X, 8). — *Non nobis, Domine, non nobis: sed nomini tuo da gloriam.*
Ps. CXIII.

(1) *Adjumenta*, Argum. 49.

DOMINICA DECIMA QUARTA POST PENTECOSTEN.

Matth. VI, 24-33. Dixit Jesus discipulis suis : Nemo potest duobus dominis servire : aut enim unum odio habebit, et alterum diliget ; aut unum sustinebit, et alterum contemnet. Non potestis Deo servire et mammonæ. Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum ? Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea : et Pater vester cœlestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis ? Quis autem vestrum cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum ? Et de vestimento quid solliciti estis ? Considerate lilia agri quomodo crescunt : non laborant neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Si autem fœnum agri, quod hodie est, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos, modicæ fidei ? Nolite ergo solliciti esse, dicentes : Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur ? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester quia his omnibus indigetis. Quærite ergo primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis.

Explicatio prima.

- I. *De impossibilitate serviendi simul Deo et mammonæ.*
 - II. *De abjicienda sollicitudine circa necessaria corpori.*
-

Nemo potest duobus dominis servire.

Evangelium hodiernum pars est *sermonis in monte*, quo Dominus doctrinæ suæ summam proposuit, quemque secundo prædicationis suæ anno, sub medium Maii, coram discipulis habuit in monte Galilææ, urbi Bethsaidæ vicino. Illo autem sermone, non tantum docuit quomodo Deo Domino nostro serviendum sit; sed etiam obstacula ostendit, quæ divino servitio opponuntur.

Cum autem præcipuum quoddam et commune obstaculum sit cupiditas divitiarum, et nimia sollicitudo circa vitæ necessaria, Christus discipulos illud tollendum docet. Quare imprimis statuit, fieri nequaquam posse, ut quis simul Deo serviat et avaritiæ, seu pecuniæ cupiditati: *Nemo, inquit, potest duobus dominis servire.* Quod adagium communiter verum esse intelligitur; sensu autem quo a Domino adhibetur, verissimum est. Significat enim, 1° neminem posse duobus dominis obedire contraria præcipientibus. 2° Neminem posse se per omnia addicere, atque penitus cor suum tradere duobus dominis: si enim cor fit possessio domini unius, nequit jam esse possessio alterius. — Quod universale principium Dei Filius applicat duobus dominis in particulari: Deo nempe et avaritiæ, cultui Dei et cultui auri; qui revera duo domini tales sunt, ut tum cultoribus suis contraria jubeant, tum cor eorum penitus occupare velint. Quapropter hujusmodi dominis ambobus adhærere frustra quis contenderet: necessario enim alterutri soli amorem et obedientiam præstabit.

*Aut enim unum odio habebit et alterum diligit ;
aut unum sustinebit et alterum contemnet.*

Scilicet si Deum amat, divitias contemnet ; si divitiarum jugum portat et avaritiæ obedit, Deum ejusque legem odio habebit. Quare recte subjungitur :

Non potestis Deo servire et mammonæ.

Mammona apud Syros divitiarum deus vocabatur, idem qui apud Græcos dicebatur Plutus vel Pluto, et cujus regia sedes erat in inferis. — *Mammona*, seu avaritia, opponitur Deo, tanquam deus falsus aut idolum Deo vivo ac vero : quia pecuniæ cupiditas est revera *idolorum servitus* (Eph. V, 5). — Hinc sensus sententiæ Dominicæ est : Non potestis simul Deum colere et cupide divitias sectari, ita nimirum ut cor affigatis utrique, et utrique curas, operas et labores vestros impendatis ; præsertim quia Deus ita vult coli et amari super omnia, ut nullum rivalem patiatur, nec sinat aliquem sibi in amore æquari aut comparari. Et vice versa, opes ita cor et curas divitis avari ad se rapiunt, ut non sinant illa Deo impendi.

Proscribit ergo Dominus divitiarum cupiditatem, qua cor iis alligatur, quaque pecuniæ ut bonum primum primario studio quærentur. Hanc Dominus cupiditatem condemnat, ut cum Dei servitio insociabilem ; non vero illud divitiarum studium quod Dei famulatui subordinatum sit, nec cor detineat alligatum. Quare non dicit : *Non potestis Deo servire et opes habere* ; sed : *Non potestis Deo servire et simul opibus servire*. Multi enim Sancti divitias habuerunt, iisque usi sunt ad bona opera, quia iis cor non affixerant, secundum Prophetæ monitum : *Divitiæ si affluent, nolite cor apponere* Ps. LXI.

Ideo dico vobis, ne solliciti sitis...

Ne ergo practice in servitutem mammonæ, quo a servitio Dei retraheremini, deveniatis, *ne solliciti sitis* circa res temporali vitæ necessarias. Hujusmodi enim anxia

sollicitudo, -1) ducit ad congregandi opes cupiditatem atque servitium mammonæ; -2) ipsa sollicitudo impedimentum est bonæ vitæ et spiritui christiano (1).

Non dicit Christus : *Ne curetis, ne provideatis*; sed, *ne solliciti sitis* : quia nequaquam prohibet providam curam ac moderatam diligentiam circa res temporales; sed sollicitudinem illam inordinatam et nimiam, quæ spiritualium rerum amorem et studium exstinguit.

Quænam autem est sollicitudo prohibita, quænam cura licita et laudabilis? — 1° *Sollicitudo vitiosa* est, si -1) temporalia bona ita quærentur, ut anteponantur spiritualibus; -2) si quærentur cum animæ aut legis divinæ detrimento; vel -3) per mala media; vel -4) ob malos fines; vel -5) in eis collocando ultimum finem et quietem; quum v. g. quis thesaurizat ad thesaurizandum; vel -6) si sollicitudo sit nimis anxiosa, etiam in rebus alioquin necessariis : quæ anxietas semper oritur ex nimio affectu ad rem ipsam temporalem, et ex defectu fiduciæ in providentia Dei. Non enim, ut Chrysostomus apposite dicit, quia res mihi sunt necessariae, ideo oportet me esse sollicitum; sed potius quia necessariae sunt, ideo possum esse tranquillus : necessaria enim certa fiducia sunt a Deo exspectanda, superflua non item.

2° *Laudabilis cura temporalium* est ea, quæ -1) sit secundaria : ita ut rebus spiritualibus semper cedat, et potiores partes relinquat; -2) quæ sit ordinata, ita ut temporalia quærat tantum in ordine ad æterna, et tanquam media ad christianam vitam utilia, ad charitatem, aliaque bona opera exercenda; -3) quæ sit moderata, sine perturbatione et anxietate, sed in divina Providentia fiducialiter conquiescens.

Hujusmodi cura ac diligentia christiana versari potest et debet, imprimis circa necessaria et convenientia statui cujusque; deinde extendi etiam potest ad superflua et ulteriora, ut quis ad altiorem statum ascendat. At vero hoc quandoque, imo sæpe, periculosum esse solet et ambitioni proximum : quare augmenta et incrementa rei familiaris parcius, nec nimio studio intendere convenit.

(1) *Adjumenta*, Argum, 8, § 2; — item, Argum. 3 et 16.

Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini.

Anima hic ponitur pro *vita*, quia est causa vitæ quæ cibo sustentatur; et sensus est: Ne solliciti sitis de victu, neque de vestitu et similibus; vel de iis quæ necessaria sunt ad sustentationem vestræ naturæ, i. e. animæ et corporis, quæ Deus, Creator et Pater vobis dedit: si enim vobis naturam dedit necessitates ferentem, his utique necessitatibus patenter debuit providere.

Nominat victum et vestitum, duas res maxime necessarias. et de quibus homo maxime solet esse sollicitus; vetatque etiam de illis sollicitudinem habere. Quam sollicitudinem ut facilius caveamus, sequentes nobis rationes proponit: -1) Deus, qui dedit creaturæ suæ vitam, non denegabit vitæ sustentacula. -2) Deus providens alimenta aviculis, non negabit cibum hominibus. -3) Aliunde omnis nostra sollicitudo per se, ac sine Deo, inanis est. -4) Deus qui providet ornatum floribus, non negabit vestimentum hominibus. -5) Illa sollicitudo injuriosa Deo est, et indigna Christianorum, ac propria Gentilium, qui Deum ejusque paternam bonitatem non cognoscunt. -6) Providentia peculiaris expresse promittitur hominibus, ante omnia regnum Dei quærentibus.—His fiduciæ motivis Dominus addit conclusionem seu regulam practicam, ut de futuris sollicitudinem deponentes, et præsentia moderate, ut par est, procurantes, in divina Providentia conquiescamus.

Nonne anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum?

Qui ergo dedit quod plus est, nonne dabit quod minus est? Deus, qui nobis animam et corpus dedit, et continua quasi creatione conservat, utique etiam dabit quæ minora sunt, escas nempe et vestes, sine quibus anima et corpus subsistere nequeunt.

Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt neque metunt, neque congregant in horrea : et Pater vester cœlestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis ?

Dominus considerare nos docet Providentiam divinam, in universo mundo, in cœlo et in terra manifestam, eamque duobus exemplis explicat, avium nempe et florum. — Dicit *volatilia cœli*, ut ea distinguat a domesticis et quibusvis terrestribus animalibus, tanquam magis derelicta, longius a cibo remota, et de victu minime, de cantu fere unice sollicita.

Dicit *Pater cœlestis*, non eorum, sed *vester*, pascit illa : quanto ergo magis vobis, filiis suis, ad imaginem suam creatis, providebit? *Nonne vos magis pluris estis illis?*

Quod addit *non serunt neque metunt, neque congregant in horrea* : indicat aviculas esse magis destitutas sustentationis mediis quam homines, quibus Deus facultates dedit, ut seminare et metere, sibi que providere possint. Non ergo id tanquam exemplum proponitur imitandum, quasi homo otiose vivere deberet, cum scriptum sit : *Si quis non vult operari, nec manducet* (II Thess. III, 10) ; sed ut, adhibita rationali opera, in paterna Dei providentia quiescat.

Quis autem vestrum cogitans, potest adjicere ad staturam suam cubitum unum ?

Quantumvis scilicet quis cogitando nervos ingenii et industriæ intendat, seseque disrueat, ut staturæ suæ quidquam adjiciat, nunquam id efficiet, cum ea res ad solum pertineat Creatorem ; similiter omnis *inordinata* sollicitudo ad vitam producendam, inanis est : cum vitæ mensura a Creatore determinata sit.

Et de vestimento quid solliciti estis ? Considerate lilia agri quomodo crescunt : non laborant neque nent.

Ut intelligamus Dei providentiam circa vestitum, reliquumque hominis ornatum, habitationem et supellectilem, consi-

derare nos jubet lilia, quorum mira est venustas, candor, fragrantia, ordo, decor, celsitudo et velut majestas ornatus.

Sicut paulo ante non dixit *volatilia* tantum, sed *volatilia cæli*, ita nunc dicit *lilia agri* : ut hæc ab hortensibus distinguat, quæ hominum cura plantantur et aluntur. — Videtur autem Dominus hoc exemplo docere voluisse, Deum non solummodo strictæ necessitatis, sed convenientis elegantiae et honestatis nostræ curam habere, ut ne hujus quidem causa sollicitos nos esse oporteat. Quemadmodum patres-familias non solum provident, ne quid liberis suis ad vitam et studia, sed etiam ne quid ad usitatam elegantiam et honestam recreationem desit. Huc spectat quod subjungit :

Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis.

Sensus est : Quando Salomon regali, et tanto regi congrua magnificentia ornatus apparebat, liliorum decorem æquare non potuit.

Proposuit Christus Salomonis potius quam alterius regis exemplum, quia omnibus qui ante et post ipsum fuerunt, antecelluit et opibus et potentia et sapientia : i. e. iis rebus, quibus reges excogitant, sibi que procurant ea, quæ ad ornatum externum pertinent. Et re quidem vera, tanta fuit Salomonis magnificentia, ut vel ministrorum ejus vestimenta reginam Sabæ miratione et stupore implerent. II Paral. IX.

Porro liliis comparat vestimentum sive paludamentum Salomonis, quia hoc erat, ut juxta antiquos Judæorum mores videtur, candidum, floridum et liliatum, seu liliis acupictis intertextum. Salomon enim figura Christi, liliis singulariter delectabatur, adeo ut ea tanquam præcipua, tum palatii sui, tum templi ornamenta elegerit; et ipse in Canticis sæpius de Sponso dicat : *Qui pascitur inter lilia*. Cant. II, 16; VI, 2; VII, 2.

Præfert autem Dominus liliorum pulchritudinem liliatis ex auro Salomonis vestibibus : quia -1) illa pulchritudo, utpote naturalis et nativa, omnem artis elegantiam, quasi meram adumbrationem atque rudem imitationem superat. Ars enim

imitatur naturam, sed non adæquat. «Revera, inquit S. Hieronymus, quod sericum, quæ regum purpura, quæ pictura
« textricum potest cum floribus comparari? Quid ita rubet ut
« rosa? Quid ita candet ut lilium? Violæ vero purpuram nullo
« superari murice, oculorum magis quam sermonis iudicium
« est. » -2) Quia flos naturalis, est flos verus et vivus, suavem-
que fragrantiam spirans; flos vero arte confectus, inanimis,
fictitius, cedens naturæ sicut imago veritati. -3) Quia flos artis,
propius spectatus, rudis, imo turpis ac difformis apparet;
flos vero naturæ, quanto consideratur propius, tanto pul-
chrior, fragrantior, mirabilior comperitur.

*Si autem fœnum agri, quod hodie est et cras in
clibanum mittitur, Deus sic vestit...*

Sicut Dominus liliorum maximum ostendit ornatum, ita jam declarat minimam eorum utilitatem: non enim sunt nisi herba, vix ad clibanum succendendum utilia. — Apud Orientales videlicet liliorum caules arefacti, ut aliæ herbæ, frutices ac flores, adhibebantur ad alendum ignem in fornacibus.

Itaque quum de pulchritudine agebat Dominus, *lilia agri*; quum de utilitate loquitur, appellat *fœnum agri*: cui cæteroquin Scriptura solet ea quæ vilissima et brevissimæ vitæ sunt, comparare: *Homo sicut fœnum dies ejus, tanquam flos agri sic efflorescit* (Ps. CII). — Opposita ergo liliorum vilitate eorundem pulchritudini, ostendit, nihil tam vile nec tam abjectum esse, cujus Deus summam curam non habeat.

Quanto magis vos, modicæ fidei?

Hac increpatione ostendit, vulgarem quam impugnât sollicitudinem, nasci ex nimia et non ferenda divinæ Providentiæ diffidentia.

*Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus,
aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc
enim omnia Gentes inquirunt.*

Variis quæ vulgo fiunt quæstionibus sollicitudinem depingit, sine fine quærentem et timentem, quæque Christi

discipulis indigna est, ac propria tantum Gentilium. Hi enim Deum, Deique providentiam ignorant; Christiani vero eam fide cognoscunt, imo indies sentiunt et experiuntur.

Scit enim Pater vester cœlestis quia his omnibus indigetis.

En summa divinæ Providentiæ, totiusque nostræ fiduciæ fundamentum: Deus *scit*, — *vult*, — et *potest* indigentia nostræ opitulari. *Scit*, quia omniscius; *vult*, quia *Pater*; *potest*, quia Rex *cœlestis* est et omnipotens. — Cum emphasi præcipua dicit, Deum *scire* nostras necessitates cunctas: quia sufficit patrem, et quidem talem Patrem, indigentiam filiorum cognoscere; ipsius enim sollicitudo pro nobis multo major est omni cura, quam ipsimet pro nobis gerere possumus: est enim divina et immensa.

Quærite ergo primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis.

Conclusio practica, promissione confirmata. Quærite, inquit, *primum*, non tam tempore primum, quam æstimatione et diligentia: quærite nempe maxime, præcipue et primario, *regnum Dei*, i. e. cœlestem beatitudinem; *et justitiam ejus* seu justitiam *Dei*: i. e. media quæ ducunt ad regnum Dei, scilicet Dei gratiam, peccatorum expiationem, virtutes et bona opera, quæ Deus præscribit. Hæc primario ac *primo loco* quærite; cætera tantum *secundo loco*, et in ordine ad regnum Dei procuranda sunt. Quod si feceritis, temporalia quæcumque suppetent vobis: expresse enim promitto fore, ut omnia a Deo adjiciantur vobis. — Dicit temporalia nobis *adjici*, ut intelligamus, ea non retribui ut mercedem bonorum operum, quæ tota nobis servatur in cœlo; sed quasi mantissam, futuræ retributionis mensuræ superadditam. Temporalia enim, ut Chrysostomus ait, sunt bona infima, et levissima respectu cœlestium, quæ *supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus* ab Apostolo appellantur (II Cor. IV, 17).

Explicatio secunda.

Nemo potest duobus dominis servire.

1° His verbis Salvator solemniter declarat id, quod in Vetere Lege, imo in corde hominis scriptum est, Deo nempe soli esse serviendum : *Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies* (Deut. VI, 13). — Deus solus est Creator ac Dominus noster, cui soli obsequium nostrum et cor nostrum debetur, quique cor nostrum totum requirit. Non enim est alius Deus præter ipsum : nec sunt præter ipsum nisi idola. quæ juxta Deum vivum collocare nefas est : *Ego sum Dominus Deus tuus... non habebis deos alienos coram me* (Exod. XX, 3). Quare Elias Israelitas graviter increpabat dicens : *Ut quid claudicatis in duas partes* (alternantes) ? *Si Dominus est Deus tuus, sequimini eum ; si autem Baal, sequimini illum* (III Reg. XVIII, 21). — Et Paulus : *Quæ societas luci ad tenebras ? Quæ autem conventio Christi ad Belial ?* II Cor. VI, 15.

2° Quinam sunt domini duo, quos Christus hic innuit ? — Generatim hi sunt Deus et diabolus, Deus et peccatum ; aut universim, Deus et quidquid Deo contrarium est. — In particulari, duo domini sunt Deus et mammona, seu idolum avaritiæ ; Deus et mundus ejusque ambitio ; Deus et caro ejusque voluptates. Mammona, mundus et caro totidem sunt domini, seu potius tyranni, legitimo Domino Deo oppositi, quorum servus constituitur quicumque eis obedit : *A quo quis superatus est, hujus et servus est* (II Pet. II, 19). — *Nescitis, quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis ejus cui obeditis ? sive peccati ad mortem, sive obeditionis ad justitiam.* Rom. VI 16.

3° Eligendum est inter duos dominos : inter Deum et diabolum, inter Christum et Belial... Utri melius est servire ? Sane, sicut Deo servire regnare est ; ita diabolo servire, ju-

gum trahere turpissimum et æternum perire est. *Duo mala fecit populus meus : me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Jerem II, 13.

4º Quinam illi sunt, qui volunt duobus dominis servire?

Quicumque Deum ejusque mandata non ponunt super omnia : qui Christiani quidem esse volunt, sed simul mundum sequi, mundanaque delectamenta et pericula frequentare non dubitant; — qui Christiani esse volunt dimidiatim, usque ad certum gradum, usque ad tales sacrificium, non vero ultra; — qui idolum quodpiam, i. e. pravam aliquam passionem vel consuetudinem in corde suo conservant; — illi præcipue, qui non anteponunt Deum divitiis et fortunæ, qui- que simul Deo servire præsumunt et mammonæ.

Aut unum odio habebit et alterum diligit, aut unum sustinebit et alterum contemnet.

En odium peccati, prorsus necessarium ut Deus diligatur; — aut necessario incurrenda peccati ac diaboli servitus, si Deus negligitur.

Non potestis Deo servire et mammonæ.

Christus Dominus non contentus quod indefinita sententia dixerit, duobus dominis servire neminem posse, moxque de his dominis alterum esse diabolum insinuaverit, qui videlicet omnis fere peccati auctor et instigator est; insuper adhuc definite et expresse maledictam avaritiam, et tam communem divitiarum cupiditatem notat, dicens : *Non potestis Deo servire et mammonæ.*

Servit autem divitiis, et vir seu mancipium divitiarum, non dominus est, quisquis eas vel avare appetit, vel cupide retinet. *Nihil intulimus in hunc mundum; haud dubium quod nec auferre quid possumus. Habentes autem alimenta et quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia et nociva, quæ mergunt homines in interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum est*

cupiditas (I Tim. VI, 7). — Ergo homini Christiano, vel jugum Mammonæ frangendum est, ut conscendere possit in cœlum; vel, cum hoc jugo, descendendum ad Mammonæ imperium, quod est infernus.

Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis.

1° Non solum avaritia sordida et servilis, sed altera velut avaritiæ species, nimia scilicet cura seu sollicitudo rerum temporalium, a Christo damnatur.

2° Nequaquam bene ordinata diligentia, quæ laude digna est, sed inordinata et anxia sollicitudo reprobatur : quia -1) noxia est; -2) inanis ac superflua; -3) Deoque, ratione diffidentiae, injuriosa.

3° Est autem sollicitudo illa temporalium vehementer animæ noxia, tribus modis : -1) mentis lumen offuscando; -2) ad pietatis officia multum difficultatis afferendo; -3) animam paulatim terrenis rebus affigendo, ita ut eam ad cœlestia appetenda ineptam reddat.

5° De temporalibus rebus sollicitudo deponenda est; de spiritualibus vero solliciti simus..., non tamen anxie, sed cum magna in Deo fiducia.

Nonne anima plus est quam esca?

1° Hic *pretium animæ* insinuatur, quæ a multis tam vilipenditur, ut cibo, potui, etc. postponatur. *Violabant me ad populum meum* (in conspectu populi mei), *propter pugillum hordei et fragmen panis, ut interficerent animas quæ non moriuntur* (Ezech. XIII, 19). — Quid ergo est anima, sive propria sive aliena, quæ sic venditur aut interimitur...? *Quam dabit homo commutationem pro anima sua* (Matth. XVI, 26)? — Nonne omnium quæ in mundo sunt jactura facienda, ne anima pereat? Nonne intolerabilis error, perdere quod plus est, pro eo quod est minus : animam meam aut proximi, ut acquirere possim id, quod respectu animæ minimo valet?... *Noli propter escam destruere opus Dei.* Rom. XIV, 20.

2° Ex iisdem Domini verbis generale illud principium colligimus : *Qui dedit nobis quod plus est, non denegabit quod minus est.* Ergo, qui dedit nobis vitam, non negabit vitæ ne-

cessaria; — qui dedit corpus suum et sanguinem in cibum animæ, non negabit panem dare in cibum corporis; — qui dedit vitam spiritualem animæ, gratiam sanctificantem, non negabit auxilia opportuna ad eam conservandam tempore tentationis; — qui dedit Baptismum et Christianam fidem, dabit et gratiam adjuvantem ad christiane vivendum, quamvis vehementes sint passiones; — qui dedit vocationem ad certum statum, dabit media vocationem implendi....

3º Dominus, dum significat se providentiam habere de alimentis et vestimentis nobis necessariis, simul indicat eandem providentiam se habere de nostris agris, et quibusvis honestis commercii vel industriæ negotiis; de aeris tempestate, de pace publica, etc. opportune danda... ita ut circa illa omnia sollicitudinem in sinu Patris cœlestis deponere debeamus.

Respicite volatilia cœli....

1º En mirabilis Dei providentia, qua alimentum præbet avibus et animalibus quibusvis, etiam minimis, etiam silvestribus; et quidem cuique juxta speciem suam conveniens. *Catuli leonum rugientes, ut rapiant, et quærant a Deo escam sibi* (Ps. CIII). — *Oculi omnium in te sperant, Domine: et tu das escam illorum in tempore opportuno; aperis tu manum tuam, et imples omne animal benedictione* (Ps. CXLIV). — Quanto magis provideat filiis hominum, ex his verbis patet: *Non est bonum sumere panem filiorum et mittere canibus* (Matth. XV, 26); nequaquam enim divinus Paterfamilias, dum animalia curat, suos filios negliget...

2º *Respicite*, inquit, volatilia cœli, oculo scilicet fide illuminato: qui enim ita respicit et considerat creaturas, docetur cœlestem sapientiam, in natura tanquam in libro, Dei manu descriptam, aut in mundo tanquam in speculo relucentem...

3º Volatilia cœli, -1) imaginem exhibent libertatis filiorum Dei, qui nullis affectibus terrenis alligati, et a propria voluntate expediti, nihil jam nisi divinam voluntatem spirant: in qua divina voluntate ac beneplacito, velut in aere puro ac

lucido, moventur et delectantur, Deumque quasi assiduo cantico laudant.

-2) Exemplum dant paupertatis evangelicæ, cum nihil possideant, et Patris cœlestis curæ prorsus derelicta vivant. Tales enim sunt vere pauperes spiritu, qui omnibus abdicatis, a sola Dei voluntate ac providentia pendent : et hi quidem beati existunt, *semper gaudentes... tanquam nihil habentes et omnia possidentes*. II Cor. VI, 10.

-3) Figurant animas sanctas, a terrenis segregatas, in cœlestia per fidem et charitatem sese attollentes, atque in arbore crucis nidificantes.... Has pascit Deus peculiari bonitate, eis manna absconditum præstando, et panem de cœlo omne delectamentum in se habentem...—Non ita reptilia terræ,... quæ super pectus suum gradiuntur, et terram comedunt omnibus diebus vitæ suæ. Gen. III, 14.

*Quis vestrum cogitans potest adjicere ad staturam
suam cubitum unum ?*

1° En inanitas omnis sollicitudinis, quæ præter ordinatam et moderatam diligentiam, rebus temporalibus impenditur; en etiam efficacia divinæ benedictionis, ut nobis res temporales prosperentur. — Sicut enim impossibile est homini, quidpiam staturam suam augere; ita impossibile est, inordinata sollicitudine corporalem vitam vel unica hora producere, aut vegetam servare : imo sollicitudo et labor nequit alimenta aliaque bona colligere, nisi qua mensura Deus largiri voluerit, a cujus manu omnia descendunt ac dispensantur, in pondere, in numero et in mensura (Sap. XI, 21). *Omnia a te expectant ut des illis escam in tempore. Dante te illis colligent; aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate; averte autem te faciem, turbabuntur : auferes spiritum eorum, et deficient, et in pulverem suum revertentur* (Ps. CIII).—Ergo moderata et rationalis cura sufficit, nec quidquam præterea requiritur nisi benedictio Dei, quæ pie imploranda est.

Notandum. Quod non raro contingere videmus, ut nonnulli qui Dei obliviscuntur, per inordinatam sollicitudinem divitias acquirant : id Deo permittente, et quidem terribili iudicio

efficitur, ad eorum perditionem. *Ecce ipsi peccatores, et abundantes in sæculo, obtinuerunt divitias... Verumtamen propter dolos posuisti eis : dejecisti eos dum allevarentur.* Ps. LXXII.

2º Sicut Providentia staturam et corporis nostri incrementum noctu diuque sensim operatur, nobis nescientibus quomodo id fiat; ita etiam hominibus, præsertim famulis suis, Ecclesiis, communitatibus, piisque operibus, providere solet mediis tam occultis, ut ea non advertamus. Ergo diligenter Deo serviendum, et in ejus Providentia semper filiali fiducia quiescendum est.

3º Sicut statura hominis, ita tota corporis forma omnino a Deo pendet; nec in hominis potestate est, vel unum capillum album facere aut nigrum (Matth. V, 36). *Ipse fecit nos, et non ipsi nos* (Ps. XCIX). Quare naturalis hominis compago et figura, simpliciter expressio est divinæ voluntatis: quam propterea in aliis revereri, et in nobis cum reverentia et gratitudine de manu Dei acceptare debemus. Corpus enim nostrum, qualecumque accepimus, secundum Dei consilia optimum nobis est, et ad singularem in cælo gloriam destinatum: dummodo in terris humiliter Dei obsequio consecratur.

4º Ad hoc namque corruptibile corpus nobis aptatum est, ut pro Domino Deo laborare, pati, humiliari possimus secundum exemplum Christi. Novimus autem quale nobis exemplum præbuerit Christus, qui *tradidit semetipsum pro nobis.... hostiam Deo in odorem suavitatis* (Eph. V, 2), factus tanquam leprosus, et percussus a Deo, et humiliatus, non manente ei specie neque decore: qui propterea resurrexit speciosus forma præ filiis hominum, exaltatus a Deo, gloria et honore coronatus...—Porro eadem gloria Christi imitatores manet: ipse enim Rex gloriæ *reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* Phil. III, 21.

De vestimento quid solliciti estis?

1º Damnatur a Domino sollicitudo circa vestimenta necessitatis; quanto magis si de vestmentis agatur superfluis, quæ ad vanam ostentationem, ad fastum, ad carnales oculos

captandos unice pertinent?... Quam multis divinus Magister ingeminat : *De vestimento corporis, quid solliciti estis?*

2° Non quærenda sunt nisi vestimenta, habitatio, supellex moraliter necessaria, et suo cujusque statui consentanea.

3° Hæc autem fiducialiter expectanda sunt a Deo, qui omnibus rebus viventibus providit vestimenta, naturæ cujusque accommodata : nam piscibus dedit squamas, volucris plumas, ovibus lanam, arboribus cortices. At cum hominibus largius et mirabilius usus est, eisque non modo necessarium vestitum, sed etiam pretiosum et splendidum suppeditavit, ut telas aureas, sericas, aliasque pretiosas : quibus tamen non ad vanitatem, sed ad modestum ornatum juxta decen-
tiam uniuscujusque status, et ad splendorem divini cultus est utendum.

4° Vestimenta homini paravit, non tantum, -1) corporalia, sed -2) præsertim spiritualia, quæ sunt ornatus animæ, vestis nempe nuptialis gratiæ, auro gemmisque virtutum intertexta....

5° Vestimenta spiritualia a Christo ejusque sanguine splendorem accipiunt. Quicumque enim in cœlo gloria amicti fulgent, *laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni. Apoc. VII, 14.*

Considerate lilia agri... quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis.

1° En pulchritudo, quam Deus in tota natura sparsit ad terrestres hujus commorationis nostræ ornatum : quanto major pulchritudo cœli existimanda est!...

2° En imago pulchritudinis gloriæ Sanctorum. Si Deus sic ornat lilia agri, quomodo vestiet electos suos in paradiso suo,... ubi illi ad delectamentum oculorum Dei æternum flore-
bunt! *Justi fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Matth. XIII, 43.*

3° En imago pulchritudinis gratiæ in hoc mundo. Florum varietas repræsentat virtutes varias, quibus ager cordis nostri ornandus est. — Eadem florum varietas refert quoque ornatum mysticum Ecclesiæ, quæ, ut Regina sponsa Christi refulget in *vestitu deaurato, circumdata varietate. Ps. XLIV.*

4° Lilia figura sunt animæ puræ, a peccatis mundatæ, et Christi bonum odorem spargentis...

5° Lilia, specialius spectata, sunt virgines, animæque castæ, quæ in agri solitudine, longe a mundano contactu, rore et calore cœli foventur, et oculis Dei florent; ac mira Providentia, veluti sub angelorum alis, a terrenis inquinamentis inviolatæ custodiuntur.

Fœnum agri, quod hodie est, et cras in clibanum mittitur.

1° En pulchritudo terrena, corporalis, quæ vel in forma corporis, vel in ornatu consistit, et caduca est sicut fœnum : *Omnis caro fœnum, et omnis gloria ejus quasi flos agri.* Isai. XL, 6.

2° En pulchritudo ingenii naturalis, en omnis gloria humana, imo omnia bona terrena quæ objectum sunt concupiscentiæ oculorum : hæc enim omnia sicut flores marcescunt et decidunt, atque oculis Dei tam vilia videntur, ut Deus ea non minus hominibus malis quam bonis adjiciat. *Stulte, hac nocte animam tuam repetunt a te; quæ autem parasti, cujus erunt?* Luc. XII, 20.

3° En mundanus fastus et splendor, sub quo nihil aliud absconditur, nisi iniquitas et materia æterni ignis. Omnis enim mundi hujus assecla sciat, se esse *fœnum agri, quod hodie est, et cras in clibanum mittitur.*

Hæc omnia gentes inquirunt.

1° Christiani caveant, ne similes fiant Gentilibus, qui Deum, divinaque bona non cognoscunt. Quid illi quærunt?... Quid autem Christiani, fide illuminati, inquirere debent?...

2° Qui studiis suis Gentiles imitantur, cum ipsis quoque ab hæreditate Patris cœlestis excludentur, imo acerbioræ pœna punientur in inferno...

Scit enim Pater vester quia his omnibus indigetis.

1° En nostræ fiduciæ fundamenta : Patris cœlestis omni-scientia, potentia, bonitas; seu Dei oculus, manus et cor,

quæ semper nobis intenta, invitant nos, ut in ejus sinu perpetuo conquiescamus : *Omnem sollicitudinem vestram*, ait Petrus, *projicientes in Deum, quoniam ipsi cura est de vobis*, I Pet. V, 7.

2° En providentia Dei , omnibus nostris necessitatibus , etiam, et quidem præsertim spiritualibus, benignissime at-tenta : *Scit enim quia his omnibus indigetis*. Quæ tamen Dei providentia orationem ex parte nostra non excludit : *Pater vester de cælo dabit spiritum bonum*, sed *petentibus se*. Luc. XI, 13.

*Quærite ergo primum regnum Dei et justitiam
ejus.*

1° En regula christianæ diligentiae : *Primum regnum Dei*, i. e. *primum* quæ Dei sunt, et quæ ad animam per-tinent...

2° En regula christianæ industriæ et prudentiæ : sic Chri-stiani temporalia, Deo favente, consequuntur, eaque secure, imo sanctissime possidere possunt.

3° En principium pacis animæ, quæ desideriis vanis ac vi-cissitudine terrenorum, si ita egerit, non turbabitur.

4° En principium progressus in virtute : sic enim -1) re-movetur obstaculum illius progressus, nempe studium sol-licitum terrenorum ; et -2) additur animæ vigor, per studium rerum cœlestium...

5° Quam multi, qui primum quærunt bona terrena, quasi his cœlestia adjicienda forent ! — Hi omni modo impruden-ter agunt ; nec tantum æternis bonis, sed etiam temporalibus illis suis excident. *Nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis* (Ps. LXXV). — *Time-te Dominum, omnes sancti ejus : quoniam non est inopia timentibus eum. Divites eguerunt et esurierunt : inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono* (Ps. XXXIII). — Cujus sententiæ veritatem indo-ciles Judæi miserrime experti sunt, de quibus Augustinus ait : *Temporalia perdere timuerunt, et vitam æternam non cogitaverunt, ac sic utrumque amiserunt*. Tract. 49 in Joan.

DOMINICA DECIMA QUINTA POST PENTECOSTEN.

Luc. VII, 11-16. Ibat Jesus in civitatem quæ vocatur Naim ; et ibant cum eo discipuli ejus, et turba copiosa. Quum autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris suæ, et hæc vidua erat ; et turba civitatis multa cum illa. Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi : Noli flere. Et accessit, et tetigit loculum. Hi autem qui portabant, steterunt. Et ait : Adolescens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, et cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ. Accepit autem omnes timor ; et magnificabant Deum dicentes : Quia propheta magnus surrexit in nobis : et quia Deus visitavit plebem suam.

Explicatio prima.

- I. *Pompa funebris filii viduæ.*
 - II. *Defuncti per verbum Jesu suscitatio.*
-

*Ibat Jesus in civitatem quæ vocatur Naim ;
et ibant cum eo discipuli ejus et
turba copiosa.*

Paucis diebus post sermonem in monte, circa finem mensis Maii, anno secundo prædicationis suæ, Dominus cum circuiret prædicando regionem, ibat in civitatem Naim. Erat

Naim oppidulum Galilææ, ob pulchritudinem structuræ et amœnitatem situs, hoc nomine appellatum. *Naim* enim hebraice idem est quod *pulchrum, decorum, jucundum, delectabile*. Surgebat ad radicem montis Hermon, duobus milliariis a Thabor (1), in ripa florida torrentis Cison.

Eo iter habebat Jesus, non oblectationis causa, sed ut perageret missionem suam, atque per omnes civitates et castella prædicaret Evangelium regni, curaretque omnem languorem et omnem infirmitatem in populo (Matth. IV, 23); speciatim vero, ut insigne ibi miraculum operaretur.

Nominat Evangelista *Naim*, ad plenitudinem historiæ, et ad veritatis evidentiam, cum sic testes indicentur qui factum confirmare possint.

Similiter quod addit : *Ibant cum eo discipuli ejus et turba copiosa*, eo videtur pertinere, ut quam plurimos miraculi testes fuisse pateat.

Discipuli ejus dicuntur, non tantum duodecim Apostoli; sed alii multi, qui Jesum tanquam divinitus missum Magistrum habebant, et sequebantur ut ejus doctrinam audirent.

Turba copiosa distinguitur a *discipulis*, et intelligenda est ingens promiscui populi multitudo, quæ Jesum quocumque euntem sequebatur : partim ut audirent docentem, partim ut viderent miracula, aut etiam ut obtinerent sibi suisve ægrotantibus sanitatem. Illi homines sæpe de longe veniebant, et longe sequebantur Dominum, nec familiæ amore, nec labore itineris revocati : tanta erat eorum aviditas, et Jesu celebritas ac magnificentia.

*Quum autem appropinquaret portæ civitatis,
ecce defunctus efferebatur.*

Quod dicit Evangelista : *Ecce efferebatur...* significat, fortuito casu (quantum homines possent judicare), contigisse ut, cum Jesus appropinquaret civitati, efferretur mortuus.

Quod Dominus mortuum hunc suscitare voluerit quasi fortuito occurrens, et cum ille efferretur ad sepulturam,

(1) Hieronymus, libro de locis Hebraicis.

prope portam civitatis, et cum ipse Dominus ingrederetur : sapientissimo sane consilio egit.

1° Occursus scilicet funeris, humanis oculis fortuitus, Christo autem omnino prævisus erat et quæsitus. Voluit enim Jesus, occursum præsentibus videri fortuitum, ne, si ex industria expectasset cadaveris exportationem, minoris fidei et gratiæ esset miraculum; utque ex improvise obvium mortuum revocando ad vitam, evidentius potestatem manifestaret, mortuos quoscumque vellet subito suscitandi.

2° Nec prius eum suscitare voluit quam ad sepulturam efferretur, ne quis causari posset non vere mortuum fuisse.

3° Nec privatim miraculum operari voluit, in domo defuncti, ubi pauciores adfuissent testes; sed in ipsa urbis porta, ubi maxima frequentia populi, præsertim apud Judæos. In porta enim urbis eorum forum erat, tum rerum venalium, tum judiciale, ubi causæ agi et viri nobiles civitatis versari solebant. — Multitudo itaque testium quam Dominus futuro miraculo adstare volebat, maxima fuit triplici ex parte, nimirum : -1) ex parte loci ; -2) ex parte comitatus funebris ; -3) ex parte turbarum, quæ Jesum sequebantur.

4° Christus in ipso suo urbis ingressu miraculum operatus est, quo melius insigni simul prodigio et beneficio incolarum animos ad Evangelium recipiendum disponderet.

Defunctus efferebatur — extra urbem ad sepulturam. Solebant Judæi, ne legalis immundities ex sepulcrorum commercio contraheretur, extra urbes habere sepulcra; quare et illud monumentum novum, in quo mortuus Christus positus est, in horto extra Jerosolymam erat. — Christiani, data post persecutiones pace Ecclesiæ, quod fieri potuit, cœmeteria sua constituerunt juxta templa : -1) ut mortui viventibus essent bonæ vitæ incitamentum; -2) ut vicissim ab eis suffragia orationum acciperent; -3) ut sacrificii Missæ, quod in templo offertur, participes fierent.

*Filius unicus matris suæ : et hæc vidua erat,
et turba civitatis multa cum illa.*

Qualis defunctus esset quatuor circumstantiis describitur; non tantum ut fides augeatur historiæ, sed etiam ut

intelligatur, cur Dominus singulari misericordia motus, eum etiam non rogatus suscitaverit. Erat enim -4) *adole-scens*, qui florescente adhuc ætate decesserat, et ante nuptias, ne nepote quidem matri relicto.

-2) Erat *filius unicus*, græce *unigenitus*, cujus mors majorem dolorem matri suæ afferebat, quam si hæc alios liberos habuisset. Luctus enim matris super unigenito defuncto est summus et acerbissimus, juxta illud Zachariæ : *Et plangent eum planctu quasi super unigenitum*. XII, 10.

-3) Ejus mater erat *vidua*, quæ et sine viro et sine liberis orbata maneret ac desolata. Cum enim unicum filium, quem solum genuerat, haberet superstitem, hæredem, solatium, et spem omnem suam; illo mortuo, et ex ipso ætatis flore erepto, *extincta* cum illo *est scintilla ipsius*, ut verbis utamur Thecuitis (II Reg. XIV, 7), *nec superfuit aut ipsi* miserabili matri, *aut viro ipsius nomen et reliquiæ super terram*.

-4) Vidua autem erat nobilis, primaria, ut videtur, civitatis matrona : cum eam *turba civitatis multa*, magna scilicet exsequiarum pompa comitaretur. Sed ipsa sua opulentia majoris ei causa doloris erat : cum enim, filio orbata, jam non haberet hæredem domus suæ, futurum prævidebat, ut bona sua hæredibus relinqueret alienis.

Quare miseranda mater acerbissimo dolore lugebat; et lacrymis perfusa, filii funus, uti moris erat, sequebatur.

*Quam quum vidisset Dominus, misericordia
motus super eam...*

In hoc lugubri spectaculo, Dominus non tam in corpus pallidum et inanime adolescentis, quod jacebat in feretro, quam in afflictam matrem oculos defixit : *Quam quum vidisset* : id est, quum eam considerasset. Non solum enim oculis eam aspexit, verum etiam animo consideravit causas luctus ejus.

Hanc itaque mulierem gravissime afflictam, atque orbatam unigenito, spe posteritatis, baculo senectutis, lumine oculorum; hanc matrem tam miserabilem, tamque amare flentem

cum vidisset tenerrimus Dominus, non sane potuit quin intima commiseratione moveretur : *Misericordia motus super eam* ; adeo ut statim ac sponte, antequam rogaretur, ad eam accedere, eamque solari voluerit.

Dixit illi : Noli flere.

Alio modo id illi Christus dixisse censendus est, quam cæteri, qui eam comitantes consolabantur. Alii nimirum dixerint illi etiam, *noli flere* ; sed vulgari more, et humanis ut fieri solet, rationibus adductis hujusmodi : mortalem ipsius filium fuisse ; quod factum est, infectum fieri non posse ; nihil miseriæ prodesse lacrymas, quæ calamitatem augerent potius quam levarent. — Christus vero ita dixit illi *noli flere*, ut vel expresse, vel tacite spem fecerit, fore ut filius revivisceret ; sensusque verbi fuit : Desine, mater, flere, et incipe gaudere, quia jam filium tuum resuscitabo ; seu, ut Beda exponit : *Desiste quasi mortuum flere, quem mox resurgere vivum videbis.*

Et accessit, et tetigit loculum. Hi autem qui portabant steterunt.

Vix allocutus erat matrem, cum accederet ad defunctum, hoc veluti actu seu gestu sermonem complens, et indicans quid esset factururus. Jacebat mortuus in loculo, qui loculus, erat arca, non clausa, sed relecta, seu species lectuli, quo mortui efferri solebant. Hunc ergo lectulum tetigit manu Dominus, ut hoc indicio annuntiaret quod factururus esset, et portantibus gradum sistere significaret.

Portitores itaque substituerunt. Nec mirum eos signo voluntatis Jesu obtemperasse, doctori adeo celebri et miraculis claro, quem tanta discipulorum populique turba comitatum coram videbant. — Stantibus autem portitoribus, omnis multitudo substitit et aspexit : quem effectum Dominus tangendo loculum intenderat ; volebat enim quod patraturus erat miraculum attentis omnibus spectabile fieri.

Et ait : Adolescens, tibi dico, surge.

Tibi dico, id est, tibi præcipio, revivisce et surge. — 1º Alloquitur mortuum, quod divinam denotat auctoritatem : solius enim Dei Creatoris vocem mortui possunt audire; sic jussus est Ezechiel, ex persona Dei, mortuos et arida jam ossa alloqui : *Ossa arida, audite verbum Domini*. Ezech, XXXVII, 4.

2º Alloquitur, propria auctoritate præcipiens, ut verus Dominus vitæ et mortis : *Tibi dico, surge*. Non ita Sancti mortuos revocant ad vitam, sed tantum *in nomine Jesu Christi*. Petrus quidem mortuæ viduæ dixit : *Tabitha surge* (Act. IX, 40); sed non dixit, *tibi dico, surge* : quia non suo, sed Christi nomine loquebatur. Ipse vero Dominus, suo nomine loquens, ostendit se Deum esse, ac Filium Dei, cujus proprium est mortuos suscitare; prout paulo ante Jerosolymæ ipse dixerat : *Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei*. Joan. V, 28.

Et resedit, qui erat mortuus, et cœpit loqui.

En effectus verborum Christi. — Dum adstantes omnes intenti expectarent, an mortuus huic voci obediret, ecce eodem temporis puncto, quasi e somno excitatus adolescens aperit oculos, et e funebri pulvinari caput sublevat, mediumque corpus erigit, ita ut sederet in lectica qua ferebatur, omnibus conspicuus.

Et quo evidentius fieret eum vere vivere, motui vitali adjunxit loquelam, ita ut omnes, tam auribus quam oculis, testes resurrectionis essent. — Quæ verba locutus sit redivivus, Scriptura non refert; sed primum benefactorem suum Jesum, deinde charissimam matrem cum gaudio et gratitudine allocutum esse, existimari potest.

Et dedit illum matri suæ.

Data dextera jussit Jesus, ut reviviscens filius surgeret in pedes et de feretro descenderet; duxitque eum ad matrem, cujus commiseratione motus eum suscitaverat, cuique consolationem hanc promiserat dicendo : *Noli flere*.

Dedit illum matri : vere enim *donum* Jesu erat restitutio filii, qui non fuerat nisi per Jesum recuperabilis. Dedit, inquam, ut, quemadmodum prius, obediret, opemque et solamen matri præstaret; eumque reddidit, his aut similibus usus verbis : En filium tuum, o mater : accipe eum ac reduce domum, ut ejus tu societate fruaris, illeque tibi debita pietate obsequatur et serviat.

Quantum matri fuerit gaudium, quanta gratitudo, utpote facile intellectu, Evangelista non dicit. Profecto beata mater, accepto filio perfectam consolationem assecuta, antequam domum reverteretur, una cum adolescente redivivo, ineffabiles gratias Jesu egerit : universa populi turba spectante et obstupescente. Hanc postremam circumstantiam, qua miraculum declaratur, Evangelista addit, dicens :

Accepit autem omnes timor ; et magnificabant Deum...

Timor, id est, reverentia religiosa, mixta cum horrore quodam divinitatis, cujus præsentia in Christo manifestabatur, omnes invasit. Hebræorum enim idiomate, *timor* frequenter *sancta reverentia* est : unde Dei cultum et venerationem *timorem Domini* appellant. — Porro sanctus ille timor cum consolatione ac fiducia conjunctus erat, prout ex effectu patet : nam *magnificabant Deum*, id est, laudabant Deum, ob adventum Messiae, quem ex miraculo agnoscebant. Crediderunt enim, vel saltem suspicati sunt, Jesum esse promissum Messiam, ut ex sequentibus patet.

Dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis, et quia Dominus visitavit plebem suam.

Sensus est : Messias, Propheta ille magnus quem expectamus, venit, per quem Dominus visitavit populum suum, ut eum consoletur et misericorditer redimat. Eodem sensu Zacharias in cantico dixit : *Benedictus Dominus Deus Israel ; quia visitavit et fecit redemptionem plebis suæ... visitavit nos, oriens ex alto* (Luc. I, 68, 78). — Turbæ autem sic loquentes, respiciunt non ad hoc solum resuscitati adolescentis mira-

culum ; quanquam istud apud eos principem locum facile obtinuerit ; sed etiam ad cætera Domini opera et prodigia, quæ vel visu, vel fama intellexerant.

Porro clamor ille, seu ipsa res peracta, fama hujus miraculi, e labiis multitudinis longe lateque propagata est : *Et exiit hic sermo in universam Judæam de eo, et in omnem circa regionem.*

Explicatio secunda.

in peccatoribus resuscitatis ad gloriam

Christus Dominus tres mortuos suscitasse legitur, qui varios peccatores, spiritualiter per peccatum mortuos, figurant. 1° Suscitavit filiam duodennem archisynagogi *in domo*, figurando peccatorem, lapsum per fragilitatem in peccata quæ interna esse solent.

2° Suscitavit adolescentem filium viduæ Naim, *in porta civitatis* : figurando peccatorem, qui majore malitia sese tradit passionibus, a lapsu surgere minus curat, et in actus externos per verba et opera scandalosa progreditur.

3° Suscitavit Lazarum, jam *in monumento* inclusum : figurando peccatorem, peccandi consuetudine putrescentem, aut obduratum et obcæcatum,

Porro, resurrectionem primam operatus est seorsim et secreto, orando ; secundam, imperando ; tertiam, voce magna clamando : quæ omnia spirituales animarum resurrectionem adumbrant.

Quod autem ad hodiernum Evangelium spectat, defunctus filius viduæ a Christo resuscitatus, statum peccatoris, ejusque conversionem allegorice repræsentat. Allegoria porro spectari potest, sive ex parte viduæ, sive ex parte defuncti, sive ex parte Christi.

Mater vidua, est 1° Ecclesia, quæ dilectissimos filios suos, i. e. fideles Christianos, vita animæ per peccatum privatos luget, suisque lacrymis veniam eis et vitam gratiæ impetrat.

2° *Mater vidua*, est quælibet mater vel pater ; vel animarum rector, qui spiritualis pater ac mater vocatur : hic, cum

aliquem suorum cognoverit in peccatum incidisse, et jam deduci ad sepulcrum vitiorum, debet funus illud prosecui lacrymis et orationibus; sic enim fiet, ut Dominus eum consoletur, eique sicut Beatæ Monicæ, filium restituat.

Adolescens defunctus, est peccator, in miserrimo statu existens. 1° *Mortuus est* secundum animam, privatus spirituali vita, lumine, cibo, loquela, motu. — Erat modo *adolescens*, id est, destinatus ad vitam longam et prosperam; nunc jacens in loculo, id est, in carne et sensibus immersus, erigere se ad spiritualia non valens...

2° *Effertur* ex omnibus bonis, et spoliatur ornatu, vestitu, hæreditate spirituali; honore, gaudio fraterno, pace et jucunditate cordis. — Effertur autem a quatuor portatoribus, quatuor nempe passionibus vehementioribus, quæ luxuria, ambitio, cupiditas et iracundia seu odium esse solent.

3° *Effertur ad sepulcrum*, hoc est, ad miserrimum statum corruptionis et obcæcationis in hac vita,... et ad sedem mortis secundæ, seu ad infernum, in altera.

Christus, resuscitans mortuum, est resurrectio et via nostra, auctor omnis conversionis, quæ resurrectio spiritualis est. Ut autem conversionem operetur, 1° occurrit funeri, id est, ultro quærit miserum peccatorem, eumque gratia sua præveniando movet, ut recogitet corde...

2° Accedit ad mortuum, quum peccator gratiæ obediens incipit orare, Ecclesiam frequentare...

3° Tangit loculum et sistit portatores, quum peccatorem corporaliter affligendo, vel interne tangendo, vera compunctione penetrat, ejusque passiones compescit.

4° Mortuum vitæ restituit, quum peccatori absolutionem impertit.

5° Eum reddit matri suæ, quum eum restituit Ecclesiæ, familiæ suæ, omnibusque bonis spiritualibus, et spei hæreditatis æternæ...

Quod Christus facit, idem ministri Christi, suscitatores animarum, aliquo modo facere debent. Oportet enim eos, 1° *occurrere* funebri comitatu: id est, peccatorum vitæ mundanæ opponere exempla vitæ sanctæ, et documenta evange-

lica ; — item, quærere peccatores, tum labore, tum orationibus...

Oportet 2º *accedere*, hoc est, lucrari paulatim corda, per comitatem, mansuetudinem, humilitatem, perque instructiones, quæ sint ad captum eorum accommodatæ.

Oportet 3º *tangere manu* loculum, i. e. per beneficentiam, eleemosynas, vel etiam per prudentem rigorem atque castigationem, removere pericula, reprimere abusus.

Oportet 4º postquam sufficienter animæ dispositæ sunt, eas *alloqui magna vi et zelo*, quasi voce Dei, easque nomine Dei revocare ad vitam vere christianam : jubendo ut surgant, atque motum, loquelam et gressum recipiant....

Oportet 5º resuscitados ad vitam *reddere matri suæ*, id est, Ecclesiæ ejusque sacramentis, piisque sodalitatibus, ut eorum perseverantiæ prospiciatur...

Præter generales allegorias hactenus expositas, Evangelicus textus particularia suggerit documenta, quæ sequuntur.

Ibant cum Jesu discipuli ejus et turba copiosa.

En influxus exempli majorum ad bonam disciplinam minorum. Docet Evangelista, secutos esse Christum prius discipulos, ac postea (eorum videlicet exemplo tractam) turbam plebis copiosam : ut intelligamus, superiores propius sequi debere Christum, suoque exemplo cæteros ad Christi sequelam trahere : *Imitatores mei estote, sicut et ego Christi.* I Cor. IV, 16.

*Ecce defunctus efferebatur, filius unicus
matris suæ*

En mors præmatura, inexpectata ; en fragilitas vitæ et opum humanarum (1). Omnia enim hic longiorem vitam merito videbantur postulare : filii ætas, parata ipsi hæreditas, matris solitudo, cujus ipse solatium esse debebat. Defunctus est tamen adolescens : ut intelligamus, omni tempore

(1) *Adjumenta*, Argum. 17, 19.

et statu mortem esse exspectandam. *Estote parati, quia quæ hora non putatis, Filius hominis veniet.* Matth. XXIV, 44.

Et hæc vidua erat.

Eo magis Dominus motus est erga matrem defuncti, quod hæc erat vidua : ut viduarum misericordiam et curam sibi singulariter charam esse doceret. Quod cæteroquin pietatis genus sæpe Scriptura commendat, et ipsi Deo velut proprium esse ostendit : *Dominus custodit advenas, pupillum et viduam suscipiet* (Ps. XLV). — *Exsultate in conspectu ejus... patris orphanorum et judicis viduarum.* Ps. LXVII.

Et turba multa civitatis cum ea.

En exsequiarum solemnitas et religiosa mortuorum sepultura, quæ Deo gratissima est, et plurimum quoque in Scriptura laudatur. *Quando orabas cum lacrymis*, ait Raphael angelus ad Tobiam, *et sepeliēbus mortuos, et derelinquebas prandium tuum, et Mortuos abscondebas per diem in domo tua, et nocte sepeliēbas eos : ego obtuli orationem tuam Domino* (Tob. XII, 12). — Nicodemi et Josephi ab Arimathia circa corpus Christi sepeliendum pietas et religio, in Evangelio diligenter et summa laude commemorantur. Imo Christus ipse Magdalenam laudat, quod unctionem sepultoriam etiam nescia, instinctu tamen Spiritus sancti, sibi contulerit : *Mittens hæc*, inquit, *unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium, in toto mundo, dicetur et quod hæc fecit, in memoriam ejus* (Matth. XXVI, 12) ; scilicet in memoriam gloriosam, seu in gloriam ejus (i).

Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit : Noli flere.

1° En exemplum misericordiæ, egenis et afflictis personis exhibendæ. Dominus enim viduæ matris lacrymis, jactura, afflictione movetur, eique condolet ; quare aspiciens eam oculis commiserationis, benigne solatur, dicens : *Noli flere.* — Et

(1) *Adjum.* Argumento 40.

quidem, omnium preces antevergens, matri nihil tale expectanti, ultro beneficium confert, sola eum movente misericordia Cordis sui : tanta est ejus ad sublevandas hominum misérias promptitudo. — Ut nos discamus, non modo nemini lacrymarum causam afferre ; sed etiam ab afflictis oculos non avertere, eorumque, etsi non expresse rogantium, lacrymas misericorditer abstergere. *Beatus qui intelligit super egenum et pauperem* (Ps. XL) : qui *intelligit*, id est, qui respicit, cognoscit studiose, et misericorditer lugentium dolores ; non secus ac pius medicus afflictorum vulnera considerat, ut medeatur.

2º Dicendo : *Noli flere* ob mortem filii, Dominus nequaquam damnat fletum moderatum de defunctis cognatis et amicis. Nam, quamvis etiam speremus eis bene esse post hanc vitam ; tamen ob supremæ separationis acerbiteriam, ineluctabili naturæ sensu rectissime commovemur. Imo ipsè Filius Dei ad sepulcrum Lazari, amici sui flevit : *Et lacrymatus est Jesus. Dixerunt ergo Judæi : Ecce quomodo amabat eum* (Joan. XI, 35, 36). — Insinuat autem Dominus, non esse dolendum nimis, cum ipse adsit, ipse Deus totius consolationis. Quod expresse Apostolus dixit : *Nolumus vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini sicut et cæteri, qui spem non habent. Si enim credimus quod Jesus mortuus est et resurrexit, ita et Deus eos qui dormierunt, per Jesum adducet cum eo.* I Thess. IV, 12, 13.

*Tetigit loculum : hi autem qui portabant
steterunt.*

En tribulationum hujus vitæ beneficium et utilitas. Christus accedens et loculum tangens defuncti, effecit ut qui eum ad sepulcrum portabant, starent, et misericordiæ ejus effectum expectarent. Eodem modo Deus ad peccatores accedens, et defunctæ animæ loculum, qui corpus est et corporalia bona, sua visitatione tangens atque affligens ; facit, ut passiones inordinatæ, quibus anima ad sepulcrum inferni ferebatur, repressæ, veluti consistant ; et animus colligere se, ac Dei vocem audire possit...

Adolescens, tibi dico, surge.

1° En vox gratiæ, uniuscujusque animæ insonans, et alacriter sequenda. — Quibus dicitur *surge*, seu quinam excitantur a Domino? — Ad surgendum excitantur quicumque jacent: sive jaceant in putredine peccati, sive in ignavia tepiditatis, sive in lectulo sensualitatis.... *Surge qui dormis, et exsurge a mortuis; et illuminabit te Christus.* Eph. V, 14.

2° Dominus non dicit simpliciter, *vive*, sed *surge*: ut intelligamus, Deum quidem gratiam largiri, nobis autem incumbere, ut gratiæ cooperemur atque surgamus. Gratia enim, utpote adjutorium, *nobiscum* quidem omnia potest; sed sine nobis efficiet nihil.

Et resedit qui erat mortuus, et cœpit loqui; et dedit illum matri suæ.

1° En veræ conversionis effectus: homo relinquit cubile peccati; loquitur, ad precandum Deum, ad confitenda peccata; redditur paci, felicitati, omnibusque bonis filiorum Dei; et vitæ suæ novæ exemplo Ecclesiam lætificat, proximos ædificat, semetipsum honorat, et Dei misericordiam glorificat....

2° Mortuus ille verbo Jesu reviviscens, imaginem quoque refert resurrectionis nostræ futuræ in novissimo die; sed imperfectam valde. Hic enim mortuus resurgit ad vitam miseram ac mortalem... tunc autem justi resurgent ad vitam gloriosam ac immortalem. *Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. Ubi est, mors, victoria tua? ubi est stimulus tuus?...* I Cor. XV, 53 seq.

DOMINICA DECIMA SEXTA POST PENTECOSTEN.

LUC. XIV, 1-11. Cum intraret Jesus in domum cujusdam principis Pharisæorum sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam hydropticus erat ante illum. Et respondens Jesus dixit ad legisperitos et Pharisæos, dicens: Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos dixit: Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati? Et non poterant ad hæc respondere illi. Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos: Quum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab illo, et veniens is, qui te et illum vocavit, dicat tibi: Da huic locum; et tunc incipias cum rubore novissimum locum tenere. Sed quum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco: ut, quum venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur.

Explicatio prima.

- I. *Sanatio hominis hydropici die sabbati.*
 - II. *Parabola convivæ primum locum eligentis.*
-

*Quum intraret Jesus in domum cujusdam
principis Phariseorum, sabbato
manducare panem...*

Circa finem Novembris anni tertii prædicationis Domini, quum iter faciens, ut videtur, per Judæam, venisset in quoddam oppidum, cujus nomen Evangelium non commemorat; invitatus est a *principe*, seu viro primario sectæ *Phariseorum*, ut die sabbato *manducaret panem*, id est, ut pranderet cum aliis invitatis ad mensam ejus: *panis* enim nomine, Hebræi omnem cibum victumque intelligebant.

Dicit Evangelista, id contigisse *sabbato*: -1) quia Judæis usitatum erat in sabbatis ac festis convivium celebrare, propter lætitiā ac celebritatem diei; -2) ut intelligamus quod sequitur, cur nempe Pharisei Dominum observarent, eosque Dominus de sabbato interrogaverit.

Quum intraret, græce, *postquam intrasset* Jesus in illam domum: videtur enim, rem quam Evangelista narraturus est, non statim in ipso ingressu, sed paulo post contigisse.

Diximus supra, Christum fuisse invitatum, licet id sacer textus non exprimat; quia ad Phariseos, homines sibi tam infensos, nisi fuisset invitatus, non tam familiariter accessisset. — Invitatio porro ex parte Pharisei, specietenus quidem honoris causa facta fuisse videtur; reipsa autem intentione maligna, ut quidquam in Domini dictis factisque deprehenderet, quod ei crimini vertere posset.

Cur autem, quamvis invitatus, Pharisei domum adire Dominus voluit? — 1) Ut humanitate et charitate erga inimicos

uteretur. Licet enim non ignoraret, Pharissæos sibi inimicos esse adeo, ut jam sibi mortem meditentur, eosque sub amicitiae specie occasiones quærere ipsum calumniandi; tamen invitationem eorum sibi gratam esse benigne ostendit, et eorum societatem adire non dedignatus est. — 2) Quia *venerat quærere et saluum facere quod perierat* (Luc. XIX, 10), ideoque omni opportunitate ad peccatores lucrandos utebatur. — 3) Quia sciebat quinam in eo convivio futuri essent, et quam occasionem faciendi miraculi ante Pharissæorum oculos, ipso illo die sabbati, esset habiturus. Noluit enim opportunas circumstantias negligere ut eis prodesset, utque verbis factisque ostenderet, tum quid sabbato facere liceat, tum quid invitatos et invitantes ad convivium agere deceat.

Et ipsi observabant eum.

Scilicet ipse hospes et alii qui aderant, legisperiti ac Pharissæi, simul invitati, intentis oculis observabant Dominum, non ut venerarentur, aut ejus exemplo ac verbis instruerentur; sed ut eum accusandi materiam invenirent: nimirum videre volebant, an eo die, qui erat sabbatum, quidquam facturum esset a sanctificatione sabbati alienum; nominatim autem, an sanaturus esset hydropicum præsentem, quod nefas et præter legem esse ducebant.

Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

Hydrops, latine *aqua intercus*, morbi genus est, quo aqua inter cutem colligitur, venter turgescit, sitis accenditur; quanto magis autem infirmus bibit, tanto ardentius sitit, intumescit et opprimitur. — Jam vero infirmus quidam hujusmodi hydrope laborans, *homo quidam hydropicus, erat ante illum*: id est, stabat ante Jesum, antequam accubitus esset mensæ. Homo ille, verisimile est, vel domesticus fuit illius principis qui Dominum invitaverat, vel ipsius familiæ notus.

Dubium autem est, an submissus fuerit a Pharissæis, ut maligne suggererent Jesu occasionem faciendi quod carpere possent. Id quidem multi interpretes existimant; ex sententia tamen Cyrilli et Euthymii, homo ille sponte se obtulit con-

spectui Jesu, non audens quidem sanationem petere die sabbati, ne offenderet præsentes Phariseos; sperans tamen fore, ut Jesus conspectu mali sui miseratione moveretur. — Quomodocumque autem adductus fuerit, ut oculis Domini sese offerret, ex sua parte sane propter semetipsum, et ad recipiendam sanitatem veniebat.

Stabat itaque homo miserabilis coram Domino, sola præsencia sua satis significans, quid ab ipsius potentia ac bonitate requireret.

*Et respondens Jesus, dixit ad legisperitos et
Phariseos, dicens : Si licet sabbato
curare?*

Respondens, id est, loqui exorsus, qui hebraismus in Evangelio frequens est; vel, si vera responsio intelligatur, dicendum est, respondere Dominum, non loquentibus Phariseis, sed cogitantibus illicitum esse hunc hydropicum die sabbato curare. — Respondet autem et loquitur perfecta libertate, nulloque respectu personarum vel circumstantiarum impeditus; sed solo respectu gloriæ Patris sui motus adductus.

Cum ergo adversarii quæ cogitabant, dicere non auderent, eos Dominus interrogat: *Si licet*, hoc est, num licet *sabbato curare*? Quærit nimirum, an hominis sanatio, inter opera quibus sabbatum violatur, censi debeat: non quod ignoret; sed -1) ut illorum errores corrigat; -2) ut ad restituendum sanitati hydropicum, viam sibi paret; -3) demum, ut hac præoccupatione excludat calumniam, qua invidi observatores miraculum illud tanquam peccatum traduxissent, si ipsis doctoribus ac legisperitis præsentibus et neglectis, hydropicum reipsa sanasset.

At illi tacuerunt.

Quid enim respondere poterant in contrarium? Nam curare infirmum die sabbati lex nequaquam prohibebat; et charitas id facere omnino suadebat. Nihilominus ipsi rem ut illicitam habebant, ideoque respondere debuissent id sabbato non

licere. At vero, sententiam illam suam proferre non sunt ausi, ne a Jesu, quod sæpius jam contigerat, iterum confunderentur : atque ideo tacuerunt.

Ipsa vero apprehensum sanavit eum, ac dimisit.

Apprehensum, id est, apprehendens, attingens manu hydropticum, Dominus *sanavit*. Scilicet, tangendo, atque contactu divinæ manus suæ hydropem sustulit : subito arefacta aquæ copia, qua infirmus turgebat, ac proinde corporis tumore, in conspectu omnium, subsidente.

Silentium illorum pro se accipiens, ut quod faveret parti affirmanti ; facit quod suum est Salvator, et confert hydroptico sanitatem, ut qui libenter miseris mederetur.

Quum autem potuisset solo verbo hominem sanare, de industria usus est attactu manus : ad ostendendum, se non solum ut Deum, sed etiam ut hominem vim habere curandi, et humanitatem suam divinitatis esse instrumentum.

Hydropicum sanatum *dimisit*, -1) partim ut ejus incessus perfectæ sanitatis testimonium esset : -2) partim ut demonstraret ipse Christus, quam gratuito beneficia concederet, cum statim hominem, sine ulla ne gratitudinis quidem aut laudis retributione, a se removeret ; -3) partim etiâ, ne homine sanato apud se detento ad ostentationem uti videretur ; et ne adversarios, quibus alia mox documenta proponere statuerat, nimio pudore obtunderet.

*Et respondens ad illos, dixit : Cujus vestrum
asinus aut bos in puteum cadet, et
non continuo extrahet illum
die sabbati ?*

Ne temere sanasse hominem videretur die sabbati, solo fretus silentio aut conniventia ipsorum, cum aliunde legisperitorum sententiam posset cognoscere ; demonstrat quam licite ac bene fecerit, allato exemplo ex consuetudine, ab ipsis adversariis recepta. Etenim Legis doctores, quod vulgo fiebat minime illicitum reputabant, ut jumentum die sabbati e puteo seu cisterna liberaretur. Quod neque Christus con-

demnat, quia opus illud necessitatis est; sed inde contra ipsos desumit argumentum *ad hominem*, quod probat *a minori ad majus*; simulque indirecte adversariorum avaritiam, seu cupiditatem notat, quasi diceret: Nonne homo dignior est adjutorio quam jumentum? Si ergo jumentum die sabbati, vobis fatentibus, liberare licet; quanto magis homo, *cujus commodo vivit animal irrationale*, si in puteum inciderit, aut, quod idem est, si suffocetur ab aquis intercutibus, sine mora liberandus est, etiam die sabbati? quandoquidem homo longe melior sit pecore, et opus charitatis melius opere cupiditatis.

Et non poterant ad hæc respondere illi.

Respondere non poterant, utpote ex propriis traditionibus et manifesta veritate convicti. Quamvis autem evidentiæ coacti obmutescerent, non tamen approbarunt rem a Jesu gestam; quin potius, occasionem postea nacti, inter suos, et apud populum palam acclamarunt: *Non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit* (Joan. IX, 16). — Hoc etsi non ignorabat Salvator, non tamen propterea omisit hominem hunc restituere sanitati: exemplo suo docens, non esse omittenda opera bona, propter perversorum sive calumniam sive scandalum.

Dicebat autem et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent...

Priusquam mensæ accumberetur sanaverat hydropicum, et Pharisæos ac legisperitos docuerat, sabbatum officiis charitatis nequaquam violari; postquam jam accubitum esset, sanare voluit morbum ambitionis, qua plerique convivarum turgebant: ideoque *dicebat ad invitatos parabolam*.

Vocat Evangelista *parabolam*, doctrinam gravem, quam traditurus est Dominus de cavenda omni ambitione, petitam ex similitudine ambitus prioris loci in convivio. Doctrina Domini generalis est: nam ex eo quod ostendit, quam dedeceat ambitio primi consessus in mensa, tacite

a simili vel a pari demonstrat, quam eadem ambitio in re qualibet sit fugienda.

Ducit autem, pro more suo, documentum ex obviis circumstantiis et a ritu convivali. *Intendens quomodo primos accubitus eligerent* : id est, considerans, animadvertens quod Pharisei instinctu superbiæ ac ambitionis, prima seu honoratiora accumbendi loca eligere sibi quisque studuissent. — Non enim deprompsit Jesus parabolam tum, cum convivæ ad mensam accederent, et actu inter se de primatu et honoris gradu concertarent; sed posteaquam jam assessum esset mensæ, data opportunitate, inter convivandum. — Parabolam autem sic exorsus est :

*Quum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas
in primo loco, ne forte honoratior te sit invi-
tatus ab illo... et tunc incipias cum
rubore novissimum locum tenere.*

Nuptias, id est convivium nuptiale, exempli loco proponit, quo præsentis convivas, quasi de alio convivio loqueretur, minus offenderet; suaviterque induceret, ut ipsimet sponte doctrinam ejus ad præsens convivium extenderent, adeoque sibi accommodarent. — Itaque, cum invitatus fueris, inquit, ad nuptiale convivium, ne assumes injussus, quantumvis tibi dignus esse videaris, *primum locum* : id est, ne te ingeras in *locum honorabiliorem*, sive primus ille sit, sive medius.

Ratio additur : *Ne forte honoratior te sit invitatus ab illo*, qui te invitavit; hoc est, ne adsit conviva te dignior, vel saltem hospiti charior. Id in magno convivio existimare debes : non enim nosti invitatos omnes; multoque minus nosti, quo in pretio hospes habeat singulos. Itaque si conviva honoratior revera adfuerit, dicetur tibi ab hospite : *Da huic locum.*

Et tunc incipies cum rubore novissimum locum tenere. Ad novissimum locum devenies, et quidem cum rubore : nam quum removeberis e loco primo, conviva secundus et tertius, cæterique sequentes, suum locum tibi, præsertim

ambitioso, cedere nolent; ideoque a primo loco in ultimum cum rubore descendendum erit.

Sed quum vocatus fueris, vade, recumbe in novissimo loco: ut, quum venerit qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus.

Contrario prorsus modo te geras: locum quam potes humillimum eligas, quantum in te est, etiamsi tibi videaris altiore loco dignus; quia sic fiet ut magis honoreris.

Ratio quæ subjungitur, nempe honor ex modestia obventurus, non datur ut finis quem spectare quis debeat; sed ut eventus, qui ut plurimum accadat. Quod ergo dicit: *Ut quum venerit...* significat: ex quo fiet ut, quum, ex honestate et consuetudine, ad te venerit *qui te invitavit, dicat tibi*, si id merearis: *Amice, ascende superius*, ad locum nempe honoratiorem.

Congruunt hæc, ut patet, cum receptis moribus: solent enim heri, quasi domini in domo sua, ubi ordinatum convivium instituunt, cuique invitato locum assignare in mensa congruum, habita dignitatis vel ætatis cujusque ratione.

Quod additur: *Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus*, intellige: erit tibi gloria vera, ut quæ ab aliis tibi dabitur, quin a temetipso ambiatur.

*Quia omnis qui se exaltat humiliabitur,
et qui se humiliat exaltabitur.*

Hæc est postparabola, sive conclusio parabolæ, ejus mentem, scopum et fructum explicans. Sententia autem enuntiata, est magna illa lex compensationis, quam Deus erga homines sequitur et sæpius in Scriptura proponit: *Gloriam præcedit humilitas* (Prov. XV, 33). — *Contritionem præcedit superbia* (Prov. XVI, 18). — *Superbum sequitur humilitas, et humilem spiritu suscipiet gloria*. Prov. XXIX, 23 (1).

(1) Cfr. supra *Domin.* 10 *Pentec.* pag. 198 et 201.

Sic Dominus re ipsa declarat, quamobrem ad convivium venerit : non ut pascatur, sed potius ut doctrina sua pascat ipsos convivas.

Explicatio secunda.

Quum intraret Jesus in domum cujusdam principis Phariseorum.

1° En exemplum benignæ sanctæque cum peccatoribus conversationis. Dominus cum hominibus malevolis, superbis, ipsiusque actiones maligne observantibus, humaniter quidem, sed liberrime agit : ut doceat peccatorum consortium hominibus piis, præsertim doctioribus et sacerdotibus, minime abhorrendum esse ; sed aliquando studiose amplectendum, ut illi nostra opera, doctrina ex exemplo meliores fiant ; dummodo tale consortium -1) peccatoribus vere sit utile, et -2) nobis ipsis innoxium. Etenim sumus *sal* terræ : quod quidem tangere debet carnem saliendam, sed ita ut ipsum sal non infatuetur.

2° Alterum hic nobis documentum datur : nimirum necessariam esse virtutem firmam, et scientiam solidam, ut quis tuto et fructuose cum magnatibus, præsertim pravis, commercium habere possit. Solus Jesus et viri Jesu spiritu animati, in domum principum, præsertim Phariseorum, opportune intrare possunt.

3° Insinuatur quoque necessitas fugiendi consortia prava (1) : excepto enim unico casu, quum adest certa zeli et charitatis ratio, sicut in exemplo Evangelii, malignorum semper commercium fugiendum est, puta conventus cum ipsis, colloquia, etc.—Nec sufficit ratio consuetudinis, urbanitatis, multo minus recreationis ; quia *qui amat periculum, in illo peribit* (Eccli. III, 27). — *Corrumpunt mores bonos colloquia mala* (I Cor. XV, 33). — *Scripsi vobis non commisceri : si is qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis ser-*

(1) *Adjumenta*, Argum. 14.

viens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum ejusmodi nec cibum sumere. I Cor. V, 11.

Et ipsi observabant eum.

1° En malevolentia charitati opposita. Pharisei enim Christum ad mensam invitatum, qui recreationis benevolæ, non malevolæ observationis locus erat, detrahendi et accusandi studio observant quid agat, quid dicat, quomodo se gerat. Est hoc totum superbiæ, invidiæ, malevolentiae proprium, curiosos esse aliorum inspectores et censores, omnia in pessimam partem interpretari; magnaue libidine, non tantum subditos et inferiores, sed etiam ipsos æquales reprehendere, imo superiores summa temeritate et irreverentia judicare et carpere...

2° Observatio quædam laudabilis datur et adhibenda, ea nimirum, qua -1) superiores invigilent subditorum moribus, ad eos opportune et cum charitate emendandos; -2) ea qua unusquisque sibimet attendat, et se ipsum per *examen conscientiae quotidianum* (1) judicet.

3° Quod si acciderit ut ab aliis sinistre observemur aut judicemur, id secundum Domini exemplum, prudenter erit dissimulandum et humiliter patiendum.

Homo quidam hydropicus erat ante illum.

1° Hydropsis morbus symbolum exhibet cujuslibet pravae passionis, quæ cor hominis invasit et suo sub imperio tenet; imprimis vero, tum avaritiam adumbrat, tum ambitionem. Nam utrumque vitium producit -1) sitim inextinguibilem; -2) tumorem, qui germen mortis contineat.

-1) Libido sitis est; vindicta, sensualitas sitis est;... præsertim vero honorum ambitio et divitiarum cupiditas, sitis sunt, quæ expleri non possit: imo, quo plura acquirit avarus, eo plura desiderat; est *terra, quæ non satiatur aqua; et ignis, qui nunquam dicit: Sufficit* (Prov. XXX, 16). — Libidines sunt filia humani cordis, *dicentes: Affer, affer* (Ibid.). — 2) Qui sitim hanc explere tentat, præterquam quod frustra laboret;

(1) Cf. *Compendium perfectionis sacerdotalis*, cap. 8, punct. II, 5°.

intumescit et gravatur. Opulentus enim et ambitiosus inflari solent superbia; voluptuosus, bibens iniquitatem sicut aquam, eadem iniquitate sicut onere corruptionis gravatur, trahiturque ad sepulcrum inferni, imo frequenter jam ad mortem corporalem.

2º Morbosa cordis humani sitis non sanatur nisi a Christo; a quo certissime sanabitur, dummodo ægrotus divino medico se sistat, ejusque manu se tangi permittat: id est, dummodo humiliter peccata confiteatur, sacramenta recipiat, et remedia præscripta, eleemosynam, jejunia, etc. adhibeat. Tunc per humilitatem a tumore superbiæ liberabitur; et sitim malignam restingui sentiet, quia recipiet aquam vivam a Domino Jesu, dicente: *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum; sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Joan. IV, 13.

*Et respondens Jesus dixit ad legisperitos et
Pharisæos.*

Christus non verbis ullis, sed cogitationibus malevolorum hominum respondit. Cum enim cogitarent, illum, si sabbato quempiam curaret, eo ipso sabbati violatorem esse; Dominus hanc eorum vanam et malevolam cogitationem, ut Deus, videns, ei occurrit et respondet. — Hinc docemur, quomodo hominum cogitationes omnes Deo sint perviæ et manifestæ; quantaque esse debeat, non oris tantum et operis, sed et mentis cordisque nostri custodia, ne quid in eo Dei oculos offendant. *Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ob oculis meis* (Isai. I, 16). — *Nihil est opertum quod non revelabitur, et occultum quod non sciatur.* Matth. X, 26.

Si licet sabbato curare?

1º Christus hoc loco docere voluit, quomodo recte, in spiritu et veritate, sabbatum, juxta mentem Dei legislatoris, sanctificandum esset: ut et nos doceamur, quænam a nobis instituenda sit diei Dominicæ pia et religiosa celebratio.

2° Duo ad sanctificationem Dominicæ requiruntur : -1) ut absterneatur ab operibus prohibitis, et -2) ut animus impendatur divino cultui et operibus piis.—Opera pietatis et charitatis commendat Dominus, dum sabbato sanat ægros, et docet auditores... — Opera prohibita sunt, tum servilia, tum peccaminosa (1).

At illi tacuerunt.

1° Non reverentiæ causa tacuerunt Christi adversarii ; sed -1) quia nihil quod contradicerent habebant ; et -2) quia veritati et verbis Domini assentiri volebant. Quod exemplum est malæ fidei, et animi perperam dispositi : qui enim recte dispositus est, et sincere veritatem quærit, eam, ubicumque affluentem videat, amplectitur. Quapropter, si moneatur de peccatis, peccata agnoscit et expiat ; si vincatur de errore, errorem confitetur et corrigit... — Non ita animi maligni et Pharisaici, qui veritatem satis affluentem impugnant, et obscurare conantur, quia eam odio habent. *Oculos suos clausurunt, ne quando videant oculis, et auribus audiant, et corde intelligant, et convertantur, et sanem eos* (Matth. XIII, 15). At vero quid proderit miseris clausisse oculos?...

2° *Tacuerunt* : hinc patet, omne silentium non esse bonum ; quia *tempus tacendi et tempus loquendi* (Eccl. III, 7). — *Væ mihi, quia tacui*. Isai. VI, 5.

Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet....

1° Non reprobatur Dominus opera necessitatis, quæ aliquando diebus sacris facienda occurrunt ; sed vult, ut opera meliora et pretiosiora, pietatis nempe et charitatis, non omittantur : videlicet, auditio Missæ, frequentatio sacramentorum, concio, pia lectio, eruditio pauperum in scholis dominicalibus, etc.

2° Quod objicit Pharisæis, dicens : Quid ? jumentum ex puteo liberatis, et hominem in hydropisi immersum, relinquendum asseritis ? id ad multos pertinet. Quam multi enim animalia sua curant diligenter, negligunt autem suos liberos, domesticos, suam animam !... Bovem e puteo extrahunt ; et

(1) Cfr. *Adjumenta*, Argum 35.

ipsi manent immersi in luto peccati, ignorantiae... *Eripe me de luto, ut non infigar; libera me ab iis qui oderunt me, et de profundis aquarum; non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum.*
Ps. LXVIII.

3° Quod si agricola servare studet vile jumentum, etiam alienum, quod videret in foveam lapsum; quid animarum pastor, cum videat animas Christi sanguine redemptas, jacere in interitu?....

Intendens quomodo primos accubitus eligerent.

1° En ambitio, en amor sui (egoismus) hujus sæculi. — Sicut Christus in hoc cœnaculo, ita Deus de cœlo prospiciens, videt in hoc mundo homines passim quemque sibi primum locum captare...

2° Mundus enim iste transitorius convivium est, ubi mundani inter se de prioribus locis decertant. Si quis autem multo conatu, alios repellendo, sibi locum optatum occupaverit: mox inde dimovetur. Venit enim Dominus, qui humiliorem locum illi assignat, sæpe quidem in decursu vitæ, et semper in morte, quando deponit eum in sepulcro, imo fortassis in inferno...

3° Illi e contra qui Christi sunt, et serio divinum Magistrum sequuntur, in hoc mundo cedunt aliis, eliguntque aliis subesse in obedientiâ et humilitate. Similiter autem venit mox Dominus, ut exaltet eos, vel in hac vita, vel certe in futura...

Non discumbas in primo loco.

1° Ille discumbit in primo loco, qui cogitatione se aliis præfert, verbo sese extollit, conatu et studiis aliquod officium seu munus præclarius prosequitur;... qui optimum locum in æstimatione, imo in corde hominum occupare sategit;... qui in omnibus id quod melius est, sibi appetit, deteriores partes aliis relinquendo.—Hujusmodi homo superbus est, cæcus, et suimet ignarus: nescit enim se esse pulverem, cinerem, peccatorem; ideoque imitatur superbie princi-

pem, qui dicebat in corde suo : *In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis ; ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Verumtamen ad infernum detraheris, in profundum laci.* Isai. XIV, 13.

2° Cur primum locum eligere prohibeor ? -1) Quia mihi non debetur ; -2) quia esset mihi causa tumultus et miserationum ; -2) quia principium fieret humiliationis et ruinæ...

Recumbe in novissimo loco.

1° Ubi libera datur electio, sumendus est novissimus locus, potiores semper partes aliis deferendo. *Subjecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum.* I Pet. II, 13.

2° Cur novissimus locus mihi præferendus ? -1) Quia mihi pauperculo, nihilo, imo peccatori locus infimus congruit. -2) Quia Christus ipse hunc elegit. -3) Quia est locus pacis et veræ libertatis, principium quoque omnis gratiæ et gloriæ. Humilitas enim est profunda vallis, tranquilla, irrigua, etc. Quare merito Kempensis sic ait : *Fili nunc docebo te viam pacis et veræ libertatis : elige semper minus quam plus habere ; quære semper inferiorem locum et omnibus subesse.* Imit. L. 3, c. 23.

Da huic locum.

1° Deus est supremus ordinis Dominus, qui unicuique creaturæ locum destinavit : quapropter non ipsimet homines eligere, sed potius a Deo locum accipere debent, i. e. statum vitæ, fortunæ conditionem, etc. ; in omnibus divinam voluntatem quærendo, et providentiam sequendo.

2° Quoniam autem ab hominibus ordo non servatur, et sedes perperam usurpantur, idcirco loci mutatio aliquando fiet, nempe in die iudicii. Tunc dicetur superbis, magnatibus, divitibus : *Da huic locum*, huic nempe pauperi, humili Lazaro. Mortuus enim Lazarus portatus est ab angelis in sinum Abrahæ ; mortuus autem dives epulo sepultus est in inferno (Luc. XVI, 22). — *Statuet oves quidem a dextris suis, hædos autem a sinistris.* Matth. XXV, 33.

3° *Da huic locum* : i. e. descende inferius : infra gentiles, infra Judæos, etc. qui minus abusi sunt gratia Dei...

Amice, ascende superius.

1° Dignatur Dominus compellare humilem nomine *amici* : quia *humilibus dat gratiam*.

2° *Ascende superius*, nimirum in virtutem, et gratiam, et sapientiam semper altiore. Qui enim eligunt abjecti esse in domo Dei sui, ascensiones in corde suo disponent, *ibuntque de virtute in virtutem*. Ps. LXXXIII.

3° *Ascende superius*, i. e. ascende in gloriam cœlestem, exaltare super omnem gloriam et pulchritudinem terrenam. Deus enim, humilium celsitudo, suscitabit *a terra inopem et de stercore eriget pauperem : ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui* (Ps. CXII). — *Qui vicerit* (superbiam) *dabo ei sedere mecum in throno meo : sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ejus*. Apoc. III, 21.

Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur (1).

En loci mutatio, qua ordo per superbiam turbatus, ab ipso Deo restituetur. Videat igitur unusquisque, quo in loco esse cupiat : et utrum humiliari velit a Deo, an exaltari in æternum...

(1) *Supra Domin. 10 post Pentec. pag. 202.*

DOMINICA DECIMA SEPTIMA POST PENTECOSTEN.

Matth. XXII, 35-46. Accesserunt ad Jesum Pharisæi : et interrogavit eum unus ex eis, legis doctor, tentans eum : Magister, quod est mandatum magnum in lege? Ait illi Jesus : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua, et in tota mente tua. Hoc est maximum et primum mandatum. Secundum autem simile est huic : Diliges proximum tuum sicut te ipsum. In his duobus mandatis universa lex pendet, et prophetæ. Congregatis autem Pharisæis, interrogavit eos Jesus, dicens : Quid vobis videtur de Christo? cujus

Marc. XII 28-37. Et accessit unus de Scribis, qui audierat illos (Sadducæos) conquirentes, et videns quoniam bene illis responderit, interrogavit eum, quod esset primum omnium mandatum. Jesus autem respondit ei : Quia primum omnium mandatum est : Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est. Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum. Secundum autem simile est illi : Diliges proximum tuum tanquam te ipsum. Majus horum aliud mandatum non est; et ait illi Scriba : Bene, Magister, in veritate dixisti, quia unus est Deus, et non est alius præter eum; et ut diligatur ex toto corde, et ex toto intellectu, et ex tota anima, et ex tota fortitudine; et diligere proximum tanquam seipsum, majus est omni-

filius est? Dicunt ei : David. Ait illis : Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum, dicens : Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est? Et nemo poterat ei respondere verbum : neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

Explicatio prima.

- I. *Quodnam sit maximum mandatum.*
- II. *Quomodo Christus sit filius et Dominus Davidis.*

Accesserunt ad Jesum Pharisei.

Paucis ante passionem suam diebus, cum doceret in templo Dominus, variis quæstionibus legis Doctorum, sive dogmaticis, sive moralibus, sive etiam politicis tentatus est. Cum enim Judæorum principes eum interficere jam statuis-
sent, ut sine populi tumultu id efficerent, quærebant prius Christum tanquam doctorem pravum populo traducere et odiosum reddere. Quare accedentes modo Herodiani, modo Sadducæi, modo Pharisei, insidiosas afferunt quæstiones, quibus Dominus respondet sicut incarnatam Sapientiam decere intelligimus.

bus holocaustis, et sacrificiis. Jesus autem videns quod sapienter respondisset, dixit illi : Non es longe a regno Dei. Et nemo jam audebat eum interrogare. Et respondens Jesus dicebat, docens in templo : Quomodo dicunt Scribæ, Christum filium esse David? Ipse enim David dicit in Spiritu sancto : Dixit Dominus Domino meo : Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Ipse ergo David dicit eum Dominum, et unde est filius ejus? Et multa turba eum libenter audivit.

Cum autem *silentium imposuisset Sadducæis, Pharisei convenerunt in unum*, ut ipsi vicissim, prout confidebant, Christo silentium imponerent; utque ignorantiam Scripturarum, quam Dominus Sadducæis objecerat (Matth. XXII, 29), in ipsummet retorquerent. At superbi et maligni homines suis laqueis capiuntur.

*Et interrogavit eum unus ex eis, legis doctor,
tentans eum.*

Doctor iste, seu Scriba, doctrina conspicuus videtur fuisse, et a cæteris deputatus ut quæstionem difficillimam proponeret, qua tentaret quantum Jesus esset peritus Legis et Scripturæ; simulque occasionem eum calumniandi provocaret. Ipse tamen vir deputatus, animo minus maligno fuisse videtur. Nam audiens, ut refert Marcus, Jesum respondere, maximum mandatum esse dilectionis Dei et proximi, illico dans honorem veritati, responsum hoc probavit et laudavit; quare Dominus ei dixit: *Non es longe a regno Dei*: scilicet a vera fide et gratia, quæ credentes introducit in regnum Dei, seu quæ regnum Dei in anima stabilis: Deus enim in anima regnat per fidem in Jesum Christum.

*Magister, quod est mandatum magnum
in lege?*

Mandatum *magnum*, id est, inter omnia mandata legis *maximum*, primarium, præcipuum. — Laqueus interrogantium in hoc latebat, vel -1) quod putarent quæstionem, quia inter peritos controversa erat, esse insolubilem; vel -2) quod præviderent fore, ut Jesus aliquid mutaret in præcepto de uno Deo adorando et diligendo, quia semetipsum Filium Dei dicebat; vel -3) quod expectarent, eum citaturum esse tanquam maximum, mandatum aliquod particulare, quam doctrinam impugnare possent. Dominus autem omnem eorum spem fefellit citando, fere per modum unius, duo mandata generalia, de dilectione nempe Dei, et de dilectione proximi, quibus reliqua omnia continentur. Quam responsionem suam brevissima ratione ita dilucidat, ut adversarii acquiescere cogantur.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua, et in tota mente tua (1).

Hoc mandatum, quod legitur Deuteronomii cap. VI, 5, et præcipit dilectionem Dei, compendium est mandatorum primæ tabulæ; sicut dilectio proximi, quæ mox additur, compendium est tabulæ secundæ.

Prima verba: *Diliges Dominum Deum tuum*, exprimunt amoris divini objectum, quod est ipse Deus, summa amabilitas.—Quæ sequuntur: *Ex toto corde tuo...* modum declarant, quo Deus a nobis diligendus est.

Quod dicitur *ex toto corde*, proprie significat ex tota voluntate, cujus proprius actus elicitus est diligere. — Illud *ex toto* indicat, non sufficere *ex parte*: Dei enim dilectio cor totum sibi vindicat, nec capitur nisi corde toto. Opponitur autem cor totum cordi diviso seu dispersito; opponitur etiam cordi remisso et languido. — Porro *totalitas* illa non est intelligenda *positive*, ita nempe ut exeratur tota vis voluntatis: hæc enim esset dilectio intensive summa, quæ non præcipitur homini viatori. Est itaque intelligenda *negative*, ita nimirum, ut nihil in corde nostro sit dilectioni Dei contrarium.

In tota anima, id est proprie in tota vita animali et sensitiva; vel etiam, si *anima* sumatur *pro animo*, illud *in tota anima*, idem est ac in toto affectu, seu in tota parte affectiva nostræ naturæ.

In tota mente, hoc est, si proprie sumatur, in toto intellectu. Diligere autem Deum intellectu, est assentire iis quæ sunt fidei, et nihil contrarium divinæ dilectioni admittere in intellectu ejusque cogitationibus.

Porro tria hæc: *cor, anima, mens*, non sunt, ait Lucas Brugensis, anxie distinguenda: *cordis* enim nomine et *affectus* significatur, qui dicitur *anima*; et *intellectus*, qui dicitur *mens*. Quod itaque hic ponitur *ex toto corde, anima et mente*, energica quædam repetitio est, qua diversis verbis idem

(1) Cf. supra, *Domin.* 12 post Pentec. — Item, *Elem. theol. dogmat.* t. 2, tract. 18, cap. 2, a.t. 3 de charitate. — Item, *Adjumenta orat. sacri*, Argum. 32, schema 4 et 5.

significatur et inculcatur nobis : oportere nimirum, ut Deum *ex toto corde*, seu quantum possumus, quam maxime, summe, super omnia et in omnibus diligere studeamus ; Deum quippe dignum esse qui semper diligatur magis ; nec, spectata ipsius dignitate, fieri posse, ut in dilectione Dei modus excedatur : nam, quod quidam ait, *modus amandi Deum sine modo est*.

Jam vero de præcepto amandi Deum, allatis Christi verbis tam solemniter proposito, quæritur, quonam modo intelligendum sit, seu quid nobis hac dilectionis lege præcipiatur ? — R. 1º Non præcipitur extremus ille amoris gradus, quo Deus dignus est : ut quem nec angeli assequantur.

2º Nec mandatur ut continuo, perpetuoque amoris affectu atque actu, feramur in Deum, citra omnem distractionem animi, cordisque divulsionem ab hoc amabilissimo objecto : hoc enim non est nisi Beatorum in cœlis.

3º Nec jubetur denique, ut careamus concupiscentia carnis, legi Dei repugnante : quod non est in potestate hominis mortalis.

4º Præcipitur autem, ut pro conditione hominis mortalis, diligamus Dominum Deum nostrum propter seipsum super omnia, si non actu semper, at habitu : ita nimirum animo semper comparati, ut nihil tanti æstimemus quanti Deum ; omniaque nostra ad ejus honorem referamus ; paratique simus, quidvis pati et relinquere potius, quam admittere quidpiam quod Dei dilectioni aut voluntati adversetur.

5º Prava concupiscentia, quæ occupat appetitivas hominis vires, non reddit reum transgressi hujus mandati, nisi, seducta parte superiore seu ratione, hominem regat. Imo, quo virilius constantiusque illi concupiscentiæ resistit homo, eamque refrenat et subjugat, eo magis in Dei amore exercitatur et proficit.

Ex dictis, per modum conclusionis deduci potest hæc formula : Dominus Deus noster 1º amandus a nobis est in sua essentia et in sua voluntate ; 2º amandus est appetitative et elective super omnia ; 3º amor hujusmodi non exclusivus quidem esse debet, sed principalis ; 4º neque necessario sensibilis, sed efficax sit oportet. — Quæ singula breviter explicanda.

1° Diligendus est Dominus Deus noster *in sua essentia* seu in se : quia *in se* spectatus summe amabilis est, imo omnem bonitatem, sapientiam ac pulchritudinem continens : cujus umbra tantum est quælibet alia bonitas ac pulchritudo, in creaturis resplendens. — Diligendus est *in sua voluntate*, seu in sua lege, amando scilicet ejus legem quia lex Dei est, quæ nempe in se sanctissima et optima, simul nobis bonum summum continet. *Bonum mihi lex oris tui, super millia auri et argenti* (Ps. CXVIII). — *Judicia Domini vera, justificata in semetipsa; desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum, et dulciora super mel et favum.* Ps. XVIII.

2° Deus amandus est *super omnia*, id est, super quævis alia bona, sive hæc in se prohibita sint, sive honesta : adeo ut magis ametur Deus, quam fortuna, honores, voluptates, amici ac parentes, imo magis quam ipsa vita; diligendus est, inquam, Deus magis quam hæc omnia, appretiative et elective.

Atqui *appretiative* et *elective* super omnia Deum diligere, est Deum ejusque voluntatem ut supremum bonum, quod omne bonum creatum immense superat, intellectu æstimare; simulque Deum ejusque voluntatem electione præferre omni alteri bono *contrario*, quod nempe sit a Deo graviter prohibitum, id est, cum peccato mortali conjunctum.

3° Amor Dei super omnia non est *exclusivus*, quasi omnem alium amorem excluderet : non enim excludit nisi *amorem contrarium*, id est, amorem rei peccaminosæ, seu peccatum. — Esse tamen debet amor Dei amor *principalis*, id est, ita in corde dominans, ut quivis alius affectus ei subordinetur.

4° Amor Dei, etsi in sensus redundare potest, non est necessario *sensibilis*; cum in parte superiore seu intellectuali animæ, id est, in voluntatis habitu atque actu consistat. Debet autem esse *efficax* : id est, non sufficit ut sit mera complacentia aut velleitas; sed requiritur ut vera sit ac determinata voluntas, quæ Dei mandata acceptet, et opere exequatur.

Hoc est maximum et primum mandatum.

Dicitur mandatum *primum* ratione excellentiæ, et *maximum* ratione extensionis, cum totam legem sua latitudine complectatur.

Huic responsioni, quæ jam sufficiens videri poterat, quum nihil aliud quæreretur, addidit tamen Dominus verbum de dilectione proximi. Cur? 1º Ut plenior esset et clarior doctrina. Dilectio enim proximi complementum est dilectionis Dei : utraque ad eandem pertinet virtutem charitatis, quæ Deum non tantum in se, sed etiam in proximis, velut patrem in filiis complectitur.

2º Ut ostenderet, charitatem Dei et charitatem proximi inseparabilia esse, sicut solem a suis radiis.

3º Ne solam exaltando dilectionem Dei, minus commendare videretur dilectionem proximi, quæ assidue tamen exercenda est.

Secundum autem simile est huic.

Sensus est quasi diceret : Quod dico de dilectione Dei, intelligendum volo absque præjudicio dilectionis proximi : hæc enim alterum mandatum constituit, simile priori, quatenus similiter ad charitatem pertinet. Sunt enim hæc duo inter se, fere sicut manus dextera et sinistra, vel sicut bini pedes ejusdem hominis : quæ duo similia sunt, seque invicem adjuvant et complent.

Diliges proximum tuum sicut te ipsum (1).

Verba desumpta ex Levitico, XIX, 18, ubi legitur : *Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. Diliges amicum tuum sicut te ipsum.* — En præceptum dilectionis proximi.

1º Quod præceptum ut rite intelligatur, animadvertendum est, quemadmodum in primo mandato præcipiuntur duo,

(1) Cfr. supra *Domin.* 12 post *Pent.*, pag. 219 et 228. — Item, *Adjuventa orat. sacri*, Argum. 32, schema 4 et 6.

scilicet diligere Deum, et modus diligendi; ita in hoc secundo mandato præcipi duo, scilicet diligere proximum, et modum diligendi, *sicut te ipsum*.

2º Hinc fit ut in præcepto dilectionis proximi contineantur quatuor, quorum duo præcipiuntur et duo præsupponuntur. Dicendo namque *diliges proximum sic*, duo præcipiuntur: dilectio, et modus mox definiendus; definiendo autem *ut te ipsum*, duo supponuntur, nimirum quod diligis te ipsum, et quidem quod te diligis certo modo. Unde sensus est: Volito ex virtute proximo tuo bonum verum, quod tibi metipsi vis ex naturæ rationalis inclinatione; — idque volito eo modo, quo tibi metipsi vis.

3º Si quæretur, quis ille modus sit? respondetur: ut diligas *amice, amicabiliter*. Præcipitur enim, ut diligas proximum propter bonum ipsius proximi, et non propter tuam utilitatem; sicut diligis te ipsum propter te ipsum. Diligere enim proximum propter te, non est diligere proximum, sed est diligere te ipsum: cum hujusmodi sit dilectio concupiscentiæ, non amicitiae.

4º Inde sequitur, illud *sicut te ipsum*, continere quidem modum vel mensuram dilectionis proximi; ita tamen ut hæc mensura *similitudinis* sit, non *quantitatis* vel æqualitatis. Atque ideo non dicitur, diliges proximum *quantum* te ipsum: rectus enim ordo, tum naturæ, tum charitatis requirit, ut plus diligas te, quam proximum; sed dicitur *sicut*, seu *tantumquam* te ipsum, id est, ea ratione qua te ipsum diligis, prout modo explicatum est.

5º In duobus mandatis hactenus expositis, triplex dilectio distingui potest: prima, qua diligamus Deum super omnia; secunda qua diligamus nosmetipsos, nostrumque verum bonum, secundum Dei voluntatem; tertia, qua diligamus proximum sicut nosmetipsos.

6º Practice, diligere proximum *sicut nosmetipsos*, id est: -1) non inferre ei malum, cogitatione, verbo, vel opere; -2) optare et procurare ei bonum; -3) ejus injurias condonare et defectus ac molestias sufferre....

In his duobus mandatis universa lex pendet, et prophetæ.

In his nempe duobus, individue connexis, tota lex continetur, cum ex eis sequantur quæcumque in Decalogi tabulis et prophetis præscripta sunt. Quemadmodum enim tota arbor in radice sustentatur, aut totus orbis in gemino polo nititur ac volvitur; ita gemino dilectionis præcepto omnia Dei mandata continentur.

Quæ Domini responsio, tam clara tamque apodictica, ipsos adversarios ejus acquiescere coegit.

Congregatis autem Pharisæis, interrogavit eos Jesus.

Devicti Pharisæi, in uno ex atriis templi, ubi Jesus docebat, iterum convenerunt: non ut declararent Domini doctrinam esse irreprehensibilem, imo præstantissimam, utque hoc modo ad agnoscendum in Jesu characterem Messianum disponerentur; sed e contra, ut alias ipsi insidias pararent. — Quare Dominus, novas eorum quæstiones præveniens, ipsemet eos adit et interrogat. Interrogatione autem duo intendit: -1) ut superbos homines, ignorantiam eorum suaviter manifestando, humiliores reddat; -2) ut eis clare e Scriptura ostendat, *Messiam* esse simul *filium David et filium Dei*, atque ita eos inducat ad characterem Messianum in semetipso agnoscendum: cum ex una parte scirent, quod vulgo per publicas genealogias constabat, ipsum esse de domo David; et ex altera parte, ob tot ejus miracula saltem suspicari deberent, eum esse Filium Dei. — Sic Dominus adversariorum malignitatem in eorum beneficium vertere conatur. Interrogat itaque eos dicens:

Quid vobis videtur de Christo? cujus filius est? dicunt ei: David.

Sensus est: Quid vobis videtur de promissi Messiae persona? ex qua stirpe juxta vaticinia oriundus est? — Quæstio specie facillima; quare statim et quasi contemptim respon-

dent : *David*. Nihil enim vulgo notius, ita ut *Messias* et *Filius David* promiscue diceretur. — At vani homines, perfecte se respondere existimantes, dimidiatim tantum respondebant. Dicere enim debuissent : Christus erit quidem filius David, quia nascetur ex Davidis stirpe ; erit tamen etiam Filius Dei, juxta illud : *Filius meus es tu : ego hodie genui te* (Ps. II). Cum autem hoc ignorarent, eos docere conatur Dominus, ulterius interrogando.

*Quomodo ergo David in spiritu vocat eum
Dominum, dicens : dixit Dominus do-
mino meo : sede a dextris meis...*

Sensus est : Quomodo David a Spiritu sancto, qui ipsi Psalmos dictavit, afflatus, inspiratus, vocat eum Dominum, Psalmo CIX, dicens : *Dixit Dominus* (Jehovah) *Domino meo* (Adoni, qui Christus est) : *Sede a dextris meis ?... Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est ?* Quomodo Rex David de aliquo ex suis posteris loquens, eum appellare potest suum Dominum ac Superiorem, si sit tantum filius ejus, ut vos dicitis ? Ergo aliquid plus est quam filius David et merus homo ; quod ex sequentibus verbis clarissime patet, quibus illi Domino Davidis dicit Deus : *Sede a dextris meis*, i. e. sede in throno divinæ majestatis meæ, æquali mecum gloria potire.

*Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum
tuorum. — Si ergo David vocat eum
Dominum, quomodo filius ejus
est ?*

Mecum regna in gloria suprema, usque ad diem Judicii, quando omnes inimicos tuos, id est, impios, tibi plane subijciam. — Addit hoc Dominus, ut tacite Pharisæos moneat, ne constituendo se inimicos Christo, divinam vindictam incurrant ; quasi diceret : Si me persequi porro volueritis et occidere, scitote fore, ut tertia die resurgam, et quadragesima die in cælum ascendam, indeque Judex omnium hominum

revertar, ut vos, cæterosque impios inimicos meos condemnem et in infernum dejiciam.

Postquam hac Psalmi citatione Dominus difficultatem clare proposuit, ejusque simul solutionem insinuavit, per modum conclusionis succincte repetit quæstionem : *Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est?* — Cujus rei vera solutio est, quod Messias habet utramque conditionem, scilicet quod est filius Davidis, et quod est Dominus Davidis : sed filius est secundum quod homo, Dominus vero secundum quod Deus.—Hanc tamen solutionem nequaquam protulerunt Pharisei.

Et nemo poterat ei respondere verbum.

1° Licet quæstio proposita responsum aperte suggereret, *respondere non poterant*, quia respondere debuissent id, quod dicere nolebant : Messiam non esse merum hominem, nec mere terrenum regem sicut David.

2° Non poterant respondere, et sic tacite se nescire fatebantur. At, si nesciebant, interrogare debebant et inquirere : in re namque tam gravi, nequaquam licebat eis in dubio vel in ignorantia, adeoque in periculo funestissimi et irreparabilis erroris conquirere. Cur ergo non interrogant Jesum præsentem, et docere paratissimum ? *Maluerunt*, inquit Augustinus, *inflata taciturnitate dirumpi, quam humili confessione edoceri* (In psalm. CIX).

Explicatio secunda.

Interrogavit eum unus ex eis, legis doctor, tentans eum.

1° En abusus scientiæ, quæ ad verum hominis bonum cognoscendum et consequendum, a Creatore data est. Hic legis doctor scientia sua utitur, ut se doctum ostendet contra Christum. utque Christum tentet et impugnet : cum debuisset scientia sua uti ad Christum agnoscendum et aliis demonstrandum. — Multi etiamnum tales Pharisei sunt, qui

-1) scientia nec ad gloriam Dei, nec ad aliorum ædificationem, nec ad suam salutem utuntur; sed -2) ea ad suam gloriam, ad aliorum contemptum, ad impugnandum Christum ejusque Ecclesiam; ad omnes notiones, tum revelatas, tum naturales, obscurandas et corrumpendas, indignissime abutuntur....

2° Causa hujus pestis est superbia, et absentia pietatis : unde patet quam necessario pietas cum scientia conjungenda sit.

3° Fructus, quem referet ex abusu scientiæ iste legis doctor, idem erit, quem Pharisei ex sua contra Christum persecutione retulerunt : nimirum ipsius confusio. Christi vero per crucem triumphus : *Meditati sunt inania*. Ps. II.

Diliges Dominum Deum tuum.

En præceptum divini amoris, quod ineffabili misericordia Deus nobis imponere dignatus est. Tantum enim bonum est amare Deum, ut si solummodo nobis facultatem dedisset amandi se, magnam nobis fecisset gratiam : quoniam vero tam miseri sumus, ut illud beneficium sæpe negligamus, ad id acceptandum divina bonitas mandato imposito nos adstrinxit.

De hoc mandato dilectionis, præter ea quæ in explicatione prima occurrerunt, quæri possunt quædam alia, quæ ad magnam hanc amoris legem dilucidandam et implendam conferunt.

I. Imprimis quæritur, *quale sit præceptum amandi Deum?*
— R. *Est primum et maximum mandatum.*

1° Mandatum maximum est ratione principalitatis : quia ponitur tanquam reliquorum basis, estque veræ virtutis, ac spiritualis vitæ fundamentum, et radix omnis perfectionis. Propterea dicit Apostolus, ut simus *fundati et radicati in charitate* (Eph. III, 17) ; et : *Super omnia charitatem habete, quod est vinculum perfectionis*. Coloss. III, 14.

2° Maximum est, ratione necessitatis ad salutem. *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero,*

nihil mihi prodest (I Cor. XIII, 3) : i. e. nulla bona opera absque charitate habituali, seu sanctificante gratia, nobis salutem promereri possunt; juvare autem omnino possunt, ut ipsam charitatem et gratiam consequamur.

3° Ratione dignitatis et excellentiæ, qua Dei dilectio cæteris virtutibus antecellit : *Major horum est charitas* (I Cor. XIII, 13). Sese habet respectu cæterarum virtutum, sicut anima respectu corporis omniumque membrorum : quibus -1) vitam, pulchritudinem, omnemque dignitatem communicat ; -2) quibus tanquam instrumentis utitur ; -3) quæque sine ipsa sunt velut mortua. — Dignitatem quoque præcellens homini impertit, cum eum Dei amicum, Deoque simillimum efficiat (1).

4° Ratione unctionis atque dulcedinis, quam amor Dei in animam diffundit, quaque jugum Domini suave et onus ejus leve experimur. Proprium enim ejus effectus est gaudium in Spiritu sancto.

5° Ratione efficacitatis, qua importat reliquorum mandatorum observationem. *Plenitudo legis est dilectio*. Rom. XIII, 10.

6° Ratione intentionis, qua omnia ad charitatem tanquam ad finem dirigenda sunt : *Finis præcepti est charitas* (I Tim. I, 5). Omnia enim præcepta ad charitatem tendunt, omniaque opera nostra ejus intuitu fieri debent, ut eorum bonitas sit perfecta : *Omnia vestra in charitate fiant* (I Cor. XVI, 14) ; — *Omnia in gloriam Dei facite*. I Cor. X, 31.

II. Quæritur præterea, *quare præceptum dilectionis sit implendum?* — R. Omnia omnino hic motiva concurrunt et urgent : quæ tamen ad pauca capita reduci possunt.

1° Diligere debemus Deum propter se ipsum atque infinitam ipsius amabilitatem, qua omni nostro amore, et quidem ipse solus, dignissimus est.

2° Propter præmia promissa. Infinita enim Dei charitas adeo cupit a nobis redamari, ut suavissimo huic præcepto ingentia præmia addere voluerit, corporalia et spiritualia,

(1) Cf. *Elementa theol. dogmat.* tom. 2, tract. 18, de virtutibus, n. 262 287, 259, 227.

temporalia et æterna. *Et nunc Israel, quid Dominus Deus tuus petit a te? nisi ut... diligas eum, ac servias Domino Deo tuo in toto corde tuo, et in tota anima tua.... ut bene sit tibi* (Deut. X, 13). — *Qui diligit me... ego diligam eum, et manifestabo ei me ipsum* (Joan. XIV, 21) : tum in hac vita, tum in futura. — *Ego diligentes me diligo.... mecum sunt divitiæ et gloria, opes superbæ et justitia.... ut ditem diligentes me, et thesauros eorum repleam.* Prov. VIII, 21.

3° Propter beneficia accepta. Deus enim prior dilexit nos, deditque nobis omnia : *Quid enim habes quod non accepisti* (I Cor. IV, 7) ? — *Dedit nobis unigenitum Filium, et cum eo omnia nobis donavit* (Rom. VIII, 32). — *Nos ergo diligamus Deum : quoniam Deus prior dilexit nos.* I Joan. IV, 19.

4° Propter mala, Deum non amantibus reservata. Si transgrediamur præceptum dilectionis, deficiente amore Dei in anima nostra, deficit vita gratiæ, et consequenter deficiet vita gloriæ ; ejusque loco ingreditur mors et infernus. *Qui non diligit, manet in morte* (I Joan. III, 14). — *Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema* (I Cor. XVI, 22), et in die judicii separetur a Deo, et ab electis Deum diligentibus, ut adjungatur creaturis Deo rebellibus et inimicis, in inferno.

Secundum autem simile est huic.

1° En conjunctio amoris Dei et amoris proximi, qui necessario coexistunt, et ab invicem nequeunt separari. *Si quis ergo dixerit quoniam diligo Deum, et fratrem suum oderit, mendax est.* I Joan. IV, 20.

2° *Secundum simile est...* en quoque excellentia amoris proximi, qui æquiparatur amoris Dei. Et merito quidem, cum amor proximi in eo consistat, ut ipsum Christum in proximo, tanquam in illius filio, imagine, vel membro diligamus.

3° *Secundum simile est...* en denique necessitas amoris proximi, quæ eadem est ac necessitas amoris Dei ; ita ut de utroque intelligenda sint verba Pauli : *Si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia et omnem scientiam ; et si habuero*

omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. I Cor. XIII, 2.

Diliges proximum tuum sicut te ipsum.

1° En *modus* diligendi proximum, quem Paulus explicat, I Cor. XIII, 4, scribens : *Charitas patiens est, benigna est... omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.*

2° Iisdem verbis continetur *regula* dilectionis proximi. Si in rebus agendis ignoras quid fraterna charitas postulet, constitue te in loco proximi, et vide quomodo erga temetipsum agi optares...

3° Amor proximi supponit amorem sui; sed illum qui secundum Deum est, non vero illum qui secundum carnem est, et *amor proprius* seu *egoismus* vocari solet.—Datur enim amor sui duplex, alter rectus et verus, principium nostræ felicitatis; alter perversus et fallax, principium propriæ ruinæ. *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam* (Ps. X). — *Qui amat animam suam, perdet eam; et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Joan. XII, 25.

In his duobus mandatis universa lex pendet et prophetæ.

1° En simplicitas divinæ legis, quæ vere lex charitatis et amoris est, in amore Dei et proximi tota consistens.

2° Iisdem Domini verbis ostenditur simplicitas perfectionis christianæ et omnis sanctitatis, quæ in eo consistit, *ut diligamus Deum ex toto corde, et proximum sicut nos ipsos...*

3° Iisdem Domini verbis insinuatur facilitas servandi legem, quæ omni prorsus homini proportionata est : cum quilibet homo possit, divina gratia adjuvante, Deum suum et proximum diligere. Ad hoc enim non requiritur ut sit dives, robustus, doctus, etc. ; sed tantum ut velit ex animo, dicens : *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum.* Ps. LVI.

Quid vobis videtur de Christo?

Quæstio, de Christo, est quæstio magna, unicuique homini proposita, et ab unoquoque solvenda. Quicumque docili animo credere volunt, facillime responsionem intelligunt. — Diverse autem vitalis illa quæstio ab hominibus resolvitur. Nam vario modo respondent -1) Judæi; -2) Gentiles et Mahumetani, omnesque impii; -3) omnes Christiani orthodoxi; -4) Christiani ferventes, quibus clarius se Christus manifestat; -5) Beati in cœlo, qui eum revelata facie contemplantur...

*Sede a dextris meis : donec ponam inimicos
tuos scabellum pedum tuorum.*

En Christi gloria, potestas et victoria æterna. — Quinam autem sunt illi inimici ejus, aliquando conculcandi?... Quandoque, et quomodo ab eo triumphabuntur?... Quomodo amici ejus et servi fideles, Christi, Regis sui, triumphi erunt participes?... *Gloria hæc est omnibus Sanctis ejus.* Ps. CXLIX.

Et nemo poterat ei respondere verbum.

1° Nemo de inimicis Christi et Ecclesiæ, nemo de impiis et incredulis respondere potest difficultatibus, in quas sese, deserendo lumen fidei, conjiciunt; nec fidei argumentis ac veritatibus, opponere possunt vel unum *verbum* solidum, vel unam objectionem, quæ non fuerit millies confutata.

2° Nemo, quantumvis doctus vel potens, ei respondere poterit verbum in die judicii.... *Ut justificeris in sermonibus tuis; et vincas cum judicaris.* Ps. L.

3° Credentes autem, et animæ humiles ac dociles, respondent ad omnia, fide illuminati; — respondent quoque invitationibus Christi, ejusque beneficiis, erumpendo in benedictiones et laudes Dei. *Credidi, propter quod locutus sum* (Ps. CXV). — *Eructabunt labia mea hymnum, cum docueris me justificationes tuas.* Ps. CXVIII.

DOMINICA DECIMA OCTAVA POST PENTECOSTEN.

Matth. IX, 1-8. Ascendens Jesus in naviculam transfretavit, et venit in civitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico : Confide, fili : remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra se : Hic blasphemat. Et quum vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit : Ut quid cogitatis malum in cordibus vestris? Quid est facilius, dicere : Dimittuntur tibi pec-

Marc. II, 1-2. Et iterum intravit Capharnaum post dies, et auditum est quod in domo esset, et convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad januam; et loquebatur eis verbum. Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui a quatuor portabatur. Et quum non possent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat; et patefacientes submiserunt grabatum, in quo paralyticus jacebat. Quum autem vidisset Jesus fidem illorum, ait paralytico : Fili, dimittuntur tibi peccata tua. Erant autem illic quidam de Scribis sedentes, et cogitantes in cordibus suis : Quid hic sic loquitur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Quo statim cognito Jesus spiritu suo, quia sic cogitarent intra se, dicit illis : Quid ista cogitatis in cordibus vestris? Quid est facilius, dicere paralytico : Dimittuntur tibi peccata, an dicere : Surge, tolle grabatum tuum, et ambula? Ut autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico), tibi dico : Surge, tolle grabatum tuum, et vade in domum tuam. Et statim surrexit ille; et sublato grabato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, et honorificarent Deum, dicentes : Quia nunquam sic vidimus.

Luc. V, 17-26 Et factum est in una dierum, et ipse sedebat docens. Et erant Pharisei sedentes, et legis doctores, qui venerant ex omni

cata; an dicere : Surge, et ambula? Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (tunc ait paralytico), surge : tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. Et surrexit, et abiit in domum suam. Videntes autem turbæ timuerunt et glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.

Explicatio prima.

- I. *Affertur paralyticus ad Jesum.*
- II. *Scribarum calumnia confutatur.*
- III. *Paralyticus sanatur.*

Ascendens Jesus in naviculam, transfretavit, et venit in civitatem suam.

Anno primo prædicationis suæ, sub initium mensis Martii, Dominus cum in regionem Gerasenorum trans mare Galilææ

castello Galilææ et Judææ et Jerusalem; et virtus Domini erat ad sanandum eos. Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus; et quærebant eum inferre et ponere ante eum. Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum, et per tegulas submiserunt eum cum lecto in medium ante Jesum. Quorum fidem ut vidit, dixit : Homo, remittuntur tibi peccata tua. Et cœperunt cogitare Scribæ et Pharisei, dicentes : Quis est hic qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Ut cognovit autem Jesus cogitationes eorum, respondens dixit ad illos : Quid cogitatis in cordibus vestris? Quid est facilius, dicere : Dimittuntur tibi peccata, an dicere : Surge, et ambula? Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico) : Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam. Et confestim consurgens coram illis, tulit lectum in quo jacebat, et abiit in domum suam, magnificans Deum. Et stupor apprehendit omnes, et magnificabant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes : Quia vidimus mirabilia hodie.

navigasset, ibique energumenum a legione dæmonum liberasset; iterum naviculam ascendens, in citerius littus reversus est, et intravit in civitatem suam, id est, Capharnaum. Hæc *civitas Domini* vocatur ratione habitationis, quia ibi domicilium elegerat; sicut Nazareth ratione educationis, et Bethlehem ratione nativitatis, Domini patria dicuntur.

*Et offerebant ei paralyticum, jacentem
in lecto.*

Jacebat in lectulo infirmus, qui omni vigore nervorum destitutus, nec ambulare poterat nec se movere, utpote afflictus paralyti: quod malum est arte medicorum insanabile, præsertim si non unum aut alterum membrum, sed universum corpus occuparit. — *Portabatur* autem, ut Marcus narrat, *a quatuor* viris, amicis vel fratribus suis, qui fortassis a longe venerant, *et quærebant eum inferre et ponere ante eum* (Luc.). Cumque viderent præ turba accessum non esse ad Dominum, nec spem haberent fore ut brevi Dominus egrederetur, circumspicientes omnia, invenerunt ascendi posse in tectum: *Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum, et per tegulas submiserunt eum cum lecto in medium ante Jesum.* Luc.

Scilicet tecta domorum in regione illa solebant esse plana, tabulati sive pavimenti instar. In hujusmodi ergo tectum, probabiliter per scalas externas, a parte horti constructas, paralytici vectores primum ascenderunt; tum nudaverunt illud tegulis; deinde sustulerunt eo etiam paralyticum, in grabato decumbentem: quem tandem funibus demiserunt in inferiorem partem ubi Jesus concionabatur, et quidem *in medium ante Jesum.*

Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico...

Sensus est: Viden fidem, tum offerentium hunc infirmum, tum ipsius infirmi. Videbat scilicet fidem ac fiduciam illam efficacem, qua credebant Jesum posse et velle hominem sanare, quaque omnes vincebant difficultates ut ad pedes Domini pervenirent. — Porro fidei potius, quam charitati

offerentium, aut p̄atientiæ paralytici, tribuitur hic et alibi sanatio : partim, quia fides prima est ordine ; partim, quia ei proprium est impetrare id quod credit et sperat ; partim denique, ut ita fides in Christum commendetur.

Hanc fidem videt Dominus, tum indirecte in effectibus, tum directe in cordibus, ubi etiam intuetur dispositionem bonam paralytici, qua ille absolutionis peccatorum capax existit. Cujus fidei gratia Christus infirmum benignissime alloquitur, dicens :

Confide, fili.

Filium appellat hominem, quo magis benevolentiam suam ostendat, eique fiduciam augeat : suāvi enim hoc nomine significat, se non secus ac filium eum diligere.

Quod dicit *confide*, id est, bono animo esto. Statim autem causam addit, cur sit ei animo confidendum : quia remittuntur ei peccata.

Remittuntur tibi peccata tua.

Remittuntur, id est, remissa sunt tibi peccata tua, hoc ipso quod hoc pronuntio. — En absolutio peccatorum, a Christo impertita absque sacramento, eadem quam ex ejus delegatione impertiunt sacerdotes, ministri ejus, in sacramento.

Hanc peccatorum remissionem Dominus paralytico concedere dicitur propter gestantium fidem : non quod ipse infirmus habuerit fidem minorem ; sed quia, etiamsi paralyticus minorem quam necesse erat habuisset, illi tamen Christus, gestantium fide permotus, debitam dispositionem dedisset et peccata remisisset. — Dubium igitur non est, quin paralyticus, positus ad pedes Jesu, quem pœnitentiæ sanctæ præconem esse noverat, gratia juvante, sinceram conceperit peccatorum displicentiam, qua veniam accipere mereretur.

At quæri potest, cur Christus peccata illi remiserit : cum non peccatorum remissionem, sed corporis curationem quæreret ? Respondent interpretes, hoc ideo fecisse Dominum, ut -1) paralytico ostenderet, infirmitatem ipsius esse peccatorum pœnam temporalem ; a qua ut eum liberet, prius peccatorum

culpam remittit. — 2) Ut indicaret ac tolleret infirmitatis causam : solent enim morbi ut plurimum, effectus et pœnæ esse peccati. — 3) Ut doceret quid primo loco paralyticus petere debuisset. — Ut sic occasionem induceret probandi Scribis divinitatem suam. Aderant enim hic Scribæ et Doctores, a Synedrio, ut videtur, deputati, ad quærendum de Jesu doctrina et missione, sicut paulo ante publice de Joanne Baptista fuerat inquisitum. *Erant*, inquit Lucas, *Pharisæi, sedentes, et legis doctores, qui venerant ex omni castello Galilææ, et Judææ, et Jerusalem.*

*Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra se :
Hic blasphemat.*

Loquebantur non inter se invicem extrinsecus, sed in cordibus suis cogitando; quare additur, Jesum vidisse cogitationes eorum. — Judicabant autem Jesum *blasphemare*, seu impie loqui, eo quod rem Deo propriam sibi attribueret, scilicet potestatem remittendi peccata. Alii Evangelistæ illam blasphemiam causam expresse enuntiarunt his verbis : *Quis potest peccata dimittere, nisi solus Deus?* — Etenim tota Scriptura Potestatem remittendi peccata Deo adscribit, idque diserte testatur ipse Deus, dicens : *Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me.* Isai. XLIII, 25.

*Quum vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit :
Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris?*

Quum vidisset cogitationes... ergo non conjectura intelligit, sed *videt*, oculis intuetur abscondita cordium : quod solius Dei proprium est : *Scrutans corda et renes Deus* (Ps. VII). Occultos ergo sensus eorum dum manifestat, ipso facto ostendit competere sibi id, quod Deo est proprium; ac proinde Deum se esse, nec blasphemare.

Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Mala cogitatio est, quod temerario iudicio Christum blasphemare pronuntiant. Cum videant sanctitatem et miracula ejus, deberent saltem iudicium suspendere, dicentes : Non intelligimus quomodo vir ille mirabilis peccata dimittat : id enim facere

nequit, nisi Deus sit, vel saltem divinitus ad hoc delegatus. — Jam vero Jesus demonstrabit se talem esse, ac proin Pharisæorum de se cogitationem esse malam.

*Quid est facilius, dicere : Dimittuntur tibi peccata
an dicere : Surge, et ambula?*

Ratiocinium Domini apodicticum est, et ita converti potest : Nonne æque difficile est, miraculo sanare corpus, et sanare animam a peccatis? Nonne utrumque humanam potentiam excedit, utpote opus Dei, qui solus corpus et animam vivificat? Qui ergo propria virtute potest unum, ille etiam potest alterum; et hoc ipso divina potestate instructus, imo Deus dicendus est.

Cujus ratiocinii conclusionem ut statim applicet facto, atque ita invisibilem remissionem peccatorum demonstret visibili sanatione membrorum, addit :

*Ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem
in terra dimittendi peccata...*

Ut sciatis..., id est, ut id quod est invisibile, ac temere dictum a me arbitramini, ex visibili argumento etiam verum esse intelligatis, et Filium hominis vere illa potestate polere....

Filius hominis, hebraico loquendi more, idem est quod *homo*; sed inferioritatem quamdam adjunctam habet, vividius exprimens miseriam humanæ naturæ. — Porro Dominus *Filium hominis* se vocat, non *Filium Dei*, tum quia ut merus homo ab audientibus habebatur, tum humilitatis causa; tum etiam ut ostendat, se quoque qua hominem remittere peccata, adeoque, qua hominem, esse personam divinam. Et fortassis ideo non dicit *in cælo*, sed *in terra* se habere hanc potestatem.

Potestas hujusmodi, in Christo homine spectata, vocatur potestas excellentiæ, quæ in quatuor proprietatibus consistit : 1º quod potuerit sacramenta instituere, 2º quod per sua merita eis efficaciam tribuerit; 3º quod ipse sacramenta principaliter conferat, per ministrum suo nomine operantem; 4º quod effectum sacramentorum conferre possit sine sacramento.

*(Tunc ait paralytico), surge, tolle lectum tuum,
et vade in domum tuam. Et surrexit,
et abiit in domum suam.*

Tunc ait paralytico... isthæc interjicit verba Evangelista, quo significet, Salvatorem, ubi superiora verba ad Scribas dixisset, convertisse se ad paralyticum, et dixisse ad eum proxime sequentia :

Surge, tolle lectum tuum, et vade... Hæc tria verba ad evidentem curationis probationem Christus protulit. Nec enim videri poterat simulata aut imperfecta curatio, qua impotens membrorum paralyticus surgeret, insuper lectum suum in humeros tolleret, atque in domum suam portaret.

Porro divina verba tam fuerunt efficacia, ut protinus homo in nervis ac membris omnibus renasci senserit vigorem, atque illico exsilierit alacer e grabato : *Et surrexit, et abiit in domum suam.*

Jubendo hominem abire *in domum suam*, Christus a vana gloria se alienum ostendit, dum a se ablegat domum eum quem sanaverat. Ita autem miraculum simul comprobandum erat et divulgandum.

*Videntes autem turbæ timuerunt, et glorificaverunt Deum,
qui dedit potestatem talem hominibus.*

Timuerunt (*ἐθαύμασαν*), eo scilicet timore, qui ex magna alicujus viri opinione et reverentia nasci solet. Mirabantur enim potestatem, qua Christus tum morbum tollebat, tum peccata dimittebat; eamque potestatem intelligebant esse divinam, id est, a Deo datam Christo, ut homini electo. Nondum enim cum supra homines esse existimabant, ut patet ex eo quod *glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.*

Explicatio secunda.

Offerebatur ei paralyticum, jacentem in lecto.

En symbolum peculiaris animæ morbi, quo motus, operatio et efficacia spiritualis impeditur. Paralysis enim ita corporis nervos, qui motus sunt organa, dissolvit, ut homo impotens fiat ad ambulandum, ad laborandum, imo quandoque ad loquendum vel quidquam agendum; vivit tamen, sed miserime, jacens in lecto, sibimetipsi et aliis oneri existens.

In particulari itaque si res spectetur, 1° paralysis symbolum est fidei sine operibus: quemadmodum paralyticus vitam habet, sed vitæ functiones non exercet; sic nonnulli Christiani fidem habentes, fidei opera non efficiunt. Credunt quidem quæ de cælo, de inferno, de peccato etc. a Deo revelata sunt; sed ad merendum cælum, et effugiendum infernum nihil prorsus operantur...

2° Symbolum est tepiditatis et languoris in divino servitio. Sicut paralyticus pedes habet, sed non ambulat; manus et linguam, sed iis non utitur: ita qui tepidus est, cum habeat orationem et confessionem sacramentalem, cumque habeat officia varia sui status implenda, et omnia media progrediendi in virtutibus: oculis Dei remanet quasi nihil operans, quia propter teporem, male ac sine fructu operatur...

3° Est imago quoque Superioris mollis, ac vigilantia carentis: non loquitur ut moneat, non currit ut errantes quærat, non laborat ut infirmos adjuvet...

4° Nervus vitæ spiritualis, qui paralysi laxari potest, est vivida fides, — oratio fervens, — charitas et zelus ardens...

5° Lectulus, in quo anima tepida ceu paralytica jacet, est caro, sensualitas, pigritia: quæ per mortificationem asperam, Christi gratia adjuvante, excutienda sunt...

Offerebant ei paralyticum.

En cura infirmorum, et in juvandis proximis charitas (1). Qui paralyticum portabant, non tantum fiduciam erga Dominum, sed magnam quoque charitatem exhibebant erga infirmum. Hominis enim miserti, eum non levi labore portaverant; impediti ab accessu ad Jesum, non conqueruntur; per turbam sibi viam aperire frustra conati, animum non despondent; nec quiescunt vel agere differunt, donec Christus e domo egrediatur: sed quærunt quampiam accedendi viam, quærentesque inveniunt, quoniam charitas ingeniosa est, ita ut, quæ cæteroquin impossibilia videntur, efficiat. Intelligentes ergo per tectum accedi posse, statim, quin vereantur impedimenta, vel irrisiones, vel laboris arduum, opus incipiunt: nec desistunt, donec infirmum feliciter ad Domini pedes demiserint.

En charitas imitanda, -1) erga infirmos corpore, eos præsertim qui in domo nostra ægrotant, ut eis condoleamus, eorum onus et gravamen patienter feramus, obsequia eis et solatia præstemus, præcipue solatia religionis; omnique diligentia curemus, eos per sacramentorum promptissimam receptionem ad Christi pedes deducere... — 2) Item, erga infirmos spiritu et moribus, quales illi sunt, qui sive vitiis, sive indole aspera aut morosa laborant: quos debemus patienter sufferre, ad tectum, i. e. ad salutis rerumque cœlestium studium attollere, et omni charitatis industria ad meliorem frugem adducere. *Charitas patiens est, ... omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.* — Hujusmodi charitas est ipsa viva fides, in fiduciam et amorem efflorescens, quam respicit semper et remuneratur Dominus: ut ex sequentibus patet.

Videns Jesus fidem illorum...

1º En fidei et charitatis erga proximum, apud Christum æstimatio. Respicit Dominus, non quæ externa in nobis sunt, sed quæ interna: non divitias, nec eruditionem, nec quosvis

(1) *Adjumenta*, Argum. 45.

alios humanos titulos; sed *fidem* vividam, fiducialem et efficacem. Hac qui caret, oculis ejus non tantum vacuus est, sed bonorum cœlestium incapax; qui vero ea pollet, ejus aspectu dignus, et omnium beneficiorum capax existit.

2° Hic quoque ostenditur, quam prompta sit et ampla charitatis erga proximum remuneratio. Christus intuitu fidei ac charitatis offerentium, non modo paralyticum sanat, quod solum illi petiisse videntur; sed etiam ad primum conspectum, benevole hominem alloquitur, *filium* vocans; mox ingenti afficit beneficio spirituali, ei peccata remittens; ac demum corporis sanitati restituit.

Confide, fili.

1° En fiducia in Dei bonitate et Christi misericordia collocanda. Videns enim Jesus paralyticum ante pedes suos, corde et oculis supplicentem, eum confidere, certamque animo spem concipere jubet, statimque ei remissa esse peccata affirmat: simul misericordiam exercens, et nos in sua misericordia fiduciam habere docens. — Quacumque ergo animæ paralysi afflicti jaceamus, confidendum est in Christo: *Quia apud Dominum misericordia, et copiosa apud eum redemptio.* Ps. CXXIX.

2° Fiducia tamen nostra esse debet efficax, non vero ignava, quæ vana foret de Dei misericordia præsumptio. Sic enim huic paralytico dictum est *confide*, non quum in domo sua adhuc maneret, nihil Christum quærens, nihilque ad sanitatem consequendam laborans; sed postquam se ad Christum deferri, et quidem e summo tecto per tegulas loco motas demitti voluit et passus est. — Similiter, si nos id quod in nobis est faciamus, omnia a Domini bonitate poterimus sperare. *Benedictus vir qui sperat in Domino, et erit Dominus fiducia ejus: et erit quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas, et non timebit cum venerit æstus; et erit folium ejus viride, et in tempore siccitatis non erit sollicitum; nec aliquando desinet facere fructum... Maledictus homo qui confidit in homine, et ponit carnem brachium suum... Jerem. XVII, 7.*

Remittuntur tibi peccata tua.

1º En maximum in hac vita bonum, maxima consolatio animæ, qua omnes, utpote peccatores, indigemus, et sine qua pacem habere non possumus : remissio peccatorum. Beatus ille paralyticus, qui de ipsius Christi ore audire meruit : *Remittuntur tibi peccata tua*. Hoc idem verbum tam suave, et nos audire possumus, dummodo ad pedes Christi in persona confessarii (1) humiliter et cum fide accedamus...

2º Hinc etiam colligitur, quænam sit causa morborum et calamitatum temporalium : nempe peccatum. Dominus enim tanquam peritissimus medicus, infirmum sanaturus, causam morbi et radicem prius tollit, quæ alia non erat quam infirmi peccata. Sic alium ægrotum apud Probaticam piscinam cum sanasset, expresse dixit illi : *Jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*. Joan. V, 14.

Morbi quidem, aliæque calamitates, alias interdum ob causas a Deo immittuntur vel permittuntur, nimirum ad Dei gloriam, ad justorum probationem, etc. ; ut plurimum tamen morbi, persecutiones, bella, fames, pestis, etc., non nisi ex peccatis nostris ortum accipiunt. — Quare ad nostra cujusque mala quod attinet, non nisi nostris peccatis ea imputare debemus, et dicere cum Tobia : *Quoniam non obedivimus tibi, traditi sumus in direptionem, et captivitatem, et mortem* (Tob. III, 4). — De aliorum autem afflictionibus aliter sentire charitas jubet, easque magis ad probationem et coronam, quam propter peccata a Deo permissas esse judicare ; ne temerario contra proximum judicio peccemus.

3º Itaque in morbis, et quibusvis ærumnis ac publicis calamitatibus, de pœnitentia facienda cogitandum est primum, tanquam de mali causa, quæ peccata sunt, tollenda. Utinam ægroti remedium Confessionis non ad extremum differrent, sed quam promptissime adhiberent ! multi sane non modo levamen, sed etiam sanitatem reciperent.

(1) *Adjumenta*, Argum. 25, et seqq. de *Confessione sacramentali*, etc.

Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris?

1° En peccatum cogitationis (1), sola mente et voluntate conceptum. Pharisei enim a Christo arguuntur quod intra se dicerent : *Hic blasphemat*; qua sola cogitatione, voluntarie admissa, peccatum temerarii iudicii contra Dominum committebant. — 1) Plurima sunt peccata interna, quæ cogitatione committi solent : nempe luxuriæ, odii et malevolentiae erga proximum, superbiæ, etc. — 2) Ab his animam oportet purgare et custodire, quia profanant et coinquinant cordis nostri sanctuarium; suntque insuper principium perturbationis internæ, et origo peccatorum externorum, quæ verbis et actionibus committuntur : *De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemix*. Matth. XV, 19.

2° Hic etiam videmus, quomodo Deus inspiciat secreta cordium. Utinam recordetur peccator se oculos Dei effugere non posse; et ea quæ abscondere vult obscuritate noctis, vel abyssis cordis, Deo manifesta esse, atque in die iudicii, a Deo teste et iudice revelanda! *Nihil est opertum quod non revelabitur*. Matth. X, 26.

Quid est facilius?...

1° Remissio peccatorum, et restitutio membrorum, sanatio animæ et sanatio corporis, æque difficilia sunt hominibus. Non enim potest quis magis uno verbo suo paralyticum sanare, quam animam suam vel alienam, a peccatis, vitiis, etc., liberare. Ergo suis viribus homo ne confidat.

2° Eadem æque facilia sunt Deo et Christo : ergo absque ullo limite, in quavis miseria Deo est confidendum. *Apud homines hoc impossibile est; apud Deum autem omnia possible sunt*. Matth. XIX, 26.

Surge, tolle lectum tuum, et vade in domum tuam.

En quomodo Dominus, non solum corpora, sed etiam ægrotas animas sanare soleat. Recurrentibus ad se tria præ-

(1) *Adjumenta*, Argum. 5.

cipit, quæ ut efficiant, simul vires et gratiam præstat : -1) ut surgant e voluntaria negligentia, ignorantia, sensualitate ; forsân etiam ex occasione peccati in qua hærent...

-2) Ut tollant lectum : id est, ut faciant id, quod prorsus contrarium est inertię et sensualitati pristinæ, atque carnalitati mundanæ ; nempe ut tollant crucem, jugum Domini, mortificationem Christi : gnave, patienter et quotidie officia sua implendo.

-3) Ut eant in domum suam : id est, in domum Patris cœlestis pergant, progrediendo in via christiana atque sequela Christi. *Abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me.* Matth. XVI, 24.

*Glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem
talem hominibus.*

1º Mirabilis est potestas per Christum hominibus concessa, quotquot credunt in nomine ejus : *Dedit eis potestatem filios Dei fieri* (Joan. I, 12). — *In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis*, etc. Marc. XVI, 17.

2º Magna præsertim potestas sacerdotalis ; et propterea honor ac reverentia christiano sacerdotio debita. — Omnes sane sacerdotium a Christo institutum honorare debent, Deum glorificantes, qui sacerdotibus novæ Legis talem potestatem dedit ut, *quorum remiserint peccata, remittantur eis ; et quorum retinuerint, retenta sint* (1), — Talis enim et tanta hæc potestas est, ut nec angeli sublimissimi, nec ipsa B. Virgo, Mater Christi, eam in terris exercere permittantur ; sed soli Apostolorum in Ecclesia catholica successores, quibus hanc potestatem amplissimam Christus reliquit. Sunt autem hoc nomine honorandi sacerdotes, ut in illis glorificetur Deus, qui talem ipsis potestatem dedit.

(1) Cf. *Elementa Theol. dogm.* tom. 2, tract. 14, de sacramento Pœnitentiæ, n. 65 seqq. de potestate Clavium.

DOMINICA DECIMA NONA POST PENTECOSTEN.

Matth. XXII, 1-14. Loquebatur Jesus principibus sacerdotum in parabolis dicens : Simile factum est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et volebant venire. Iterum misit alios servos, dicens : Dicite invitatis : Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altilia occisa sunt, et omnia parata; venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt; et abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam. Reliqui vero tenuerunt servos ejus, et contumeliis affectos occiderunt. Rex autem cum audisset, iratus est : et missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit. Tunc ait servis suis : Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, et quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias. Et egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, malos et bonos; et impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Intravit autem rex ut videret discumbentes, et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Et ait illi : Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris : Ligatis manibus et pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores : ibi erit fletus, et stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

Explicatio prima.

-
- I. *Nuptiarum præparatio.*
 - II. *Invitatorum adductio.*
 - III. *Regis in cænaculum ingressus.*
-

*Simile factum est regnum cœlorum homini regi,
qui fecit nuptias filio suo. Et misit servos
suos vocare invitatos ad nuptias...*

Sensus est quasi diceret Dominus : Idem accidit in regno cœlorum atque si quis rex nuptias fecisset filio suo. — Parabola hæc de *Nuptiis regis* non absimilis est parabolæ de *Cæna magna*, quam supra (1) exposuimus; nequaquam tamen est eadem, cum plurima contineat diversa, fueritque diverso tempore prolata. Hanc enim parabolam de nuptiis proposuit Dominus in templo, die 22 Martii, quadriduo ante mortem suam; illam vero de cæna magna, in itinere Jerosolymam, cum, mense Decembri præcedenti, tenderet ad festum Encæniorum.

Rex ergo cum nuptias filio suo parasset, misit primum servos *vocare invitatos*; cumque hi venire nollent, misit alios servos, ut instarent, suo nomine loquentes :

Dicite invitatis... venite ad nuptias.

Mittuntur a rege servi, ut vocent eos qui invitati jam fuerunt : quia nimirum antiquitus ille mos obtinebat, ut ad grande convivium invitati bis vocarentur : primum aliquandiu ante, ut rite se possent disponere, et iterum ipso convivii die, ut introducerentur.

(1) *Dominica post Pentec.* Luc. XIV, 16-24, pag. 81.

*Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altilia
occisa sunt. et omnia parata; venite
ad nuptias.*

Ab ipso rege accipiunt servi quid invitatis dicere debeant. Jubentur enim magnitudinem apparatus, dapumque copiam explicare talibus verbis : *Tauri mei et altilia occisa sunt.* — Quod dicunt *tauri et altilia*, id est, tauri, vituli, cæteraque animalia quæ saginantur ut pinguescant, quæque vocantur *altilia* ab *alendo*.

*Illi autem neglexerunt.... reliqui tenuerunt
servos ejus, et contumeliis affectos
occiderunt.....*

Duæ, ut patet, hominum classes hic distinguuntur : alii qui simpliciter ad invitationem ire negligunt, alii qui insuper servos invitantes injuriis et morte afficiunt. — Quod dicitur *occiderunt*, circumstantia est in ipsa materia parabolæ vix probabilis; sed verissima fit, si sumatur quoad formam seu significationem : innuit enim, quomodo futuri Evangelii præcones a Judæis essent mulctandi.

Rex autem cum audisset ministros suos tam indigne occisos, *iratus est*, et de facinore justas pœnas sumpsit : *Missis excercitibus suis perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit.* — Quo facto, in alios voluit suam effundere bonitatem. *Tunc ait servis suis : Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant non fuerunt digni.* Quapropter alios invitatos volo.

Ite ergo ad exitus viarum...

Perambulate scilicet et percurrite omnes vias, omnesque viarum flexus et angulos, fines et terminos, omnia terrarum loca obite; et quoscumque inveneritis vocate ad nuptias.

*Et congregaverunt omnes quos invenerunt, malos
et bonos; et impletæ sunt nuptiæ
discumbentium.*

Congregaverunt scilicet omnes universim homines, *malos et bonos*, i. e. tum eos qui idonei, tum qui minime idonei viderentur, ut ad regias nuptias venirent; omnes itaque promiscue, quoscumque invenire et adducere potuerunt. Quæ circumstantia, iterum vix probabilis in naturali rerum cursu, indicat, quomodo homines universi, absque ullo nationis vel conditionis discrimine, vocandi essent ad fidem.—*Et impletæ sunt nuptiæ discumbentium* : id est, impleta est Ecclesia omnium gentium et fidelium numero et copia.

*Intravit autem rex ut videret discumbentes, et vidit
ibi hominem non vestitum veste
nuptiali....*

Vestis nuptialis, id est, vestis munda, vestis quædam pretiosa et splendida, qua convivas ornatos esse oportebat. — In Oriente scilicet, si quem vellent reges honorare, aut ad mensam suam admittere, ad illum præmittebant vestes splendidas, ne turpi habitu in conspectu suo appareret. Igitur invitatus ille, turpi veste indutus, regem graviter offendit, quippe qui illius dona quasi contempta abnuerat (Ita Allioli in h. l.).

Rex ergo, merito indignatus, protervum contemptorem puniendum statuit. Ut autem congrue et quasi iudex ageret, causamque infligendæ pœnæ omnibus patefaceret, interrogavit reum : *Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.*

Tunc ministris suis rex mandavit, ut coram omnibus hominem correptum *et ligatum manibus ac pedibus*, ne scilicet reverti posset; ejicerent *in tenebras exteriores*, id est, extra cœnaculum ac palatium regium. — Cum apud Orientales, nuptiæ seu convivia noctu celebrarentur, ideo homo foras expulsus, dicitur in tenebras missus, ubi opprobrium deflens, ira vel frigore dentibus frenderet.

Ibi erit fletus et stridor dentium, verba sunt, non jam parabolæ, sed Jesu, indicantis, quid illæ exteriores tenebræ significant, nempe supplicia æterna in inferno.

PARABOLÆ SIGNIFICATIO. — Distinguenda est in hac parabola tum primaria significatio, tum secundaria.

Significatio primaria pertinet ad Judæos, qui invitati ad Ecclesiam, seu ad regnum Messianum, ob incredulitatem venire nolunt; quare ipsi pœnas luent terribiles, et in ipsorum locum Gentes vocabuntur. — Significatio secundaria est, multos ad regnum cœlorum, i. e. ad Ecclesiam vocari, paucos venire; imo neque omnes venientes salvos fieri: *Multi sunt vocati, pauci vero electi*.

Partes parabolæ essentielles, hoc est, quæ necessariam significationem habent, distinguuntur septem: -1) Rex, -2) nuptiæ seu nuptiale convivium, -3) filius regis, -4) invitati, -5) servi, -6) ingressus regis in cœnaculum, -7) conviva nuptiali veste destitutus. — Cætera quæ in parabola dicuntur, tanquam emblemata, seu adjectitia, ad ornamentum et narrationis complementum apposita, spectari possunt: quanquam etiam illæ circumstantiæ significatione mystica minime carere censenda sunt.

Jam vero, si partes indicatæ singillatim spectentur, 1º *Rex* præparans nuptias, Deus est, qui verissimo nomine Rex est, atque titulo Regis hic vocatur, ut insinuetur convivii magnificentia, etc.

2º *Nuptiale convivium*, est Ecclesia, — seu salus æterna et gratiæ affluentia, quæ in Ecclesiam venientibus datur; — aut verbum Dei, quo fideles in Ecclesia pascuntur.

3º *Filius regis*, Christus est, qui sæpe nomine *Sponsi* appellatur in Scripturis, et cujus sponsa est Ecclesia, imo uniuscujusque anima. *Sponsabo te mihi in sempiternum; et sponsabo te mihi in justitia, et judicio, et in misericordia, et in miserationibus. Et sponsabo te mihi in fide; et scies quia ego Dominus* (Osee II, 19, 20). — Nuptiæ autem ejus celebrantur, tum in terra, ubi peregrinantem Ecclesiam sibi indesinenter jungit; tum in cœlo, ubi eam gloriosam, et ab omni munda-tam macula amplectitur: quod in fine sæculi perfecte con-

tinget. Ad utrasque nuptias homines invitati sunt : ad priores, ut in Ecclesiam ingrediantur, Deique verbo, sacramentis, etc, pascahtur ; ad posteriores, ut salvi fiant, et manducent ac bibant super mensam Christi in regno Dei. Luc. XXII, 30.

4° *Invitati*, sunt -1) Judæi, atque imprimis eorum principes et Scribæ, qui ad Messiæ regnum seu Ecclesiam primario ac peculiari modo vocati, vel venire noluerunt, vel etiam vocantes prophetas et Apostolos, contumeliis affectos occiderunt. — 2) Gentiles, omnesque homines, qui in Judæorum locum substituti vocantur.

5° *Servi*, ad invitatos missi, sunt prophetæ, Joannes Baptista, Apostoli, eorumque successores, quilibet viri apostolici.

6° *Ingressus rex in cænaculum*, est Christus Dominus, veniens ad ultimum iudicium. Ipse enim est Rex et Iudex vivorum ac mortuorum, constitutus a Patre, qui *omne iudicium dedit Filio*. Joan. V, 22.

7° *Conviva veste nuptiali carens*, est Christianus quilibet, in peccato mortali existens, seu homo ad Ecclesiam quidem ut membrum pertinens et fidem habens, sed charitate destitutus. Vera enim et propria Patrum sententia est, vestem nuptialem non esse nudam fidem ; sed charitatem, et quæ ex charitate sequuntur, bona opera ac vitam vere christianam.

Et quidem sententia hæc undequaque fundata est. Nam -1) res aptissime cum figura convenit. Sicut enim in Oriente mos obtinebat, ut reges ad invitatos mitterent vestem honorificam et convivalem ; ita Deus, Rex cœli et terræ, animam in Baptismo donat splendida veste, innocentiae scilicet justitiæque : quam immaculatam, aut saltem pœnitentia ablutam servare debemus, ut aliquando ad nuptias cœlestes ea induti admittamur ; secus ab iisdem excludendi, et ad tenebras exteriores, i. e. ad æterna supplicia amandandi.

-2) Qui ad nuptias invitati sunt, vestem loco illo dignam gestare debent ; similiter, qui ad Ecclesiam divinitus invitati per fidem veniunt, vitam agere debent fide dignam.

-3) Videmus in Scripturis, bonam vitam ac charitatem per vestem sæpius significari. *Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia et sanctitate veritatis* (Eph.

IV, 24). — *Exspoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum* (Col. III. 9, 10). — *Suadeo tibi emere a me aurum ignitum, probatum, ut locuples fias, et vestimentis albis induaris, et non appareat confusio nuditatis tuæ.* Apoc. III. 18.

Explicatio secunda.

Quo melius rem salutis intelligamus, et videamus ex una parte, quanta Deus faciat pro nobis, ex altera vero, quomodo nos Dei beneficiis respondere debeamus, parabolam proposuit Dominus de regalibus nuptiis.

Simile factum est regnum cœlorum homini regi...

Rex appellatur Deus Dominus noster, et quidem merito : nam 1º Ipse solus vere et proprie Rex est, sapientia et potentia perfecta cuncta gubernans ; Rex immensæ majestatis, centuplici diademate coronatus : cujus imperium est mundus universus, cujus thronus est cœlum, etc...

2º Rex cœlestis, Deus, longe differt a regibus terræ, qui sunt exigui, mortales, defectibus pleni ; nec possunt, nec volunt semper populorum bonum procurare... At Rex ille supremus, universalis, immortalis, summe potens, summe beneficus, populum suum felicem reddere vult et potest....

3º Vocatur *Rex regum et Dominus dominantium* : -1) quia nullus princeps terrenus ab ejus imperio se subtrahere valet ; -2) quia ejus subditi omnes, et ipsi efficiuntur veri nominis *reges*, gloria et honore coronandi : *Cui servire regnare est.*

4º Beati qui huic Regi sese fideliter subjiciunt ;... miseri qui resistere conantur !...

Fecit nuptias filio suo.

Regis supremi filius, Christus est, splendor Patris ac figura substantiæ ejus, et ipse constitutus Rex a Patre super Sion montem sanctum ejus. — Ipse *sponsus* est : sponsus Ecclesiæ et animarum nostrarum ; sponsus amantissimus et amabilissimus : speciosus forma præ filiis hominum, decorus gloria, decoremque suum sponsæ communicans. Etenim eam

dilexit et seipsum tradidit pro ea... ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi; sed ut sit sancta et immaculata. Eph. V, 27.

Nuptiæ, — seu epulæ nuptiales, parantur, tum in Ecclesia militante, tum in triumphante.

1° In Ecclesia militante *Sapientia proposuit mensam suam* (Prov. IX, 2), cibo potuque instructam, quibus esurientes et sitientes vere saturantur. — *Divinæ dapes* sunt : -1) Dei gratiæ ; -2) sacramenta, præsertim vero *Eucharistia sanctissima* ; -3) ipse Christus, qui est panis vivus de cœlo descendens ; -4) verbum ejus, lectiones, exhortationesque sacræ ; -5) exempla Christi et Sanctorum ejus, Martyrum, Confessorum et Virginum ; — præterea -6) oratio, meditatio, sacrificium Missæ, et solemnitates festivæ : in quibus omnibus latet manna absconditum, quo fideles animæ jucundissime pascuntur. — Adeo ut vita vere christiana sit jube convivium : *Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ, convivium medullatorum.* Isai XXV, 6 (4).

-7) Cibus quoque et calicem magis mysticum proponit discipulis suis Dominus his verbis : *Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus* (Joan. IV, 34) ; — et : *Potestis bibere calicem, quem ego bibo* (Marc. X, 38.)? Cibus nempe divini beneplaciti nobis offert, et calicem inebriantem divini amoris, atque propter Deum immolationis.

2° In Ecclesia triumphante, dabit electis *edere de ligno vitæ quod est in paradiso Dei* (Apoc. II, 7) ; dabit panem angelorum, de quo Raphael loquebatur, dicens Tobiæ : *Ego cibo invisibili, et potu qui ab hominibus videri non potest, uter* (Tob. XII, 19). — Hæ dapes cœlestes sunt ipse Deus, visio beatifica et charitas fruitiva. *Satiabor, cum apparuerit gloria tua* (Ps. XVI). Satiabor scilicet in anima et corpore, in intellectu, in corde, in visu, in auditu ; satiabor omni gloria, omnique bono desiderabili. *Qui replet in bonis desiderium tuum.* Ps. CII.

Quam differt ab his epulis mensa venenata, a mundo et diabolo parata !...

(1) *Adjumenta*, Argum. 34, præsertim § 3 de Sacramentis ; — item Argum. 29 et 30.

In his omnibus, ut patet, ineffabile Dei beneficium demonstratur, per Incarnationem Filii Dei humano generi collatum. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Joan. III, 16.

Misit servos suos vocare invitatos.

1° Mittuntur nobis servi Regis, ut nos invitent: scilicet ministri Dei, Prophetæ, Apostoli, virique apostolici, et quicumque nobis aliquo modo Dei nomine loquuntur.—Ministri hujusmodi vere a Deo mittuntur, eorumque vocem ut vocem Dei audire debemus: *Qui vos audit, me audit; et qui vos spernit, me spernit* (Luc. X, 16). — Porro vox illa divinitus loquens nobis, nos admonens et reprehendens, est vox invitans ad omne bonum...

2° Mittunt etiam diabolus et mundus ministros suos, qui invitent ac sollicitent animas ad mensam suam...

3° Ministri Dei in omnem viam ac locum, ad omnes homines etiam maxime miserabiles, ire debent, ut eos invitent, ut instent opportune, importune... omnique ratione compellant intrare. *Prædica verbum, insta opportune, importune; argue, obseca, increpa in omni patientia et doctrina.* II Tim. IV, 2.

Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altilia occisa sunt, et omnia parata: venite ad nuptias.

En suavissima divinæ misericordiæ invitatio. *Venite comedite panem meum, et bibite vinum quod miscui vobis.* (Prov. IX, 5). Christi, incarnatæ Sapientiæ, vox illa est, qui tanto amore, labore ac dolore miscuit vinum suum. *Torcular calcavi solus... et conculcavi eos in ira mea; et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea* (Isai. LXIII, 3). — Ubique insonat vox illa auribus animæ: *Veni ad nuptias.* En Dei benignitas et providentia circa salutem hominum.

Venite ad nuptias.

Invitati et vocati quinam sunt? — Omnes omnino homines, quamvis pauperes, viles, miseri, quales ab hominibus nequa-

quam invitari solent. At e convivio Dei nemo excluditur..... Quapropter nemo dicat, se nimis miserum esse, se nimis peccatis immersum, se bene vivere non posse... Qui enim te invitat, Deus, juvabit sane ut venire possis, dummodo velis...

Et nolebant venire...

1° *Nolebant* : en perversa hominum voluntas, quæ suæ incredulitatis et consequentis damnationis causa est...

2° *Neglexerunt* : en ingratitude et negligentia humana circa causam salutis æternæ. Quomodo enim regiæ invitationi respondent? — Respondere utique deberent omnes, et quidem cum gaudio et gratitudine... sed e contra plerique longe aliter agunt. Alii enim -1) invitationem declinant, vanos prætextus allegando; revera autem venire nolunt, quia bona temporalia præferunt æternis. *Abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam.* En rerum temporalium inordinatus amor. — Quam insipientes illi, qui epulis cœlestibus anteponunt terrenos agros et villas : hoc est, porcorum siliquas regum deliciis, pomum vetitum paradiso voluptatis?....

-2) Alii respondent, injurias et contumelias rependendo, ii nimirum qui in Deum blasphemant, Ecclesiam impugnant et persequuntur, proximum lædunt, aut quovis peccato Deum offendunt, et Christum sicut Judæi crucifigunt....

Rex autem, cum audisset, iratus est...

En vindicta Dei certa et terribilis, contra omnes Fidei persecutores, et pseudochristianos. — 1° Rex tam beneficus pœnas infligit : quia tempus est misericordiæ, et tempus justitiæ...

2° Peccatores quantumvis audaces, quantumvis securi, non evadent manus Domini : *Horrendum est incidere in manus Dei viventis* (Hebr. X, 31). — Peribunt ipsi cum suis villis et divitiis : quid illis remanebit mox de agris, negotiationibus aliisque bonis, propter quæ Dei invitationem spreverunt? Nihil, nisi incendium et desperatio æterna : *Perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit.*

Qui invitati erant, non fuerunt digni.

Invitati exclusi sunt e nuptiis in æternum : non culpa Regis, sed culpa ipsorum invitatorum, qui se ipsos Regis beneficio maxime indignos reddiderunt. — Nos vero aliter agamus, ut digni efficiamur promissionibus Christi...

Intravit Rex ut videret discumbentes.

En ultimum judicium, quando Christus, Rex et Judex inspiciet omnia : tunc quidquid latet, ejus oculis apparebit, idque in conspectu omnium hominum... Tunc non omnes qui vocantur Christiani, sacerdotes, religiosi, etc. ut vere tales, ac tali nomine digni agnoscentur...

Vidit hominem non vestitum veste nuptiali.

Homo veste nuptiali carens, quemlibet malum Christianum repræsentat. — *Vestis nuptialis* est, 1° gratia sanctificans, quæ in Baptismo accepta, servari debuit illibata, bonisque operibus exornari; vel si amissa fuerit, per pœnitentiam recuperari. — A multis vero fœdatur, abjicitur, idque pro veste mundana et diabolica...

2° Nuptialis vestis est bona ac sancta vita, operibus sanctis ac pretiosis meritis, tanquam auro gemmisque intexta.

3° Vestis nuptialis est imitatio Christi, qua induimur moribus et ornatu ejus. *Induimini Dominum Jesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis.* Rom. XIII, 14.

4° Vestis nuptialis est martyrium, mortificatio, et quælibet participatio ignominiarum et passionis Christi. *Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, et laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni.* Apoc. VII, 14.

5° Pulcherrima, et super omnem terrenum ornatum magnifica hæc vestis est *stola* nempe *jucunditatis et indumentum lætitiæ*, *vestitus deauratus, fimbriis aureis et mira varietate conspicuus...*

6° Vestis sua ab unoquoque afferenda est : qualem autem sibi quisque nunc vestem parat, hanc gestabit in conspectu discumbentium : i. e. in conspectu omnium hominum et angelorum...

At ille obmutuit.

Obmutuit ille, turpi veste in conspectu omnium manifestatus : quia locus negandi non est, ubi omnia patent; — locus excusandi non est, ubi conscientia aperta est spectabilis, ipsa accusat. — Qui olim millenos prætextus allegarunt, nunc obmutescunt... — Præstat nunc silentium imponere carnis excusationibus, etc., ne quis in die suprema, tanta cum confusione obmutescere cogatur.

Mittite eum in tenebras exteriores.

1° Ejicitur homo, *manibus prius pedibusque ligatis* : i. e. vi irresistibili... Nullum jam remedium, nullum auxilium datur...

2° Undenam ejicitur? — E nuptiali convivio; e medio lucis, gaudii et gaudentium; e medio sodalium, fratrum, qui veste nuptiali ornati sedent...

3° Quo ejicitur? — In medium luctus et lugentium; — in tenebras exteriores inferni : quia tenebras interiores animæ amavit...

Multi sunt vocati, pauci vero electi.

En paucitas electorum... — Omnes quidem, sive remote, sive proxime, vocantur ad fidem, ad vitam vere et perfecte christianam; imo multi vocantur ad perfectionem evangelicam... *Pauci vero electi*, qui vere et efficaciter tantæ vocationi respondent (1). — An ego sum de numero paucorum? An de hoc numero esse volo? Id enim in libertate mea nunc ponitur, juxta verbum B. Petri monentis : *Quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis.* II Pet. I, 10.

(1) Cf. *Elementa Theol. dogm.* Tract. 9, de gratia, n. 283, seqq.

DOMINICA VIGESIMA POST PENTECOSTEN.

Joan. IV, 46-53. Erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. Hic quum audisset quia Jesus adveniret a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, et rogabat eum ut descenderet, et sanaret filium ejus : incipiebat enim mori. Dixit ergo Jesus ad eum : Nisi signa et prodigia videritis, non creditis. Dicit ad eum regulus : Domine, descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Jesus : Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermoni quem dixit ei Jesus, et ibat. Jam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, et nuntiaverunt dicentes quia filius ejus viveret. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei : Quia heri, hora septima, reliquit eum febris. Cognovit ergo pater quia illa hora erat, in qua dixit ei Jesus : Filius tuus vivit ; et credidit ipse, et domus ejus tota.

Explicatio prima.

- I. Quomodo regulus ad Jesum recurrat.
 - II. Quomodo verba Jesu audiat.
 - III. Quomodo verborum Jesu effectum experiatur.
-

*Erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur
Capharnaum. Hic cum audisset quia
Jesus adveniret...*

Primo prædicationis suæ anno, cum Dominus transeundo per Samariam et oppidum Sichar, rediisset e Judæa in Gali-

læam, magno honore exceptus est a populis illis, qui Jerosolymis fuerant in Paschate, et ibidem mirabilia ejus opera viderant. Cumque venisset iterum in Cana, ubi ob mutationem aquæ in vinum singulariter notus erat, vidit accedentem ad se virum Capharnaitam, nobilem, quem Vulgata nostra *regulum* appellat. Non quidem rex erat ille, sed potius, juxta vim vocabuli græci (βασιλεύς), vir regius : id est, vel stirpe regia natus, vel ut primarius quidam minister ad domum regiam pertinens. Nec confundendus est cum centurione illo (Matth. VIII, Luc. VII), cujus Dominus servum sanavit anno sequenti, in eodem oppido Capharnaum, quique gentilis erat et Romanorum militum præfectus; hic autem regulus erat, ut videtur, homo Judæus, cujus filius dilectissimus, febri oppressus, gravissime decumbebat Capharnai.

Hic cum audisset quia Jesus adveniret (id est, venisset) *a Judæa in Galilæam, abiit ad eum* : scilicet cum cognovisset mœstissimus pater, Jesum esse in Cana Galilææ, eo statim ex patria Capharnaum profectus est, itinere quindecim leucarum; cumque pervenisset ad Jesum circa horam diei septimam, quæ respondet horæ nostræ primæ post meridiem, eum deprecatus est affectu illo ardenti, quem amantissimo patri spes servandi filii moribundi suggerere debuit.

*Rogabat eum ut descenderet, et sanaret filium ejus :
incipiebat enim mori.*

Dominum rogat, non simpliciter ut filium sanet, sed ut veniat Capharnaum ad moribundum, et ibi coram sanet eum. Ex quo, ut et ex sequentibus, patet, hominem jam in Jesu credere, sed fide imperfecta. Credit scilicet, Dominum potestatem habere sanandi filium suum ægrotum; non vero -1) resuscitandi mortuum, -2) imo neque sanandi, nisi ad lectum decumbentis accedat : ideo dicit : *Domine, descende priusquam moriatur filius meus.*

Needum, ut videtur, regulus credebatur in Jesum tanquam Messiam, et de numero eorum erat, qui argumentis sufficientibus non contenti, nova semper signa ac miracula ut crederent postulabant. Quapropter Dominus, qui multo ma-

gis cupiebat animas sanare quam corpora, roganti, simulque adstantibus respondit :

Nisi signa et prodigia videritis, non creditis.

Utroque vocabulo, *signo* et *prodigio* miraculum exprimitur: miraculum nempe dicitur *prodigium*, quatenus extraordinarium ac stupendum; *signum* vero, quatenus digitum Dei indicat. — Hæc autem Dominus, tum ad augendam fidem reguli, tum ad exprobandam incredulitatem circumstantium respondet, quasi dicat : Propter incredulitatem vestram nova facere miracula cogor, quia tot signis a me jam præstitis nondum acquiescere nec credere vultis. Sanabo itaque filium tuum, o homo, non tantum propter postulationem tuam, sed præsertim ut multi in me ob illud miraculum credant, alioquin minime credituri.

Dicendo Judæis, *nisi signa videritis, non creditis*, quamdam, inquit Toletus, insinuationem facit ad Samaritanos, qui sine miraculis crediderant (supra, versu 41, 42).

Dicit ad eum regulus : Domine, descende priusquam moriatur filius meus.

Reprehensione Domini nihil deterritus, supplex pater confidenter instat rogando; et quamvis oratio ejus imperfecta sit ob duplicem fidei defectum quem diximus, nihilominus a Christo exauditur: et quidem ita exauditur, ut non modo gratiam corporalem, sanitatem nempe filii; sed etiam spiritualem, donum nempe fidei, pro se et pro tota sua domo consequatur.

Dicit ei Jesus : Vade, filius tuus vivit.

Sensus est quasi Dominus diceret : Non est opus, o homo modicæ fidei, ut ego vadam : tu ipse vade et oculis tuis vide potestatem Dei : ecce filius tuus vivit. — *Vivit*, i. e. a morte atque a mortis periculo liberatus est filius tuus, qui *incipiebat mori*. Quod Domini verbum, non tantum est assertivum sed etiam *efficax* ipsius rei quam asserit : non secus ac ver-

bum quo indies panem et vinum mutat in corpus et sanguinem suum, per os sacerdotis dicens : *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus.*

Hic quæri potest, cur Dôminus, licet rogatus, ad domum reguli non iverit, in centurionis vero domum, etiam non rogatus, ire voluerit? Respondetur, -1) Christum hoc et illud eodem fecisse consilio, ut spirituale precantium bonum promoveret. Nam promittendo se iturum esse in domum centurionis, hujus hominis fidem et humilitatem, quam non ignorabat, in mirabiles actus elicere voluit; nolendo autem ire cum regulo, hujus roboravit fidem infirmam, ostendendo se divina pollere potentia, qua vel a longe sanationem operari posset. Sic corrigit Deus preces nostras, et non semper quod postulamus, sed quod utilius nobis fore novit, concedere solet. — 2) Præterea suberat ratio humilitatis, qua domum humilis centurionis propensius adiret, quam palatium nobilis reguli.

Credidit homo sermoni quem dixit ei Jesus, et ibat.

Verbo scilicet Christi, suprema auctoritate prolato, regulus confestim fidem adhibet; et, quin ultra loquatur, quin minime dubitet, reverenter Domino salutato discedit: hac simplici fide corrigendo defectus fidei, quos modo manifestavit.

En augmentum fidei hujus viri. Quod si postea servos interrogat de hora, qua infirmus convaluerit: non quia dubitat, sed ideirco id facere videtur, ut fidem suam confirmet, sibi metipsi quod non vane crediderit gratuletur, simulque adstantibus omnibus miraculum Jesu reddat manifestum.

Abiit ergo homo, festinans sane, et cupidissimus videndi suis oculis felicem effectum verbi Jesu. Ac licet itinere longo quod confecerat, fatigatus, eodem tamen die idem illud iter resumpsit tanto ardore, ut incidente mox nocte vix cogi potuerit, ut paululum quiesceret. — Interim gaudium ingens domum ejus invaserat; et missi servi currebant, ut patri felicem nuntium afferrent.

*Jam autem eo descendente, servi occurrerunt ei,
et nuntiaverunt dicentes quia filius
ejus viveret.*

Postero scilicet die, cum adhuc longe abesset, vidit sibi in occursum venientes plures e servis domus suæ, gaudio et miratione plenos; imo etiam, saltem inchoative, credentes : eo quod, postquam dominus suus ad Jesum recurrisset, virtutem divinam Jesu ex subitanea infirmi sanatione agnovissent.

Nuntiaverunt ergo felici patri, quomodo filius ejus charissimus *viveret*, i. e. omni febris liberatus, perfectæ sanitati, idque subito, esset restitutus.

*Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius
habuerit...*

Audiens ergo regulus, et videns veritatem miraculi, quo magis illud manifestaret, interrogavit nuntios de hora, qua infirmus revaluisset. Respondent ei : *Quia heri, hora septima, reliquit eum febris* : scilicet, non paulatim, sed subito, illa hora ; non cœpit decrescere, sed *reliquit eum febris*, i. e. tota ejus infirmitas sublata est.

*Cognovit ergo pater... et credidit ipse et domus
ejus tota.*

Cognovit, id est, agnovit experientia id, quod jam credebat ob verbum Christi ; credebat, inquam, sed, experientia accedente, *credidit* magis. *Cognovit quia illa hora erat, in qua dixit ei Jesus : Filius tuus vivit* : considerando scilicet tum factum, tum ejusdem circumstantias, credidit vividius, imo ad omnimodam et perfectam fidem pervenit, qua Jesum esse Christum, Dei Filium, confiteretur.

Credidit ipse, et domus ejus tota : fidem nimirum suam, tum testimonio suo gravissimo, tum exemplo suo, toti familiæ, i. e. non solum uxori et liberis, sed etiam domesticis universis ac subditis, communicavit.

Quanta fuerit reguli, filium quasi redivivum amplectentis, totiusque familiæ lætitia, quanta eorum erga Jesum grati-

tudo, quamque ferventer Domini cœlestem doctrinam cum fide acceperint, Evangelium non explicat; sed meditantium considerationi relinquit.

Explicatio secunda.

Erat quidam regulus.

Regulus ille, vir princeps et paterfamilias, figurative spectatus, repræsentat tum hominem quemlibet generatim; tum speciatim, familiarum rectores (1).

1° Repræsentat hominem, creaturam Dei nobilissimam, in terris constitutum tanquam regem, ut dominetur creaturis reliquis, nec non sensibus ac passionibus suis, soli Deo subditus. Homo rex quidem est; sed per peccatum protoparentum quasi e throno dejectus... — Rex est, per Christum ad thronum in cœlesti curia occupandum iterum vocatus. *Vos autem genus electum, regale sacerdotium.* I Pet. II. 9.

2° Regulus, ut paterfamilias, repræsentat parentes omnes, sacerdotes pastoresque animarum, ac superiorem quemlibet aut principem, qui de subditorum bono debet esse sollicitus.

Cujus filius infirmabatur.

1° En tribulationum utilitas: cum ad Deum adducant eos, qui secus non essent venturi. Hic enim vir dives et nobilis, propter infirmitatem filii sui ad Christum Dominum venit, alioquin fortassis non venturus...

2° Unicuique nostrum filius infirmatur: sive -1) quum anima nostra, sive -2) quum quispiam e nostris subditis quolibet vitiorum, superbiæ, avaritiæ, etc., febri laborat. *Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror* (II Cor. XI, 29)? — Regulum itaque imitari debemus, et Jesum adire, ut infirmi sanitatem efflagitemus.

(1) Cfr. *Adjumenta*, Argum. 12, § 2.

*Cum audisset quia Jesus adveniret a Judæa
in Galilæam.*

En occasio boni, aut cujuspiam virtutis exercendæ, quæ prætermittenda nunquam est. — Audiens enim regulus Jesum in propinquo esse, statim ut eum adiret, occasione fausta usus est. Similiter tota hæc terrestris vita occasio boni est, quia Christum perpetuo nobiscum præsentem habemus et ad auxiliandum nobis paratum, dummodo eum adire velimus. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* II Cor. VI, 2.

Abiit ad Jesum.

1º Beatus homo qui ad Jesum recurrit, apud quem omnis mali remedium invenitur; sed pro dolor! plerique, relicto Jesu, humana adjutoria quærunt, innitentes baculo arundineo confracto. *Ecce confidis super baculum arundineum confractum istum, super Ægyptum; cui si innixus fuerit homo, intrabit in manum ejus, et perforabit eam.* Isai. XXXVI, 6.

2º Venit regulus ad Jesum, emolumentum quærens mere temporale, et invenit spirituale, fidem perfectam: ut discamus, accedentes ad Jesum, etiamsi dispositionem imperfectam afferant, misericordiam nihilominus invenire apud eum qui dixit: *Venite ad me omnes.*

Ut sanaret filium ejus.

Hic ostenditur nobis cura parentum erga liberos, quod primarium officium est parentibus incumbens, gravissimum quidem, sed etiam maxime meritorium (1).

Nisi signa et prodigia videritis, non creditis.

1º En curiositas et incredulitas, in homine jam credente merito reprehendenda. — Et nos tardi sumus ad credendum: videre vellemus, quasi non sufficeret audire testimonia quæ falli nequeunt. *Fides namque ex auditu* (Rom. X, 17). — *Quia vidisti me, Thoma, credidisti: beati qui non viderunt et credi-*

(1) Cf. *Adjumenta*, Argum. 12, de officiis liberorum et parentum.

derunt (Joan. XX, 29). — Quæ et quanta de ore Christi et Ecclesiæ audivimus ! Imo nonne videmus etiam oculis nostris effectus verborum Domini, miraculumque Ecclesiæ ejus, ab octodecim sæculis subsistentis?... *A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris.* Ps. CXVII.

2º Aliud documentum : utilitas opportunæ reprehensionis. Dominus enim, quum occasione beneficii temporalis, conferre vellet beneficium spirituale, donum scilicet fidei, et quidem fidei vivacis ; reprehensione sancta utitur,... ut tardiores ad credendum animos velut increpando excitet atque exstimulet.

Domine, descende priusquam moriatur filius meus.

1º En perseverantia in orando. — Regulus etsi ad primam petitionem, non tantum non exauditus, verum etiam reprehensus a Christo fuit ; humiliter tamen atque constanter perseverat pulsans, et pro salute filii iterum atque iterum supplicat.

2º Iisdem in verbis detegi potest nimia æstimatio boni corporalis. Non enim attendit homo ad verba Domini, de bono interno fidei loquentis, nec cogitat nisi de bono infimo, de valetudine nempe filii sui. Sic multi inveniuntur, qui de rebus infimis unice sint solliciti, quasi bona altiora minime cognoscerent...

3º *Priusquam moriatur.* En prudens cautela, ne de improvise morte occupemur, adhibenda. — En quoque cura a parentibus impendenda, ne puerorum animi prius occupentur morte quam vita, vitiis prius quam virtutibus imbuantur. Curandum utique est, ut Jesus veniat ad animam antequam anima moriatur, i. e. antequam scandalis ac venenatis mundi principiis inficiatur.... præsertim vero antequam moriatur æterna morte in inferno.

4º *Priusquam moriatur* : hæc quoque monent nos de necessitate bene moriendi. Si enim mortuus quis fuerit in statu peccati mortalis, et priusquam veram fecerit poenitentiam, periit in æternum.

Vade, filius tuus vivit.

1° En verba ejus qui mortis et vitæ imperium habet. *Ego sum resurrectio et vita : qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet.* Joan. XI, 25.

2° *Vivit* : Verbum non modo assertorium et verum, sed etiam efficax, seu efficiens id quod enuntiat : quale profert Deus omnipotens in creatione et in sacramentis : *Dixit, et facta sunt* (Ps. CXLVIII). Dominus enim est fons et principium omnis vitæ, et potestatem vivificandi habet, idque omni modo ac gradu, tum in ordine naturali, tum in ordine supernaturali seu gratiæ. *Emittes spiritum tuum et creabuntur, et renovabis faciem terræ. Avertente autem te faciem, turbabuntur : auferes spiritum eorum, et deficiet, et in pulverem suum revertentur* (Ps. CIII). — Utinam dicat et mihi : *Filius tuus*, i. e. subditus tuus, vel ipsa tua anima, *vivit* ! scilicet vivit vita gratiæ, vita vere christiana, vita humilitatis, castitatis, etc. Utinam pronuntiet verbum vivificum ille misericordissimus Dominus, qui *venit ut habeamus vitam et abundantius habeamus* ! Joan. X, 10.

3° *Vivit*. Asserit Dominus regulo filium vivere, quin ad infirmi lectum accedere velit : ut reguli fidem exerceat, et exercendo confirmet ac augeat. Sic autem docet nos, verbo Dei et Ecclesiæ intellectum inclinare, atque intellectus submissione et exercitio fidem exercere.

4° Dominus hic quoque nos humilitatem docet. Nam ad domum hujus principis ire non vult, ad centurionem vero humiliorem hominem intrare ultro paratus est, ut suam erga humiles prædilectionem manifestet.

Credidit homo sermoni quem dixit ei Jesus, et ibat.

1° Exemplum fidei. Credit enim homo, et quidem nihil hæsitans, cum nihil adhuc videat, nec Dominus ad infirmum veniat, prout rogabatur.

2° *Credidit sermoni Jesu*. Utinam nos quoque credamus, non sermonibus mundi, suasionibus carnis, etc., sed *sermoni quem dixit nobis Jesus* !

3° *Credidit... et ibat*. Credit scilicet et obedit : en fides efficax et operativa, quæ comparatur grano sinapis, quod seminavit homo in horto suo... Fides vero sine operibus, *mortua est in semetipsa*. Jac. II, 17, 20.

Nuntiaverunt, dicentes quia filius ejus viveret.

1° En effectus verbi Domini et fidei reguli... Quæ credimus nunc non videntes, mox videbimus clare intuentes : nempe ipsum Dominum Jesum Christum, ejusque promissiones in cælo....Videbimus quoque et experiemur ejus auxilium in terris.

2° Videt homo accuratissimam veritatem verborum Domini : *Hora septima reliquit eum febris....in qua dixit ei Jesus : Filius tuus vivit*. Qua hora Dominus loquitur, juvat, benedicit, illa hora res efficitur, quantumvis difficilis videatur ; et quidem in momento, si Dominus voluerit, difficultas quælibet solvi potest.— E contra, si Dominus non loquatur, nec adjuvet, sed homo solus laboraverit, fatigari plurimum, exiguo aut nullo successu, solet....

Credidit ipse et domus ejus tota.

1° Exemplum fidei perfectæ, vividæ nempe et efficacis, quam Dominus indesinenter habere jubet, quamque grano sinapis comparavit (1).

2° Exemplum beneficentiæ perfectæ ex parte Christi : qui eo fine beneficium contulit temporale, ut simul conferre posset spirituale.... Tantam autem liberalitatem exercet gratis : non aliam retributionem aut emolumentum quærens, nisi ut impleat voluntatem Patris sui, et perficiat opus ejus.

3° Hic etiam videmus, quid efficiant exempla dominorum, quantumque apud subditos, sive in bonum sive in malum valeant ; et quomodo per patrem, superiorem, etc., tota fa-

(1) Cfr. tom. 1, *Domin.* 6 post *Epiphan.*

milia sanctificari possit et debeat. Quod enim familia reguli tota crediderit, non tantum evidentia miraculi, sed etiam fides et exemplum patris effecit. Similiter, quicumque bonus paterfamilias existit, is totam domum ad fidem et Ecclesiam Christi, vitamque vere christianam debet adducere.

DOMINICA VIGESIMA PRIMA POST PENTECOSTEN.

Matth. XVIII, 23-35. Dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc : Simile est regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. Et quum cœpisset rationem ponere, oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. Cum autem non haberet unde redderet, jussit eum dominus ejus venumdari, et uxorem ejus et filios, et omnia quæ habebat, et reddi. Procidens autem servus ille, orabat eum, dicens : Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. Misertus autem dominus servi illius, dimisit eum, et debitum dimisit ei. Egressus autem servus ille, invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios : et tenens suffocabat eum, dicens : Redde quod debes. Et procidens conservus ejus, rogabat eum dicens : Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. Ille autem noluit : sed abiit, et misit eum in carcerem, donec redderet debitum. Videntes autem conservi ejus quæ fiebant, contristati sunt valde : et venerunt, et narraverunt domino suo omnia quæ facta fuerant. Tunc vocavit illum dominus suus, et ait illi : Serve nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me : nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui misertus sum ? Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum. Sic et Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

Explicatio prima.

- I. *Misericordia regis erga servum debitorem.*
 - II. *Duritas servi debitoris erga conservum suum.*
-

*Simile est regnum cœlorum homini regi, qui voluit
rationem ponere cum servis suis.*

Cum Dominus tertio prædicationis suæ anno, versaretur Capharnai, ibique de condonandis injuriis loqueretur : ut doceret discipulos quam gravis sit illa condonandi obligatio, parabolam proposuit de debitore, solvendis debitis impari. Similiter, inquit, agitur in regno cœlorum atque in aula cujusdam regis, cum servis suis debitoribus computum ineuntis. Qui cum uni ex illis ingentia debita benigne remisisset, indignus iste homo mox erga conservum suum immisericordem maxime se exhibuit : quare gravissime a rege punitus est.

Rex itaque parabolæ in servum incidit immenso debito gravatum :

*Oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia
talenta.*

Hæc pecuniæ summa, si talenta attica sumantur, fere quinquaginta francorum millionibus æquivalet; si vero habraica seu judaica talenta ponantur, summa sexies major, seu trecentorum millionum erit. — Tantum debitum, quod vix possibile esset inter homines, ideo in parabola fingitur, ut, quantum sit debitum peccatoris erga Deum, facilius æstimeamus; utque significetur, illud nequaquam ab homine solvi posse.

*Cum autem non haberet unde redderet, jussit
eum dominus ejus venundari, et
uxorem ejus...*

Mos erat et jus apud antiquas gentes vicens, ut, si debitor solvendo non esset, creditor eum in mancipium venderet cum uxore et liberis, atque ex pretio solutionem debitorum aliquatenus saltem reciperet. Ideo dicitur dominus jussisse venundari, non modo ipsum debitorem, sed etiam *uxorem ejus et filios, et omnia quæ habebat, et reddi..*

Procidens autem servus ille, orabat eum...

Miser debitor tam acerba sententia percussus, nullamque spem evadendi sibi reliquam esse videns, nisi ut domini, quem clementissimum esse novit, misericordiam imploret; procidit in genua et exorat dominum suum, dicens :

Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi.

Da mihi tempus, inquit, et paulatim omnia solvam. — Scilicet, ut instantem pœnam evadat, omnia promittit. Impossibile sane erat, ut pauper servus quod promittebat unquam efficeret; sed sic sperabat saltem dilationem pœnæ se impetraturum, ut interim suis officiis et amicorum precibus animum regis flecteret, quem sciebat liberalem esse et misericordem. Nec eum fefellit opinio: nam statim plus quam sperare audebat accepit, nimirum, præter libertatem, remissionem debitorum omnium: *Misertus dominus servi illius, dimisit eum, et debitum dimisit ei.* — Sed en incredibilis ingratitude :

*Egressus autem servus ille invenit unum de
conservis suis, qui debebat ei centum
denarios: et tenens suffocabat
eum, dicens: Redde
quod debes.*

Centum denarii, qui vix septuaginta quinque francis æquivalent, exiguum omnino constituebant summam, si decem

millibus talentorum comparentur. Nihilominus indignus homo, tantam ipsemet misericordiam consecutus, hanc summam a conservo absque ulla misericordia, aut remissione, aut dilatione exigit, ferrea voce dicens : *Redde quod debes*, i. e. statim, omne id quod debes, requiro. — Nec contentus debitum suum verbo repetere, violenter debitorem invadit, atque ita ei fauces comprimit ut vix non suffocet : *Et tenens suffocabat eum, dicens : Redde quod debes.*

Et procidens conservus ejus, rogabat eum...

Humiliat se servus coram conservo, seseque omnino gerit sicut alter se gessit paulo ante coram rege ; postulatque sibi dimitti centum denarios iisdem verbis, quibus ipse conservus creditor clementiam regis imploravit et obtinuit ; adeo ut hic de imitando regis exemplo tacite admoneatur : *Procidens rogabat eum, dicens : Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi.*

Ille autem noluit. .

Jure suo servus iste creditor avare et rigide utitur, ideoque eo abutitur : cum deberet proximo suo idem facere quod ipse sibi fieri voluit, et exemplum regis imitari, præsertim postquam tam insignem ipse misericordiam esset consecutus. *Noluit : sed abiit et misit eum in carcerem, donec redderet debitum.*—Atroci facinore mox domini sui justum rigorem in se provocavit. Res enim dominum latere non potuit : *Videntes conservi ejus quæ fiebant, contristati sunt valde...* Dicuntur *contristati*, i. e. ob tantam crudelitatem dolore cordis moti, imo indignati vehementer, crimen ut par erat detulerunt, et *narraverunt domino suo omnia quæ facta fuerant.* Quapropter merito iratus dominus vocavit eum, eique ingratitude et duritiem exprobravit, dicens : *Serve nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me...* Qua clementia sua ac beneficentia erga ipsum proposita, sic interrogando concludit :

*Nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui,
sicut et ego tui misertus sum?*

Sensus est quasi diceret : Misericordia a me tibi exhibita, debebat tibi esse stimulus et mensura misericordiæ, a te vicissim conservo tuo exhibendæ ; mensura, inquam, non æqualis sed proportionalis, et mea longe inferior : ita ut, sicut ego dimisi tibi debitum totum, quamvis magnum, sic tu dimitteres conservo debitum totum, quod erat tam exiguum.

Qua increpatione per modum judicii prolata, dominus reo pœnam infligit.

*Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus,
quoadusque redderet universum debitum.*

Uti ex historia et jure civili Romanorum, quibus Judæi tempore Christi erant subjecti, constat, solebant debitores a creditoribus tradi tortoribus, verberibus flagellandi et in carcerem trudendi. Sic igitur debitor ille nequam in carcerem conjectus est *quoadusque redderet universum debitum* : i. e. in perpetuum ; cum ingentem illam summam, prius a rege remissam, nunquam reddere posset.

Non tamen hic significatur peccata jam remissa propter subsequens peccatum reviviscere ; nam quidquid Deus, sive quoad culpam, sive quoad pœnam condonavit, condonatum manet : *Sine pœnitentia enim sunt dona Dei* (Rom. XI, 29) ;— sed hoc solum indicatur hic, quod Christus intendebat, Deum iis non remissurum, qui suis proximis offensas non remittant. Quanquam illi qui post acceptam veniam iterum peccant, ratione majoris ingratitude, gravius punientur.

*Sic et Pater meus cœlestis faciet vobis, si non
remiseritis unusquisque fratri suo
de cordibus vestris.*

En egregium parabolæ documentum : in æternum damnationis carcerem detrudet Dominus eos, qui non ex imo corde

omne odium ejiciunt, et proximis suis sincere non condonant.

SENSUS PARABOLÆ. — Hinc breviter colligamus sensum totius parabolæ. — *Scopus* est, ut ostendatur, Deum nobis peccata non esse remissurum, nisi nos fratribus offensas remittamus; simulque declarandi quam æque illud a Deo statutum sit.

1° Necessariæ seu substantiales hujus parabolæ partes sunt: -1) Rex, qui Deus est; -2) servus et conservus, qui sunt homo quilibet et proximus ejus; -3) debitum decem millia talentorum respectu regis, quæ sunt uniuscujusque peccata: et debitum centum denariorum respectu conservi, quæ sunt offensæ proximi.

2° Partes secundariæ, seu emblemata ad ornatum et expletionem parabolæ adjecta, sunt sequentes: -1) quod dicitur, regem jussisse uxorem et liberos debitoris venumdari: idque non indicat, fore ut uxor propter maritum, liberi propter patrem condemnentur; sed eo tantum valet, ut gravissima pœna significetur. — 2) Quod dicitur, conservos duritatem conservi erga debitorem regi narrasse: idque non indicat, sanctos, id est, servos Dei, accusare eos qui confratribus suis injurias non condonant; sed ideo additur, quia illud inter homines fieri solet, ut servi alii alios apud dominum accusent.

Explicatio secunda.

Simile est regnum cœlorum homini regi...

Parabola debitoris decem millium talentorum veluti exemplar quoddam vivum est, 1° misericordiæ Dei liberalissimæ erga hominem peccatorem; et 2° indignitatis hominis, qui durum et immisericordem se exhibet erga proximum (1).

(1) *Adjumenta*, Argum. 24, 27, 28, et 23 § 1.

Qui voluit rationem ponere cum servis suis.

En ratio reddenda Deo de omnibus quæ in hac vita gesserimus. Dupliciter Deus rationem a nobis exigit : in vita, et in morte.

1º Tempore vitæ, rationem ab unoquoque repetit, quotiescumque nos monet de debitis nostris, nempe de peccatis per veram pœnitentiam expiandis.

2º In hora mortis, ubi tota ratio transactæ vitæ expenditur. At hic notanda differentia, quod, si in hora mortis inveniar debito peccati mortalis onustus, nulla supersit spes veniæ; in vita vero, ita ratio reddi possit, ut debitis feliciter satisfiat, propter infinitam divini Creditoris clementiam : quam quidem indesinenter implorare debemus, dicentes : *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.*

Oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.

En ingens debitum peccatorum.—Quis enim ille tantæ pecuniæ debitor? Non alius quam peccator, onustus gravissimo erga Deum iniquitatis suæ debito, cujus debiti proprietates insinuantur decem illis talentorum millibus.

Innuitur enim illo numero denario atque ingenti, -1) quod peccata sint contra decem mandata Dei. Nam etiamsi unum mandatum formaliter violetur, injuria fit legislatori, quasi mandata omnia violarentur : qui enim *offendit in uno, factus est omnium reus.* Jac. II, 10.

-2) Quod peccata sint plurima et fere innumerabilia : propterea comparantur numero ingenti decem millium.

-3) Quod sint gravissima, et quidem singula ponderosa instar *talenti* : i. e. graviter injuriosa Deo, ratione auctoritatis ejus, bonitatis, beneficiorum ; ratione sanguinis Jesu Christi, etc., quæ per peccatum contemnuntur...

-4) Quod a nullo homine, sibimet relicto, solvi aut expiari possint ; cum nihil homo dare valeat, quod injuriam divinæ majestati illatam compenset.

-5) Quod pœnam post se trahant adeo terribilem, ut peccator ipse, et ejus uxor ac filii, et quidquid habet, vendatur :

i. e. ut propriam libertatem amittat, fiatque perpetuum dæmonis mancipium in inferno, amittatque omnia bona, quæ Deus illi dederat, corporis et spiritus. — Ipse itaque homo, et uxor ejus, quæ est sensualitas; et filii, quæ sunt opera; et fortunæ facultates, quæ sunt dona gratiæ accepta: hæc, inquam, omnia in peccati pœnam perduntur et pereunt.

Jussit eum dominus ejus venumdari.

En status miserrimus peccatoris, illius imprimis, qui obstinate in mala via perseverat. Hujusmodi enim homo, — 1) tempore præsertim vitæ, in punitionem peccatorum suorum, decrescente divina gratia, veluti sibimetipsi relictus, traditur in reprobum sensum, venumdatus sub suo peccato, captivus a diabolo retentus ad voluntatem ejus, ut eat post concupiscentias suas, et fructus amaros operum suorum comedat... — 2) Post mortem, rursus venumdatur peccator, et simul omnia quæ habet, non opera tantum, sed et corpus et anima ejus, traduntur dæmonibus, tanquam æterna præda eorum in inferno.

Procidens autem servus ille, orabat eum.

Hic indicantur media veniæ impetrandæ, quæ a servo debitore adhibentur, et a nobis pariter usurpanda sunt. — 1) Ut divina justitia territi, debitum nostrum non inficiemur; sed illud sincere, integre et cum dolore confiteamur. — 2) Ut in conspectu Dei procidentes, nos humiliemus ex animo, agnoscentes nostrum nihilum, nostramque miseriam. — 3) Ut petamus suppliciter misericordiam, et pœnitentiæ spatium, ad satisfaciendum pro peccatis. — 4) Ut firmum et efficax concipiamus propositum reddendi ex toto debitum: i. e. faciendi cum divina gratia quidquid poterimus, ut omnia solvamus; dicamusque ex corde et animo: *Domine, patientiam habe in me, et omnia reddam tibi.*

Omnia reddam tibi.

En propositum perfectum, quod veræ conversionis fructus et signum est. *Omnia reddam tibi*, id est, me totum, meaque

omnia : opera , tempus , animæ corporisque facultates tuo famulatui addico ; et , nullius prorsus peccati affectum servando , omnique inordinato rerum terrenarum amore penitus rejecto, quantum ex me est tibi satisfacere allaborabo. Quod propositum, ut patet, complectitur plenam Dei mandatis obedientiam, plenamque charitatem, ut homo Deum diligat ex toto corde, et proximum sicut se ipsum.

Debitum dimisit ei.

Imago liberalissimæ Dei misericordiæ erga peccatorem poenitentem. Cordi enim contrito et humiliato Deus plus largitur, quam homo audeat sperare : sententiam poenæ revocat, debitum ingens remittit, nova beneficia confert : quod exemplo Magdalenæ et Petri tam insigniter confirmatur...

Debebat ei centum denarios.

En debitum hominum erga proximos suos : quod est, -1) valde vulgare, ut inter homines alii aliis aliquid debeant : v. g. ob injurias verbis vel operibus illatas, etc. Id autem ex humana imbecillitate procedit; et a divina Providentia permittitur, ut homines occasionem habeant merendi, possintque dicere Deo : *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* — 2) Debitum quod proximo dimittendum habemus, semper exiguum est, si comparetur debitis nostris erga Deum.

Suffocabat eum.

Crudelitas et durities erga proximum, variis servi illius actibus demonstratur. -1) Iram odiumque ostendit, cum non simpliciter debitum a conservo exigit, sed ei violentas manus injiciat. —2) Nullam commiserationem exhibet, cum conservum humiliter deprecantem, sicut ipse modo regem fuerat deprecatus, audire nolit, ut ei vel remissionem, vel aliquod dilationis spatium concedat. —3) Præcipiti furore eum in carcerem trudit. -4) Ingratitudinem committit in suum beneficium dominum, cui dedecus infert et injuriam : dedecus quidem, cum indignum se servum tam misericordis do-

mini præbeat; injuriam vero, cum injuriam inferat servo domini sui, et injuria servo illata semper in dominum redundet.

Egressus servus ille...

Hic spectari potest oblivio Dei, ejusque præsentiae, radix peccatorum. Causam enim, ex qua ingrati servi peccata proveniunt insinuat parabola, cum ait, eum egressum esse e conspectu domini sui; nam adeo temerarius non fuisset, ut in domini conspectu conservum suum ita opprimeret. — Similiter dicendum est, causam peccatorum nostrorum in Deum et proximum esse, quod e conspectu Dei egrediamur, et oblivioni tradamus Ipsum esse præsentem, Ipsum judicem nostrum, Ipsum summum benefactorem, cui omni obligatione gratitudinis et obsequii obstricti sumus.

Videntes autem conservi ejus quæ fiebant, contristati sunt valde.

Ingenti tristitia peccator plurima corda affligit. — Pravos enim actus nostros, et injurias in proximum, homines et angeli improbant; omnesque Dei servi, cum vident, tristantur et graviter affliguntur, tum ex commiseratione miseri qui læditur, tum ob ipsius lædentis damnum, tum præcipue ob offensam divinæ Majestati illatam. — Lacrymæ, quas ex multis oculis, et gemitus, quos ex multis cordibus elicit peccator, non raro divinam vindictam appellant: plerumque jam in hac vita, semper autem in futura, juxta illud Domini: *Numquid non faciet Deus vindictam electorum suorum, clamantium ad se die ac nocte? Dico vobis quia cito faciet vindictam eorum* (Luc. XVIII, 7). — Attamen pro miseris peccatoribus orare charitas jubet, ut eos Deus non puniat nisi in sua misericordia, ut convertantur.

Tunc vocavit illum dominus suus, et ait illi: Serve nequam....

1º En vocatio suprema ad judicium Dei. — In pœnam insignis alicujus sceleris vel ingratitude, solet Deus interdum

dies vitæ abbreviare, et peccatorem ex tempore ad supremam rationem reddendam adducere.

2º Objurgatio servi nequam, imago est objurgationis longe gravioris, qua in judicio, præsertim in ultimo ac universali, peccatoribus sua ingratitude objectabitur ab ipso Deo, Redemptore suo ac Judice, cui nihil poterunt respondere.

Si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

1º His docemur sinceritatem fraternæ charitatis et condonationis, quæ *ex corde* esse debet. *Non diligamus verbo neque lingua, sed opere et veritate* (I Joan. III, 18). — *Ex corde*, id est, ut nullus rancor, nulla amaritudo, nulla offensæ memoria remaneat; utque non tantum nullam jam vindictam velimus, sed pro inimico oremus, ei signa pristinæ dilectionis reddamus, paratique simus ei benefacere, ubi occurret occasio.

2º Docemur quoque necessitatem fraternæ dilectionis : nulla enim spes remissionis a Deo, nisi prius remittamus proximo.

3º Motiva condonandi sunt : -1) quod id velit Pater noster cœlestis. —2) Quod omnes simus fratres, ejusdem cœlestis Patris, ejusdem Matris Ecclesiæ filii : fratres autem se invicem diligere debeant. —3) Quia unusquisque defectus habet, et offensas committit, quas frater ejus ab eo tolerare, eique remittere debeat. —4) Quia Pater ipse cœlestis nobis tam liberaliter remittit debita nostra, tanto majora. — 5) Quia pœna horrenda reservatur illi, qui legi charitatis rebellis, fratri suo condonare noluerit : *Sic et Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.*

DOMINICA VIGESIMA SECUNDA POST PENTECOSTEN.

Matth. XXII, 15-21. Abeuntes Pharisæi consilium inierunt, ut caperent Jesum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes : Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo; non enim respicis personam hominum. Dic ergo nobis quid tibi videtur : licet census dare Cæsari, an non? Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait : Quid me tentatis, hypocritæ? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Jesus : Cujus est imago hæc, et

Marc. XII, 12-17. Et quærebant eum tenere; et timuerunt turbam : cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo, abierunt. Et mittunt ad eum quosdam ex Pharisæis et Herodianis, ut eum caperent in verbo. Qui venientes dicunt ei : Magister, scimus quia verax es, et non curas quemquam; nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces. Licet dari tributum Cæsari, an non dabimus? Qui sciens versutiam eorum, ait illis : Quid me tentatis? Afferte mihi denarium, ut videam. At illi attulerunt ei. Et ait illis : Cujus est imago hæc et inscriptio? Dicunt ei : Cæsaris. Respondens autem Jesus dixit illis : Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari; et quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo.

Lux. XX, 20-26. Et observantes miserunt insidiatores, qui se justos simularent, ut caperent eum in sermone, ut traderent illum principatui, et potestati Præsidis. Et interrogaverunt eum, dicentes : Magister, scimus quia recte dicis et doces; et non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces : licet nobis tributum dare Cæsari, an non?

superscriptio? Dicunt ei : Cæsaris. Tunc ait illis : Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; et quæ sunt Dei, Deo.

Explicatio prima.

I. *Interrogatio de tributo Cæsaris.*

II. *Responsio Domini.*

Abeuntes Pharisei consilium inierunt. ut caperent Jesum in sermone.

Docente Jesu in templo, paucis ante mortem suam diebus, Pharisei, inimici ejus, audita cœlesti ejus doctrina, cum debuissent resipiscere, veritatem tam clare propositam agnoscere, et Jesum tanquam Messiam recipere; e contra, abierunt ut de occidendo eo deliberarent. Quumque vellent prius populum, qui Domino favebat, alienum reddere, quo securius possent ei mortem inferre; accusationes et crimina adversus eum omni studio exquirebant. Ideo *consilium inierunt, ut caperent eum in sermone* : id est, deliberarunt de quæstione captiosa Christo proponenda, ut in responso ansam invenirent, eum cum aliqua specie rationis accusandi.

Non ut deputati a Synedrio, prout antea contigerat (Matth. XXI, 23), Pharisei hic agere videntur; sed privata auctoritate, ac proprio motu aggrediuntur Dominum. Non tamen ipsimet per se accedunt : ideo forte, ut si iterum, quod fieri solebat, responsione Domini confundantur, confu-

Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos : Quid me tentatis ? Ostendite mihi denarium : cujus habet imaginem et inscriptionem ? Respondentes dixerunt ei : Cæsaris. Et ait illis : Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; et quæ sunt Dei, Deo. Et non potuerunt verbum ejus reprehendere coram plebe; et mirati in responso ejus, tacuerunt.

sionem alii subeant : quapropter pro se discipulos suos mittunt, una cum nonnullis Herodianis.

Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis.

Hoc nomine vocabantur Judæi fautores Herodianæ domus, quæ tunc regnum in Judæa obtinebat, Romanis tamen subdita. Herodiani itaque factionem politicam constituebant, Romanis faventem, adeoque contrariam Pharisæis et toti populo passim, qui gentem judaicam, vi antiquæ theocratiae, soli Deo tanquam regi subesse censebant. Imo factio Herodiana, juxta Pharisæos, non tantum politica, sed religiosa seu hæretica erat. Cum enim docerent Pharisæi, non licere ut Israel, populus Dei, Cæsari gentili et idololatræ subjaceret ac tributum solveret; illam doctrinam ex parte sua negabant Herodiani.

Hos ergo Herodianos Pharisæi subornarunt, ut cum discipulis suis irent ad Jesum, tanquam ad judicem controversiæ suæ, qui litem de tributo Cæsari dando dirimeret atque componeret : sed hac fraude atque astuto consilio, ut si Christus asserat dandum esse Cæsari tributum, invidiam incurrat plebis judicæ, cui Romana dominatio abominabilis erat; si neget, in Herodianorum, adeoque in ipsius Herodis et Romanorum iram incidat, atque apud eos ut seditiosus accusari possit. — Deputati ergo sic Dominum alloquuntur :

Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces...

Præfatiuncula hæc adulatoria est, ad provocandum Jesum ne timeat præferre Deum Cæsari. *Magister*, inquiunt : fecte appellantes Magistrum, cujus nolunt esse discipuli, quemque magisterio, fama, et vita spoliare moliuntur. — *Scimus quia verax es*, id est, candide loqueris quæ sentis. — *Et viam Dei in veritate doces* : id est, recte doces legem Dei, quæ via est, qua Deus vult nos ambulare et ad salutem tendere. — *Et non est tibi cura de aliquo* : id est, non metuis iram Herodis, nec potentiam Cæsaris, nec invidiam populi, in tua doctrina proponenda.

Non enim respicis personam hominum.

Id est, minime veritatem immutas propter homines quibus loqueris, nec respicis personam eorum, utrum divites sint an pauperes; utrum ob responsum tuum tibi amici an adversarii sint futuri: sed, clausis quasi oculis, sententiam pro veritate et justitia pronuntias, secundum regulam: *Amicus Plato, sed magis amica veritas.* — Quæ omnia in se verissima quidem, sed in ore ipsorum dolosæ adulationes erant, ut Dominum ad respondendum ancipiti quæstioni, quam prolaturi erant, inducerent.

Dic ergo nobis quid tibi videtur: licet census dare Cæsari, an non?

Census erat tributum in singula capita impositum, quod a Judæis Tiberio Cæsari solvebatur. Quærunt, utrum illud principi gentili solvere non sit religioni et pietati contrarium, quasi dicerent: Quid tu de hoc tributo solvendo censes? Existimant enim multi, id salva religione non licere, quia cedere videtur in Dei contemptum, judæorum dedecus, et religionis fideique injuriam (1). — Non ergo quæstio est, utrum juste Judæi Romanis fuerint subjecti, nec utrum juste impositum sit tributum; sed utrum illud solvere sit licitum in conscientia.

Ad quam quæstionem Dominus respondet, saltem implicite, non esse Deo injuriam, si populus Dei subsit gentili Cæsari, eique tributum solvat; ideoque Judæos posse ac debere, tam Deo, quam gentili principi suo, subesse et obsequi. Hanc autem responsionem modo prudentissimo profert, rogando prius ut sibi numisma census ostendatur.

Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis, hypocritæ? Ostendite mihi numisma census.

Quid me tentatis? His verbis fraudem interrogantium reprehendendo, demonstrat se cordis eorum abscondita videre.

(1) Joseph, lib. 18 *Antiquit.* cap. 12.

Tentatis me, id est, perfida simulatione et fraudulentis quæstionibus me perdere quæritis : et propterea responsione indigni estis. Respondebo tamen, quo plenius intelligatis, nihil me vestris laqueis impediri, utpote divina sapientia pollentem.

Ostendite mihi numisma census : hoc est, ostendite nummum, quem pro censu ac tributo Cæsar a singulis capitibus exigit. — Uti ex Lampridio docet Baronius, solebant Romani numismata cudere eo pretio ac pondere, quo illa sibi volebant in tributum pendi; quod pro ratione temporum mutabatur, et aliquando majus erat, aliquando minus.

At illi obtulerunt ei denarium.

Moneta romana erat *denarius*, quæ Cæsaris effigiem ac nomen incusum præferebat, quæque tunc vulgo apud Judæos erat in usu, dodranti circiter nostratis franci æquivalens, seu septuaginta quinque centesimis. — Præter romanum denarium, quem solvebant Cæsari, Judæi habebant suum *siclum*, cujus dimidium quotannis pro templo, i. e. pro domo Dei, Regis sui, dare debebant. Siclus autem duobus didrachmis atticis, seu duobus francis cum dimidio æquivalerat.

Et ait illis Jesus : Cujus est imago hæc et superscriptio? Dicunt ei : Cæsaris.

Imago et nomen *Cæsaris* erat, nempe *Tiberii*, qui tunc imperium, inde ab annis octodecim obtinebat. — Illud interrogat Dominus, non quia ignorat, sed ut responsum eliciat, quod in adversarios retorquere possit ad eos convincendos. Illi enim ostendendo, monetam romanam sibi in usu versari, simul fatentur, sese Cæsaris imperio ac gubernio jam actu subesse. Quidquid enim sit de jure, quo Pompeius olim Jerosolymam cepit, eamque urbem cum tota Judæa Romanorum ditioni subjecit; illud constabat tempore Christi, dominationem romanam vere a Judæis acceptatam esse : cum secus non essent usi romana moneta, a qua, tanquam a gentili symbolo et abominatione, prorsus abhorrerent.

Tunc ait illis : Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari.

Sensus est quasi diceret : Cum testetur hæc a vobis acceptata moneta, vos Cæsaris dominationi subesse, ideo solvite id, quod a vobis tanquam subditis Principi debetur : nimirum, temporale tributum, quod ille a vobis exigit ad sustinenda reipublicæ onera, et ad alendos milites, qui vos ab incursu hostium tueantur. Reddite ergo Cæsari denarium, quod merito ille exigit ; quodque aliunde nequaquam adversatur officiis spiritualibus, quæ requirit a vobis Deus. Itaque utrumque officium implete : *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari ; et quæ sunt Dei, Deo.*

Et quæ sunt Dei, Deo.

Sententia hæc generalis est, et respicit, tum tributum dimidii sicli solvendum pro templo, tum decimas, oblationes, victimas, et obligationes quascumque erga Deum. Qua responsionis parte significat Dominus, tributum Cæsaris non esse incompatible cum officiis religiosiis : ita ut unum oporteat facere, et alterum non negligere ; quo fiet, ut nec Deus nec Cæsar offendatur.

Hoc posterius membrum, *et quæ sunt Dei Deo*, addit Salvator duas potissimum ob causas -1) Prior est, ut occurrat Judæorum objectioni huiusmodi : Tunc igitur populum Dei subjcis homini, ut agnoscat alium dominum quam Deum, qui solus Rex ejus ac Dominus est. Quam objectionem solvit, ostendendo utrumque fieri posse, ut nempe reddatur ex una parte Cæsari, et ex altera Deo, id quod utrique debetur ac proprium est.—Habet scilicet sæcularis potestas jura sua, in rebus corporeis et externis a Deo ipsi concessa, quæ vero interiora sunt, quæ proprie animam tangunt, quæ ad religionem pertinent, Deus sibimet, suo peculiari regimini ac judicio reservavit. Hæc Dei sunt jura, Deo reddenda. Itaque sicut Cæsari reddenda sunt numismata ipsius imagine insignita ; ita animus, qui Dei imaginem ac similitudinem gerit, Deo reddendus est, fidelis, pius, integer, immaculatus.

-2) Altera causa cur addat Salvator illud : *Et quæ sunt Dei, Deo*, est, ut perstringat hypocrisin Phariseorum, qui magna tenerentur sollicitudine, an tributum Romanis solvendum esset, specietenus ob pietatem : sed revera ob pecuniariam jacturam. Nam si sincera pietate fuissent ducti, non tanto zeli ardore moti essent pro re nihili; sed curassent, quod magis ad rem pertinebat, ut Deo redderent cultum debitum, observando mandata ipsius, minime incumbentes fraudibus et dolis quibus perderent innocentem.

Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari; et quæ sunt Dei, Deo.

Si sententia sumatur non relative ad Judæos, sed absolute et tanquam universale principium, sensus erit : Potestati civili obsequium præstandum esse, *non solum propter iram, verum etiam propter conscientiam* (Rom. XIII, 5); quatenus scilicet sese intra jura propria continet, nec quidquam requirit quod legi Dei sit contrarium. Etenim etiam Deo, et quidem potius est obediendum : *Obedire oportet Deo magis quam hominibus* (Act. V, 29). Alia enim sunt jura Cæsaris, alia Dei, sibi invicem neutiquam adversa. Nec enim per se politia adversatur religioni, nec vicissim religio politiæ; per accidens tamen fieri potest, ut Cæsar jus suum prætergrediendo, id jubeat quod juri Dei adversetur : in quo casu utri ex duobus obediendum sit, facile patet.

Explicatio secunda.

Abeuntes Pharisei consilium inierunt, ut caperent Jesum in sermone.

1° En prava cordis dispositio et resistentia gratiæ. — Isti enim Pharisei, audita cœlesti doctrina Salvatoris, et maxime postremis illis parabolis, quibus eos vocationis suæ admonuit et ad resipiscentiam hortatus est; pro eo quod peccata sua agnoscere et emendare debuerant, primum quæsie-

runt tenere eum, sed timore populi abstinuerunt (Matth. XXI); deinde ministros miserunt, qui eum apprehenderent (Joan. VII); alias ipsi lapides tulerunt, ut in eum jacerent (Joan. VIII); quæ omnia cum non succederent, demum consilium inierunt ut eum caperent in sermone.

Ita homines maligni omnibus Domini monitis rebelles fuerunt, et remedia salutis sibi a Christo oblata, verterunt in incitamenta malitiæ. — Pessimum sane valetudinis signum, quum remedia, quæ sanitatem afferre solent, morbum augent. Quare Dominus eis hæc tremenda verba intonuit: *In peccato vestro moriemini* (Joan. VIII, 21). Periculosa enim valde est resistantia gratiæ: quæ quidem resistantia varios gradus admittit. -1) Alii enim resistunt per negligentiam et socordiam; -2) alii per nimiam rerum temporalium curam; -3) alii demum per malitiam cordis: et hi non tantum Spiritui sancto resistere, sed sicut Pharisæi, bellum inferre solent. Utinam intelligerent, quantum bonum respuant, quantum sibi malum inducant!...

2º *Consilium inierunt...* En tentamina, molimina, contra Christum Dominum, quæ semper inania sunt, et miserriam ruinam suis auctoribus inducunt. — Frustra consilium ineunt contra infinitam Sapientiam; frustra vi opprimere conantur Omnipotentem: omnia eorum conamina desinent in Christi resurrectionem ac triumphum, et in suam ipsorum perniciem. — Idemque dicendum est de quacumque persecutione et injustitia, contra Ecclesiam aut quemlibet Christi servum exercita. *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum* (Prov. XXI, 30). — *Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania?* Ps. II.

Mittunt ei discipulos suos cum Herodianis.

1º En concordia impiorum ad pietatem et veritatem impugnandam. Hic enim Pharisæi et Herodiani, qui alioquin de populi Judaici immunitate prorsus dissentiebant, et hostili odio se invicem prosequabantur; nunc tamen ad Christum perdendum egregie conspirant. — Sic omnes hæretici, impii atque increduli, utut inter se oppositi, in hoc

tamen conveniunt, ut Ecclesiam catholicam et veram Christi fidem oppugnent. — Sic etiam, omnia vitia, omnesque passionem, contra pietatem, innocentiam, et quaecumque virtutem, velut inita societate insurgunt... At virtus, quamvis sola et infirma videatur, cum Dei tamen gratia omnes inimicos superare valet. *Si consistent adversum me castra, non timebit cor meum.* Ps. XXVI.

2° Mittunt discipulos suos contra Jesum, cum deberent eos ad Domini pedes adducere, ut eum tanquam Christum agnoscant et adorent, nedum impugnent. Hoc itaque exemplum est educationis pravæ, qua vel magistri indigni, vel miseri parentes, pueros sibi a Deo concreditos, in inimicos Christi et sequaces diaboli educant....

Magister; scimus quia verax es.

1° En adulatio, quæ etiamsi vera dicat, semper nociva est et venenata, adeoque detestabilis. Unusquisque ergo ab adulatione caveat, -1) ne unquam adulator fiat; -2) præsertim vero ne adulatoribus aurem præbeat. — Porro adulatio alia est externa, quæ ab aliis hominibus; alia vero interna, quæ a nobismetipsis procedit...

2° Nec tantum adulatores sunt homines quidam et amici falsi, sed totus ille qui vocatur mundus, cum concupiscentiis suis. Omnia enim hic illecebrosa sunt, quæque vel blandiuntur carni, oculis, omnibus sensibus; — vel blandiuntur vanitati et superbiæ; — vel blandiuntur cupiditati divitiarum, desiderio vindictæ, etc. *Molliti sunt sermones ejus super oleum: et ipsi sunt jacula* (Ps. LIV). — *Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt* (Isai. III, 12). — *Plus nocet lingua adulatoris, quam manus persecutoris.* S. Aug. in Ps. LXIX.

Viam Dei in veritate doces.

Etsi assentandi animo illud Christo dixerunt Pharisei, tamen vera laus Christi fuit ab inimicorum ejus ore profecta, quod 1° non solum *verax* esset in omnibus verbis suis, ea

semper dicens quæ sentiebat, nihilque dissimulans ; nec 2º tantum *viam Dei doceret*, viam virtutis et salutis, qua ad Deum pervenitur ; — sed etiam, quod 3º *in veritate doceret*, nihil in sua doctrina ad gratiam loquens, nihil aliud quam quod veritas ipsi suggerebat, enuntians.

Hinc ergo discimus, quodnam sit boni doctoris, pastoris, prædicatoris officium : viam Dei in veritate docere debet : i. e. 1º cum integritate, non quærens quæ sua sunt, sed quæ Christi et veritatis ; nec accommodans verba desideriiis, sed morbis audientium. — 2º Cum constantia et fortitudine, non timens incommoda inde obventura, aut iram peccatorum. *Non alium quempiam omnino sic ad discrimina et mortes paratum oportet habere animum, ut eum, qui prædicandi officium suscipit* (Chrysost. homil. 6 de laudib. Pauli.). — 3º Cum confirmatione boni exempli.

Quod si tam grave est officium docentis, non minus grave est officium audientis : ut monita, etiam severa, cum docilitate audiat et sequatur.

Non respicis personam hominum.

1º Hæc altera virtus est boni magistri, doctoris, pastoris, atque adeo cujusvis judicis, magistratus, principis, superioris : ut sine acceptione personarum unicuique justitiam, doctrinam, etc. administret. — Respicere personam, est considerare externam aliquam hominis conditionem, ejusque respectu non secundum rectitudinem agere. *Personæ* vocabulo comprehenditur omnis externa hominis qualitas, ut sunt divitiæ, potentia, nobilitas, forma, sexus, et id genus alia. Hæc omnia in justa administratione, per se nullatenus considerata veniunt; cum administratio et justitia æque pauperi ac diviti, privato ac potenti, deformi ac formoso, ignobili et nobili debeatur...

2º Apud Deum acceptatio personarum nulla est, nullaque erit in die judicii. Deus enim homines æstimat et amat, non secundum externam speciem, sed secundum meritum internum et virtutem.

3º Apud Christum Dominum nulla acceptio personarum est, qui pro omnibus sanguinem fudit, et in Ecclesia sua

omnibus promiscue sacramenta paravit : æque pauperes ac divites ad suam mensam Eucharisticam admittit...

Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait...

1° Respondet cum prudentia Dominus, secundum mentem interrogantium : *Prima*, ait S. Hieronymus, *virtus respondentis est, cognoscere interrogantis mentem.*

2° Cognoscit Jesus nequitiam interrogantium, quamvis artificiose dissimulare studerent : ut intelligamus, frustra simulationem quæri erga Deum, cui patent abscondita cordis. Caveant ergo simulatores, qui Christo in persona confessarii peccata abscondere, falsaque promittere non dubitant...

Quid me tentatis, hypocritæ?

1° Pharisei et Herodiani quasi hypocritæ Christo blandiuntur, ut eum perdant; Christus e contra eos increpat, ut salvet. *Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis* (Prov. XXVII, 6). — Sic repellenda est adulatio, — sic reddendum bonum pro malo, — sic cum vera charitate et propter bonum proximi, adhibenda est correptio et increpatio...

2° Quoniam autem tam salutaris, etsi amara, correptio est, ideo cum humilitate et gratitudine semper est accipienda. Accidit vero, ut a multis cum ira recipiatur; ab aliis, cum tristitia et sine fructu; a paucis, qui solent esse animi generosi ac nobiles, cum gaudio et fructu pretioso.

Cujus est imago hæc et superscriptio? — Cæsaris.

De humana quacumque creatura, præsertim vero de Christiano, similiter quæri potest : *Quænam est imago hæc et superscriptio?* et respondetur : *Dei et Christi Regis.* — Ulterius autem inquirendum venit : Quomodo imago Dei in anima impressa, deletur ac deturpatur? — Quomodo corrupta restauratur? — Quomodo conservatur, perficitur ac glorificatur (1) ?...

(1) *Adjumenta*, Argum. 1, 29, 34 § 1, *de gratia sanctificante.*

1° Homo quilibet tantæ dignitatis est, ut creatus sit a Deo, ad imaginem ac similitudinem Dei : quæ imago in anima, utpote hominis parte nobilissima, præcipue impressa, in sequentibus lineamentis consistit.

-1) Sicut Deus est purus spiritus, ac propterea carnis oculis invisibilis ; ita anima nostra spiritus est et invisibilis : nisi quod ex effectibus suis in corpore esse deprehenditur, et ab unoquoque experientia intima sentitur.

-2) Sicut Deus est immortalis per essentiam, ita anima nostra est immortalis per participationem : et quando corpus, quod anima informat, moritur, *ipsa redit ad Deum qui dedit illam* (Eccl. XII, 7), ut ab eo designatum locum accipiat.

-3) Sicut Deus est unus in essentia et trinus in personis ; ita anima nostra una est in substantia, et trina in facultatibus, memoria, intellectu, voluntate.

4) Sicut Deus est liberrimus, ita homo est libertate arbitrii præditus, qua soli Creatori suo subjacet.

5) Sicut Deus infinita beatitudine fruitur in semetipso, ita homo capax est ejusdem beatitudinis participatæ. Atque hinc fit, ut capacitas humani cordis nulla re impleri possit, nisi solo Deo, quo jam incipit frui in hac vita per fidem, spem et charitatem : his enim virtutibus anima Deum attingit, amplectitur ac possidet...

-6) Sicut Deus est supremus rerum omnium Dominus, ita homo tanquam totius mundi corporei dominus ac rex constitutus est. *Omnia subjecisti sub pedibus ejus*. Ps. VIII.

Sic itaque Deus imaginem suam in homine impressit, tanquam signum possessionis et dominii supremi in hanc creaturam suam : ut homo intelligat nec obliviscatur unquam, se Dei esse, non vero suimetipsius aut alterius domini...

2° Deus fecit hominem non tantum ad imaginem, sed etiam *ad similitudinem suam*, quæ in gratia sanctificanti consistit, qua homo multo perfectius quam natura, Dei imaginem refert, et Deo simillimus, adeoque deiformis efficitur. — Hæc similitudo, peccato originali sublata, per Christum instauratur : secundum cujus exemplar homo prorsus, non tantum quoad animam renovatur, sed etiam quoad corpus suo tem-

pore renovabitur; fitque homo de cœlo cœlestis, *conformis imaginis Filii Dei*.

3° Christus Dominus, non tantum homini communicat similitudinem Dei; sed insuper inscriptionem quamdam divinam: characterem nempe baptismalem et nomen *Christiani*.

4° Imago Dei, præsertim illa excellentior imago Dei secundum gratiam, quam vocavimus similitudinem Dei, deturpatur per peccatum mortale: quo nobilissimæ creaturæ imprimitur fœda macula, nomen bestię et imago diaboli...

5° Imago Dei misere corrupta, quamdiu tempus misericordiæ durat, per pœnitentiam restaurari potest; et per virtutum exercitia magis magisque ornari ac perfici, donec in vita futura et præsertim in resurrectione gloriosa consummetur.

6° Si Deus inspiciens animas nostras, de singulis inquirat: *Cujus est imago hæc et superscriptio?* quid inveniet? Nonne in multis imaginem alienam, puta vitii cujuspiam... et inscriptionem alterius domini, puta diaboli, vel pravæ cujusvis passionis animæ illi dominantis, videbit?

Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; et quæ sunt Dei, Deo.

1° Hac celeberrima Domini sententia præcipitur nobis, ut impleamus officia omnia, tum civilia, tum religiosa. —1) Officia civilia, quæ oriuntur ex lege civili, et referuntur ad Cæsarem, i. e. ad potestatem civilem, implenda sunt, ipso Deo volente, quatenus legi divinæ seu religioni non sunt contraria. *Tu autem, ait Chrysostomus, cum audis reddenda esse Cæsari quæ sua sunt, illa solum dici non dubita, quæ pietati ac religioni nihil officiunt; nam quod fidei et virtuti obest, non Cæsaris, sed diaboli tributum ac vectigal est.* —2) Officia religiosa oriuntur ex mandatis Dei et Ecclesiæ: suntque partim interna, ut fides, spes, charitas; partim externa, ut sacramentorum frequentatio.

2° *Deus* et *Cæsar* duplicem repræsentant potestatem, qua humana societas gubernatur, religiosa et civilis: seu divina,

quæ est in manu Ecclesiæ hierarchicæ; et sæcularis, quæ est in manu principis. — Utraque a Deo est, utraque sancta : ita tamen ut potestas Ecclesiastica, ratione objecti, aliisque ex titulis, sit dignior ac potior sæculari...

Nequaquam binæ illæ potestates inter se adversari, sed veluti duæ rotæ simul concurrere debent, ut humanum genus ad suum finem, qui Deus est, deducant. — Conjunctæ sunt, non permixtæ, utraque in suo ordine independens; sed simul utraque cum altera, in objectis præsertim mixtis, amice consentiens, et concordans.—Quæ concordia nunquam deficiet, si *lex fundamentalis* seu *constitutio a Deo posita*, inviolata servetur : quæ constitutio divina nihil est aliud, quam Decalogus, et Evangelium. — Hæc porro constitutio non potest non servari ab Ecclesia (1), utpote quæ ejusdem custos sancta et infallibilis divinitus stabilita est; potest autem violari a potestate civili : et in hoc casu fit discordia, dissensus, oppressio, usurpatio, persecutio, etc. quales Christi discipulis ac ministris ab initio sustinendæ acciderunt.

3° *Deus* et *Cæsar* repræsentant quoque, tum res temporales, tum spirituales : quæ utræque curandæ quidem sunt, sed ita, ut -1) spirituales semper temporalibus anteponantur; ut -2) temporalibus, nempe corpori, sensibus, etc. non plus tribuatur quam necessitas et ratio requirat; -3) ut Deo totum id reddatur, quod ipsi debetur. Porro Deo debetur totus homo, quoad animam et corpus, quem totum Deus creavit, quem totum redemit, quem totum sua imagine signavit, quemque totum glorificare vult cum Christo in cœlis...

(1) *Ecclesiæ* nomine hic intelligitur, sive Caput hierarchicum, Romanus Pontifex; sive corpus hierarchicum, universum Episcoporum collegium; sive universalis Ecclesiæ disciplina seu legislatio; sive etiam quivis Ecclesiæ minister, quatenus Ecclesiæ universalis disciplinæ inhæret.

DOMINICA VIGESIMA TERTIA POST PENTECOSTEN.

Matth. IX, 18-26. Loquente Jesu ad turbas, ecce princeps unus accessit, et adorabat eum, dicens : Domine, filia mea modo defuncta est ; sed veni, impone manum tuam super eam, et vivet. Et surgens Jesus sequebatur eum, et discipuli ejus. Et ecce mulier

Marc. V, 21-43. Et quum transcendisset Jesus in navi rursum trans fretum, convenit turba multa ad eum, et erat circa mare. Et venit quidam de archisynagogis, nomine Jairus ; et videns eum, procidit ad pedes ejus. Et deprecabatur eum multum, dicens : Quoniam filia mea in extremis est, veni, impone manum super eam ut salva sit, et vivat. Et abiit cum illo, et sequebatur eum turba multa, et comprimebant eum. Et mulier quæ erat in profluvio sanguinis annis duodecim, et fuerat multa perpressa a compluribus medicis, et erogaverat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat ; quum audisset de Jesu, venit in turba retro, et tetigit vestimentum ejus. Dicebat enim : Quia si vel vestimentum ejus tetigero, salva ero. Et confestim siccatus est fons sanguinis ejus ; et sensit corpore quia sanata esset a plaga. Et statim Jesus in semetipso cognoscens virtutem quæ exierat de illo, conversus ad turbam, aiebat : Quis tetigit vestimenta mea ? Et dicebant ei discipuli sui : Vides turbam comprimentem te, et dicis : Quis me tetigit ? Et circumspiciebat videre eam, quæ hoc fecerat. Mulier vero timens et tremens, sciens quod factum esset in se, venit et procidit ante eum, et dixit ei omnem veritatem. Ille autem dixit ei : Filia, fides tua te salvam fecit : vade in pace, et esto sana a plaga tua. — Adhuc eo loquente, veniunt ab archisynagogo, dicentes : Quia filia tua mortua est : quid ultra vexas Magistrum ? Jesus autem, audito verbo quod dicebatur, ait archisynagogo : Noli timere : tantum-

quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti ejus. Dicebat enim intra se : Si tetigero tantum vestimentum ejus, salva ero. At Jesus conversus et videns eam, dixit : Confide, filia : fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora. Et quum venis-

modo crede. Et non admisit quemquam se sequi, nisi Petrum, Jacobum, et Joannem fratrem Jacobi. Et veniunt in domum archisynagogi, et videt tumultum, et flentes, et ejulantes multum. Et ingressus ait illis : Quid turbamini et ploratis? puella non est mortua, sed dormit. Et irridebant eum. Ipse vero, ejectis omnibus, assumit patrem et matrem puellæ, et qui secum erant, et ingreditur ubi puella erat jacens. Et tenens manum puellæ, ait illi : Talitha, cumi; quod est interpretatum : Puella (tibi dico), surge. Et confestim surrexit puella, et ambulabat : erat autem annorum duodecim. Et obstupuerunt stupore magno. Et præcepit illis vehementer, ut nemo id sciret; et dixit dari illi manducare.

Luc. VIII, 41-56. Et ecce venit vir cui nomen Jairus, et ipse princeps synagogæ erat; et cecidit ad pedes Jesu, rogans eum ut intraret in domum ejus : quia filia erat ei fere annorum duodecim, et hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, a turbis comprimebatur. Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari : accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti ejus; et confestim stetit fluxus sanguinis ejus. Et ait Jesus : Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, et qui cum illo erant : Præceptor, turbæ te comprimunt et affligunt, et dicis : Quis me tetigit? Et dixit Jesus : Tetigit me aliquis : nam ego novi virtutem de me exiisse. Videns autem mulier quia non latuit, tremens venit, et procidit ante pedes ejus : et ob quam causam tetigerit eum, indicavit coram omni populo, et quemadmodum confestim sanata sit. At ipse dixit ei : Filia, fides tua salvam te fecit : vade in pace. — Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ dicens ei : Quia mortua est filia tua, noli vexare illum. Jesus autem, audito hoc verbo, respondit patri puellæ : Noli timere, crede tantum, et salva erit. Et quum venisset domum, non permisit intrare secum quemquam, nisi Petrum et Jacobum et Joannem, et patrem et matrem puellæ. Flebant autem omnes, et plan-

set Jesus in domum principis, et vidisset tibicines et turbam tumultuantem, dicebat : Recedite; non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum. Et quum ejecta esset turba, intravit : et tenuit manum ejus. Et surrexit puella. Et exiit fama hæc in universam terram illam.

Explicatio prima.

- I. *Petitio Jairi.*
- II. *Sanatio hæmorrhœissæ.*
- III. *Resuscitatio filiæ Jairi.*

Loquente Jesu ad turbas, ecce princeps unus...

Narraturus est Evangelista miraculum resurrectionis filiæ Jairi, quod operatus est Dominus primo anno prædicationis suæ, mensè Martio, quum doceret turbas ad littus maris Galilææ, vicinum oppido Capharnaum. Illic, non obstante multitudine audientium, ad eum venit Jairus, qui vocatur *princeps*, quia vir primarius erat, et synagogæ Capharnaensis præses, vel unus ex illius synagogæ, præpositis; plures enim præerant uni synagogæ, qui sacros in ea conventus moderabantur, populumque docebant, sicut nunc sacerdotes in templis nostris facere solent.

gebant illam, At ille dixit : Nolite flere : non est mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum, scientes quod mortua esset. Ipse autem tenens manum ejus, clamavit dicens : Puella, surge. Et reversus est spiritus ejus, et surrexit continuo. Et jussit illi dari manducare. Et stupuerunt parentes ejus, quibus præcepit, ne alicui dicerent quod factum erat.

*Accessit, et adorabat eum, dicens : Domine,
ecce filia mea modo defuncta est.*

Nota. Matthæus brevitati studens, rei gestæ substantiam perstringit, circumstantias vero omittit, quæ ex Marco et Luca suppleri poterunt.

Mœstissimus pater, via sibi ad Dominum aperta cum accessisset, maxima humilitate ac reverentia procidit ad pedes ejus, dicens : Domine, filia mea unica, annorum duodecim, *modo defuncta est* : intellige, ita in extremis jacet, ut eam jam ut mortuam considerem; animam enim agit, nisi jam hoc momento defuncta sit. — Hic sensus omnino tribuendus videtur verbis Jairi; et sic antilogia solvitur, qua Marcus et Lucas affirmant, puellam postea tantum mortuam esse. Apud Marcum enim primum Jairus dicit : *Quoniam filia mea in extremis est...* deinde vero nuntiatur Jairo, *quia filia tua mortua est : quid ultra vexas Magistrum.* Apud Lucam relatio omnino similis reperitur. — Jairus Jesum rogat ut agonizanti sanitatem restituat, his verbis :

*Sed veni, impone manum tuam super eam,
et vivet.*

Sensus est quasi diceret homo : Miserere moribundæ filiæ, meique miserrimi patris : et veni in domum meam ut imponas decumbenti manum; certus enim sum hoc sufficere, ut sanitati, vel potius vitæ restituatur. — Quum vidisset Jairus, Christum plures ægros Capharnai impositione manus sanasse, idem rogat filiæ suæ. Qua quidem petitione fidem ostendit, imperfectam tamen, ac minorem fide centurionis, qui credens, Christum etiam absentem solo verbo posse sanare suum famulum, dicebat : *Tantum dic verbo, et sanabitur.*

*Et surgens Jesus sequebatur eum,
et discipuli ejus.*

Hominis supplicatione et fide, etsi non perfecta, motus, statim e loco ubi docebat, surrexit benignissimus Dominus, et abiit cum Jairo, comitante confertissima multitudine, qua

undique comprimebatur : *Sequebatur eum turba multa et comprimebant eum.* Ut magna est populi ad res insolitas spectandas curiositas, ita cupiebat quisque videre miraculum; nemoque non satagebat Christo esse quam proximus, acuate rogantis nobilitate spectandi desiderium. — Hic autem mirari licet humilitatem ac benignitatem Domini, qui sic inter vulgus versabatur, ut sineret se ab eo premi; atque tangentium, et offendentium se gravamen mansuetissime sustineret: cum essent ipsi discipuli, qui cinctum liberam a pressura facile servare potuissent.

*Et ecce mulier, quæ sanguinis fluxum
patiebatur duodecim annis...*

In illa multitudine erat mulier hæmorrhœissa, quæ fluxu sanguinis a duodecim jam annis laborabat; et medicos omnes adhibendo bona sua consumpserat, nec ullum acceperat solamen, sed potius mali incrementum, ut Marcus narrat. Infirmitas itaque insanibilis erat, et a medicinæ arte desperata: tum quia diuturno tempore erat inveterata, et quasi in naturam conversa; tum quia varia medicamentorum genera adhibita, non modo nihil effecerant, sed etiam corpusculi imbecillitatem vexando auxerant.

Hæc itaque quantumvis desperata mulier, auditis operibus Jesu, spem resumpserat, fore ut ipse tandem efficax sibi medicus esset. Quare profecta erat Cæsarea Philippi, in quo oppido ut videtur habitabat (1), ut quæreretur Jesum; cumque venisset ubi erat Dominus, eumque transeuntem vidisset, per turbam quæ sequebatur, usque ad ipsum penetrare conata est.

Accessit retro, et tetigit fimbriam vestimenti ejus...

Accessit retro: ut enim non accederet palam, rogaretque quemadmodum archisynagogus, obstabat tum humilitas ac pudor sexus, auctus morbi fœditate; tum etiam timor, ne a

(1) Tradit Eusebius Cæsariensis, *Hist. eccl.* I. 7, c. 14, hæmorrhœissam civem fuisse urbis Cæsareæ Philippi; ac proinde gentilem fuisse, aut certe mixtæ religionis.

turba abjiceretur, tanquam immunda lege Judæorum et contagiosa. Levit. XV, 25.

Plena tamen fide in Jesu, credebat sufficere ut tangeret vel fimbriam vestis ejus, ad recuperandam sanitatem. *Dicebat enim intra se : Si tetigero tantum vestimentum ejus, salva ero.* Cum ergo pervenisset a tergo ad Jesum, et occulte tetigisset fimbriam, sive oram, tunicæ ejus, -1) subito fons infirmitatis ejus siccatus est, et -2) sensit se perfecte sanatem, id est, exhaustas vires statim toti corpori restitutas. — Sic mulier, destituta a medicis, a quibus fuerat magna mercede vexata, repererat alium medicum, a quo gratis, subito, levique negotio, plenam reciperet salutem.

At Jesus conversus....

Convertit se Dominus ad turbas circumfusas, et ait : *Quis tetigit vestimenta mea?* et inquirendo circumspiciebat. Nemine autem fatente, sed potius omnibus gestu vel voce negantibus, *dixit Petrus et qui cum illo erant : Præceptor, vides turbam comprimentem te, et dicis : Quis me tetigit?* Dominus, humano more loquens, respondit : *Tetigit me aliquis*, scilicet ex proposito, idque non vulgari modo; *nam ego novi virtutem, nempe miraculi operatricem, de me exiisse.* Facile autem novisse poterat, cum exire virtus non posset, nisi ipse sciens ac prudens eam emitteret.

Cum ergo Jesus oculis quæreretur, videns mulier se latere non posse, tremens, quasi gravis culpæ rea, venit, et procidit ante pedes ejus : et coram omni populo veritatem confessa est, dicens quare eum tetigisset, et quomodo confestim esset sanata.

Et videns eam, dixit : Confide, filia : fides tua te salvam fecit....

Aspexit eam cum benevolentia paterna Dominus, et dixit ei : *Confide, filia ; fides tua te salvam fecit. Vade in pace; et esto sana a plaga tua :* id est, ne timeas, sed gaude : libenter enim tibi sanitatem perpetuam concedo, propter fidem tuam. Sis

beata, et perge credere in me atque confidere. *Et salva facta est mulier ex illa hora.*

Abiit mulier gaudio sane et gratitudine plena, quam gratitudinem publico etiam monumento testatam voluit. Nam, ut refert Eusebius (*Hist. eccl.* l. 7, c. 14), in oppidum Cæsaream reversa, Christo, in memoriam accepti beneficii, erexit statuam, quæ usque ad quartum sæculum permansit. Tunc autem Julianus Apostata pium monumentum dejecit, ut ejus loco suimetipsius effigiem constitueret : hæc autem, teste Zozomeno, fulmine icta dissiliit.

Cur Dominus, qui passim hominibus commendabat ne sua miracula publicarent, hanc mulieris sanationem ipsemet manifestavit ? — R. -1) Ne, mox cognita re, putarent homines, Jesu inscio miracula fieri : adeoque non ipsum, sed dæmonia, ut Pharisei dixerunt, hujusmodi operum causam esse. — -2) Ut Dei gloria magis eluceret, ipsa mulier magis juvaretur, et confirmaretur fides archisynagogi, quo audiente mulieri dixit : *Fides tua te salvam fecit.*

*Adhuc eo loquente, venit quidam ad principem
synagogæ, dicens... (Marc. et Luc.)*

Videndo sanationem hæmorrhœissæ, fiducia sane Jairus corroboratus est ; sed ecce, eo ipso momento, nuntii veniunt ad eum dicentes : *Quia filia tua mortua est : quid ultra vexas Magistrum*, ut frustra eum adducas ? — Quantopere hoc nuntio percussus fuerit pater puellæ, non dicit Evangelista ; sed addit statim, eum a Domino fuisse confirmatum, dicente : *Noli timere : crede tantum, et salva erit.* Hinc ergo progressi mox ad domum Jairi pervenerunt, in quam *non permissit*, ait Lucas, *intrare secum quemquam, nisi Petrum et Jacobum et Joannem, et patrem et matrem puellæ* (1).

(1) Cur hosce testes, nec alios assumpserit, egregie exponit Lucas Brugensis, in Luc. VIII, 51.

Quum venisset Jesus in domum principis, et vidisset tibicines, et turbam tumultuantem....

Domum hanc invenit Dominus, sicut funebres seu obituarie domus apud Judæos esse solebant, plenam luctu; viditque *tibicines, et flentes et ejulantes multum, et turbam tumultuantem*. Ut scilicet luctus funebris fieret, in defuncti domum conveniebant amici ac vicini; et cum eis lamentatrices mulieres et tibicines conducti, qui triste modulantes carmen, lacrymas ciebant ob mortem defuncti. — De hujusmodi planctu jam loquitur Jeremias, dicens: *Vocate lamentatrices... et assumant super nos lamentum; deducant oculi nostri lacrymas, et palpebræ nostræ defluant aquis* (Jerem. IX, 17). Tibicines non commemorat propheta, quorum usus a Gentilibus ad Judæos postea videtur devenisse.

Hæc omnia ideo narrat Evangelium, ut manifestius ostendatur miraculum, et pateat puellam vere fuisse mortuam: prout de cætero ejus patri per nuntios fuit supra expresse significatum.

Dicebat: Recedite: non est enim mortua puella, sed dormit.

Sensus est, quasi diceret: Discedite, ministri luctus; lacrymæ et lamenta non sunt ad rem, cum hic defuncta nulla sit: *Non enim est mortua puella*. — Negat Dominus puellam esse mortuam, loquendo secundum adstantium opinionem de morte irrevocabili, et sicut ipsi fuissent locuti, si cognovissent puellam mox esse surrecturam. Quod ergo dicit *non est mortua*, hoc est, non mortua quomodo vos putatis, nempe absolute, ita ut sepelienda sit et ideo lamenta et pompa funebris instituenda: non sic mortua est; sed tantum ad breve tempus obiit, et quasi obdormivit, mox ad vitam velut e sommo excitanda: *Sed dormit*.

Dicendo adolescentulam defunctam dormire, ut Chrysostomus censet, ostendere voluit Dominus, sibi tam facile esse suscitare mortuos a morte, quam dormientes a sommo; ideo-

que non timendam esse mortem, quia Christo accedente, mors non mors, sed somnus est.

Porro quod spectat ad puellæ mox resuscitandæ animam, hæc, ut et animæ aliorum, quos Christus et Sancti a morte revocarunt, non fuit judicata, nec ad gehennam vel purgatorium damnata : sed suspensum a Deo fuit ejus judicium ; quia vita, de qua judicium esset ferendum, non finita erat, sed tantum suspensa.

Et deridebant eum.

Deridebant Dominum sic loquentem, quia nimis certo sciebant puellam non dormire, sed vere esse mortuam : quippe quam viderant agonizantem, et expirantem ; nunc autem aspiciebant jacentem, immobilem, pallidam, gelidam, etc. Et aliunde non intelligebant, qua mente vel quo sensu Dominus loqueretur ; ideo deriserunt eum omnes isti planctores conductitii, qui, nequaquam animo tristati, ad risum non imparati erant.

Hanc autem derisionem permisit Christus, ut testatior esset mors puellæ, indeque major miraculi fructus.

Et cum ejecta esset turba, intravit.

Exclusa turba illa, quam miraculi spectatricem esse volebat, cum selectis testibus, Petro, Jacobo et Joanne, atque cum patre ac matre puellæ, intravit Dominus in cubiculum, ubi jacebat defuncta, jam ad sepulturam parata, deformis, et evidenter cadaver inanime.

Et tenuit manum ejus.

Accedens Salvator, creatrice et vivifica manu sua apprehendit frigidam manum puellæ ; simulque alta voce clamavit, et imperavit mortuæ, dicens : *Talitha, cumi*, id est : *Puella surge*. — Scilicet *clamavit*, tanquam alto somno pressam excitans. Clamore enim isto, et animæ absentiam, et mortis potentiam, sed vi vocis suæ inferiorem, significavit. *Venit hora et nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei, et qui audierint, vivent.* Joan. V, 25.

Chaldaicum verbum : *Talitha, cumi*, quo Filius Dei usus est, sanctus Marcus idcirco retinuit, quo magis historica veritas pateret, majorque reverentiæ et auctoritatis sensus animis nostris imprimeretur.

Et surrexit puella...

Sine mora, redeunte anima mortuæ, aperiuntur ejus oculi vivificati, et plena vita perfectaue sanitas, facie, motuque toto, manifestatur. — Quanta fuerit admiratio et quantum gaudium patris ac matris hæc spectantium, Evangelium tacet. Dicit tantum Marcus, *obstupuisse parentes ejus stupore magno*. Quibus, postquam ex stupore ad se aliquantulum sunt reversi, jussit Dominus, ut puellæ darent manducare : quo scilicet rediviva plenius vires reciperet, magisque veritas resurrectionis appareret : *Jussit illi dare manducare*. Luc.

Parentibus quoque *præcepit, ne alicui dicerent quod factum erat* : nimirum, -1) ad modestiæ et humilitatis exemplum, ut doceret nos præclara nostra facta non ostentare, sed occultare ; -2) vitandæ iræ ac invidiæ Phariseorum causa, ne eam tot miraculis a se patratis jam accensam, novo insignique prodigio magis inflammaret.

Et exiit fama hæc in universam terram illam.

Fama scilicet hujus resurrectionis non poterat non divulgari, in totam Galilæam. Omnes enim et quidem innumeri testes, qui principis viri filiam sciebant mortem obiisse, et jam videbant redivivam, celebrarunt hoc Christi miraculum, ut opus novum, inauditum ac divinum ; et consequenter Dominum Jesum velut prophetam, imo ut Christum seu Messiam deprædicarunt.

Explicatio secunda.

I. *Hæmorrhøissa.*

II. *Jairi filia.*

Ecce mulier qua sanguinis fluxum patiebatur...

Sanatio hæmorrhøissæ plurima documenta continet, quæ ad tria capita reduci possunt: 1° quæ et quanta sit hujus mulieris infirmitas; 2° quomodo Christum tangendo sanetur; 3° quomodo dum latet, a Christo manifestetur.

I. Quanta infirmitas. — Mulieris miseriam his verbis exponit Marcus: *Erat in profluvio sanguinis,—annis duodecim,—et fuerat multa perpessa a compluribus medicis,—et erogaverat omnia sua,—nec quidquam profecerat,—sed magis deterius habebat.*

1° En humana miseria, quæ nobis a divina Providentia semper disponitur, ut a terrenis segregati, ad Deum ac cœlestia bona deducamur. Deo enim permittente, infirma mulier nullum a terrenis medicis solamen accepit, ut ad medicum cœlestem, qui vel incurabiles animi corporisque morbos sanare potest, accederet...

2° En animæ nostræ miseria atque infirmitas, vulnere interno hujus mulieris, fluxuque sanguinis inde manantis figurata. Infirmitas enim nostra spiritualis, in vulnere interno concupiscentiæ est sita, unde impura passionum profluvia emanant: amoris proprii, superbiæ, iræ, libidinis, etc.; quorum tantus est impetus, ut nulla vi humana, sed sola Dei manu cohiberi possit...

Passiones pravæ sunt morbus humanæ societatis, et principium omnium perturbationum et calamitatum, tum reipublicæ, tum familiarum; nec medelam, nisi in summo

medico Christo, ejusque sanctæ religionis observantia, habere possunt (1).

Passiones pravæ sunt morbus quoque uniuscujusque hominis, et origo omnium malorum ejus... quas si quis explere voluerit, non sic sanabit, sed vehementius excitabit, donec remedium petat a Domino dicente : *Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos.* Matth. XI, 28.

3º Eadem hæmorrhoiis infirmitate inveterata, tanquam imagine exhibetur miseria animæ, diuturna consuetudine vitiis deditæ, et peccata peccatis addentis...

II. Quomodo hæmorrhoiis sanatur? — *Quum audisset de Jesu, venit in turba retro, et tetigit vestimentum ejus; dicebat enim: Quia si vel vestimentum ejus tetigero, salva ero.*

1º Mulier exemplum præbet duplex: -1) insignis fidei ac fiduciæ. Nam etsi experientia didicisset infirmitatem suam esse incurabilem, audiendo tamen Christi miracula, credidit se ab eo posse sanari; et quidem solo vestium ejus contactu. — Exemplum -2) insignis humilitatis ac reverentiæ: nam indignam se judicans Domini conspectu, a tergo accessit, ut infimam vestis ejus fimbriam tangeret. — Quod exemplum imitari nos possumus ac debemus: multimodis enim Dominum tangimus, dummodo per fidem vivam, quasi manum ad eum extendamus...

2º Modum adumbrat, quo sacram Communionem recipere debeamus. — 1) Sicut infirma mulier, ita nos accedere debemus cum viva fide et fiducia: credendo nos vere in Sacramento tangere Jesum, et hoc contactu virtutem ejus vivificam recipere. — Propterea enim Christus apud nos, veste illa sacramentalium specierum contactus manere voluit, ut eum in S. Communione tangentes, a fluxu vitiorum nostrorum liberemur. Et propterea forte in forma panis sese constituit, ut cum comederetur a communicanti, ipse tangeret linguam ejus, guttur, pectus, etc.; atque hoc contactu obmurmurationes, gulam, cordisque cogitationes et affectus, nempe iracundiæ, superbiæ, etc., sanaret. — 2) Sicut illa mulier accedere debemus cum humilitate ac

(1) *Adjumenta*, Argum. 15.

reverentia summa : præ oculis habentes, hinc nostram miseriam et indignitatem, et inde summam misericordissimi Domini majestatem et sanctitatem.

3º Mulier Domini vestem tangendo, alios modos adumbrat, quibus Christum, ejusque vestimenta tangere possumus ac debemus.

Etenim -1) Christus nobiscum est in Ecclesia sua, i. e. in Pastoribus et Superioribus, per quos gubernat nos ac docet ; — nobiscum est in fidelibus omnibus, præsertim pauperibus, per quos obsequia nostra, eleemosynas, etc., recipiat ; — nobiscum est in omni loco per suam divinitatem, ut nostras preces audiat : quare eum sic præsentum multimodis attingere possumus. — Ad hoc autem requiritur, ut fide viva eum agnoscamus ; deinde, ut ad eum efficaciter, remota impedimentorum turba accedamus ; nosque humiliter ad oram vestimenti ejus inclinemus. At vestimentum illud quodnam est ?

-2) Vestimentum Christi est id omne, quod in Ecclesia visibiliter apparet, vel quod ad Christum aliquo modo refertur. Ecclesia enim est corpus Christi mysticum, quod hierarchia, disciplina, sanctitate et virtutibus fidelium, templis, sacramentis, totoque cultu catholico, veluti regali veste induitur : quam spiritualem vestem utcumque participatione nostra tangendo, vere salvificam esse animæ nostræ experimur.

III. Quomodo mulier latens a Christo manifestatur ? — *Ait Jesus : Quis est, qui me tetigit?... tetigit me aliquis ; nam ego novi virtutem de me exiisse. Videns autem mulier quia non latuit, tremens venit, et procidit ante pedes ejus.* — Christus Dominus, qui alias miracula sua occultabat et taceri mandabat, ad humilitatis exemplum ; hanc occultam sanationem manifestari voluit, ad utilitatem mulieris nostramque eruditionem. Nimirum,

1º Ut mulieris ignorantiam curaret, qua existimabat, se Christum tangere posse quin ab ipso adverteretur ; — utque nos intelligamus, Christum scire eos omnes qui ipsum tangunt, sive in Eucharistia, sive aliter, quantumvis id faciant occulte ; — eumque videre reverentiam, devotionem,

vel e contra indignitatem accedentium ; — eaque omnia suo tempore esse manifestaturum...

2° Ut mulieris pudorem, in quo alia imperfectio erat, curaret. Non enim audebat illi infirmitatem suam manifestare, ne propterea ut immunda despiceretur ; quare, ut hoc pudore deposito, magis in humilitate et sui contemptu proficeret, effecit Christus ut ipsamet se manifestaret *coram omni populo* : sic docens nos, peccata et misérias nostras humiliter, ubi circumstantiæ id postulaverint, confiteri ; et pudorem, hominumque contemptum, cum Christo eadem passo, libenter pati. *Est enim confusio adducens peccatum, et est confusio adducens gloriam et gratiam.* Eccli. IV, 25.

3° Ut discamus quantum sit discrimen, inter eos, qui Christum ejusque sacramenta et res alias sacras, cum humilitate, reverentia atque devotione tangunt ; et eos, qui eadem absque his circumstantiis contingunt. Priores gratia sua et donis a se prodeuntibus Dominus ditat ; posteriores, qui, ut illa comprimantium turba, eum tangendo contristant et offendunt, inanes relinquit : qualis est eorum multitudo, qui sine spiritu ad sacram Communionem accedunt. De his nequaquam loquitur cum dicit : *Tetigit me aliquis.*

Attendendum ergo qua ratione Dominum hunc tangamus et recipiamus, ne offendendo ac affligendo eum, in morbum vel mortem convertamus illud, quod ad sanitatem vitamque destinatum est...

4° Ut discamus quanta sit Christi misericordia et virtus in illas animas, quæ sicut oportet eum attingere norunt. Hæc tamen divina virtus eo uberior profluit, quo dignius Dominum tangimus ; consistitque in pretiosissimis gratiis : in charitate, humilitate, obedientia, patientia, oratione, devotione, cæterisque virtutibus ac Spiritus sancti donis.

Confide, filia, fides tua te salvam fecit.

Cum mulier anxia esset ac tremens, nesciens an forte contactu suo Dominum offendisset, et propterea recepta feliciter sanitate esset iterum spolianda ; eam Jesus securam reddit, amanter compellendo *filiam*, et addendo : *Fides*

tua te salvam fecit; quasi diceret : Ne dubites, charissima, non tibi auferam sanitatem, quam fide tua tibi comparasti. — Ut intelligamus, 1° bonarum mentium esse, ibi timere culpam ubi culpa non est; ac subvereri ne suis Communionibus Deo displiceant : id Domino permittente, ut in humilitate altius fundentur, et ferventius se gerant...

Ut intelligamus, 2° Christo gratius esse, si ex amore ad eum accedamus, quam si abstineamus ex timore. Idcirco enim approbavit spiritum hujus mulieris, eamque *filiam* appellavit, quia spiritus amoris et confidentiæ proprius est filiorum Dei : qui, ut benignissimus Pater, faventibus oculis nostra omnia respicit, licet imperfectionibus admixta.

3° Dicit potius, *fides tua te salvam fecit*, quam *virtus mea* : ad commendationem fidei, per quam efficimur participes virtutis ipsius.

Ecce princeps unus accessit, et adorabat eum...

En suscitatio filiæ Jairi, in qua duo spectari possunt : 1° allegoria generalis; 2° particularia documenta.

I. Ut ALLEGORIA GENERALIS, defuncta puella repræsentat animam, ex fragilitate potius, quam ex malitia peccantem : quam Dominus sine mora ad vitam revocat.

Puellam autem resuscitat, -1) porrigendo illi manum, -2) faciendo ut ambulet, -3) jubendo ut manducet.

Hoc Dominus fecit ut doceret nos, -1) peccatores quantumvis fragiles, potenti manu Domini juvari posse ; -2) eos debere cum hoc juvamine cooperari, ut ne sint otiosi, nec in pigritiæ lecto remaneant : sed incipiant statim in via bonorum operum ambulare ; -3) oportere ut panem comedant, qui *cor hominis confirmet* (Ps. CIII) : i. e. panem Eucharisticum, et orationis pabulum...

Quod autem Dominus non ipsemet alimentum apponit, sed jubet aliis resuscitatæ puellæ dare cibum : docere voluit, se ministris suis mandare, ut ipsi cibo spirituali fragiles peccatores sustentent, quatenus hi parveniant *ad montem Dei Horeb*. III Reg. XIX, 8.

II. PARTICULARIA DOCUMENTA. — *Adorabat eum.* En externa corporis reverentia Deo, et Sanctis ejus exhibenda. Archisynagogus enim, utcumque apud suos honoratissimus, Christum, externo habitu et vitæ ratione satis humilem ; tamen, quia ut prophetam eum habebat et Dei amicum (nondum enim sciebat esse Dei Filium), adorat pronus in terram ; et, ut Marcus ait, *procidit in terram ad pedes ejus, et deprecabatur eum multum.* — Placuit Christo externa hæc corporis humiliatio ac reverentia : ideoque statim, audita prima petitione ejus, surgens secutus est eum. Et licet fides archisynagogi esset imperfecta, sicut fides reguli (Joan. IV, 48) ; non tamen hominem humiliatum ac prostratum reprehendit, sicut regulum, cui defectum fidei exprobravit, dicens : *Nisi signa et prodigia videritis, non creditis.*

Filia mea modo defuncta est.

1° En *mortis celeritas, horaque incertissima, perpetuo exspectanda.* Nam etsi puella esset annorum tantum duodecim, filia parentum unica, et quidem parentum divitum ac nobilium ; nihilominus mors illam abstulit, quam nec parentum amor aut divitiæ, nec medicorum cura, nec ætatis viror, de manu mortis liberare potuerunt. Ut discamus, in quacunque ætate, fortuna et statu, nullam esse vitæ securitatem, sed ex inopinato mortem nos invadere posse. *Estote parati, quia qua hora non putatis Filius hominis veniet.* Luc. XII, 40.

2° Mors *præmatura* frequens. — Ex tribus defunctis, qui a Domino resuscitati leguntur, duo adolescentes sunt. Cur autem adolescentibus mors accidere tam multis solet ? -1) Aliquando propter peccata parentum, qui nimium illos amando, nimiumque illis indulgendo, Dei legem conculcant. — 2) Alias propter propria ipsorum peccata, quum absque rationis freno suas sequuntur propensiones : tunc Deus eos mori permittit, ne damnentur, vel quo minores in inferno patiantur pœnas. — 3) Interdum etiam provenit mors ex favore peculiari Dei, juxta illud : *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius*

(Sap. IV, 11). — 4) Denique ob occultas causas gloriæ Dei, quas intellectu assequi nequimus.

3º Jairus a Domino petens vitam filiæ, exemplum præbet orationis fundendæ pro peccatoribus, Deo divinæque gratiæ mortuis. Defuncta puella non potuit ipsa Dominum adire, et ideo mortua in æternum permansisset, nisi pater ejus pro ea rogasset. Simili modo peccatores plurimi peribunt, nisi pro eis ab aliis, præsertim a suis parentibus ac superioribus, divina misericordia imploretur. Licet enim peccatores non ita sint mortui, ut non possint omnino Deum invocare; refert tamen illorum plurimum intercessores habere, qui pro illis apud Deum agant...

4º Defuncta filia etiam repræsentat cujusque animam, pro qua quisque sua orare debet, dicens: Aspice, Domine, unicam animam meam, quæ velut mortua jacet propter culpas et tepiditatem ejus: veni, ad indignam domum meam, et potenti manu tua infirmam continge, ut ad vitam novam cum fervore suscitetur.

Cum vidisset tibicines et turbam tumultuantem...

1º En domus luctus, quam mors visitavit et tetigit, atque funeste tangendo prorsus mutavit. Ubi nunc gaudia, convivia, voluptates, vestimentorum ornatus? Ubi nunc flores læti, ac velut florida pulchritudo, jucundus odor, risus amœnus?... Eorum loco nunc quæ iis omnino contraria sunt... Sic humanarum rerum vanitatem atque fallaciam mors manifestat. *Sicut flos fœni transibit* (homo divitiis ornatus). *Exortus est enim sol cum ardore, et arefecit fœnum, et flos ejus decidit, et decor vultus ejus deperiit; ita et dives in itineribus suis marcescet.* Jac. I, 10, 11.

2º Luctus funebris et exequiarum pompa, honestissima sane sunt, utque convenienter statui cujusque celebrentur, decet; curandum tamen est, ut omnia christiano animentur spiritu, qui duo imprimis requirit: -1) ut pro defuncto oretur, et augustissimum Missæ sacrificium offeratur (1); -2) ut ex defuncto exemplum et monitum accipiatur, ad

(1) *Adjumenta*, Argum. 37. et 40.

mortem debita præparatione expectandam. *Sancta et salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur.* II Mach, XII, 46.

Non est mortua puella, sed dormit.

Vere mortua erat puella ; Christus tamen id negat, aitque eam dormire : 1° quia Deo et sibi (Christo), cui omnia vivunt, non erat mortua ; ut intelligamus, in die obitus nostri, mori quidem corpus, mortuumque relinqui in hoc mundo oculis hominum : animam vero, visibilem semper oculis Dei, nequaquam mori, sed in mundum æternitatis migrare, ubi defuncti omnes præteriti temporis, multitudine innumerabiles, vivunt modo, nosque reliquos expectant...

2° Quia non solum ipsa puella, sed omnes homines a morte velut a somno excitandi sunt. Atque ideo fit, ut passim in Scriptura mors soleat *somnus* vocari, et mors sancta, *obdormitio in Domino*. — Omnes in pulvere dormiemus, *omnes resurgemus, sed non omnes immutabimur* (I Cor. XV, 51). — En magna spes Christianorum, resurrectio mortuorum. — En, in particulari, vera consolatio parentum in morte filiorum, verbum Domini : *Non est mortua puella, sed dormit.*

Et deridebant eum.

Derisiones istæ repræsentant mundi ludibria de rebus fidei et pietatis operibus, quæ ex misera ignorantia oriuntur, et prorsus contemnenda sunt (1). Isti enim tibicines, et reliqua turba popularis quæ exanimatum corpus circumstabat, audito Christi verbo, plane divino ac mystico : *Non est mortua puella, sed dormit*, crasse rem intelligentes, quod ignorabant deriserunt. Sic Christum ejusque fidem etiamnum derident animales homines, non capientes ejus spiritum, ejusque virtutem atque consilia. — At Dominus, illis loco ejectis, quia nolebat margaritas projicere ante porcos, spretis ludibriis, in pio opere suo progreditur, et puellam resuscitat.

(1) *Adjumenta Argum.* 10.

Quum ejecta esset turba, intravit.

1° Hic docemur, excludendam esse ex animo turbam, i. e. mundanam dissipationem, et agitationem sensualium voluptatum : ut Christus intrare, animamque per veram compunctionem suscitare possit... non enim intrat Dominus, nisi prius ejecta turba.

2° Docemur humilitatem : nam Dominus occulte, i. e. remota multitudine, miraculum hoc patrando, ostendit, fugiendam nobis esse inanem nostri apud homines ostentationem.

3° Docemur fervorem, et unionem cum Christo. Nam testes insignis illius operis assumpsit Petrum, Jacobum et Joannem, quos etiam assumpsit in montem Thabor et in hortum Oliveti : ut significaret, se discipulos magis sibi addictos atque conjunctos, magisque in suo obsequio ferventes, etiam secretorum suorum facere magis participes, et quidem nominatim in tribus rebus : -1) in operibus quæ spectant ad conversionem animarum; -2) in magnitudine et excellentia gloriæ suæ; -3) in passionis suæ ignominia et contemptu. — O felicem illum, qui adeo est Christo Jesu familiaris, ut Agnum hunc sequatur quocumque ierit, nec se vel brevi spatio, a dulci ejus comitatu separet !

Tenuit manum ejus : et surrexit puella.

1° En adjutorium gratiæ : est enim gratia omnipotens manus Domini, nos ut surgamus, utque recte incedamus apprehendens; vel saltem nobis porrecta semper, ut nos adjuvet si velimus. — Multi autem eam repellunt... alii ad auxilium Domini arripiendum suam manum extendere nolunt, socordia torpescentes...

2° Hanc manum Domini semper tenere, non minus nobis necesse est, quam infanti parvulo ac vacillanti, ut teneat dexteram matris... Sine manu Domini sustentante, misere prosternimur; cum ea autem in via vitæ felicissime ambulamus : *Tenuisti manum dexteram meam, et in volun-*

tate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me. Ps. LXXII.

3° Tenendo manum puellæ dixit Jesus : *Puella, surge*; ut intelligamus, quomodo idem dicat animæ nostræ. Nempe suam gratiam offerendo, vult nos secum cooperari, et surgere ad fervorem, — ad virtutes semper altiores, — donec postea nos surgere jubeat ad gloriam : *Surge, amica mea, et veni. Cant. II, 13.*

DOMINICA VIGESIMA QUARTA POST PENTECOSTEN.

Matth. XXIV, 15-35. Dixit Jesus discipulis suis : Cum videritis abominationem desolationis, quæ dicta est a Daniele propheta, stantem in loco sancto : qui legit, intelligat : tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes ; et qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua ; et qui in agro, non revertatur tollere tunicam suam. Væ autem prægnantibus et nutrientibus in illis diebus. Orate autem ut non fiat fuga vestra in hieme, vel sabbato. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. Et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro : sed propter electos breviabuntur dies illi. Tunc si quis vobis dixerit : Ecce hic est Christus, aut illic : nolite credere. Surgent enim pseudochristi et pseudoprophetæ ; et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest)

Marc. XIII, 14-31. Quum autem videritis abominationem desolationis stantem ubi non debet, qui legit, intelligat : tunc qui in Judæa sunt, fugiant in montes ; et qui super tectum, ne descendat in domum, nec introeat ut tollat quid de domo sua ; et qui in agro erit : non revertatur retro tollere vestimentum suum. Væ autem prægnantibus et nutrientibus in illis diebus. Orate vero ut hieme non fiant. Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit Deus, usque nunc, neque fient. Et nisi breviasset Dominus dies, non fuisset salva omnis caro : sed propter electos quos elegit, breviavit dies. Et tunc si quis vobis dixerit : Ecce hic est Christus, ecce illic ; ne credideritis. Exsurgent

etiam electi. Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis : Ecce in deserto est, nolite exire; Ecce in penetralibus, nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab Oriente et paret usque in Occidentem : ita erit et adventus Filii hominis. Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilæ. — Statim autem post tribulationem dierum illorum, sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cœlo, et virtutes cœlorum commovebuntur. Et tunc parebit signum Filii hominis in cœlo; et tunc plangent omnes tribus terræ; et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multa et majestate. Et mittet angelos suos cum tuba et voce magna; et congregabunt electos ejus a quatuor ventis, a summis cœlorum usque ad terminos eorum. Ab arbore autem fici discite parabolam : Quum jam ramus ejus tener fuerit, et folia nata, scitis quia prope est æstas; ita et vos quum videritis hæc omnia, scitote quia prope est in januis. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant. Cœlum et terra transibunt : verba autem mea non præteribunt.

enim pseudochristi et pseudoprophetæ, et dabunt signa et portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos. Vos ergo videte : ecce prædixi vobis omnia. — Sed in illis diebus, post tribulationem illam, etc.

Luc. XXI, 20-33. Quum autem videritis circumdari ab exercitu Jerusalem, tunc scitote quia appropinquavit desolatio ejus. Tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes; et qui in medio ejus, discedant; et qui in regionibus, non intrent eam : qui dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia quæ scripta sunt. Væ autem prægnantibus et nutrientibus in illis diebus : erit enim pressura magna super terram, et ira populo huic. Et cadent in ore gladii; et captivi ductentur in omnes gentes : et Jerusalem calcabitur a Gentibus : donec impleantur tempora nationum. — Et erunt signa in sole, etc.

Explicatio prima.

Evangelium Dominicæ vigesimæ quartæ, quod pro Dominica ultima post Pentecosten semper ponitur, vaticinium continet quo Christus, instante passione sua, venturas calamitates prædixit, tum Jerosolymæ, tum universo mundo obventuras. Duo enim in hoc Evangelio conjunguntur, quæ inter se non levem similitudinem habent : nimirum prophetia Domini de ruina Jerusalem, a Romanis post quadraginta annos infligenda ; et altera prophetia de ruina mundi ante ultimum judicium.

I. *De excidio Jerosolymæ.*

II. *De extremo-judicio.*

Dixit Jesus discipulis suis : Quum videritis...

Quatriduo ante mortem suam, id est, feria tertia Majoris hebdomadæ, cum Dominus in atrio templi graviter objurgasset doctores et principes Judæorum, eo quod Messiam recipere nollent, et in eum essent deicidium patraturi ; addidit, divinam vindictam eis imminere, non tantum æternam in adventu Christi ut Judicis ; sed etiam temporalem, per ruinam Jerosolymæ ac templi, totiusque judaicæ nationis.

Cum egressus esset e templo, discipuli, qui fortassis scire cupiebant, qualis futura esset prædicta templi ruina, ostenderunt Domino magnificam ædificii sacri structuram, quasi dicentes : Quam dolenda res foret, si tanta magnificentia destrueretur ? Utinam in civitatis excidio saltem servetur templum ! — Respondit Dominus : *Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruat.*

Quo dicto, perrexit ad montem Oliveti, ibique, cum sedisset in conspectu urbis, discipuli his vaticiniis perculsi dixerunt

ei : *Dic nobis, quando hæc erunt? et quod signum adventus tui, et consummationis sæculi?* Qua quæstione rogant duo, quasi dicerent : 1º Quandonam Jerusalem cum suo templo destruetur? 2º Quænam signa adventum Christi in fine mundi annuntiabunt?

Ad primam quæstionem respondet, ruinam Jerosolymæ futuram esse, quando ab exercitibus inimicis, nempe Romanorum, obsidione cingetur. Statim ergo ac videbunt Christiani obsidionem incipere, fugiant, ne certissima ac terribili clade involvantur. — Ad quæstionem alteram dicit, signa multa in sole ac luna, in terra ac mari, indicatura esse secundum adventum Filii hominis.

Quum videritis abominationem desolationis, quæ dicta est a Daniele propheta, stantem in loco sancto....

Abominatio desolationis, seu, *abominanda desolatio*, locutio desumpta est ex Daniele, dicente : *Et erit in templo abominatio desolationis, et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio* (IX, 26, 27) ; quo loco prædicatur Jerusalem et templi exitium, quocum reipublicæ Judaicæ ruina conjungeretur.

Porro abominabilis illa desolatio designat legiones vastatrices Romanorum cum suis vexillis (Luc. XXI, 20) : quæ vexilla, quia idololatræ cultu a Romanis honorabantur, erant Judæis *abominatio*. Cumque vexilla in medio legionum erecta manerent, idcirco dicitur *abominatio stare in loco sancto*. — Vocatur hic *locus sanctus*, regio sita circa Jerusalem, quæ *civitas sancta* dicebatur. Testatur autem Flavius Josephus, Romanos primum in monte Olivarum collocasse stationem, ibique primum vexilla erexisse.

Qui legit intelligat : tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes...

Nonnulli hæc verba esse censent, non Domini, sed Evangelistæ, qui lectores suos attentos esse jubet, ut juxta Jesu monitum de fuga tempestive cogitent. Matthæus enim Evan-

gelium scripsit pro Christianis Palæstinensibus, ante annum, ut videtur, duodecimum ab Ascensione Domini; aut saltem, longe ante Jerosolymarum excidium, quod accidit anno post eamdem Ascensionem quadragesimo.—Servent ergo fideles, hæc legentes, monita Domini : et *tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes* : id est, ad montes septentrionales ultra Jordanem.

Cui Christi verbo revera obsecuti, Eusebio teste (1), fideles Hierosolymitani mature confugerunt in oppidum Pellam, trans Jordanem situm, et pertinens ad Decapolim, ubi Agrippa, Judæorum amicus et Romanorum socius dominabatur. Imo et supellectilem suam eo transtulere, et ipsam episcopalem cathedram S. Jacobi, quæ Eusebii tempore adhuc exstabat. — E contra, adventante Romano exercitu, Judæi et Galilæi non Christiani, turmatim confugerunt Jerosolymam tanquam in asylum, ibique omnes in manus Romanorum inciderunt.

*Et qui in tecto, non descendat tollere aliquid
de domo sua...*

Hic versus et sequens sententias enuntiant proverbiales, quibus significatur, necesse fore, ut subito ac sine mora fugiant, quicumque vitam volent salvam. — Dicitur, *qui in tecto* : quia Judæorum tecta erant plana, quasi tabulata, ita ut in iis ambulare, cœnare, dormire solerent; imo, cum contigua essent, ad effugiendum viam præbebant; quare dicitur : *Qui in tecto, non descendat*. — Nonnullis etiam domibus exteriores scalæ adstructæ erant, quibus in plateas descenderetur. — Eodem fere sensu Dominus subjungit :

Et qui in agro, non revertatur tollere tunicam suam. — Nomine *tunicæ* designatur hic pallium, seu extima et longa Orientalium vestis, quæ a laborantibus in agris, domi relinquebatur. Sensus itaque est : Qui in agro laborat, non revertatur domum ut pallium sumat; sed statim, uti est semivestitus, fugam capessat.

(1, *Hist. eccl.* lib. 3, c. 5.

Væ autem prægnantibus et nutrientibus in illis diebus! Orate autem...

Miserabiles scilicet quicumque ad fugiendum minus expediti erunt, ut nutrices. — Censet Theophylactus, alludi hoc loco ad gravitatem famis, qua in obsidione Jerusalem matres nonnullæ adactæ, suos horribili immanitate comederunt infantes.

Orate autem, ut non fiat fuga vestra in hieme : hoc est, respectu Palæstinæ, tempore frigoris et pluviarum, quando propter viarum incommoda, fuga difficilis est, imo senibus et infirmis sæpe impossibilis evadit. — *Vel sabbato* : quo die Judæis tantum iter mille vel bis mille passuum vi legis permittebatur. Prævidet nimirum Dominus, fore ut multi Christiani Palæstinenses, adhuc Judaizantes, ratione conscientiæ fugere non auderent die sabbati. — *Per illud in hieme vel sabbato*, i. e. in diebus frigoris vel quietis, figurative Judæos monere videtur Christus, ne ad fugam imparati inveniantur, vel ex incredulitate quadam, vel ex ignavia et torpore.

Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet.

En ratio moniti præcedentis, quasi diceret : Orate ne hæc impedimenta fugæ obsistant : *nam* tribulatio tunc ingens erit ac nimia, adeoque sine exemplo. *Ut breviter dicam*, inquit Josephus (1), *neque aliam civitatem unquam talia perpessam puto*. Causam tantæ atrocitatis excidii Judaici assignat S. Chrysostomus : atrocitatem nempe sceleris, quo suum Salvatorem, Christum, Dei Filium indignissime tractarunt et crucifixerunt.

Addit Lucas (2) : *Erit enim pressura magna super terram et ira populo huic. Et cadent in ore gladii et captivi du-*

(1) *Bell. Jud.* lib. 6. c. 11.

(2) S. Lucas clarius loquitur de futura Jerosolymorum subversione, quam reliqui Evangelistæ : unde intelligere licet, Christum non ita obscure locutum fuisse Apostolis, quin clarius sua et Danielis verbasit interpretatus : Evangelistarum aliis obscuriora, aliis clariora verba referentibus. Et Matthæum ac Marcum quidem, scribentes cum longius adhuc abesset de-

centur in omnes gentes : et Jerusalem calcabitur a Gentibus, donec impleantur tempora nationum. — Id est : per aciem gladii Romanorum Judæi plurimi necabuntur. Et re quidem vera, teste Josepho (1), cum irruerent Romani, Judæi ex toto orbe Jerosolymam ad Pascha celebrandum confluerant, numero duo milliones et septingenta millia ; quorum, præter alios innumeros, per totam Judæam cæsos, in sola urbe Jerosolyma tempore obsidionis, undecies centena millia, fame, peste et gladio perierunt ; nonaginta vero millia capta fuerunt et divendita. — Ab illo die Jerusalem a gentilibus calcari cœpta, non amplius civitas Judæorum fuit, sed Romanorum gentilium, deinde Christianorum, ac postea Sarracenorum et Turcarum. Atque ille rerum status perdurabit usque ad finem mundi, quando, prout censent interpretes (in Apoc. XI, 8), Antichristus, rex et pseudomessias Judæorum, Jerosolymæ sedem regni sui constituet. Tunc per Henoch et Eliam, Antichristi adversarios, multi Judæorum ad Christum convertentur ; imo postquam impius ille fuerit occisus, Judæi omnes ad Evangelium traducti, publice Christum Jerosolymæ adorabunt (Apoc. XX, 8).

Itaque usque ad mundi exitum, Judæi, juxta Danielis et Christi vaticinium, a civitate Jerosolyma exulabunt. Quare irriti fuere omnes Juliani Imperatoris conatus, ut templum reædificaret, Judæosque in suam pristinam sedem reduceret. Nam ignis cœlitus delapsus, terræ motus et hiatus, erumpentesque e terra ignei globi, artifices, eorumque instrumenta et labores, partim consumpserunt, partim disperserunt : ita ut omnes coacti fuerint fateri, quod olim magi Pharaonis : *Dignitas Dei est hic.* Exod. VIII, 19.

solatio, conveniebat obscuriora scribere ; Lucam, cum propius adesset, clariora. Joannes, post subversam Jerusalem scribens, horum mentionem non fecit, ne prophetiam, ex rebus jam gestis textam et fictam, Christo attribuisse crederetur : quod recte observavit Chrysostomus, in Matthæum scribens. Atque hoc idem Chrysostomus sapienter animadvertit, divina providentia factum fuisse, ut, non Christianus aliquis, sed Josephus Judæus, Christianis parum æquus, scripserit historiam belli judaici, et prædicta omnia a Christo Salvatore nostro, vere evenisse, quanquam præter opinionem suam, clare testatus fuerit (*Lucas Brug.*).

(1) *Bell. Jud.* lib. 7, cap. 17.

*Et nisi breviati fuissent dies illi, non fieret salva
omnis caro.*

Sensus est : Nisi divinæ Providentiæ consilio numerus dierum minutus esset, ita ut bellum non tamdiu sit duraturum, quamdiu ratione circumstantiarum durare posset ac naturaliter deberet ; *non fieret salva omnis caro*, i. e. nullus homo servaretur superstes, totaque gens Judaica exterminaretur — Fremuerunt enim Romani in rebelles Judæos tanto furore, ut nisi Titi lenitate cohibiti fuissent, ac brevi obsidione urbem expugnassent, ad unum omnes Judæos destruxissent.

Sed propter electos breviabuntur dies illi.

Electi quinam hic intelliguntur ? — Distinguuntur *electi* bifariam : electi ad gratiam, quales sunt omnes fideles qui per Baptismum justificantur ; et electi etiam ad gloriam, quales sunt omnes salvandi seu prædestinati. Utrique hic intelligi possunt, sed maxime secundi ; ita ut sensus sit : Divina clementia dies illi breviabuntur, partim propter Christianos illos qui in Judæa remanserunt ; partim propter Judæos, qui in ipsa obsidione, tanta clade eruditi, fidem Christi susceperunt ; partim etiam propter illos, qui postea nascituri, in decursu et præsertim in fine sæculorum, convertendi ac salvandi sunt.

*Tunc si quis vobis dixerit : Ecce hic est Christus, aut
illic : nolite credere.*

Sensus est : In illis angustiis constituti desiderabitis adventum Christi auxiliatoris, et audietis quasi prophetas eum annuntiantes ; sed ne falsis illis prophetis credatis, cavete. Non enim tunc temporis, neque tali modo secundus Christi adventus continget.

His verbis Dominus sermonem deflectit ad secundum suum adventum et consummationem sæculi : quæ erat altera quæstio a discipulis ipsi proposita. — Quæ autem de falsis prophetis, falsisque doctoribus prædicat, communi quodam

modo, tum ad Judæorum cladem, tum ad sæculi consummationem pertinent; ita tamen ut hujusmodi seductores, et numero et præstigiis potentiores sub mundi finem sint venturi.

*Surgent enim pseudochristi et pseudoprophetæ,
et dabunt signa magna et prodigia,
ita ut...*

Nimirum homines prodibunt, ut Simon Magus, ope diaboli signa operantes, quæ facile pro miraculis possint haberi, quamvis vera miracula non sint; cum Deus, qui solus miracula facit, ea in gratiam erroris operari nequeat.

Ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. — Sensus duplex intelligi potest: 1º Ea malitia eoque fine pseudoprophetæ agent, ut ipsos electos et sanctos omni conatu seducere contendant. 2º Ea erit tribulationis ac fraudis vis, ut optimi quique ac prædestinati a fide exciderent, nisi fortiore Dei protectione et virtute custodirentur. — Nomine enim electorum intelligi possunt sive electi stricte dicti, i. e. prædestinati; sive latiore sensu, homines pietate ac virtute egregii.

Ecce prædixi vobis. — En vaticinium certum, quod ideo vobis aperui, ut cavere possitis.

*Si ergo dixerint vobis: Ecce in deserto est... Ecce
in penetralibus, nolite credere. Sicut enim
fulgur exit... ita erit et adventus
Filii hominis.*

Nolite ergo credere iis, qui secundum Christi adventum annuntiabunt, quasi Christus existeret aut lateret in particulari loco, ut in deserto quopiam, vel in sacro penetrali; non enim occulte, sed publice toti mundo apparebit velut fulgur, quod in momento cælum et terram illuminans, omnium oculis conspicuum coruscat, nec ulla demonstratione, ullove præcone indiget. Veniet enim ut omnium Rex et Judex, tanta gloria ac majestate omnium oculos perstrin-

gens, ut nemo eum non videre, aut tanquam Messiam ac mundi Judicem supremum non agnoscere possit.

Adventus Christi fulguri assimilatur, quia sicut fulgur, ille adventus erit -1) subitus, -2) inexpectatus, -3) omnibus manifestus, -4) gloriosus, -5) terribilis et efficax, cui nemo resistere valeat; -6) non a terra prodiens, sed cœlitus et e sublimi totum orbem illuminans. — Respondet scilicet Dominus ad mentem et opinionem discipulorum, qui Christum arbitrabantur statim post Jerosolymæ excidium inchoaturum esse regnum gloriosum in terra : et quidem incipiendo a regione aliqua particulari, ad instar dominatoris terreni. Quem errorem dissipat, adventum suum instar fulminis describendo.

Non immerito quidam censent, fulguris hic meminisse Christum, eo quod fulgura eum venientem præibunt, juxta illud : *Ignis ante ipsum præcedet, et inflammabit in circuitu inimicos ejus. Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ : vidit et commota est terra ; montes sicut cera fluxerunt a facie Domini.* Ps. XCVI.

*Ubi cumque fuerit corpus, illic congregabuntur
et aquilæ.*

Proverbialis hæc locutio idem fere, ut videtur, significat, quod et præcedens sententia : nimirum fore, ut Christi adventus neminem lateat : quasi diceretur : Sicut præda latere non potest aquilam, ita Christus adveniens neminem poterit latere, et omnibus innotescet. — Quare tunc fideles et justī, velut aquilæ, visu et odoratu præstantes, Christum præsentient et oculis cernent, atque ad eum tanquam ad summam ac beatam spem suam volabunt. Hoc est quod ait Paulus : *Rapiemur in nubibus obviam Christo in aera, et sic semper cum Domino erimus.* I Thess. IV, 16.

*Statim autem post tribulationem dierum
illorum, sol obscurabitur...*

Exponit jam in particulari signa supremo judicio prævia, quæ in *Dominica prima Adventus* similiter proposita et explicata videri possunt (Tom. I, pag. 21).

Quod ait, *post tribulationem dierum illorum*, i. e. post cladem Judaicæ gentis. — Dicit autem *statim post*, quamvis plura sæcula intercessura essent: -1) ut indicet breve fore intervallum, et ideo ad assiduam expectationem nos exstimulet; -2) quia oculis Dei et respectu æternitatis, quodvis intervallum est brevissimum; -3) quia tribulatio Judaicæ urbis, est figura ultimæ tribulationis orbis: ita ut hæc *statim*, i. e. proxime et immediate secutura sit, nulla alia figura interposita. — De cætero, transitus a figura ad antitypum prophetis frequentissimus, est. Sic Isaïas et alii prophetæ, describentes excidium Babylonis, Tyri, etc., illico transiliunt ab illo eventu ad ejus antitypum, scilicet ad excidium orbis terrarum, quasi mox futurum; atque acerbiter unius, per signa et mala quæ futura sunt in altero, explanant.

Explicatio secunda.

Excidium Jerusalem, quod in hoc Evangelio proponitur, præter litteralem sensum, allegorica documenta continet copiosissima. Ruina namque sanctæ civitatis, -1) expressus typus est et præludium excidii orbis: qualia similiter fuerunt diluvium, conflagratio Sodomæ, et submersio Pharaonis cum toto exercitu in mari rubro. — -2) Imagine adumbrat ruinam animæ peccatricis, quam ruinam ingrata illa anima, nisi prompte convertatur, evadere non poterit, sed misere incurret: tum in hora mortis, tum in extremo judicio (1).

Quum videritis abominationem desolationis stantem in loco sancto.

En peccatum in Christiano, simulque signum futuræ vindictæ, et monitum ad hanc præcavendam.

1º Abominatio desolationis stans in loco sancto, est peccatum in homine christiano, et specialius in homine sacer-

(1) *Adjum.* Argumento 22. 24, 4.

dote vel religioso ; — est etiam peccatum vel profanatio quælibet, in Ecclesia ac templo Domini commissa...

Peccatum enim *abominatio* est oculis Dei, injuria, rebellio erga divinam Majestatem. — Est simul *desolatio* seu vastatio, quia animam, sicut arcem bello captam despoliat. — Est *abominatio in loco sancto*, quia anima christiana sacramentis et sanguine Jesu Christi sanctificata est, et facta civitas ac mansio Dei, *templum Dei vivi*: in quod diabolus introducitur, ubi idola vitiorum, passionum, etc., eriguntur. *Fode parietem... ingredi, et vide abominationes pessimas.* Ezech. VIII, 9.

2º Hæc abominatio in loco sancto, est signum certæ ruinæ: i. e. statim ac abominatio peccati animam intravit, et quamdiu ibidem consistit, eo ipso notum est, certam animæ ruinam instare. Anima enim illa jam Dei judicio damnata, suspensa est super abyssum æternam fragili filo vitæ, quod indesinenter mors et diabolus præcidere conantur.

3º Abominatio peccati in anima, est simul monitum Dei, ut, quamdiu vita manet, peccator prompta pœnitentia æternam mortem effugiat...

*Tunc qui in Judæa sunt, fugiant
ad montes.*

Quum universa Judæa ferro ignique a Vespasiano vastanda esset, monet Dominus Christianos, si vitam servatam velint, ut fugiant ad montes: i. e. ad terram montuosam ultra Jordanem, et in opidum Pellam, ubi refugium inveniant.

1º Hic spiritualis fuga adumbratur, qua exitium æternum evadere debemus. -1) *Fugiant*, i. e. a periculo recedant: *Qui enim periculum amat in illo peribit.* En fugiendi necessitas. — 2) Quomodo, vel quonam fugiendum? *Ad montes*, i. e. ad orationem et arduum christianæ virtutis exercitium, quorum montes symbolum exhibent...

2º Ostenditur bonitas et clementia Dei erga nos, qua nobis in tribulatione auxilium affert opportunum. Paterna enim Dei providentia disponit omnia suaviter, et sic justos probat atque affligit, ut simul remedia et consolationes, refugia et receptacula illis præparet. Sic olim familia Jacob fame op-

pressa, invenit frumentum in Ægypto; sic Joseph a fratribus venditus, invenit gratiam coram domino suo, eunucho Pharaonis. *Præmisit me Deus*, inquit ipse Joseph fratribus suis, *ut reservemini super terram, et escas ad vivendum habere possitis* (Gen. XLV, 7). — *Justus cum ceciderit non allidetur, quia Dominus supponit manum suam* (Ps. XXXVI, 25). — Ergo dicite *justo quoniam bene* (Isai. III, 10): sive enim in exilium, sive in carcerem eat; sive æger sit sive sanus; si ab hominibus honoratus, sive despectus, bene cum eo agetur: *Diligentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum*. Rom. VIII, 28.

Qui in tecto, non descendat.... qui in agro, non revertatur tollere tunicam suam.

1° Fuga præcipitur, -1) sine mora, -2) sine impedimentis, -3) omnibusque relictis.— Porro mora quæ funesta foret, est dilatio pœnitentiæ; impedimenta, immortificatæ ac male domitæ passiones; bona relinquenda, terrenæ jucunditates, præsertim culpabiles...

2° Qui *in tecto* esse dicitur, hominem spiritualemente adumbrat, super terrena et carnalia elevatum, quique velut corpori supereminens mente, cœlo apertissimo, i. e. luce, calore, ac rore gratiæ plenissime fruitur.

Hic autem monetur *ne descendat*: i. e. ne delabatur ad solatia terrena, quæ utut in se licita, calamitatis occasio esse possunt.

3° Qui *in agro* laborat, Dei famulum repræsentat, virtutum exercitio incumbentem, sustinentem pondus diei et æstus: hic *ne revertatur* ad quidquam resumendum, quod propter Domini laborem et obsequium disposuit. — *Tunica* vel alia res similiter vilis, sæpe impedimentum fugæ et occasio exitii esse solet; multo tamen magis carnales voluptates, quæ innuuntur verbis sequentibus: *Væ prægnantibus et nutrientibus in illis diebus!* In hæc S. Hilarius scribit: *Non de fetarum onere Dominum admonuisse credendum est; sed animarum peccatis repletarum ostendisse gravitatem.*

*Orate, ut non fiat fuga vestra in hieme
vel sabbato.*

En nova impedimenta salutis seu spiritualis fugæ: frigiditas in credendo, et ignavia seu torpor in laborando, quibus multi, persecutionis, tentationis aut mortis tempore pereunt. Etenim, etsi obstacula frigoris et quietis respiciunt proprie fugam Judæorum corporalem, qua cavere debebant ne inciderent in manus Romanorum; tamen, ad quamcumque persecutionem vel afflictionem, maximeque ad mortem ipsam, quæ ultimum discrimen est in hac vita, applicari illa possunt, prout sancti Patres applicaverunt. *Orandum*, inquit S. Hilarius, *ne in peccatorum frigore, aut in otio bonorum operum inveniamur: quia gravis vexatio incumbet.*

Erit enim tunc tribulatio magna...

1° En imago tribulationis magnæ, quæ peccatorein manet, -1) in hora mortis et exitu de hac vita; -2) præsertim in inferno atque extremo judicio. *Mors peccatorum pessima.* Ps. XXXIII.

2° En peculiaris atque terribilis ultio Dei contra peccatores ingratos. Christus enim hæc verba dixit de illa, post hominum memoriam maxime admirabili, peneque incredibili Judæorum strage, in Jerosolymæ excidio inflicta; deque totius gentis desolatione consecuta, qualis hodieum toto passim orbe conspicitur. Porro tribulatio talis ac tanta immissa est illi populo, qui Deo longe dilectissimus, præ cunctis gentibus maxima beneficia cœlitus acceperat.

Quæ beneficia ut ad nostram eruditionem inspiciamus, -1) Deus hunc populum singulariter inter omnes gentes, gratuito amore elegit; -2) electum admirandis portentis conservavit; -3) sæpenumero delinquentem in gratiam recepit; -4) diutissime terga vertentem et peccantem sustinuit; -5) amantissimis verbis ingratos filios Israel, per prophetas suos, perpetuo ad resipiscentiam vocavit; -6) ex ipsis tandem nasci et inter eos conversari, omnemque cœlestis doctrinæ thesaurum effundere Dei Filius voluit; -7) postremo, post omnem impietatem erga ipsum Christum perpetratam, totis

adhuc quadraginta annis eorum emendationem exspectavit... Quæ cuncta Christiani peccantis, animæque ingratae imaginem referunt.

Propter electos breviabuntur dies illi.

Hinc discimus amorem Dei curamque specialem erga suos fideles, justos, et electos. Propter hos enim Deus totum mundum et omnia quæ in mundo sunt, creavit et conservat; imo propter eos Filium suum hominem fieri, crucifigi morique voluit; propter eos mundo, vindictam provocanti, quotidie parcit...

Nolite credere. Surgent enim pseudochristi et pseudoprophetæ.

1º His verbis docemur non omni spiritui, sed soli Christo, qui solus via, veritas et vita est, esse credendum. Mirum quod tam ægre veritati, tam facile vanis fabulis fidem adhibeatur. *Ut quid diligitis vanitatem et quæritis mendacium?* (Ps. IV). — *A veritate auditum avertent, ad fabulas autem convertentur* (II Tim. IV, 4). — *Miror quod sic tam cito transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium.* Gal. I, 6.

2º Docemur, fidei constantiam in quavis persecutione aut tribulatione retinendam; et tunc præcipue, a pseudochristis ac pseudoprophetis esse cavendum.

3º Pseudochristi et pseudoprophetæ, sunt imprimis omnes hæretici, Antichristi præcursores: qui hoc ipso alium Christum nobis venditant, quod alia dogmata afferunt, quæ non sunt Christi, sed adversarii ejus...

4º Pseudoprophetæ quoque sunt, quicumque securitatem peccatoribus promittunt, quasi comminationes Christi essent vana terricula...

5º Pseudoprophetæ præterea sunt, quicumque aliam salutem, aliudve bonum annuntiant, præterquam illud quod est in Christo Jesu. *Non enim est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri* (Act. IV, 12). — Multi enim sunt, qui beatitudinem

annuntiant terrenam, in hujus mundi voluptatibus et thesauris positam; eamque ut persuadeant, præstigiis utuntur et illecebris efficacissimis... Ab his ergo avertendi sunt oculi, et aures custodiendæ; solique Christo Jesu arctissime et constantissime adhærendum, in quo sola sed certa securitas. *Ego*, inquit, *vitam æternam do eis; et non peribunt in æternum; et non rapiet eas quisquam de manu mea* (Joan. X, 28). — Qui enim ita ex animo adhærent Christo, efficiuntur *electi*, de quibus dicitur, *feri non posse* ut seducantur (1).

6º Pseudoprophetæ demum sunt, quicumque viam salutis molliorem ostendant, diversam a via crucis, quæ Christi vestigiis signata est, et toto Evangelio explicata. Rejiciendi sunt omnes isti tanquam Evangelium mutantes, quod mutari nullo pacto potest. *Sunt aliqui qui vos conturbant, et volunt convertere Evangelium Christi. Sed licet nos, aut angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit.* Gal. I, 8.

Sicut fulgur...

Adventus Filii hominis peccatori erit fulgur, tum in hora mortis, ac judicio particulari, — tum in judicio extremo: quia, -1) accidet subito et inopinato; -2) quia effugi non poterit; -3) quia lumine suo manifestabit peccatori conscientiam ipsius, atque iniquitates quas cumulavit, et fidei veritates quas credere noluit; -4) quia consumet peccatorem igne vindictæ æternæ.

Ubicumque fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilæ.

Corpus hic vocatur Dominus Jesus, et *aquilæ* Christi fideles ac justi; sensusque est quasi diceretur: Ubicumque Christus fuerit, Rex justorum, illic congregabuntur justi, servi ejus.

Porro variis modis justi circa Christum congregantur: 1º ad mensam Eucharisticam, ubi animæ sanctæ, oculo fidei

(1 Cf. *Elem. Theol. dogm.* tom. 2, tract. 9, de *Gratia*, n. 124, seqq. de *predestinatione*.

corpus Domini salvificum perspicientes, illud tanquam pabulum vitæ manducant...

2° In Calvario, ubi, corpus Christi crucifixi contemplando divina scientia illuminantur, et charitate inardescunt.

3° In Ecclesia catholica, ubi circa cathedram Petri congregati, in corpus Christi mysticum ac vivum coalescunt.

4° In cœlo, seu in Ecclesia triumphanti, ubi circa thronum Christi coadunati, eique summo Capiti tanquam membra conjuncti, corpus ejus gloriosum, divinamque velut Dei Patris familiam constituent.

5° Ut tantæ beatitudinis efficiamur participes, oportet ut simus velut aquilæ, -1) volatu supra terrena nos attollentes; -2) Christum tanquam unicum vitæ pabulum quærentes; -3) fidei oculo perspicaces. Sicut enim aquilæ firmi et acuti sunt visus, adeo ut irretortis oculis fixe solem intueantur; ita sancti, acutis animæ oculis, Christum, qui est *sol justitiæ* (Malach. IV, 2), assidue contemplari debent.

6° Sic fiet, ut in glorioso Christi adventu futuri simus sicut aquilæ cœlestes, -1) ratione renovationis nostræ: *Renovabitur ut aquilæ juvenus tua* (Ps. CII). —2) Ratione agilitatis, qua renovata corpora nostra per spatium discurrent. —3) Ratione sublimitatis gloriæ, in quam conscendemus cum Christo: *Rapiemur*, ait Paulus, *in nubibus, obviam Christo in aera; et sic semper cum Domino erimus*. I Thess. IV, 16.

IN FESTO SS. CORDIS JESU

FERIA SEXTA POST OCTAVAM CORPORIS CHRISTI.

Joan. XIX, 31-35. Judæi (quoniam parasceve erat), ut non remanerent in cruce corpora sabbato (erat enim magnus dies ille sabbati), rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura et tollerentur. Venerunt ergo milites; et primi quidem fregerunt crura, et alterius qui crucifixus est cum eo. Ad Jesum autem quum venissent, ut viderunt eam jam mortuum, non fregerunt ejus crura; sed unus militum lancea latus ejus aperuit : et continuo exivit sanguis et aqua. Et qui vidit, testimonium perhibuit : et verum est testimonium ejus.

Explicatio prima.

- I. *Crurifragium crucifixorum.*
 - II. *Transfixio lateris Christi.*
-

*Judæi (quoniam parasceve erat), ut non remanerent
in cruce corpora sabbato (erat enim magnus
dies ille sabbati)...*

Hic dicendum imprimis quid sit *parasceve*, et quid *magnus ille dies sabbati*.

Parasceve, i. e. *præparatio*, vocabatur feria sexta, sive dies Veneris, qui proxime sabbatum præcedit; propterea quod illo die Judæi pararent cibos, et reliqua necessaria in sabbato, quo ab opere quiescendum erat. — Hæc autem, de qua agitur, erat parasceve solemnior, qua religiosius omnia præparanda essent. Erat enim *parasceve Paschæ* (Joan. XIX, 14), i. e. parasceve hebdomadæ paschalis; quare additur:

Erat magnus dies ille Sabbati. — Dicitur *dies magnus*, quia erat sabbatum paschale, sive incidens infra octavam Paschæ: ideoque cæteris solemnius, quia dupliciter festum, nempe titulo Sabbati et titulo Paschæ. Pascha scilicet Judæorum septem dies integros durabat, incipiendo die decimo quarto mensis Nisan ad solis occasum, quando agnus paschalis erat manducandus (Exod. XII, XIII). Primus ille paschalis dies, qui anno passionis Domini erat feria quinta, cum dies præcipuus esset, ideo *dies festus Paschæ* vocabatur, et porrigebatur a vespera feriæ quintæ usque ad vesperam feriæ sextæ: ita ut Dominus in solemni die festo Paschæ, agnum paschalem manducaverit, S. Eucharistiam instituerit, et ipsemet, verus Agnus paschalis, in cruce fuerit immolatus.

Quod si Joannes (XIII, 1) dicat, *ante diem festum Paschæ* Dominum cœnasse: ita loquitur in gratiam fidelium Asiæ, pro quibus Evangelium scribebat, sequendo nimirum morem Græcorum, qui festa non ab occasu solis, sed tantum a media nocte incipiebant. — Quod si Judæi feria sexta dicuntur *manducaturi pascha* (Joan. XVIII, 28), illud *pascha* intelligendum est de *oblationibus paschalibus*, non vero de Agno, quem pridie vespere juxta legem manducaverant.

Porro, ne solemnitati diei festi ipsa parasceve seu præparatio obesset, labores præparatorii circa finem diei, tribus nempe ultimis horis, peragebantur. Tunc quoque Judæi, quasi rem præparatoriam, corpora e cruce tollenda curaverunt.

Judæi, ut non remanerent in cruce corpora sabbato...

1º En motivum, quod præ se ferunt et allegant Judæi, ut corpora tollenda postulent: observatio legis et sanctificatio sabbati. Etenim, -1) lege sancitum erat, ut corpora

reorum ante solis occasum de patibulo tollerentur : *Quando peccaverit homo quod morte plectendum est, et adjudicatus morti, appensus fuerit in patibulo, non permanebit cadaver ejus in ligno, sed in eadem die sepelietur : quia maledictus a Deo est qui pendet in ligno ; et nequaquam contaminabis terram tuam* (Deut. XXI, 22, 23). — Quæ quidem lex illos proprie maleficos respiciebat, quorum post supplicium cadavera, ignominiae causa ad palum affigebantur ; non vero illos, qui Romanorum more vivi cruci affigerentur : quod supplicii genus apud Judæos inusitatum erat. Mos tamen invaluerat, ut hujusmodi crucifixis etiam præscriptum legis applicare, et eorum corpora ante solis occasum tollerentur.

-2) Maxime vero id faciendum erat in parasceve sabbati, et quidem hujus sabbati solemnissimi, ne suspensorum cadavera, si in patibulo remanerent, diei sanctitatem contaminarent ac suo horrore fœdarent.

2º Præter religionem sabbati et legis, quam homines illi deicidæ palam præ se ferunt, alia videntur habuisse motiva secreta, nimirum : -1) ut Christo, si fieri posset, adhuc tormentum crurifragii inferrent ; imo Baronius censet, idcirco eos Domino acetum dedisse, ut ejus vi diutius viveret et vivus servaretur ad crurifragium. — 2) Ut Christum ab oculis removerent ; quandoquidem Domini velut in cruce triumphantis conspectus, ipsimet gloriam compararet, Judæis vero timoris, pudoris et remorsuum conscientiae causa esset. Videbant enim ejus morte solem obscurari, velum templi scindi, terram tremere, saxa rumpi, plebem ex visis miraculis compungi, et confiteri Jesum esse justum ac Dei Filium ; se autem, suumque contra Jesum judicium his omnibus damnari. Quapropter, ne populus Jesu favens, in ipsos velut in Christicidas insurgeret, neque diutius Jesus in sua cruce triumpharet, eum e publico conspectu tollere festinarunt.

*Rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum
crura, et tollerentur.*

1º Pilatum rogant, quia absque ejus venia crucifixos attingere non licebat. Etenim Romani Præsidis auctoritate, et Romanorum more supplicium, sicut inflictum fuerat, ita

etiam erat perficiendum. Porro quos crucifigebant Romani, absque sepultura in cruce pendentes relinquebant, donec cadavera putrefactione consumerentur. Quare, ut corpora de cruce tollere et sepelire possint, Judæi veniam petunt.

2º Rogant ut prius frangantur crura, i. e. ut validis mallei aut vectis ferrei ictibus crucifixorum crura rumpantur. Cur hujusmodi crurifragium? -1) Ut rei citius morerentur, et sepe-
liri possent. Solebant enim crucifixi in patibulo diutius vivere, nec ante duodecim saltem horas exspirare. Propterea, cum Christus post horas tres mortuus esset, Pilatus rem adeo miratus est, ut vix crederet (Marc. XV, 44). At vero Dominus tam cito mortuus est, non quod horreret et fugeret crurifragium; sed tum ob mysterium de quo mox dicetur, tum quia tot flagellis et doloribus exhaustus erat, ut post tres horas vires penitus ac vita defecerint.

-2) Cur autem reos non potius lancea aut gladio confodiebant, quod erat facilius, et miseris promptiorem mortem afferret? — Crurifragio utebantur ad majus reorum tormentum, sicut recentiore ævo, scelerati in rota similiter crurifragio plecti solebant.

Venerunt ergo milites...

Milites fuerunt a Pilato missi, ut quod petierant Judæi, efficerent. Qui quidem latronibus adhuc viventibus crurifragium intulerunt, et ultimo loco, majore forsitan sævitie, eamdem contumeliam Christo parabant: *Et primi quidem fregerunt crura, et alterius qui crucifixus est cum eo. Ad Jesum autem cum venissent, Deo dirigente, consilia sua et cœpta mutarunt.*

*Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt
eum jam mortuum, non fregerunt
ejus crura.*

Abstinerunt varias ob causas, quarum una sese tenet ex parte militum, aliæ ex parte Dei. — Prima causa fuit, quia viderunt milites Jesum jam esse mortuum. — Secunda, ut impleretur Scriptura, dicens: *Nec os illius confringetis*

(Exod. XII, 46); quod quidem de agno paschali dictum, spirituali sensu respiciebat verum Agnum paschalem, Christum, ut ipse Evangelista testatur: *Ut scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo.* — Tertio loco accedunt rationes mysticæ, infra exponendæ.

Sed unus militum lancea latus ejus aperuit.

1º Existimat Suaresius latus sinistrum apertum fuisse, quæ restamen incerta est. Videtur autem Christi latus tam vehementer fuisse transverberatum, ut ferri cuspis, transeundo per cor et pericardium Domini, ad oppositum latus exierit. Quare apertura vulneris fuit ingens, adeo ut manus illi inferri posset: *Affer manum tuam et mitte in latus meum.* Joan. XX, 27.

2º Quam ob causam miles sua lancea Christum confodit? — 1) Fecit hoc, ait Cyrillus, subdubitans an revera mortuus esset; ut scilicet, si forte adhuc viveret, lethali vulnere reipsa moreretur. Militum enim horum officium erat curandi, ut sententia Pilati judicis compleretur, nec damnati demitterentur, donec constaret eos mortem luisse. — 2) Ut clare omnes viderent Jesum esse mortuum, ideoque crura ejus non fuisse confringenda. — 3) Alii doctores addunt, milites egisse ex pessima voluntate; atque hanc Christo mortuo injuriam intulisse, tum ut suæ crudelitati indulgerent, tum ut complacerent Judæorum principibus.

3º Quare Deus id permisit? — 1) Ut Scriptura impleretur, dicens: *Aspicient ad me quem confixerunt* (Zachar. XII, 10). — 2) Ob meritum, et expiationem, fundatam in actu, quo Dominus adhuc vivens, hujus prævisi vulneris injuriam acceptavit. — 3) Ob mysteria magna inferius explicanda.

Et continuo exivit sanguis et aqua.

1º Statim ac, lancea retracta, latus apertum esset, exivit simul sanguis et aqua, impermixte tamen, et distincto fluxu, ut unum ab altero discerni posset. Erat autem sanguis verus et fluidus, minime coagulatus: et aqua pura et vera, non

serum sanguinis, aliussve liquor aquæ similis : sed sanguis et aqua vera, separatim fluentia.

2º Effectus ille miraculosus fuit, tum quia sanguis in mortuo condensatur, et congelascit ita ut effluere nequeat; tum quia aqua ex eodem manare non possit : si enim in pericardio liquor continetur, hunc biliosum quemdam humorem, non aquam veram esse constat.

3º Magna in hoc sanguinis et aquæ fluxu mysteria continentur, infra explicanda.

*Et qui vidit, testimonium perhibuit, et verum
est testimonium ejus.*

Graviter affirmat Evangelista, de semetipso in tertia persona loquens, rei narratæ veritatem : quia facta quæ modo retulit, tum de crurifragio omisso in Jesu, tum de lateris ejus mirabili vulneratione, præter maxima mysteria, duplicis prophetiæ de Messia impletionem continent. *Ut, inquit, et vos credatis. Facta sunt enim hæc ut Scriptura impleretur : Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia Scriptura dicit : Videbunt in quem transfixerunt.*

Explicatio secunda.

Judæi, quoniam parasceve erat...

1º En impiorum irrequieta victoria. — Cum Christum, quod unice optabant, crucifixum videant, et quiescere deberent ; e contra, ob illum ipsum conspectum Crucifixi, variis curis exagitantur. Dominum scilicet in cruce sua nimis tranquillum vident, voluntque novo cruciату crurifragii torquere ; ejus conspectum jam ferre non possunt, voluntque eum tollere. *Impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest... Non est pax impiis, dicit Dominus.* Isai. LVII, 20, 21.

2º Hic quoque apparet impiorum obduratio : miracula quæ fiunt, tenebræ, terræ motus, etc., quibus alii convertuntur, ipsi contemnunt, nec agnoscere volunt ; imo ex iis ipsis rebus occasionem sumunt obdurandi cor suum, et addendi pec-

cata peccatis. *Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit ; sed sequitur eum ignominia et opprobrium.* Prov. XVIII, 3.

3° Manifestatur præterea hypocrisis Pharisaica, quæ passim inimicorum Christi propria est : prætextu enim religionis, probitatis et observantiæ legis, crudelitatem et invidiam suam homines deicidæ occultant.

4° Interim misericordissimus Dominus, pro ipsis pendens in cruce, brachia sua ad amplexum, si pœnitere velint, extendit : paratus extremam accipere injuriam, eique extrema misericordia respondere, *ut vincat in bono malum.* Rom. XII, 21.

Quoniam parasceve erat.

1° Ut dies Dominicæ et sacra festa rite sanctificentur, parasceve seu præparatio requiritur...

2° Totavita nostra *parasceve*, seu præparatio est, ad *magnum diem sabbati*, id est, ad æternam requiem : *Relinquitur enim sabbatismus populo Dei* (Hebr. IV, 9). Nunc laborandum, nunc immundities et contaminationes tollendæ, nunc nuptialis vestis adornanda... ut digne in domum Domini introire et in conspectu ejus apparere possimus. *Sanctificamini in crastinum.* Jos. VII, 13.

Ut tollerentur.

1° Tollenda nimirum sunt inquinamenta, scandala, quæcumque sanctitatem sabbati funestarent ; — quæcumque maledicta sunt a Deo... Quis autem hanc injuriam patitur, ut pro immunditie, pro maledicto habeatur?... *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum ; quia scriptum est : Maledictus omnis qui pendet in ligno* (Gal. III, 13). — Quare similes injurias Christi discipuli libenter patiuntur : *Maledicimur, et benedicimus,...* *tanquam purgamenta hujus mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc.* I Cor. IV, 13.

2° *Ut tollerentur* : en quid a tot sæculis omni vi et artificio moliantur impii, ut Christus ejusque discipuli *tollantur* ; at eo omnes eorum conatus desinunt, ut Crucifixus magis ma-

gisque spectabilis appareat, utque vel inviti *videant in quem confixerunt*. Utinam eum aspicerent oculis, non odii et contemptus, sed humilitatis et pœnitentiæ!...

3° *Ut tollerentur* : peccator tollere satagit veritates æternas, legem Christi, judicium, infernum, etc.; at negare quidem hæc, vel oblivisci forsitan potest; tollere non potest, nec evadere. — Vult etiam tollere peccata sua, ea excusando, oblivioni tradendo, etc.; at frustra : peccata enim manent, eique mox occurrent tanquam exercitus hostilis, quem effugere non poterit... Tollenda peccata sunt per veram pœnitentiam...

Non fregerunt ejus crura.

1° Dominus non patitur crurifragium, qui verus est Agnus paschalis, ita immolandus ut *os non comminuetur ex eo*. Porro prohibitio hæc mystice constituta est, ut significaretur, passionis tormenta, etsi atrocissima, non tamen fractura esse Christi fortitudinem et patientiam; nec ejus charitatem reliquasque virtutes solidas, quæ ossibus figurantur, esse imminutura : sed hæc omnia firma et integra fore conservanda, quantumvis dæmones ejusque hostes ea confringere conarentur, sicut nunc eadem in electis confringere conantur...

2° Quicumque crucifixo Domino adhærent, cum eo confixi cruci, ejusdem privilegii erunt participes. Caro quidem crucifigetur cum vitiis et concupiscentiis, ossa vero eorum custodientur. *Multæ tribulationes justorum; et de omnibus his liberabit eos Dominus. Custodit Dominus omnia ossa eorum : unum ex his non conteretur*. Ps. XXXIII.

Unus militum lancea latus ejus aperuit.

En vulnus maxime mysticum, illo ostio, quod Deus in latere arcæ fieri jusserat, olim figuratum; et cujus multiplices causæ, sive ex parte Christi, sive ex parte nostra, exquirendæ sunt. — Cur ergo latus suum lancea perfodi et aperiri Dominus voluit?

1° Propter peccata nostra : ut hæc vulnera cordis nostri et expiaret, et nobis expianda ostenderet. *Ex corde enim exeunt*

cogitationes malæ.... hæc sunt quæ coinquinant hominem (Matth. XV, 19). — *Filii hominum usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem et quæritis mendacium?* Ps. IV.

2° Ut doceat nos cordis nostri vulnera sanare, cor a veneno custodire et vita vera implere. *Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit* (Prov. IV. 23). — Porro cor, ex quo vita fontaliter procedit, est Cor Christi apertum, quod Cor nobis datum, adeoque etiam *nostrum* est, ab unoquoque per amorem et cultum piissime servandum.

3° Ut nobis charitatem suam atque amorem illum patefaceret immensum, cujus Cor vulneratum simul effectus et symbolum est. Ad unamquamque enim animam dicit: *Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa, vulnerasti cor meum* (Cant. IV, 9), vulnere scilicet amoris quo dilexi te, miserans tui.

4° Ut nobis mysterium passionis suæ explicaret. Ineffabilis enim immolatio Filii Dei pro homine peccatore, nullatenus intelligitur, nisi in aperto ejus Corde inspicitur ignis, hanc hostiam suavitatis consumens: *Dilexit me, et tradidit semetipsum pro me*. Galat. II, 20.

5° Ut nobis Cor suum ostenderet, tanquam virtutum omnium, omnisque sanctitatis exemplum: id quod nuper Ecclesiæ suæ distinctius manifestare voluit symbolo Cordis sui, flammis accensi, vulnere confixi, cruce et corona spinea ornati (1). *Patent, ait S. Bernardus, arcana Cordis per foramina corporis*. — Quod exemplum quisquis voluerit contemplari, quasi sponte imitabitur: *Nos omnes, revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur, a claritate in claritatem, tanquam a Domini spiritu*. II Cor. III, 18.

6° Ut nobis ostenderet fontem gratiarum: ex Corde enim atque amore Salvatoris effluxere sacramenta Ecclesiæ, canales gratiarum. — Ex eodem Corde gratiæ copiosissimæ scaturiunt, quibus animæ ad illum fontem accedentes, irrigan-

(1) Cf. *Compend. perfectionis sacerdotalis*, cap. 7 et seq. — Item *Adjum. oratoris sacri*, argum. 48.

tur. *In die illa erit fons patens domui David et habitantibus Jerusalem* (Zachar. XIII, 1). — *Fons ascendebat e terra (paradisi) irrigans universam superficiem terræ.* Gen. II, 6.

7° Ut nobis aperiret ostium et habitaculum vitæ. Illic peccatores refugium tutum, ut a peccatis præteritis liberentur, et a futuris defendantur; illic justī tabernaculum cœleste et scholam sanctitatis inveniunt: dummodo SS. Cor Jesu honorent, invocent, et meditatione contemplantur...

8° Ut et nos ipsi cor nostrum aperiāmus Domino, quatenus ad nos intrare, et apud nos mansionem facere possit. Aperiendum porro est cor nostrum per veram contritionem de peccatis,... per fiduciam in divina misericordia,... et per amorem Domini Jesu super omnia... Sic enim cor hominis clauditur terræ, et aperitur cœlo; clauditur diabolo, et panditur Christo.

Et continuo exivit sanguis et aqua.

Hic nova occurrunt mysteria, mirabili sanguinis et aquæ fluxu significata, in cujus memoriam aqua miscetur vino in Sacrificii calice.

Etenim *exivit sanguis et aqua*, 1° ut significetur largitas charitatis Christi, qui totum omnino sanguinem suum nobis est largitus. Modicum enim illud quod in Corde remanserat, ad quod nec spinæ nec clavi pervenerant, voluit, lancea pungente, effluere.

2° Ut significetur efficacia Passionis, cujus meritis scaturierunt nobis fluentia salutis et gratiarum, ad animas ablendas et exornandas, — Effluxit aqua, symbolum puritatis: quia gratia Christi, peccata tollendo, concupiscentiæ ardorem temperando, animas indesinenter emundat. — Effluxit sanguis, symbolum charitatis et patientiæ: quia gratia Christi animas, igne charitatis inflammando, et virtutibus instruendo, exornat.

Eadem Passionis efficacia alio modo exprimitur: nam aqua, ut symbolum omnis gratiæ, et sanguis ut symbolum Passionis, simul fluentia, indicant sanguinem seu Passionem Domini, causam meritoriam esse omnium gratiarum.

3º Ut impleretur Scriptura dicens : *Percussit petram et fluxerunt aquæ, et torrentes inundaverunt* (Ps. LXXVII) ; petra enim, quæ Moyse percutiente in fontem vivum aperta est, typus erat Christi in cruce vulnerati : *Petra autem erat Christus*. I Cor. X, 4.

4º Ut significetur, ex morte et latere Christi, quasi secundi Adami dormientis in cruce, Ecclesiam, Christi sponsam, quasi alteram Evam, formatam esse. Quod sane non proprie, sed symbolice intelligendum est quatenus per mortem et sanguinem Christi, Ecclesia redempta, instituta et sanctificata est. *Christus dilexit Ecclesiam, et se ipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ ; ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi ; sed ut sit sancta et immaculata... Quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus et de ossibus ejus*. Eph. V, 25 seq.

Quoniam porro Christi redemptio hominibus per sacramenta applicatur, adeoque fidelium congregatio, seu Ecclesia, efficitur et consistit per sacramenta : Propterea Patres dicunt, ex Domini latere, tum Ecclesiam, tum Ecclesiæ sacramenta (intellige figurate ac symbolice) manasse. *Ex latere suo Christus ædificavit Ecclesiam, sicut de latere Adam ejus conjux Eva prolata est... Sic et Ecclesia fundata est per Baptisma et mysteria, quæ ex Christi latere videntur esse prolata*. Chrysost. — Merito autem dicitur, Ecclesiam fieri et consistere per sacramenta : nam Baptismo nascitur, Confirmatione roboratur, Eucharistia pascitur et perficitur, Pœnitentia sanatur, Extrema Unctione munitur, Ordine gubernatur, Matrimonio propagatur.

Itaque 5º *exivit sanguis et aqua*, ut significetur, sacramenta ex Christi latere promanasse : scilicet directe quidem per aquam et sanguinem figurantur tantum Baptismus et Eucharistia ; indirecte vero, his duobus figurantur sacramenta omnia : cum Baptismus sit principium Ecclesiæ adeoque sacramentorum cæterorum ; Eucharistia vero cæterorum omnium finis et complementum : ita ut ad hæc duo, quasi ad principium et finem, sacramenta omnia reducantur.

6° Ut significetur unio hypostatica divinæ naturæ cum humana, in Christo.

7° Ut adumbretur unio Christi cum fidelibus : quorum infirmitas per aquam repræsentata, virtutis divinæ Domini, quæ figuratur sanguine, efficitur particeps, *Multi unum corpus sumus in Christo... qui caput est Ecclesiæ*, id est, omnium nostrum : *quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus et de ossibus ejus*. Rom. XII, 5 ; Ephes. V, 23, 30.

Qui vidit, testimonium perhibuit.

Qui vidit est ille discipulus, qui in Cœna super Domini pectus recubuit, et cum Maria juxta crucem remansit ; discipulus, ratione castitatis et erga Jesum amoris, singulariter Domino dilectus : ut discamus, animas castas et Christi amantes, cum Maria ad mysteria atque thesauros Cordis Domini admitti...

DIE XXIX JUNII

IN FESTO SS. APOSTOLORUM PETRI ET PAULI.

Matth. XVI, 13-19. Venit Jesus in partes Cæsareæ Philippi; et interrogabat discipulos suos, dicens : Quem dicunt homines esse Filium hominis? At illi dixerunt : Alii Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero Jeremiam, aut unum ex prophetis. Dicit illis Jesus : Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus, dixit : Tu es Christus, Filius Dei vivi. Respondens autem Jesus dixit ei : Beatus es, Simon Bar-Jona : quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est. Et ego dico tibi quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cœlorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in cœlis; et quodcumque solve-
ris super terram, erit solutum et in cœlis.

Marc. VIII, 27-29. Et egressus est Jesus et discipuli ejus in castella Cæsareæ Philippi; et in via interrogabat discipulos suos, dicens eis : Quem me dicunt esse homines? Qui responderunt illi dicentes : Joannem Baptistam, alii Eliam, alii vero quasi unum de prophetis. Tunc dicit illis : Vos vero quem me esse dicitis? Respondens Petrus ait ei : Tu es Christus.

Luc. IX, 18-20. Et factum est, quum solus esset orans, erant cum illo et discipuli; et interrogavit illos dicens : Quem me dicunt esse turbæ? At illi responderunt et dixerunt : Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero quia unus propheta de prioribus surrexit. Dixit autem illis : Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit : Christum Dei.

Explicatio prima.

- I. *Petrus confitetur Christi divinitatem.*
 - II. *Christus Petro promittit supremam in Ecclesia potestatem.*
-

Venit Jesus in partes Cæsareæ Philippi.

Tertio suæ prædicationis anno, mense Julio, novem circiter mensibus ante passionem suam, cum Dominus Bethsaidæ cæco visum restituisset, secessit ad Septentrionem, usque in partes vicinas Cæsareæ Philippi. Quod quidem oppidum Phœniciæ, ad radices Libani situm, prius vocabatur Paneas; postea vero a Philippo tetrarcha, cum auctum esset et ornatum, *Cæsarea*, in honorem Tiberii Cæsaris, appellatum est. Additur autem Cæsareæ nomen *Philippi*, ut distinguatur a Cæsarea Palæstinæ, quam Herodes Ascalonita, Philippi pater, in littore maris mediterranei a se conditam, etiam nomine Cæsareæ, in gratiam Cæsaris Augusti nuncupaverat.

Ad fines autem illos ideo Christus secessit, tum ut gentiles ibi frequentes pariter ac Judæos doceret, tum ut liberius de Messia loqueretur. In Judæa enim, si aperte se Dominus Messiam, i. e. exspectatum Judæorum regem pronuntiasset, timendum omnino erat, ne a Scribis apud Romanos Præsides accusaretur affectati regni, prout revera postea accusatus est coram Pilato : *Hunc invenimus dicentem, se Christum regem esse.* Luc. XXIII, 2.

Non longe ergo a muris recens erectis Cæsareæ Philippi, ad clivum montis Libani, ad fontes Jordanis, in ultimis finibus terræ Chanaan, in vicinia regionis gentilium, cum ambularet comitantibus discipulis Dominus, in ipso itinere antequam ad castellum quo tendebat perveniret, solus in aliquem locum ad orandum a via divertit : *Et factum est cum solus esset orans, erant cum illo et discipuli...* (Luc). Finita autem

oratione, iterum assecutus Apostolos allocutus est, eisque interrogationem illam celeberrimam proposuit, quæ doctrinæ præcipui momenti occasionem esset datura : *Interrogabat discipulos suos, non discendi, sed docendi gratia, dicens :*

Quem dicunt homines esse Filium hominis?

Nomine *Filii hominis* designatur Messias a Daniele (VII, 13), eodemque nomine Dominus semetipsum vocare solet; atque hic maxime ita se vocat, ut Apostolorum de se fidem exploret. Sensus ergo quæstionis est : *Quem me dicunt et putant esse turbæ*, me, qui studio humilitatis soleo me Filium hominis nuncupare? Quid homines, id est, vulgus hominum, de me sentiunt?

Dicendo, *quem* me dicunt : non de origine sua secundum carnem, nec de morum sanctitate quærit, quæ vulgo notissima erant; sed de opinione dignitatis auctoritatisque suæ. Et id quidem rogat, non propter gloriæ cupiditatem, quam nullatenus affectabat; sed ut discipulos, dum referrent hominum de ipso iudicium varium, doceret certius et majus aliquid sentire, in ipsorum aliorumque utilitatem.

Quem me dicunt homines seu turbæ? — De primatibus Judæorum, adversariis passim ac persecutoribus sui manifestis, non rogat : ut quos constaret nihil de ipso boni prædicare; inquit autem de plebeiis, apud quos bene audiebat. — Plebei itaque populi, qui biennio jam et eo amplius doctrinam Jesu audierunt, ejusque vitam doctrinæ conformem observarunt; qui ejus miracula, vel oculis conspexerunt, vel ipsimet experti sunt; illi homines, quorum opiniones audire potuerunt discipuli, quid de Jesu quoad personalem dignitatem sentiunt?

At illi dixerunt : Alii Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero Jeremiam aut unum ex prophetis.

Respondent discipuli, se diversimodis homines audivisse de Domino loquentes, et paucos esse qui in unam conveniant

sententiam : etenim, inquit, alii dicunt te esse Joannem Baptistam, alii Eliam, alii Jeremiam, aut antiquum aliquem prophetam.

Opinionum hujusmodi, quæ non minus insolitæ quam diversæ videntur, ratio, a receptis tunc temporis apud Judæos doctrinis et præjudiciis petenda est. Nonnulli enim admittebant metempsychosin Pythagoræ, qua animæ defunctorum censebantur migrare in aliud corpus, nobilius vel vilius, secundum prioris vitæ merita. Alii hanc transmigrationem tanquam fabulam et figmentum rejicientes, sed resurrectionem mortuorum credentes, existimabant, quosdam viros sanctiores, ut prophetas, etiam ante resurrectionem generalem, in vitam redire, majore quam prius potentia ornatos.

Istis ergo opinionibus imbuti persuadebant sibi, Jesum esse unum ex antiquis prophetis redivivum ; et speciatim suspicabantur multi, eum esse Eliam, quem sciebant singulari privilegio mortem non subiisse, et aliquando in terram rediturum. Quidam autem dicebant, eum non esse alium quam Joannem Baptistam, nuper occisum, qui resurrexisset potestate miraculorum auctus, prout ipse Herodes existimabat, cum diceret : *Quia Joannes Baptista, quem ego decollavi, resurrexit a mortuis ; et propterea virtutes operantur in illo.* Marc. VI, 14, 16.

Mirum videri potest quod nulli dicerent, Jesum esse Christum ; sed magna hæc veritas vulgo nondum erat nota, saltem non ita, ut communem opinionem formaret. Quod si interdum proferrentur voces hujusmodi : *Numquid hic est Filius David? — Hic est vere Propheta, qui venturus est in mundum* (Joan. VI, 14) ; hæc, inquam, exclamationes e subitanea admiratione potius, quam ex intima et solida persuasione oriebantur. Ex Apostolorum ergo responsione patet, etsi magna esset de Jesu existimatio in populo, paucos tamen eum Messiam credidisse, et paucissimos Filium Dei ac verum Deum.

Quum audisset quid de se dicerent homines, aspiciens singulari attentione discipulos, dixit illis Dominus :

Vos autem quem me esse dicitis?

Quasi diceret : Vos, qui non estis de communi hominum numero, sed ex hominibus assumpti, et plus quam homines ; vos, qui apprime nostis, me non esse Joannem Baptistam, nec Eliam, nec Jeremiam, nec quempiam alium ex antiquis prophetis : quem me esse creditis? — Ad hanc quæstionem quid responsuri essent cæteri Apostoli, non constat. Antea quidem Nathanael, qui, uti videtur, idem erat ac Bartholomæus, cum videret Domino res absconditas innotescere, dixerat : *Tu es Filius Dei, Rex Israel* ; et Apostoli omnes, cum sedasset Jesus tempestatem, exclamarant : *Vere Filius Dei es*. Quæ tamen verba non demonstrant, Apostolis fuisse notionem claram et distinctam divinitatis Domini ; et multo minus, ideam justam æternæ generationis Verbi, ita ut crederent, Jesum per veram generationem procedere a Deo Patre, adeoque esse verum ac naturalem Filium Dei. Probabile enim est, eos habuisse opinionem communem Judæorum, etiam doctissimorum, qui Messiam credebant fore *Regem Israel* præstantissimum ; et *Filium Dei*, eminenti quadam filiatione supra omnem adoptionem angelorum et hominum : quin tamen intelligerent Filium Dei naturalem et consubstantialem, secundum distinctas SS. Trinitatis notiones.

Quapropter verisimile est, Apostolos dubios hæsisse, cogitando quid essent responsuri. Tunc Petrus, reliquos cum fervore antevertens, ex animo professus est fidem suam, et pro se, *non aliorum nomine*, protulit memorabile responsum : *Respondens Simon Petrus, dixit :*

Tu es Christus, Filius Dei vivi.

Quibus verbis confitetur, Jesum esse promissum Messiam, simulque Filium Dei unigenitum, adeoque verum Deum et Hominem ; quasi diceret : Tu, O Jesu, nequaquam aliquis ex prophetis es ; sed *tu es Christus*, ὁ χριστός, ille Messias, Salvator mundi, qui ante tot sæcula, Adamo, Abrahæ, Moysi et Davidi promissus, expectatus est ac desideratus cunctis gentibus. — *Filius Dei*, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, proprius scilicet et *unicus* ac naturalis Filius Dei, consubstantialis Patri ;

prorsus differens a Joanne Baptista, Elia et Prophetis, qui filii Dei quoque fuerunt, sed adoptivi tantum.

Petrus enim, non tantum verborum vi, sed et præferentia qua Jesum opponit sanctissimis prophetis, significat, Jesum esse Filium Dei, non gratia et adoptione, quales sunt omnes Sancti; sed natura ac deitate, ipsi per æternam generationem a Deo Patre communicata,

Filius Dei vivi. Deum *vivum* appellat Scripturarum more, ut verum Deum ab idolis distinguat, quæ dii mortui sunt.

Hanc Petri confessionem Apostoli reliqui approbaverunt, taciteque eandem fidem professi sunt. — Quam quidem de se fidem Christus a Petro et Apostolis tunc exegit, tum quia ipsa est fundamentum justificationis nostræ; tum quia appropinquabat ejus passio, in qua necesse foret, Apostolos fide divinitatis Domini sui sustentari: ne ipso mortuo, putarent Evangelium et regnum ejus cum ipso extincta esse.

Tam clara tamque gloriosa ferventissimi Apostoli sui confessione honoratus Dominus, Petrum singulari amore aspiiciens, respondit ei.

Respondens autem Jesus dixit ei : Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est.

Simon, inquit, *Bar-Jona*, Apostolum quem alloquitur nomine vocans, tum quia solemniter ei respondere vult, atque honoris causa; tum ut indicet, se singulariter ad eum, non ad alios, verba dirigere. — Non vocat eum nomine *Petri*, quia nominis hujus novi, quod nuper ipsi imposuerat, mysterium jam intendit solemniter explicare. — Dicit *Simon Bar-Jona* i. e. filii Jonæ sive Joannis, Apostolum vocans nomine patris ejus: -1) quia id in solemniter alloquio moris erat; -2) ob peculiarem respectum ad responsionem Petri, quasi eam confirmet, dicatque: Vere dixisti, Simon, me esse Filium Dei: quia sicut tu es *Bar-Jona*, i. e. filius Jonæ, utpote a Jona genitus, ut homo ab homine; ego sum Filius Dei Patris, utpote ante omnia sæcula similiter ab eo generatus, quasi Deus de Deo, ejusdem cum illo substantiæ et deitatis.

Beatus es. Petrum inter omnes Apostolos beatum prædicat Dominus propter revelationem atque illuminationem, singulariter ipsi a Patre concessam; et propter promptam vivamque fidem, quam veritati Evangelii fundamentaliter præstitit. Fides enim hæc divinitatis Jesu Christi, initium est et basis omnis gratiæ et gloriæ, adeoque veræ beatitudinis. — *Beatus es!* En origo gloriosi tituli, quo Petri successor, Pontifex Romanus, ad nostra usque tempora *Beatissimus Pater* appellari solet, et quo jam Hieronymus utebatur ad Damasum scribens : *Ego Beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri consocior.*

Quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cælis est. — Voce *caro et sanguis* designatur homo, et id quod est humanum; respective ad Deum, et id quod divinum. Sensus ergo est : *Beatus es*, propter hanc tuam de me cognitionem et fidem. Hæc enim singulare Dei donum est, cum eam non a te ipso, nec ab alio homine, sed ab ipso Patre cœlesti per gratiæ divinæ illustrationem acceperis. — Quod dicit *revelavit*, revelatio intelligenda est non alia, quam speciale fidei lumen respectu personæ Jesu, quale hactenus ne ipsi quidem Petro fuerat concessum. Quare quum mense Martio superiore (Joan. VI, 69) diceret Petrus : *Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes; et nos credidimus et cognovimus quia tu es Christus Filius Dei*, Christo utique aliquam divinitatem inesse cognoscebat et credebat; at ipse et reliqui Apostoli, uti erant adhuc rudes, conceptum valde tenuem et confusum hac de re in mente sibi formabant. Credebant scilicet in genere, Christum vere esse Filium Dei præ aliis prophetis; sed qua ratione talis esset, utrum per generationem æternam, an per alium modum vel denominationem, ignorabant. — Hic autem Petrus, sublimius a Deo illuminatus, id primum distincte agnovit.

Dicendo, *revelavit tibi Pater meus qui in cælis est*, confirmat Dominus se esse *Filium Dei vivi*, cujus Pater in cœlis est.

Non satis fuit Domino Petrum prædicasse beatum; majorem illi pro præclara confessione remunerationem dabit.

Quapropter subjungit statim promissionem dignitatis ac potestatis, qua major in terra conferri non poterat.

Et ego dico tibi quia tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.

His verbis : *Et ego dico tibi*, innuit Christus se vices reddere Petro, quasi diceret : Tu, Simon, revelante tibi Patre meo, dixisti quis ego sim ; propterea ego tibi dico quis tu ipse sis : et sicut Pater tibi manifestavit divinitatem meam, ita et ego, coram his fratribus tuis, notam facio tibi excellentiam tuam. Ego, verus Filius Dei, tibi dico, et dicendo facio te esse Petrum, ut scilicet post me sis petra ac fundamentum Ecclesiæ.

Petrus vel *petra*, græcum vocabulum est, significans *rupem* ; idem nempe quod *Cephas*, lingua syro-chaldaica, qua Dominus utebatur. Vox *Cephas*, tum ut nomen commune, tum ut nomen proprium personæ adhibebatur ; sicut gallice nomen *Pierre*, duplicem usum habet.

Dominus hoc nomen novum Simoni promiserat, quum ei primum ad se venienti diceret : *Tu vocaberis Cephas* (Joan. I, 42). Postea, quum ex discipulorum numero, duodecim sibi Apostolos eligeret, revera Simonem appellavit Cephæm : *Et imposuit Simoni nomen Petrus* (Marc. III, 16). — Hoc autem loco, ubi Dominus dicit : *Tu es Petrus*, intelligendus est quasi diceret : *Tu, qui cognominaris Petrus, revera es id quod significatur hoc nomine*. Quo verbo pratico Homo-Deus Simoni contulit dona et proprietates, quæ innuuntur nomine Petri, seu rupis, destinatæ ut ædificii construendi sit fundamentum.

Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.

Sensus est : Super te, quasi super petram firmissimam, ædificabo Ecclesiam meam. — Dicit, super *hanc* petram : ut Apostolum Petrum inter alios clare designet ; et demonstret ipsum, non alium, esse illud fundamentum, illum *virum petram*, cui soli imponet Ecclesiam, cui quoque soli claves Ecclesiæ est collaturus. — *Ædificabo Ecclesiam meam*, i. e. super te, Petre, firmiter constituam totam fidelium communitatem, quam conficient omnes quotquot credituri sunt in

me, omnes universi gregis mei oves et agni: ex iis enim, tanquam lapidibus vivis, spirituale construam ædificium, cujus tu fundamentum eris inconcussum, velut rupes (1).

His verbis Simon Petrus constituitur ut Ecclesiæ caput seu summus Pontifex, primatu honoris et jurisdictionis, tam doctrinalis quam disciplinaris, divino jure investitus (2): ut per se, et per successores suos, Ecclesiam Christi perpetuo doceat et gubernet. Id enim continetur in eo, quod constituitur Petrus Ecclesiæ fundamentum. Nam si fundamentum Ecclesiæ statuitur, id esse debet ipse in Ecclesia, quod fundamentum in materiali ædificio nimirum: -1) pars præcipua; cum fundamentum in ædificio non minus præcipuum sit, quam caput in corpore. -2) Pars omnes alias partes supportans, seu in qua reliquæ inniti debent, et a qua necessario dependent. -3) Pars omnes alias ad unitatem reducens. — Unde sequitur, quaecumque christianam communionem a Petro separatam, nequaquam pertinere ad Ecclesiam a Christo fundatam; nam una tantum existit Ecclesia, quæ ibi est, ubi ejus fundamentum, Petrus: i. e. ibi tantum invenitur, ubi subest fundamentalis rupes jurisdictionis Pontificiæ.

Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.

Ecclesiæ Christi opponuntur *portæ inferi*, quæ locutio inferni *regnum* designat, infernalesque potestates, Satan et angelos ejus; nec non porro eos, qui per hæresim, schisma, persecutiones cujuscumque generis, socii sunt satanicæ hostilitatis adversus Ecclesiam, atque Satanæ ministri aut filii vocari possunt. — *Portæ* per metonymiam pro tota urbe, pro tota civitate ponuntur.

Non prævalebunt: id est, *valebunt* quidem multum ad impugnamdam Ecclesiam; non autem *prævalebunt* ad eam

(1) Cfr. *Elem. theol. dogm. tract. 3, de Ecclesia Christi*. — Item *Adjumenta, Argum. 30, de Ecclesia*.

(2) Dicitur *investitus*, licet verba Christi promissoria tantum sint; quia promissa divina necessario implentur. Alioquin collatio potestatis proprie contigit post Domini resurrectionem, quando Petro dixit: *Pasce agnos meos, pasce oves meas*. Joan. XXI, 15.

expugnandam vel vincendam. Inexpugnabilis erit, tum in fide, tum in disciplina sua sancta; atque indestructibilis, ac perpetuo duratura : et consequenter perpetuo duraturum est fundamentum ejus, Petrus, in successoribus suis jugiter permanens. — En, ipso Christo vaticinante, futura Ecclesiæ, ejusque Capitis visibilis perpetua bella, perpetuique triumphi et conservatio usque ad consummationem sæculi.

Et tibi dabo claves regni cælorum.

In superioribus locutus est Christus ut architectus, hic autem loquitur ut Rex, qui Vice-regem, seu Vicarium, sui vices gesturum constituit. — *Claves* significant potestatem summam et plenam Regni seu Ecclesiæ Christi, quæ est summa potestas, tum ordinis, tum jurisdictionis, in Christi fideles universos. Nam -1) claves antiquitus erant, et adhuc hodiedum sunt symbolum potestatis supremæ : atque ideo claves urbium regibus et principibus tradi solent. In hoc autem symbolum illud fundatur, quod qui claves habet domus vel civitatis, illius dominus est, ut ad libitum eam aperiat vel claudat, et quos voluerit tanquam incolas admittat vel excludat. -2) In hunc sensum ipsemet Dominus significationem *clavium* explicat in sequentibus, dicens : *Et quodcumque ligaveris, etc.*

Regnum cælorum intelligitur hic Ecclesia, Domini regnum in terra, illudque universum : ita ut omnes illius regni cives, absque ulla exceptione, Petri potestati subjiciantur. — Vocatur autem regnum *cælorum*, -1) quia cives suos ad cælum ducit et præparat, opponiturque regnis terrarum, quæ temporale civium bonum directe et principaliter pro fine habent. -2) Ut significetur, potestatem Petro traditam proprie et directe extendi ad spiritualia, quæ spectant ad cælum ; ad temporalia vero non nisi indirecte, quatenus scilicet hæc ad spiritualia tanquam necessaria vel valde utilia referuntur.

Tibi dabo. Quod hic Dominus dicit et promittit, soli Petro dicit et promittit. Petrus enim, sicut solus constitu-

tus est Ecclesiæ fundamentum et sustentator; ita solus promissionem accipit supremæ in Ecclesia potestatis.

*Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum
et in cœlis; et quodcumque solveris super
terram, erit solutum et in cœlis.*

In declarandis Petri prærogativis, tres metaphoras adhibet Dominus : *fundamenti, clavium, et actionis ligandi atque solvendi*, quæ postrema metaphora est explicativa secundæ. Potestatem enim clavium explicat Dominus, non per metaphoram aperiendi et claudendi, quæ duo sunt propria clavium officia; sed per metaphoram novam ligandi atque solvendi, qua potestatis Petri natura et extensio aptius exprimitur. — Sicut enim in præcedentibus magis significatur, Petri potestatem extendi in Ecclesiam universam; ita verbis *ligandi et solvendi* magis indicatur ejusdem potestatis objectum. Statuitur nimirum, quidquid Petrus qua sacramentorum minister, vel qua doctor, legislator aut judex, in terra concesserit, præscripserit, definierit, deciderit; pro tali valiturum in cœlo coram Deo.

Potestas ergo *Clavium*, seu potestas *ligandi atque solvendi* Petro concessa, hæc est : facultas retinendi et dimittendi peccata, imponendi et relaxandi pœnitentias, concedendi ex thesauro Ecclesiæ indulgentias pro vivis atque defunctis, solvendi vota et juramenta; innodandi contumaces excommunicatione aliisque censuris; præscribendi leges et præcepta. — Quæ quidem potestas postmodum partim reliquis etiam Apostolis, et successoribus eorum, a Domino fuit collata; sed dependenter a Petro, et ita, ut a Petri successorum auctoritate suprema, tanquam a centro et fonte derivaretur.

Atque illud est memorabile Christi oraculum, quo B. Petro promissum est, fore ut esset ipse fundamentum immobile Ecclesiæ, et Vicarius plenipotentarius Christi in terris. Quæ promissio impleta est post resurrectionem Domini, his ejus ad Petrum verbis : *Pasce agnos meos... pasce oves meas* (Joan. XXI, 15-17); quo mandato reapse Petrus in exercitio sui ministerii supremi constitutus est.

Et hic quidem est Petri primatus. — Quoniam autem Dominus Ecclesiam suam durare voluit usque in finem mundi, sequitur, primatum Petri transiturum esse ad omnes ejus legitimos successores; quos alios non esse quam Episcopos seu Pontifices Romanos, historica res est atque irrefragabilis.

Explicatio secunda.

Quem dicunt homines esse Filium hominis?

Solemnis hæc interrogatio Domini quæstio vere magna est, aptissimis verbis concepta, et sanctissimis de causis proposita.

1° Quæstio magna.—Totum enim bonum humani generis, humanæ societatis, ut uniuscujusque hominis in particulari, continetur quæstioni de Jesu Christo. Refertur enim quæstio hæc ad veram cognitionem Jesu Christi, hominum Salvatoris, de qua cognitione scriptum est: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum* (Joan. XVII, 3). — *Existimo omnia detrimentum esse, propter eminentem scientiam Jesu Christi, Domini mei* (Phil. III, 8). — Quæ nobis quæstio ab æterna Sapientia merito proponitur, ut per totam vitam in hoc mundo sit objectum studii atque considerationis nostræ.. Proh dolor! Num circa hanc quæstionem vitalem versantur hominum studia?...

2° Quomodo Dominus hanc quæstionem proponit? — Primo, proponit eam præmissa oratione, qua nempe pro discipulis suis petivit lumen supernum, sine quo recte respondere nequaquam possent. *Factum est, cum solus esset orans... interrogavit illos* (Luc.).

Deinde interrogationem ita proponit, ut ipsam respon- sionem insinuet. Non enim dicit: *Quid homines de me dicunt?* sed: *Quem dicunt esse Filium hominis?* Quia de qualitate sua personali quærit, et quidem de illa, quæ est in ipso abscondita.

Duo enim in Jesu spectari poterant : -1) homo externus, habitu paupere atque communi veniens, quem omnes cognoscebant ut filium Mariæ a Nazareth, et videbant miracula operantem. Cum autem intuerentur opera ejus mirabilia, simul intelligebant, eum non esse personam communem, sed qualitatem extraordinariam et occultam ei inesse. 2) Interna et invisibilis persona ejus, quæ opera plus quam humana faciens, plus quam homo esse debebat. — De hac latente in se qualitate quærit Dominus quid homines sentiant? An scilicet ultra externam speciem penetrent? An mentis oculis videant, eum esse personam divinitus missam? eum esse Christum, exspectatum Messiam? eum esse unigenitum Filium Dei?

Sic fere rex terrenus, alieno vestitu peregrinans, munificentiam tamen regalem exercens, quærere posset, quem se homines esse existiment?

Non dicit Dominus : Quem dicunt homines esse *me*? sed, quem dicunt esse *Filium hominis*? Scilicet Filium hominis se vocat, -1) humilitatis causa: hoc enim modestissimo titulo semper delectatus est, ut nos humilitatem doceret. Illam vero Domini humilitatem Judæi carnales despiciebant, dicentes cum contemptu : *Quis est iste Filius hominis* (Joan. XII, 34)? —2) Ut insinuet, in hoc Filio hominis, qui oculis externis videbatur, latere Filium Dei, qui oculis fidei tantum spectabilis esset.

3º Qua de causa Dominus illud interrogat? — R. -1) Non quod ea quæ dicerentur ignoraret; nec quod de hominum opinione suaque fama esset sollicitus; — sed -2) ut discipulorum mentes ad salutarem considerationem excitaret, eorumque fidem augeret ac perficeret. -3) Ut actum et confessionem fidei Petri provocaret; -4) utque ita occasionem adduceret, discipulis suis et nobis ipsis nova beneficia, novaque et insignia documenta præstandi.

Alii Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero Jeremiam, aut unum ex prophetis.

1º En quid de Jesu revelet caro et sanguis. Homines enim qui carnis, non fidei oculis, Jesum intuentur, in eo non

vident nisi hominem; magnum utique, sed tamen hominem.

2° Sententiæ hominum proferuntur erroneæ et diversæ: quia quicumque non lumine fidei de Jesu judicant, in errores, eosque diversos et contradictorios deveniunt.

3° Inter sententias erroneas de Jesu prolatas, non recenseatur etiam sententia vera: quia pauci sunt qui Jesum, interiore præsertim notitia, cognoscunt.

4° Omnes errant per defectum, nullus per excessum: i. e. ideo errant, quia Jesum minoris æstimant, exiguamque nimis de ipso ideam habent. Quod etiam hodiedum accidit, et quidem inter Christianos, qui exiguum nimis de Christo conceptum gerunt, arctius de ejus bonitate, misericordia, sapientia, potentia, justitia sentientes: quasi in ipso non *inhabitet omnis plenitudo divinitatis corporaliter* (Coloss. II, 9). — *Non enim ad mensuram dat Deus (Filio suo) spiritum. Pater diligit Filium; et omnia dedit in manu ejus.* Joan. III, 34.

Vos autem quem me esse dicitis?

1° *Vos autem*: en peculiaris discipulorum dignitas. Oculis enim Domini distincti omnino sunt et segregati a vulgo; ideo aliis hominibus eos opponit, inquiens: *Vos autem*; quasi diceret: Ita quidem loquuntur homines; vos vero, qui estis ex hominibus a me assumpti, supra homines constituti, ministri mei, electi, amici ac familiares mei; qui assidue mecum versamini, meaue opera videtis et sermones auditis; vos peculiari modo interrogo. — Similiter oculis Domini distincti sunt, quicumque peculiare gratias acceperunt, ut sacerdotes et religiosi viri: ab his utique plus requiritur, quoniam plus datum est illis.

2° *Quem me esse dicitis?* En quid ab eis requiratur, peculiaris nempe Domini sui Jesu cognitio: non ea quæ sit vulgaris, nec quæ sufficiat tantum ut quis in fide catholica permaneat; sed cognitio intimior, plenior, efficacior: qualem filius habere solet sui patris, servus sui domini, amicus amici... qualem habere decet eos, qui alios docent: *Labia sacerdotis custodient scientiam* (Malach. II, 7). — *Non judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum.* I Cor. II, 2.

Respondens Simon Petrus, dixit.

1° En effectus fidei. Credit Petrus, propterea cognoscit et loquitur : *Credidi, propter quod locutus sum.* Ps. CXV.

2° En fervor ac promptitudo sancta, qua Petrus collegas prævenit; ideo quoque peculiarius illuminatus est, et præ cæteris exaltabitur. Animas enim ferventes peculiari favore Dominus prosequitur, et pretiosioribus donis exornat; tardiores vero et tepidas a se removet. Quare monet Apostolus, ut simus *spiritu ferventes, Domino servientes.* Rom. XII, 11.

Tu es Christus, Filius Dei vivi.

1° En vera notio Jesu Nazareni. En confessio Petri, quæ continet summam totius christianæ Fidei, et merito a Patribus fundamentum appellatur, super quod Ecclesia stabilita est; quandoquidem Ecclesia, sicut quoad regimen fundatur in B. Petri primatu, sic, quoad fidem, fundatur in Petri fide seu confessione, hoc loco prolata. Hæc enim continet, Jesum Nazarenum esse Christum, seu mundi Salvatorem, eundemque secundam Personam SS. Trinitatis, verum Deum et verum Hominem.

2° Eadem confessione videmus, quomodo Petrus oculo fidei in interiora et invisibilia Jesu penetret. *Tu*, inquit, Filius hominis, ac verus homo, et quidem pauper ac humilis, quem corporalibus oculis videmus, duplici dignitate polles, quam solummodo spiritu videmus, dignitate Messiana et filiatione divina : *Tu es Christus, Filius Dei vivi.*

3° *Tu es Christus.* — Christus, id est, *Unctus*, non sicut Aaron, Eliscus, David, aut quilibet alii sacerdotes, prophetae vel reges, qui *Christi* seu *uncti* Domini vocabantur; sed *Christus Dei* per excellentiam, seu Messias, mundi Salvator, divinitus missus, atque unctus in Sacerdotem summum, Prophetam magnum, et Regem gloriæ. In quo caractere Messiano omnia, ut patet, Christi munia, omnia ejus erga nos beneficia continentur. — At vero altius ascendit fides Petri : non tantum Jesu divinam missionem, sed etiam ejus divinam personam ac naturam agnoscit.

4° *Filius Dei vivi* : Deus nimirum de Deo, et consubstantialis Patri : adeoque infinitus, immensus, æternus, omnipotens, sapiens et bonus, imo ipsa sapientia et bonitas, sicut ipse Deus Pater. Tu es verus Deus, ita ut ego Petrus creatura tua sim, tu autem Creator meus adorabilis, quamvis extrinsecus merus homo videaris ; — ita ut in te, specie pauperculo, omnes thesauri scientiæ et sapientiæ sint absconditi ; — ita ut in te summum bonum meum, cunctaque cordis mei desiderabilia inveniam et amplectar...

Tu es Christus, Filius Dei vivi : en fides Petri, fides vera de Christo, principium et radix vitæ animarum. *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum* (Joan. XVII, 3). — Quæ fides et confessio Petri Christo fuit gratissima, ut ex ejus responsione patet.

Beatus es, Simon Bar-Jona.

1° Responsio Domini prolatam confessionem approbat et confirmat, atque insigni Petri exaltatione remunerat : ut intelligamus, quam gratum sit Domino fidei nostræ obsequium...

2° Vere beatus est discipulus, qui ab ipso Dei Filio beatus prædicatur. At vero, in quo thesauro, in quibusve bonis illa beatitudo consistit ? -1) Non in bonis externis et corporalibus : nam Petrus pauper erat, et pauper a Christo relictus est, vitamquæ egit laboribus plenam, persecutionibus obnoxiam usque ad carcerem Mamertinum, et mortem crucis, quam Romæ passus est. -2) Neque in dignitate pontificia, quam a Christo accepturus erat. Ecclesiastica enim et pastoralis dignitas, non tam honos est quam onus gravissimum, angelicis humeris formidandum. -3) Consistit autem beatitudo Petri in thesauro invisibili suæ fidei, qua intellectus et cor ejus suavissime ditabitur, qua in cœlis aliquando glorificabitur, qua interim in terris Jesum in corde, et in Jesu bona omnia possidebit : exterius *nihil habendo*, et interius *omnia possidendo*. II Cor. VI, 10.

Quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est.

1° En beatitudinis causa : hanc causam Dominus affirmat etiam esse fidem, qua Petrus dociliter gratiæ consentiendo credidit. Sensus enim verborum Domini est quasi diceret : Beatus es, Petre, quia per gratiam Patris credidisti. Similiter Virginem Mariam beatam prædicaverat Elisabeth, dicens : *Beata quæ credidisti* (Luc. I, 45). — Ut intelligamus, veram beatitudinem ex fide viva oriri...

2° Vox *revelavit*, denotat naturam fidei : est *revelatio*, id est, illuminatio, cognitio accepta, non a carne aut sanguine, nempe a sensibus vel humana ratione ; sed a Patre luminum, id est, a Deo loquente, et per gratiam illustrante animam. — Sensus scilicet externi non docent Jesu excellentiam : quum sensibus non cognoscamus, nisi quæ oculis apparent ; nec magis eam docet nuda ratio, qua non cognoscimus, nisi quæ hominis infirma mente intelligi possunt : eam autem docet et manifestat fidei gratia, qua mens cognoscit credendo ea, quæ nec videntur nec intelliguntur a nobis. Etenim statim ac homo dociliter verbo Dei credit, quasi in novam regionem luminis rapitur, ubi mirabilia Dei contemplatur.

3° *Caro et sanguis non revelavit*. Conditiones hic insinuantur requisitæ, ad hanc fidem vivam accipiendam : ut nimirum oculo carnis et sanguinis Jesum non respiciamus ; sed oculo spiritus, qui solus a Patre luminum illustratur. Porro oculos spiritus divino lumini aperimus, quando verba fidei ex ore Dei, sicut parvuli coram Deo inclinati, suscipimus, i. e. cum humilitate, simplicitate et docilitate parvulorum. *Confiteor tibi Pater... quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis* (Matth. XI, 25). — *Nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum.* Matth. XVIII, 3.

Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.

Circa mysticam hanc ædificationem quæri potest, quis architectus sit? quodnam ædificium? quod ejus fundamentum?

Quis architectus? — 1º Ipse Christus architectus est, sapientia, potentiaque summa instructus; quæ duo homini architecto inesse debent. Si enim sapientia desit, vel nequaquam ædificabit, sed potius destruet; vel non recte ædificationem instituet, aut solidum fundamentum firmasque columnas non providebit. *Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem* (Prov. IX, 1). — Vir sapiens ædificat domum suam super petram, stultus super arenam (Matth. VII, 24). — Quod si potentia desit, incipiet fortassis ædificare, sed non poterit consummare (Luc. XIV, 30).

2º Architectus est omnis vir apostolicus, qui ad ædificationem Ecclesiæ Christi allaborare debet: *Ut sapiens architectus fundamentum posui: alius autem superædificat.* I Cor. III, 10.

3º Architectus est omnis Christi discipulus, qui debet interne, in anima sua, ædificium salutis et sanctitatis suæ construere; externe, autem, per bona opera et exempla, Ecclesiam ædificare...

Quodnam est ædificium? — 1º Ædificium Christi est sancta Ecclesia, ex lapidibus vivis et pretiosis cum cæmento charitatis construenda. — Lapidēs vivi sunt omnes fideles, qui per Baptismum ædificio inseruntur, deinceps varia cæsura ac tunsione perficiendi, donec transferantur in Ecclesiam gloriosam. Duplex enim Ecclesia est: altera transitoria, cujus lapides indesinenter mutantur in hac terra; altera stabilis, cujus structura continuatur quotidie in cœlis, et non perficietur nisi in fine sæculorum. Jam vero, quicumque in hora mortis inveniuntur esse lapides pretiosi, ac cœlesti Jerusalem digni, assumuntur; qui secus, rejiciuntur....

2º Ædificium cujusque nostrum est sanctificatio animæ, cujus lapides pretiosi virtutes sunt et bona opera, cujus cæmentum charitas, cujus instrumentum mortificatio, cujus exemplar ac forma Christus Dominus est. *Inspice, et fac se-*

cundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est (Exod. XXV, 40). — Hoc ædificium super fundamentum fidei, proprio uniuscujusque labore, dum mortalis vita manet, conficiendum est. *Unusquisque autem videat, quomodo superædificet... Si quis superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam; uniuscujusque opus manifestum erit: dies enim Domini declarabit: quia in igne revelabitur; et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. Si cujus opus manserit quod superædificavit, mercedem accipiet; si cujus opus arserit, detrimentum patietur.* I Cor. III, 12 seqq.

Quodnam est ædificii fundamentum?—1º Fundamentum Ecclesiæ est Petrus, i. e. auctoritas Petri, tum in docendo, tum in gubernando. Huic fundamento quicumque non insistit, ex Ecclesia excidit. — Porro eidem insistimus per fidem et obedientiam, nempe credendo quæcumque Petrus, seu Romanus Pontifex, per subordinatos sibi Pastores docet; et observando, quæcumque per eosdem præcipit.

2º Fundamentum ædificii nostri interni, est, -1) orthodoxa ac firma fides. —2) Item, humilitas vera ac solida. —3) Item timor Domini, seu solidum ac intimum peccati odium, et spiritus christianæ compunctionis.

Et portæ inferi non prævalebunt adversus eam.

1º En persecutiones, certamina omnigena Ecclesiæ, quæ Dominus innuit, quasi diceret: Portæ quidem inferi insurgent et valebunt adversus eam. — En simul prædicta ac promissa Ecclesiæ firmitas perpetua, sub protectione divini Architecti: *Non prævalebunt.*

2º Verborum Domini veritas ex historia patet in tempore præterito, experientia patet in præsentī, et fide constat in futurum....

3º *Non prævalebunt*: en fundamentum fiduciæ nostræ. Utut enim sæviant inferorum portæ, et adversus Ecclesiam valeant *non prævalebunt...*

4º *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam...* en quoque conditio et certamina animæ nostræ, Ecclesiæ statu adumbrata. Adversus animam nostram quoque inferorum portæ

consurgent : *Regnum enim cælorum vim patitur* (Matth. XI, 12). — *Descendit pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et irruerunt in domum illam.* Matth. VII, 25.

5° Eadem promissione continetur similiter fundamentum fiduciæ, et ratio stabilitatis nostræ : portæ inferi *non prævalerunt* adversus domum spiritalem nostram, quæ nequaquam cadet, dummodo fundata sit supra petram; quod si fundata esset super arenam, caderet utique, et esset *ruina ejus magna* Matth. VII, 27.

Et tibi dabo claves regni cælorum.

1° Quænam sunt illæ claves? — Sunt -1) clavis scientiæ ad docendum, et clavis potestatis ad gubernandum populum Dei. -2) Clavis inferni et clavis paradisi, ad illum claudendum et hunc aperiendum. -3) Clavis remissionis, ad remittenda peccata, et clavis gratiæ, ad conferenda Dei dona per Sacramenta et per Indulgentias.

2° Quomodo Petrus clavibus utitur? — Christus, ut Tertullianus inquit, Petro claves dedit, et per Petrum Ecclesiæ : nimirum Petrus, seu quivis Romanus Pontifex, successor Petri, potestate a Christo accepta utitur, tum per se, tum per subordinatos sibi Ecclesiæ ministros, Episcopos nempe et presbyteros : qui potestate ac missione per Petrum accepta, veluti claves Petri manu tenent, ut fidelibus singulis regnum cælorum aperiant...

3° Quanta est clavium Petri necessitas? — Tanta hæc est, ut sine clavibus illis, nemo cælum ingredi possit. Quare necesse omnino est adire Petrum in persona sacerdotis, sive in pœnitentiæ tribunali peccata remittentem, sive in cathedra sacra docentem; necesse est obedire Petro, per Ecclesiæ mandata universis fidelibus præcipienti, etc.

4° Mystico sensu, claves regni cælorum cuique fidelium datæ sunt duæ : clavis orationis et clavis crucis. Per orationem aperiuntur thesauri gratiarum; per crucem, quæ symbolum est patientiæ, laboris et fidelitatis in officiis sui cuiusque status implendis, aperitur janua cælorum ac æternæ gloriæ, juxta exemplum Domini : *Oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam.* Luc. XXIV, 26.

DIE XV AUGUSTI

IN ASSUMPTIONE

B. Mariæ Virginis.

Luc. X, 38-42. Intravit Jesus in quoddam castellum; et mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum suam. Et huic erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius. Martha autem satagebat circa frequens ministerium: quæ stetit, et ait: Domine, non est tibi curæ quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi ut me adjuvet. Et respondens dixit illi Dominus: Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima: porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

Explicatio prima.

- I. *Quomodo Martha queratur de Maria.*
 - II. *Quomodo Maria approbetur a Domino*
-

Intravit Jesus in quoddam castellum.

Quinque circiter mensibus ante passionem suam, quum Jesus, comitantibus discipulis, peragraret evangelizando oppida et vicos Judææ, intravit in quoddam castellum, id

est, in pagum quemdam aut oppidulum. Erat autem castellum istud in clivo montis Oliveti situm, dimidia circiter leuca a Jerusalem, et vocabatur Bethania, ut colligitur ex Joannis XI, 1 : *Erat quidam languens Lazarus a Bethania, de castello Mariæ et Marthæ, sororis ejus.*—Illuc cum venisset Dominus, sive invitatus prævie, sive sponte sua, domum adivit Marthæ, honestæ et clarissimæ mulieris, a qua hospitio est exceptus.

*Et mulier quædam, Martha nomine, excepit illum
in domum suam. Et huic erat soror
nomine Maria.*

Beatæ illi Marthæ soror erat, nomine Maria, cognomine Magdalena (1), celeberrima pœnitens; et frater Lazarus, quem quatuor circiter mensibus post, Dominus tam mirabiliter e sepulcro suscitavit.

Dicitur Martha, potius quam Maria, excepisse Christum *in domum suam* : fortassis quia, ex divisa hæreditate, domus Marthæ erat, non Mariæ; aut, si utriusque, quia Martha familiam alebat : sive quod ipsa esset major natu, sive quod Maria jamdiu ab Judæa abfuisset, secuta Jesum per Galilæam. Lucas enim postquam narravit Magdalenæ conversionem, in Naim, oppido Galilææ consummatam, hæc addit : *Et factum est deinceps, et ipse iter faciebat per civitates et castella, prædicans et evangelizans regnum Dei; et duodecim cum illo; et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ a spiritibus malignis et infirmitatibus : Maria quæ vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant....* Luc. VIII, 1, 2.

Excepit illum. Martha, quæ forte Dominum jam personam liter noverat, vel de ipso certe res ineffabiles audierat a sorore sua; summa profecto lætitia talem hospitem excepit. Quan-

(1) Etsi inter eruditos ambigua est disceptatio, utrum tres, ut aiunt, Mariæ : nimirum Maria soror Marthæ et Lazari, Maria Magdalena quæ flevit ad sepulcrum Domini, et illa peccatrix pœnitens quæ in oppido Naim, in domo Simonis Pharisei, pedes Domini lacrymis irrigavit, sint diversæ an eadem persona; sequendam censuimus opinionem quæ tenet, personam esse eandem : cum hæc opinio vulgaris sit et communior, atque ipsa liturgia confirmetur, in qua Magdalena pœnitens *soror Lazari* vocatur.

quam simul ei opus fuit magna fide et fortitudine, ut illud officium Domino præstaret. Non enim ignorabat, Jesum a Pharisæis et principibus viris contemni, imo tanquam hominem suspectum ac perniciosum damnari et impugnari; adeoque ipsum publice ac honorifice excipiendo, principum illorum invidiam sese incurrere. Nihilominus omni humano timore calcato, Dominum ita exceperit, ut de parando ipsi convivio quam dignissimo, unice esset sollicita. — Interim soror ejus Maria manebat apud Jesum.

*Quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat
verbum illius.*

Maria audiebat Domini *verbum*, id est, doctrinam illius, loquentis de regno Dei. Jesus enim, ne domi quidem alienæ hospitio exceptus, intermittit docendi studium: verum interea dum prandium paratur, ne quid temporis elabatur sine fructu, docet et evangelizat, edisserens Mariæ, Apostolis, aliisque qui præsentibus esse poterant, ea quæ ad animarum salutem conferrent: prius hospites suos spiritaliter pascens, quam ab ipsis corporaliter pasceretur.

Maria audiebat verbum Domini *sedens*: hoc est, non quovis modo, non stans et quasi aliud agens, non genuflexa, et subinde ad negotia domestica exiliens; sed *sedens*, id est, composito ad hoc corpore, totam se audiendo discendoque addicens, huic uni rei incumbens, aliis omnibus consulto neglectis. Sessione igitur significatur audientis quies, attentio, diligentia et assiduitas.

Quod dicitur *etiam sedens*, indicare videtur, Mariam sedisse sicut sedebant Apostoli, alique circa Dominum auditores; imo sicut sedebat ipse Christus docens: qui tamen altiore quodam sedili innuitur consedis, cum dicatur Maria *sedisse secus pedes Domini*, i. e. ad pedes, seu juxta pedes ejus.

Porro sedere *secus pedes*, seu ad pedes, habitus est discipulæ, nec tantum quietem, sed etiam humilitatem atque erga docentem reverentiam declarat; quæ duo, quies, inquam, et humilitas, ad capiendam Domini doctrinam necessaria sunt. *Quanto humiliter ad pedes sedebat*, inquit Augustinus (serm.

27 De verbis Domini), *tanto amplius capiebat : confluit enim aqua ad humilitatem convallis, denatat de tumoribus collis.* — Delectabatur ergo Maria dulcedine divinarum rerum, quæ a Jesu docebantur; usque adeo, ut præ his cætera omnia negligenda putaret.

Martha autem satagebat circa frequens ministerium...

Satagebat, id est, sollicita diligentia curabat; — *circa frequens ministerium*, id est, curabat ea quæ ad varia obsequia hospitibus præstanda pertinerent, ut omnia eis accurate administrarentur.

Scilicet satagebat Martha, ut tanto hospiti ejusque discipulis pro dignitate satisfaceret; ut cibi rite coquerentur, mensa lectulique mensales congrue sternerentur, pedes hospitum lavarentur, etc. — Ideo distrahebatur circa varia ministeria, dum assidue oporteret eam interesse iis, quæ præparabantur; imo juvare manibus, ut recte essent curata omnia. Non solum enim famulis facienda præcipiebat; sed ipsamet, licet domina domus, juxta mores simplices Judæorum, labori domestico et culinario manus admovebat: prout sacer textus non obscure videtur insinuare.

Martha et Maria diversum Domino officium exhibent, quod distincte Evangelista notat: Martha enim suam erga Christum charitatem unice externo honore declarare studet; Maria, reliquis omissis, iis etiam quæ ad Christum honorandum pertinere videntur, Dominum docentem audit: eumque sic magis sese colere putat, quam externe ministrando. — Utrumque officium procul dubio ex charitate proficiscitur, adeoque optimum est; differentia tamen inter utrumque existit magni momenti, quam Dominus, occasione mirabiliter usus, nobis explicare dignatus est. Martha enim cum vellet a sua sorore juvari, idcirco interventum Domini petit, eumque velut judicem constituit, inter laudabilem suum laborem et sanctum Mariæ otium.

Quæ stetit, et ait...

Maria, ut videtur, primum cum sorore laboraverat; sed dein digressa ut Jesum audiret, non amplius erat reversa;

quod eruitur ex sororis verbis : *Reliquit me solam.* — Martha autem cum aliquandiu sola laborasset, expectans juvamen Mariæ, cumque hæc nequaquam rediret, laborem interruptit; venitque in locum ubi sedebat Dominus docens, et coram ipso tanquam coram iudice adstans, querelam de sua sorore proponit :

*Domine, non est tibi curæ quod soror mea reliquit
me solam ministrare? dic ergo illi ut me
adjuvet.*

Duplici modo (1) verba hæc spectari possunt : 1° in se, et præscindendo a persona Marthæ; 2° in sensu Marthæ, et ratione habita amoris ac pietatis ejus erga Dominum.

Si spectemus ea primo modo, et levi intuitu, humanum quiddam in illis apparet. Nam agere videtur Martha ex motivo impatientiæ, aut etiam invidentiæ erga sororem; et verbis suis querimoniam enuntiare, qua -1) Christum subincuset : *Domine, non est tibi curæ?....* qua -2) suam diligentiam ostendet, dicendo *se solam ministrare*; qua -3) sororis desidiâ et incuriam notet : *Soror mea reliquit me solam ministrare...*

Si spectemus rem secundo modo, prout oportet, longe probabilius est, motivum Marthæ fuisse pietatem erga Dominum, et zelum digne eum honorandi : qui quidem zelus in se optimus, minus tamen perfectus erat, ideoque a Domino reprehenditur. — Ex zelo igitur et studio officii illius externi, timens Martha, ne sola non sufficeret ad digne convivium parandum; et erroneè putans, hoc esse primo loco curandum, tanquam præcipuum erga Salvatorem obsequium : bona fide censet, se juvamen sororis merito requirere posse.

Quod ut efficiat, non simpliciter vocat sororem, quæ Domini ex ore pendens, non facile inde divelli potuisset; sed alloquitur ipsum Dominum : partim quod non deceret, eo neglecto, et citra ejus veniam, ab audiendo ipso sororem advocare; partim quod Dominus, cum Mariam docendo de-

(1) Maldonat. in hunc loc.

tineret, eam dimittere posset; ideoque petit Martha ut reapse eam dimittat.

Porro Dominum alloquitur simplici quadam et sancta familiaritate; cum fiduciam ei suggerat, tum labor pro Jesu assumptus, tum humanitas benignissimi Jesu. — Petitionem autem suam exprimit, partim mirantis, partim jocantis formula: cui sane amica vox arridens facis debitam addidit reverentiam et suavitatem. — Sensus ergo est, quasi diceret: *Domine, tantus tibi est docendi zelus, ut impedimento sit quominus tibi digne ministremus: quod tamen ministerium imprimis tibi et discipulis fatigatis præstandum est. Quare obsecro, permitte ut Maria me adjuvet.*

Martham ita loquentem benigne intuitus Dominus miserentis potius quam improbantis modo dixit:

Martha, Martha, sollicita es et turbaris erga plurima: porro unum est necessarium.

Hæc repetitio: *Martha, Martha*, significatio dilectionis est, et simul præparatio attentionis, ut mulier operosa, mente nimis distracta, ad audiendum Domini documentum disponatur. Suaviter enim ei insinuat Christus, quiddam in ipsa reprehensibile esse.

Sollicita es et turbaris erga plurima: id est, distraheris, implicaris et gravaris rebus plurimis, quod minus recte: ratio est, quia solummodo una res est necessaria: *Porro unum est necessarium.*

1° Quæ sunt illa *plurima*, et quodnam hoc *unum*? — Duplex datur probabilis interpretatio. 1° Alii enim censent Dominum loqui de cibis parandis, quasi diceret: Superflua est, o Martha, sollicitudo tua; vis enim plurima mihi apparare, cum mihi pauca, imo unum simplex cibi genus sufficiat. — Non enim requirebat Jesus lautam et opiparam mensam: vulgari ac parabili cibo contentus, quæ ejus erat temperantia. Sed quamvis apparatus plurium *necessaria* non esset, neque Jesus illam requireret; non tamen ipsi ingratum fuit varium ministerium Marthæ, neque Martha peccavit ob superfluum apparatus. Nam licet Jesus varium cibum utpote non ne-

cessarium non requireret; recte tamen Martha illum paravit et obtulit Jesu, ut suam fidem et charitatem erga Dominum demonstraret, quem agnoscebat se pro ipsius dignitate excipere non posse, quantumcumque conaretur accurate.

2° Alii, in his verbis : *Turbaris erga plurima, et, unum est necessarium*, admittunt ad summum levem ad fercula allusionem; altiusque et melius sensum repetunt ex finali Domini intento; quasi diceret : Non recte, o Martha, curam geris multiplicem, nimirum de pluribus negotiis, quasi hæc totidem primaria essent ac necessaria, et sollicitudine digna; cum una tantum cura sit necessaria, una illa quam Maria elegit, audiendi verbum Dei et saluti operam dandi : hoc enim unum est negotium necessarium et sollicite curandum, negotium animæ et salutis æternæ.

*Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur
ab ea.*

Confert hic Christus et præfert officium Mariæ officio Marthæ; et sensus litteralis esse videtur quasi diceret : Maria sapienter prætulit studium cognoscendi doctrinam salutarem, neque ab hac occupatione avocari debet ad labores alios, minus necessarios; desine ergo, o Martha, petere ut in laborando te sublevet.

Dicendo *elegit*, significat, Mariam Magdalenam non solum nunc intentam esse Dei verbo; varum etiam, id præcipue functionis sibi delegisse in vita obeundum.

Dicendo *partem elegit*, alludere videtur Dominus ad ritum veterum, qui divisuri hæreditatem, jubebant ut major natu filius vel hæres, illam in partes maxime æquales divideret, utque deinde minor natu partem quam vellet, primo loco eligeret : ne major inæqualiter dividendo, minori fraudem facere posset. Sic, velut hæreditas erat ipse Christus : Martha, major natu, duas ejus quasi partes fecit, scilicet Christum audire et Christo ministrare; Maria, minor natu, meliorem partem elegit, nempe ut Christum audiret; Martha bonam quidem, sed minus excellentem sumpsit, ut Christo ministraret.

Pars ergo hic significat sortem hæreditariam, prout passim in Scriptura accipi solet, v. g. Thren. III, 24 : *Pars mea*

Dominus ; et Ps. XV : *Dominus pars hæreditatis meæ*. — Porro designando unam partem, insinuat Dominus quæ sit altera, et quæ hæreditas tota; seu, quod sit perfectum Dei obsequium, vita perfecta in Christo. Scilicet, pars bona vitæ perfectæ est sors Marthæ, sive vita activa; pars altera et potior, est sors Mariæ, sive vita contemplativa; totum vero, sive tota perfectio, est vita mixta, complectens simul actionem et contemplationem, ita ut contemplatio dirigat acuatque actionem. — Hanc vitam mixtam egit Christus, pronotans in oratione, et interdiu prædicans; hanc post Christum egerunt Apostoli, omnesque viri apostolici, cooperantes cum Christo ad salutem animarum.

Quæ non auferetur ab ea. Sensus est : Cum pars Mariæ sit optima, et melior tua, o Martha, non auferetur ab ea, ut ad tuam transeat : *non auferetur*, me auctore, neque nunc neque in sæcula.

Quibus verbis licet significare videatur Dominus, se nolle Mariam dimittere ad laborem, et sic ei auferre partem suam, auditionem nempe verbi Dei; sub hoc tamen sensu externo, sensum exprimit altiorem : nimirum ut doceat, quid intercontemplationem Mariæ et occupationem Marthæ intersit suapte natura, nempe quod illa æterna, hæc temporalis sit. — Auditio enim et meditatio verbi Dei, est spiritualis et æternus animæ cibus, qui perficietur in cœlo per jugem Dei visionem, durabitque in æternum; opera vero externa pœnitentiæ aut misericordiæ, cum temporali vita cessabunt, et in meliora ac mere spiritualia mutabuntur.

Ex his intelliguntur hæc duo, quæ apprime notanda sunt : 1º Christus nequaquam improbat Marthæ in domestico ministerio diligentiam; solummodo condemnat superfluum sollicitudinem in rebus, quæ secundarii sunt momenti, imo quæ nihil omnino referunt, nisi recta intentione dirigantur ad rem solam magnam ac necessariam, quæ est æterna salus.

2º Neque condemnat Dominus obsequium Marthæ, quod repræsentat vitam activam et opera bona externa; sed anteposit obsequium Mariæ, quod repræsentat vitam contemplativam et exercitia spiritualia : imo insinuat, ambo coniungenda esse ut sit perfectio.

Explicatio secunda.

Ingressus est Jesus in quoddam castellum, et mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam.

1° Quanta Marthæ felicitas, quod talem ac tantum hospitem recipiat! Sane ingrediente Jesu, pax et salus huic domui facta est. — Atqui eadem gratia cuique fidelium, dum: modo fide viva credat, concessa est: excipiendi nimirum Jesum in domum animæ, imo in templum corporis sui, -1) per gratiam sanctificantem, -2) per sacram Communionem.

2° En meritum hospitalitatis et beneficentiæ erga proximos, peregrinos, viros apostolicos, etc. *Qui recipit vos, me recipit; et qui me recipit, recipit eum qui me misit.* Matth. X, 40.

3° En vita activa. — Martha enim et Maria, sorores, repræsentant duas vitæ christianæ partes: quæ, si velut sorores simul cohabitent, vel potius, si tanquam corpus et anima inter se conjungantur, vitam in Christo perfectam constituunt. Vocantur autem hæ partes *vita activa* et *vita contemplativa*: aliis terminis, *operatio* et *oratio*, quarum prior in Martha, altera in Maria adumbratur.

Jam vero, vitæ activæ tria sunt officia, quæ Marthæ hospitalitate indicantur: præparatio animæ, eleemosyna corporalis, et zelus animarum.

Primum vitæ activæ officium, est animæ nostræ, ad Christum in ea spiritualiter excipiendum, præparatio, quæ fit: -1) animam purgando a peccatis, adhibitis pœnitentiæ operibus; -2) eam quietando, excluso per mortificationem et recollectionem, tum passionum tum distractionum tumultu; -3) eam exornando virtutum moralium aulæis, per earum assiduum et fervens exercitium...

Secundum vitæ activæ officium est, Christum Dominum in persona pauperum hospitio excipere, sicut Martha Christum

in propria persona excepit, quod per septem opera corporalia misericordiæ efficitur : *Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Matth. XXV, 40. — Merito itaque S. Augustinus in hunc locum scribit : *Ne quis vestrum forsitan dicat : O beati, qui Christum suscipere in domum propriam meruerunt ! Noli dolere, noli murmurare, quia temporibus natus es, quando jam Dominum non vides in carne. Non tibi abstulit istam dignationem. Cum uni, inquit, ex minimis meis fecistis, mihi fecistis,* Serm. 26. de verbis Domini.

Tertium vitæ activæ officium, altius et excellentius, consistit in procurando ipsi Christo hospitio in animis proximorum, per exercitium zeli, seu per opera spiritualia misericordiæ : proximos docendo, hortando, corrigendo, etc. Hoc fuit discipulorum Christi munus, quos *ante faciem suam mittebat in omnem civitatem et locum, quo erat ipse venturus* (Luc. X, 1) : ut hospitium illi in hominum animis præpararent. — En officia vitæ activæ.

*Huic erat soror, nomine Maria, quæ etiam
sedens secus pedes Domini, audiebat
verbum illius.*

1º Maria orationem et vitam contemplativam adumbrat, quæ soror est vitæ activæ, sed minor natu. Utraque enim ex eodem Dei Spiritu nascitur ; sed vita activa præcedere solet, ut animam ad vitam orationis, quæ excellentior est, præparet ac disponat.

2º Obsequium Mariæ erga Dominum, proprietates et munia vitæ contemplativæ, seu orationis, insinuat, quæ sunt :

-1) Appropinquatio ad Christum, quam indicat Maria, dum a domesticis distractionibus recedens, ad Dominum venit. Porro appropinquamus ad Dominum per quæcumque exercitia spiritualia, quibus anima ad Deum alis fidei, fiduciæ et amoris elevatur, et Deus vicissim ad animam accedit, eamque sua gratia illuminat : *Accedite ad eum et illuminamini.* Ps. XXXIII.

-2) Recollectio et quies animi, quam repræsentat Maria, quum, dimissis externis operibus et alienis cogitationibus,

apud Dominum *sedet*, ejus voci unice intenta, juxta illud : *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*. Ps. LXXXIV.

-3) Adhæsiō ad pedes Christi, quam adumbrat Maria sedens *secus pedes* Domini. Hic autem situs indicat -a) humilitatem, -b) reverentiam coram tanta majestate; -c) subjectionem, et promptitudinem ad mandata ejus implenda; d) imitationis studium, ad vestigia ejus sequenda. *Qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius*. Deut. XXXIII, 3.

-4) Auditio verbi ejus : *Audiebat verbum illius*. Variis autem modis Dei verbum auditur : -a) legendo sanctos libros; -b) frequentando conciones et adhortationes pias; -c) meditando, dum quis variis in corde suo ratiocinationibus cum Deo colloquitur; -d) contemplando, dum anima, simplici quodam, sed amoris pleno intuitu divinas veritates percipit. — Hac auditione salutari fit, ut anima divino spiritu illustretur, pascatur, et accendatur.

3º Non solum Maria, sed etiam Dominus nobis exemplum præbet, nempe exemplum zeli : cum vix domum ingressus, hospites suos docere incipiat. Unde intelligimus, divinum Magistrum, quocumque accessit, non sibi privatim fuisse deditum, nec sua commoda, quietem, aut lautitias sectatum; sed hoc unum ei studium fuisse, ut aliis prodesset, et munus obiret sibi a Patre injunctum. Quo exemplo docemur omnes, præsertim vero viri apostolici, nullum tempus sine fructu transmittere, sed ubique semina pietatis jacere, omnesque ad virtutem et Dei amorem excitare.

4º Sorores duæ ad quas Dominus divertit, virtutes varias repræsentant, quæ animæ ornatum constituunt; quæque conjunctæ esse debent, et ab invicem separari vix aut ne vix quidem possunt. Speciali tamen modo mysticæ illæ sorores designant virtutes gemellas præcipuas, nimirum humilitatem et charitatem, — charitatem erga Deum et charitatem erga proximum, — orationem et operationem, — fiduciam in Deo et diffidentiam de se ipso, — suavitatem et fortitudinem, — pietatem internam et modestiam externam, — severitatem erga se et lenitatem erga alios...

*Martha autem satagebat circa frequens
ministerium.*

En diligentia in implendis officiis domesticis, cujus diligentiae principium est intuitus et amor Christi. Martha enim tantopere satagit, quia convivium parat Christo. Similiter, quicumque sancta intentione laborant pro Christo, ab acedia et negligentia cavebunt. At sicut ab acedia, ita quoque a nimio aestu et perturbatione cavere debent.

*Domine, non est tibi curæ quod soror mea reliquit me
solam ministrare? dic ergo illi ut me
adjuvet.*

1º En necessitas orationem cum operatione jungendi. Sicut Martha, dum sola est, gravatur, et sororis juvamen requirit; ita sola actio externa non sufficit ad Christo recte serviendum, et status sui munia explenda, nisi oratio et sancta meditatio accedat. Hujus enim est, devotionem et in externis functionibus gratiae unctionem insinuare, sine qua vita activa esset sicca et semicæca, querelis et defectibus plena.

2º *Soror mea reliquit me solam ministrare...* en querimoniæ et impatientiæ verba: quæ quidem si Martha non ex animo protulit, nos certe ex animo proferimus, vel saltem hujusmodi sensus in animo concipere et fovere solemus. — Cujus impatientiæ effectus est, ut nobis auferat pacem et operationis meritum; — causa vero, superflua sollicitudo et defectus devotionis atque interioris spiritus.

3º Quod Martha hic bona fide existimat, otium nempe Mariæ esse pro labore relinquendum, id ex sensu perverso mundani homines de pietate judicant. Quos enim vident religiosi exercitiis vacantes, orationi et contemplationi deditos, ac tumultuosa hujus sæculi negotia non curantes, illos homines otiosos appellant: quasi otium esset, illi vacare negotio, quod homini est præcipuum, imo *unum necessarium*.

Martha, Martha, sollicita es et turbaris erga plurima.

1° Superflua sollicitudo, et perturbatio animi, reprehenditur a Domino. Opus Marthæ bonum utique erat, sed peragendum cum interna illa pace, qua Dominus delectatur : *Factus est in pace locus ejus* (Ps. LXXV). — *Non in commotione Dominus.* III Reg. XIX. 11.

2° Sollicitudo illa, pacis turbatrix, oritur ex pluralitate negotiorum vel desideriorum, quibus homo distrahitur : quum plura negotia sic capessitet cordi habet, quasi essent absolute necessaria ; aut, quum plura bona sic desiderat, quasi iis carere non possit. Unum enim negotium est, unumque bonum necessarium, cui ex animo adhærere, quodque absolute persequi debeat : reliqua tantum secundaria sunt, et sine cordis adhæsione persequenda : quod Dominus significat dicendo : *Unum est necessarium.* Huic unico, quod in lege ac voluntate Domini facienda consistit, homo sese ex toto animo tradere debet ; reliquis vero omnibus, non se tradere, sed commodare.

Unum est necessarium.

1° Illud unum necessarium est negotium salutis, animæ salvatio, divinum obsequium, divinæ legis ac voluntatis impletio, quæ omnia in unum idemque recidunt. Quod quidem ita est necessarium, ut hoc neglecto, reliqua nihil juvare possint ; hoc salvo, omnia salva sint (1).—Hoc unum est capitale, reliqua tantum secundaria, quæque ad illud referri debent ; —est velut caput hominis, reliqua vero tantum velut corona, quam sane capiti præferre non licet : *Coronam capite non emo.* Tertull.

2° *Unum est necessarium* : en simplicitas, quæ pacis ac sanctæ libertatis principium est : *Quid simplici oculo quietius ? et quid liberior nil desiderante in terris ?* (Kemp. III, 31). —

1) Simplicitas operationis consistit in unitate tendentiæ ; et quatenus ut virtus moralis spectatur, est quædam unitas ac

(1) Cf. *Adjumenta*, argum. 1, *de fine hominis* ; et argum. 2, *de salute*.

rectitudo operationis moralis, quæ definiri potest : *Animæ candor, quo cunctis facultatibus suis recte tendit ad suum finem* : hoc est, quo intellectus et lingua recte tendit ad veritatem ; quo cor recte tendit ad Deum ejusque voluntatem ; quo operatio externa recte tendit ad officium status implendum. Quod dicitur *reete*, i. e. via brevior, absque ornatu superfluo, vel inutili ambage amoris proprii. — 2) Pretiosi sunt hujus simplicitatis fructus : nimirum, pax suavissima, et unio ac familiaritas cum Deo. Anima enim simplex in manibus Dei, sicut infans in sinu matris quiescit, et Dominus cum ea colloqui delectatur : *Cum simplicibus sermocinatio ejus* (Prov. III, 32). — 3) Principium simplicitatis est Spiritus Dei, humilitas et charitas ; principia multiplicitatis sunt amor proprius et variæ passionēs...

Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

1º En bonus usus libertatis, ut id quod optimum est eligamus. *Deus constituit hominem, et reliquit illum in manu consilii sui; adjecit mandata et præcepta sua.... ante hominem vita et mors, bonum et malum : quod placuerit ei dabitur illi.* Eccli. XV, 14.

2º Pars optima quænam est? — 1) Est illa quæ non auferetur, seu id quod æternum est, quodque humana vicissitudine aut morte non tollitur ; præ bono quolibet temporali, quod morte deletur : *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, et ubi fures non effodiunt nec furantur.* Matth. VI, 20,

— 2) In ipso servitio Dei ac vita christiana, duplex est pars : nempe *oratio*, seu quæcumque exercitia spiritualia ; et *operatio*, seu exercitia externa et temporalia. Prior potior est, sicut anima potior corpore, sicut radix arboris potior est ramis : ambæ vero conjunctæ perfectionem constituunt.

— 3) Optimum in hoc mundo, est Christus Dominus, ejusque sanctissima lex et voluntas. *Pars mea Deus in æternum* (Ps. LXXII). — *Portio mea, Domine, dixi, custodire legem tuam... Bonum mihi lex oris tui super millia auri et argenti.* Ps. CXVIII.

-4) Optimum in spiritali vita, est illud quod auferri nequit a diabolo, nec ab amore proprio, quodque tentatione aut illusionem nulla corrumpitur : cujusmodi est omnis humiliatio, patientia, abnegatio, sinceraque ex animo charitas ac misericordia...

3° Optimam partem eligunt omnes boni : qui, ubi constitutos se vident inter Christum et diabolum, inter cœlum et infernum, inter conscientiam et temporale quodpiam emolumentum, inter Evangelium et mundum, Evangelium amplecti non dubitant.—Qui verò mundum præferunt legi christianæ, vel duobus Dominis servire volunt, illi deteriore partem sumunt.

4° Optimam partem elegerunt omnes Sancti, apostolici et religiosi viri, qui transitoria spernendo, æterna sunt assecuti.

5° Optimam partem præ cæteris elegit B. V. Maria, præferendo omnibus quæ in mundo sunt, -1) castitatem : *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* (Luc. I, 34) — 2) Humilitatem : *Respexit humilitatem ancillæ suæ* (Luc. I, 48). — 3) Fidem, orationem, et verbum Dei : *Conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo* (Luc. II, 19). — 4) Voluntatem divinam : *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*. Luc. I, 38.

6° Quam sibi partem elegit B. V. Maria, nunquam amisit; sed constanter, in omni vicissitudine, afflictione ac desolatione tenuit et servavit. Nec ipsa morte perdidit, sed potius invenit. Non enim morte spoliata est sua parte vel thesauro; sed potius liberata terrenis vinculis atque involucris, quibus a plena thesauri sui possessione impediabatur.

Etenim per mortem consecuta est vitæ æternæ plenitudinem, -1) *in anima*, per splendorem gloriæ; -2) *in ipso corpore* per gloriosam resurrectionem, qua purissima sed adhuc corruptibilis ejus caro induit incorruptionem, et mortalis induit immortalitatem; -3) *in anima simul et corpore*, per assumptionem in cœlum : *Quæ est ista quæ ascendit... quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?* Cant. III, 6; VI, 9. — Vere Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

DOMINICA I SEPTEMBRIS

IN FESTO

SANCTI ANGELI CUSTODIS.

Matth. XVIII, 1-10. Accesserunt discipuli ad Jesum dicentes : Quis, putas, major est in regno cœlorum? Et advocans Jesus parvulum, statuit eum in medio eorum, et dixit : Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno cœlorum. Et qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit. Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut sus-

Marc. IX, 32-36; 44-49. Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi essent, interrogabat eos : Quid in via tractabatis? At illi tacebant, siquidem in via inter se disputaverant, quis eorum major esset. Et residens vocavit duodecim, et ait illis : Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus et omnium minister. Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum ; quem cum complexus esset, ait illis : Quisquis unum ex hujusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit ; et quicumque me susceperit, non me suscipit, sed eum qui misit me..... Et quisquis scandalizaverit unum ex his pusillis credentibus in me : bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo ejus, et in mare mitteretur. Et si scandalizaverit te manus tua, abscide illam : bonum est tibi debilem introire in vi-

pendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris. Væ mundo a scandalis. Necesse est enim ut veniant scandala : verumtamen væ homini illi, per quem scandalum venit. Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscide eum et projice abs te : bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum et projice abs te : bonum tibi est cum uno oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Videte ne contemnatis unum ex his pusillis : dico enim vobis, quia angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei qui in cœlis est.

tam, quam duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem : ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur. Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum : bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis : ubi vermis eorum non moritur, et ignis non extinguitur. Quod si oculus tuus scandalizat te, ejice eum : bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis : ubi vermis eorum non moritur et ignis non extinguitur. Omnis enim igne salietur, et omnis victima sale salietur. Bonum est sal : quod si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis ? Habete in vobis sal, et pacem habete inter vos.

Luc. IX, 46-48. Intravit autem cogitatio in eos, quis eorum major esset. At Jesus, videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, et statuit illum secus se, et ait illis : Quicumque suscepit puerum istum in nomine meo, me recipit ; et quicumque me receperit, recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic major est.

Explicatio prima.

- I. *Quomodo humilitas parvulorum sit æmulanda.*
 - II. *Quomodo cavendum sit pusillorum scandalum.*
 - III. *Quomodo generatim ab omni scandalo sit abhorrendum.*
-

Accesserunt discipuli ad Jesum dicentes : Quis, putas, major est in regno cælorum ?

Paucis diebus post transfigurationem suam, quæ mense Augusto, anno prædicationis suæ tertio contigit, cum in via esset Dominus ut reverteretur Capharnaum, ubi tunc temporis habitabat; discipuli post eum aliquo intervallo sequentes, inter se de prioritate ac principatu futuro disputabant : *Quis eorum major esset, nimirum in regno cælorum.*

Fingebant autem animis, istud *regnum cælorum*, quamvis in cælis postea æternum foret, prius tamen in hoc mundo surrecturum ad instar regni Davidis et Salomonis, splendidum, gloriosum, felix, sanctum, Deique virtute firmum : cujus Christus Rex, Christique discipuli cives forent, alii aliis honore ampliores, atque ex his unus ab ipso Rege primus : quemadmodum fit in aliis hujus mundi regnis. — Nec dubitabant, quin ipsi duodecim cæteris omnibus priores ac majores forent; sed cum observassent, Christum quibusdam e sui numero familiarius uti, *intravit*, inquit Lucas, *cogitatio in eos, quis eorum major esset.* Mox autem cogitationes hujusmodi male compressæ, et animo tumescentes in apertam eruperunt contentionem.

Porro hujus contentionis, ad quam in præsentī Evangelio alluditur, occasio videtur fuisse varia. Et quidem -1) quod Christus se dixerat brevi moriturum, et post mortem resurrecturum. Etenim hinc putabant Apostoli fore, ut Dominus redivivus mox regnum suum in terra constitueret. Quare de præclaris locis et muneribus in hoc regno occupandis cogi-

tantes, inter se quærebant, *quis eorum major esset?* hoc est, quis potiore jure vindicare sibi posset primum a Christo gradum, et præeminentiam super alios.

-2) Ad contentionem quoque fecit, quod pro solo Petro Christus didrachma solvisset (Matth. XVII, 26). — -3) Item, quod soli Petro claves regni cœlorum promisisset. -4) Quod Petrum, Jacobum et Joannem solos seorsum abduxisset in montem Thabor; quæ omnia paulo ante contigerant.

Quum venisset Capharnaum in domum ubi cum discipulis morabatur, interrogavit eos mansuete Dominus, dicens: *Quid in via tractabatis?* Ipsi primum pudore confusi, tacuerunt. Dominus autem, volens ab eis confessionem elicere suæ ambitionis, ut infirmitati patefactæ medelam applicare posset, aspiciebat eos porro donec responderent. Tunc unus ex eis, quæstionem incommodam solerter declinans, ipsemet interrogavit Jesum dicens: *Quis, putas, major est in regno cœlorum?* — Quæ interrogatio, etsi ab uno proposita, pluribus a Matthæo tribuitur: qui loquendi modus, ut numerus pluralis pro singulari ponatur, non infrequens in Scriptura occurrit. Sic Marcus cum Matthæo conciliatur; nisi quis dicere malit, Evangelistas de diverso casu loqui: cum satis constet, discipulos sæpius eamdem ambitionis quæstionem agitasse.

Responsione itaque accepta Dominus benigne acquievit: nolebat enim discipulorum confusionem augere; cum de cætero responsio data satis patefaceret, qua de re disputassent. Quare primum dixit eis: *Si quis vult primus esse, erit omnium novissimus.* Deinde

Advocans Jesus parvulum, statuit eum in medio eorum.

Quo clarius humilitatis documentum intelligeretur, altiusque discipulorum cordibus imprimeretur, aspiciens Dominus vidit in proxima platea, vel in ipsa domo versantem parvulum (1); quem ad se vocatum, suis manibus apprehendens primum paterne est complexus; ac deinde statuit prope se,

(1) Fieri possit, puerum hunc filium fuisse ejus, cujus ea domus erat

in medio Apostolorum, tanquam vivum ac præsens humilitatis simplicitatisque exemplar. — Non infans omnino ille puer fuisse videtur ; sed grandiusculus, puta bimulus vel trimulus, nempe talis, ut a Domino advocatus solus advenire, et tamen facile in ulnas tolli posset, ut Marcus indicat, dicens : *Quem cum complexus esset...* Parvulum ergo, non infantem sed innocentem, ab omnibus passionibus adhuc liberum, Christus in medio constituit ; in quem cum essent intenti Apostolorum oculi, ipsos intuens divinus Magister docere cœpit, *et dixit :*

*Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, et efficiamini
sicut parvuli, non intrabitis in regnum
cœlorum.*

Sensus est : Audite magnam veritatem : nisi conversi fueritis ab hac æmulatione et ambitione vestra, et efficiamini humiles ac simplices sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum gloriosum, id est, in cœlum. — Interrogaverant quidem discipuli de altiore loco in regno Christi terrestri, id est, in Ecclesia ; Dominus autem significat, de hujusmodi re vana ac ambitiosa cogitandum non esse : sed unice de priore loco in regno suo superno, id est, in paradiso seu in cœlo ; jam vero, respectu cœli, tam essentialiter esse humilitatem, ut non tantum ibi non exaltari, sed ne intrare quidem in illud quis possit, nisi sit humillimus.

Quod reprehendit Apostolos, nequaquam denotat, eorum ambitionem fuisse peccatum mortale ; sed potius illam culpam, etsi venialem, impedire ingressum in cœlum, nisi contritione cordis et pœnis Purgatorii prius expietur. Imò, quasi præscindens ab Apostolorum culpa, nihil aliud significare voluisse videtur, nisi humilitatem essentialiter lege evangelica requiri ; nec Apostolos, nec quosvis discipulos suos posse in regnum cœlorum intrare, nisi humilitate et simplicitate pueris similes evaderent. Non quod ab omnibus summum illum gradum humilitatis requirat ; sed proponit

propria, vel qui eam administrabat Jesu absente ; quem, non dubium est, fuisse cum familia sua domesticum fidei (*Lucas Brug.*).

maximum humilitatis exemplum, ut ad illud, saltem quam proxime possimus, accedamus : quemadmodum alibi jubet nos esse perfectos, sicut *Pater noster qui in cælis est*. Matth. V, 48.

Quod dicit generatim, *nisi efficiamini sicut parvuli* : non jubet nos omnibus in rebus, sed tantum in humilitate, simplicitate et innocentia similes esse pueris ; sicut Paulus significat, scribens : *Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote* (I Cor. XIV, 20). — Scilicet quales esse solent parvuli natura, nempe ingenui, absque dissimulatione et duplicitate ; liberi pravis affectibus, superbia præsertim ac ambitione, divitiarum cupiditate, carnis concupiscentia, odio proximi ; dociles, obedientes, amantes, maximeque confidentes erga patrem et matrem, quibus omni ex parte adhærent : — tales vult Dominus ut per gratiam suam effici conemur.

« Hoc enim, inquit Chrysostomus (hom. 62 in Matth.), est
 « philosophiæ culmen, simplicem esse cum prudentia : hæc
 « vita est angelica. Anima enim pueruli omnibus animi mor-
 « bis vacua est : non memoriam retinet injuriarum, sed eas
 « inferentes adit ut amicos, ac si nihil factum esset. Et quam-
 « vis a matre verberibus cædatur, eam semper quærit, et
 « omnibus anteposit. Si reginam ipsi ostendas diademate
 « ornatam, non præfert eam matri pannis detritis vestitæ ;
 « malletque illam incultam videre, quam reginam mirifice
 « amictam. Nam quod suum, quod alienum est, non ex pau-
 « pertate vel divitiis, sed ex amore existimare solet. Et nihil
 « plus requirit quam necessaria : atque ut lacte repletus est,
 « statim a mamma abscedit. Non eisdem quibus nos æru-
 « mnis premitur, nec pecuniarum jactura, rebusque simili-
 « bus ; nec iisdem quibus nos fluxis rebus lætatur, nec cor-
 « porum pulchritudinem miratur. Ideo dicebat : *Talium est*
 « *enim regnum cælorum* : ut ex proposito voluntatis illa ope-
 « remur, quæ natura sua pueri faciunt. »

*Quicumque ergo se humiliaverit sicut parvulus
 iste, hic est major in regno cælorum.*

En consequentia præcedentis principii generalis, qua Dominus quæstioni discipulorum directe respondet : simul-

que universim præcipit nobis, ut parvulis efficiamur similes: non in insipientia et imprudentia; sed in simplicitate atque innocentia, et proprie ac directe in *humilitate*: ut simus parvuli spiritu, sicut illi parvuli sunt corpore; ut geramus nos virtute humilitatis, sicut parvuli, qui nondum noverunt quid honor sit aut ambitio.

Quod dicit: *Hic major est in regno cœlorum*, significat, in Ecclesia, hominem esse oculis Dei tanto majorem, quanto fuerit humilior. Proinde et sic tacite concludit: Contendite igitur omnium esse humillimi, modestissimi, obedientissimi Deo, etc., si omnium velitis esse maximi. Hujusmodi enim contentio tam consentanea est regno cœlorum, quam altera illi est aliena.

*Et qui susceperit unum parvulum talem
in nomine meo, me suscipit.*

Lucas sic habet: *Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit*. Unde liquet Christum loqui, primum de puero naturaliter parvulo, secundo de mystice parvulo, id est, de homine humili; quasi diceret: Qui susceperit, id est, non tantum qui domi hospitio exceperit, sed etiam qui quolibet beneficio, qualibet misericordia, corporali vel spiritali, amplexus fuerit, — tum parvulum puerum, — tum hominem qui moribus, nempe simplicitate, innocentia et maxime humilitate talis est, qualis hic parvulus est ætate et statura; — ille me ipsum suscipit et amplectitur. Scilicet, tam perfecte me repræsentant parvuli et humiles, ut in eis, tanquam in mei imagine genuina, homines me honorare possint.

Tertia hæc ratio est, qua Dominus humilitatem commendat. Ut enim Apostolorum ambitionem reprimat, tribus utitur rationibus: quarum prima est humilitatis necessitas; secunda, humilitatis fructus, exaltatio in regno cœlorum; tertia, humilitatis excellentia, qua homo Christo simillimus evadit.

Qui susceperit eum *in nomine meo*, id est, propter me, mei intuitu, qui meus discipulus est, quia meum nomen meique imaginem gerit: vel etiam, secundum mentem meam, propter ejus spirituale bonum.

*Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis,
qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur
mola asinaria in collo ejus, et demergatur
in profundum maris.*

Significat Dominus, sicut res magni meriti est parvulos *suscipere*, ita rem esse detestabilem eosdem *scandalizare*; propterea quod animæ parvulorum atque humilium, Christo sunt charissimæ. — *Scandalum* per antithesim opponit *susceptioni* parvulorum, quasi dicat : Qui parvulum, hoc est, quemlibet e meis discipulis in humilitate ac innocentia ambulantiem; in nomine meo suscepit, id est, temporalia auxilio juverit, vel præsertim in fide ac pietate foverit; hic suscipit me : — e contra vero, qui unum ex illis scandalizaverit, i. e. pravo verbo vel exemplo, a me meoque amore averterit; satius ei foret in mare demergi.

Expedit ei, id est, utilius ei foret mersionis supplicium. Præstat enim mergi in mare, quam scandalizare parvulos in terra; quia mersio est mors corporis, scandalum vero mors animæ, tam scandalizantis quam scandalizati.

Mola asinaria, id est, lapis molaris grandior, qui non ab hominibus, sed a jumentis circumagebatur, ut in Palæstina moris erat.

Quod dicit : *Ut suspendatur mola asinaria in collo*, alludit ad supplicii genus, antiquitus usitatum, quo atrociorum scelerum rei, ligato ad collum saxo, in mare projiciebantur.

*Væ mundo a scandalis. Necesse est enim ut veniant
scandala; verumtamen væ homini illi, per
quem scandalum venit.*

Hinc, per modum digressionis, quoniam de scandalo pusillorum locutus est Dominus, deflectit in gravissima monita de scandalo universim. Sensus est quasi diceret : Væ, id est, summa mala, tam præsentia quam futura, ex Dei ira imminenti hominibus mundi, propter scandala, activa æque ac passiva, quibus mundus abundat. Etenim, spectata homi-

num malitia et infirmitate, necesse moraliter est ut veniant scandala : væ tamen illi qui eorum auctor existet.

Docet hic Christus de scandalis tria : -1) quantum illorum sit momentum et gravitas ; -2) quanta sit eorumdem copia, et necessitas, saltem in genere ; -3) quanta diligentia sint cavenda. Subdit enim :

*Si autem manus tua vel pes tuus
scandalizat te...*

Ut doceat, debere nos omni modo, omnique temporalis boni sacrificio ac detrimento vitare scandala, duplici quasi parabola utitur, a corporis membris præstantissimis, maximeque necessariis petita, manu, pede atque oculo ; significans, abjiciendum esse omne id quod ad peccatum nos sollicitat, quantumvis charum, pretiosum aut necessarium nobis fuerit : *Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, abscide eum et projice abs te..., et si oculus tuus scandalizat te, erue eum et projice abs te...*

Quod ergo dicit *abscidendum pedem ac manum, et eruendum oculum* : non proprie, sed metaphorice intelligendum est ; et cum respectu ad chirurgum, qui membris etiam nobilissimis non parcat, ut servet corpus. Sensus itaque est : Moneo vos, o fideles mei, ut quodvis potius subeatis damnum, quam peccatum, præsertim mortale, committatis ; et proinde, si quid vobis peccati occasio est, licet tam charum aut necessarium sit, quam manus, pes, vel oculus, id plane a vobis reseceatis et abjiciatis : quantumlibet incommodi et doloris hujusmodi actus vobis inferat. Et sicut chirurgus infirmi membrum etiam nobilissimum abscindit, si pendeat inde totius corporis salus ; ita et vos, ubi periclitatur salus animæ, agere debetis.

Bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum... et cum uno oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Sensus est quasi dicat : Præstat enim tibi quodvis temporale detrimentum subeundo salvari, quam bonum temporale quodlibet possidendo damnari. Hæc, ut patet, ratio est, cur tam fortiter scandala vitare debeamus.

*Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis :
dico enim vobis, quia angeli eorum in
cœlis semper vident faciem Patris
mei, qui in cœlis est.*

Revertitur Dominus ad parvulos, dicitque cavendum esse, ne contemnamus eos, vel quovis modo offendamus ; idque ob tres rationes, quarum prima ducitur ex angelis custodibus : *Quia angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris.* — Altera sumitur ex fine Incarnationis : *Venit enim Filius hominis salvare quod perierat.* Tertia ratio, quæ sub forma parabolæ proponitur, est misericordia Dei erga peccatores. — Sensus ergo est quasi dicat : Cavete, ne parvulos et innocentes homines vel minime lædatis, præsertim in anima sua ; quia tanti facit eorum animam ipse Deus, ut eis dederit angelos custodes, et miserit Filium suum Salvatorem, et misericordissima sua gratia eos salvare et sanctificare allaboret.

Contemnere pusillos, significat, eos parvi facere, minus juvare, aut quavis injuria, præsertim scandalo, afficere. Vox *contemnere* adhibetur idcirco, quia pusillos et humiles contemnere pronum est ; qui tamen contemptus est principium et origo omnis peccati, quod erga eos committitur.

Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei : hoc est, semper fruuntur visione Dei beatifica, intuentes Deum facie ad faciem ; imo tanquam præcipui Dei ministri ac familiares, ad Majestatem divinam propinquius accedunt. — Desumpta videtur metaphora ex consuetudine aulæ regię ubi familiares ac digniores principes, frequentius in conspectu regis versari solent. Quare regina Saba Salomoni dicebat : *Beati viri tui, hi, qui stant coram te semper, et audiunt sapientiam tuam* (III. Reg. X, 8). — Faciem autem Dei per metaphoram Christus appellavit splendorem essentiæ divinæ : quia facies, vel potius vultus hominis velut speculum est, in quo persona tota resplendeat.

Quod dicit, non tantum angelos custodes parvulis datos esse, sed eosdem throno Dei assistere : innuit, angelos facile Dei vindictam appellare posse in eos, qui suos clientes scandalizaverint.

Quod autem de angelis parvulorum hic dicit Christus, manifestat, non tantum angelos hominum custodiæ deputari; sed etiam, ubicumque locorum beati illi spiritus versentur, eos semper faciem Dei cernere, id est, suam secum beatitudinem ferre.

Explicatio secunda.

Quis, putas, major est in regno cœlorum?...

*Qui humiliaverit se sicut parvulus
iste, hic est major in regno
cœlorum.*

De ambitione hic docemur quid Christus sentiat, et quomodo Christi discipuli eam debeant intueri.

1° Quid est ambitio? — Est studium propriæ elevationis, seu cupido, qua in altiore locum sese quis extollere contendit. Ambitio tanquam vitium accipi solet, quia ut plurimum inordinata et vitiosa est; qualis erat ambitio discipulorum, quæ hic a Domino condemnatur. Datur tamen ambitio quædam sancta, quæ hic a Domino insinuat.

2° Ambitio vitiosa est illa, qua quis terrenos honores, locum altiore inter homines prosequitur, ut oculis hominum magnus aut major appareat, aliisve terrenis emolumentis gaudeat. — Hæc in societate humana, in regnis hujus mundi frequentissima est, et quasi honesta ac nobilis cupido consideratur; in regno autem cœlorum, quod non est de hoc mundo, quodque regnum humilitatis est, a Christo prorsus condemnatur. Vult enim Dominus, ut mundana ambitio excludatur e corde discipulorum suorum omnium: præsertim vero e corde Apostolorum ac sacerdotum. — Pessima enim res est ambitio, sive altioris loci appetitus: animum turbat, officiorum præsentium fastidium inducit et negligentiam, aliaque peccata innumera et magna, quæ a salute excludant: *Non intrabitis in regnum cœlorum.*

3° Ambitio sancta est, -1) humilitas, qua quis humiliorem semper locum quærit in terra, et omnibus quantum fieri potest subesse, ac vilior videri oculis hominum. -2) Charitas, qua oculis Dei magis semper magisque placere contendit. -3) Zelus, quo magis et magis quis gloriam Dei et animarum salutem, tum in se, tum in aliis promovere gestit.

Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum.

Spiritualem infantiam hic docemur, quam Christum a discipulis suis requirit. De infantia illa mystica quæri potest, in quo consistat, — quam sit necessaria, — et quanta bona ac privilegia obtineat.

1° Spiritualis infantia in quo consistit? — In eo ut, vi virtutis ac gratiæ, certas qualitates habeamus, quas parvuli habere solent ex natura. Qualitates hujusmodi infantiles sunt: imprimis humilitas, deinde etiam simplicitas, innocentia et fiducia.

-1) Imprimis, secundum imaginem parvulorum effici debemus humiles. — *Humilitas* virtus est, qua homo ex semetipso se esse nihilum, summeque miserabilem agnoscit, et qua talem se gerit. Pertinet autem ad omnes, tam justos quam peccatores.

Ad peccatores pertinet humilitas, quatenus fundatur in peccatorum nostrorum cognitione. — Pertinet ad justos, ad B. V. Mariam, ad ipsum Christum Dominum, quatenus fundatur in cognitione illius nihili, quod ex nobis ipsis habemus et sumus. Etenim -a) totum esse corporis et animæ hominis, cum omnibus donis ipsi additis, Dei sunt. Homo sibi attribuere aliud non potest, quam id quod ab æterno fuit, et in æternum mansisset, nempe nihilum, nisi a Deo existentiam cum annexis bonis accepisset. -b) Postquam hoc totum accepit, non potest illud conservare, sed in nihilum recideret, nisi Dei continuato actu sustentaretur. -c) Etsi plura accepit homo, omnia tamen, comparata Deo divinisque perfectionibus, nihil sunt. *Quoniam tanquam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarum, et tanquam gutta roris antelucani, quæ*

descendit in terram (Sap. XI, 23). — *d*) Ex seipso, homo fons est, unde profluit id omne quod est nihil : nempe defectus, miseriæ et peccata. Quæ ut vivida in imagine videat homo, respiciat suam mortem : *Quia pulvis es, et in pulverem reverteris*. Gen. III, 19.

Vult autem Dominus, ut practice humilitatem discamus a parvulis : considerando parvulorum humilitatem, i. e. eorum miseriam atque inopiam naturalem, et agnoscendo nos esse similiter miseros et inopes coram Deo : qua ipsa agnitione efficimur, quod Dominus requirit, oculis ejus parvuli.

Atqui, si parvulorum, puta infantium, conditionem spectemus, hæc animadvertimus : -*a*) parvulus de se nihil scit, nihil possidet, nihil potest ; -*b*) si cadat in terram, nequit surgere ; -*c*) si fuerit luto maculatus, seipsum nequit abluere ; -*d*) si erigatur, nequit pedibus consistere, nisi sustentetur, nec progredi nisi ducatur ; -*e*) si esuriant vel sitiatur, si frigeat vel ægrotet, si periclitetur aut quavis re indigeat, nequit seipsum juvare ; -*f*) quodque miseriæ culmen est, nequit petere id quod sibi deest, imo nec quid desit novit, ut petere possit. — Similiter homo quilibet, ex solo suo libero arbitrio peccare quidem potest, et culpis se maculare, decidere in terram, etc. ; solus autem sese erigere aliterve juvare nequit : imo, *quid oret* sicut oportet, *nescit* (Rom. VIII, 26), nisi ipsi Dei Spiritus id suggerat.

At sicut mater puero parvulo adest, omniaque amantissime providet ; ita, et multo magis, divina bonitas ac providentia adest homini, si spiritualiter parvulus infans fuerit : i. e. si suam hanc miseriam et inopiam humiliter agnoscat. *Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui ? et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui* (Isai. XLIX, 15). — Et sicut mater majorem providentiam et curam gerit filioli parvuli, quam adultioris, qui potest semetipsum juvare ; sic Deus majorem providentiam habet humilium, qui propria æstimatione sese infantes judicant, quam eorum, qui multum sibi arrogantes, magnos validosque se esse existimant. Quapropter ipse Dominus amantissimus ait : *Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos ; ad*

ubera portabimini, et super genua blandientur vobis. Isai. LXVI, 12.

-2) Altera virtus, quam a parvulis addiscere debemus, est eorum *simplicitas*: in hoc consistens, ut unum duntaxat quærant, reliqua omnia negligant. Quærit enim parvulus, et quidem sollicite quærit matrem, in qua una omnia possidet, ad quam unam omnis velut cognitio mentis ejus ac desiderium cordis terminatur, et in cujus sinu perfecte quiescit. Reliqua ipsi sunt indifferentia, nec quidquam curat; sed curæ maternæ se et omnia derelinquit. Hinc fit, ut rebus quibusvis sit contentus: accipit lac quod sibi datur; pannos, sive subtiles sive rudes, quibus involvitur; non observat utrum in palatio an in tugurio habitet, utrum in cunis pretiosis an in præsepio ponatur; nec inaniter gaudet, si ut filius regis honoretur, nec tristatur, si contemnatur ut pauperculus; de valetudine, de longa vel brevi vita, de divitiis, etc., minime cogitat.

Similiter nos, unum quærere debemus, Deum ac Dominum nostrum Jesum Christum, qui nobis loco patris, matris, et rerum omnium erit; qui unicum esse debet objectum mentis, cordis, et operationum nostrarum; quem unum quærere et videre, et amare debemus in omnibus: adeo ut erga reliqua omnia indifferentes nos efficere conemur. — Sic acquiremus felicissimam simplicitatis virtutem, qua homo in omnibus recta tendit ad suum finem. Hic autem finis noster, saltem mediate et ultimatim Deus est; — immediate vero, idem finis seu objectum, respectu intellectus ac linguæ, est veritas; respectu voluntatis, honestas, seu bonum quodcumque honestum; respectu operationum omnium, officium nostrum implendum, seu divina voluntas...

Ex hujusmodi simplicitate animæ fluit simplicitas in verbis, seu candor; simplicitas cultus, seu modestia; simplicitas operationis, seu rectitudo et innocentia: ex quibus omnibus oritur cordis pax, et libertas filiorum Dei. *Quid simplici oculo quietius? et quid liberius nil desiderante in terris?* Kemp. III, 31 (1).

(1) Cf. supra, *In festo Assumpt.* ad Luc. X, 42. pag. 446.

-3) Tertia virtus quam a parvulis addiscere debemus, est *innocentia*. Nulla enim in parvulo infante malitia viget aut concupiscentia, quæ sensus vel animum coinquinet : non pravæ cogitationes in mente, nec pravi affectus in corde ; mundi sunt oculi ejus, aures, lingua et caro, cum ipsa corruptionis vulnera prorsus ignoret. Ita sua innocentia munitus ac velut informatus est, ut ne afficiatur quidem illis rebus quibus alii coinquinantur : *Omnia munda mundis*. Rom. XIV, 20.

-4) Quarta virtus quam a parvulis addiscere debemus, est *filialis fiducia*. Sicut enim parvulus omnimodam fiduciam habet in matre sua, nihilque ei clausum aut secretum retinet, nullum ab ea malum timet, sed omne bonum expectat et petit ; ita in Deo ac Domino nostro Jesu Christo, qui nobis pater et mater est, omnimodam fiduciam habere debemus.

2° Spiritualis infantiae necessitas. — Hujusmodi necessitas patet ex Domini verbis : *Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum* ; quibus infantia spiritualis et humilitas exhibetur velut regni cælorum aditus et porta, de qua dicitur alibi : *Angusta porta, et arcta via est, quæ ducit ad vitam* (Matth. VII, 14). — Porro *regnum cælorum* vario veluti extensionis gradu considerari potest.

-1) *Regnum cælorum* est fides, et Ecclesia catholica : in quam intrare nequit, nisi qui tanquam docilis parvulus verbum Dei audit et credit, intellectus sui superbiam deponendo...

-2) *Regnum cælorum* est gratia sanctificans, ejusque fructus, salus æterna : quam peccator consequi nequit, nisi sese humiliet, et tanquam parvulum ad pedes cœlestis Patris abjiciat, paratus ad omnia ejus mandata servanda...

-3) *Regnum cælorum* est vita interior, qua plenius regnat Dominus in animas sibi devotas. In hoc felicissimum regnum ac terrestrem paradisum nulli intrant, nisi humiles et parvuli in spiritu. *Humilibus*, iisque solis, *Deus dat gratiam* : puta, uberiores. Nam gratiam communem et sufficientem nemini denegat ; gratiam vero exquisitam et copiosam humilibus reservat. « Sicut de fonte terreno, ait Cæsarius (Homil. 30), « et de corporali fluvio, non potest aliquis bibere, nisi vo-

« luerit se inclinare; ita et de vivo fonte, Christo, et sancti
 « Spiritus fluvio, nemo aquam vivam haurire potest, nisi se
 « humiliter inclinare voluerit : propter illud quod scriptum
 « est : *Deus superbis resistit.*

3° Bona ac privilegia spiritualis infantiae. — Hujusmodi sunt, -1) promissio regni cœlestis : *Talium est regnum cœlorum* (Matth. XIX, 14). —2) Promissio magnitudinis in eodem regno : *Hic major est in regno cœlorum*; tanto scilicet major, quanto humilior : quia, ut Basilius dicit, quo humilitas est profundior, eo virtus est altior. -3) Christi peculiaris in eos amor et protectio : ideo parvulos dignatus est divinis ulnis amplecti; ideoque monet, ut non contemnantur pusilli, nec scandalizentur, sed benigne suscipiantur ac foveantur in nomine suo. -4) Angelorum custodia et assistentia peculiaris : *Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est.*

*Et qui suscepit unum parvulum talem in
 nomine meo, me suscipit.*

1° En misericordia, ipsi Domino Jesu collata. Quanta consolatio, quantum meritum, quam certum pignus salutis, suscipere ipsum Jesum, eique beneficia et misericordiam largiri! Jam vero omnibus hominibus conceditur, ut opus tam præcellens facere possint : nimirum *suscipiendo parvulos.* — Quomodo autem parvulos, et in eorum persona Dominum suscipimus? — R. -1) Dum pueros adjuvamus, instituimus, et doctrina christiana ac bonis moribus erudimus. -2) Dum homines humiles, et Christo peculiariter addictos, ut sacerdotes et religiosos, eleemosynis juvamus. -3) Dum pauperes, orphanos et viduas, inopes ac miserabiles personas quaslibet solamur et sustentamus.

2° Iisdem verbis significatur dilectio ipsius Jesu erga parvulos, et erga humiles ac simplices, quos parvuli repræsentant. Non tantum, -1) ut Marcus refert, parvulum illum divinis manibus complexus est; sed -2) significavit se cum parvulis ita intime unitum esse, utique affectu et amore, ut cum iis velut una eademque sit persona : *Qui suscepit parvulum, me suscipit.* -3) Commendando amorem erga parvulos, osten-

dit suum ipsius in eos amorem : quandoquidem nihil nobis commendet, quin illud prior ipse et excellentius faciat.

Qui scandalizaverit unum de pusillis istis. ..

En scandalum pusillorum. -1) Gravissimum illud peccatum est, ut ex verbis Domini, et ex ipsius rei natura intelligitur... -2) Quapropter parentibus, præceptoribus, et iis omnibus qui pueros tractant, cavendum sedulo est, ne dicto vel facto, sive pravo sive imprudenti, teneris mentibus noceant... -3) E contra, omni modo eos ædificent oportet, a vitiis avertendo, et inducendo ad virtutem... -4) Quæ obligatio eo gravior est, quod prima educatio velut morale totius vitæ fundamentum existit (1)...

Væ homini illi, per quem scandalum venit.

En scandalum in genere, quod non tantum gravissimum peccatum est, sed etiam frequentissimum. -1) Scandalum recte vocatur homicidium animarum, quas Christus suo sanguine vivificavit... -2) Scandalum eo gravius est scelus, si a tali persona procedat, quæ strictius ad illud præcavendum obligetur : quales sunt, parentes, superiores, divites, etc. -3) Scandalum variis modis, verbis, scriptis, actionibus, omissionibus, etc., efficitur; et quidem facillime ab iis, qui peccato dediti vivunt...

*Si manus tua, vel pes tuus... oculus tuus
scandalizat te...*

En scandalum acceptum, occasio peccati, quodlibet animæ periculum fugiendum. 1) Ratio cur fuga præscribatur est, ex una parte, hominis fragilitas; ex altera, animæ gravissimum damnum... -2) Modus, quo scandala et pericula remove nos vult Dominus, est absolutus, ut quovis pretio, nullaque exceptione id faciamus... -3) Manus, pes, oculus, innuunt objecta et causas scandali : quod in persona quandoque charissima, in loco, in actione, vel in aspectu, etc., consistit (2).

(1) Cf. *Adjumenta*, Argum. XII.

(2) Cf. *Ibid.* Argum. IX.

Ne contemnatis unum ex his pusillis.

En reverentia fraterna, qua omnes homines, præsertim vero parvulos, humiliores et sanctiores personas honorare debemus. -1) Reverentiæ hujusmodi ratio est, -a) animæ dignitas, in unoquoque, sub vilissimo etiam habitu spectanda; -b) animæ pretium, quippe quæ divino sanguine sit redempta; -c) animæ honoratio ex parte Dei et angelorum...

-2) Reverentiæ modus est, -a) ut neminem contemnamus, aut ullo nocumento afficiamus; -b) ut omnes in animo tanquam Christi filios charissimos, ejusque imagines intueamur; -c) ut exterius honorem, quem exigit cujusque status, singulis exhibeamus: *Honore invicem prævenientes* (Rom. XII, 10); -d) ut omne bonum aliis exoptemus, et quantum fieri potest, conferre studeamus...

*Angeli eorum in cœlis semper vident faciem
Patris mei, qui in cœlis est.*

Varia hic documenta, eaque jucundissima, de sanctis angelis insinuantur: Quomodo angeli tanquam custodes comitentur nos; — quænam sint angelorum dotes et virtutes; — quomodo angelos imitari, eisque similes fieri debeamus.

1º Angeli nobis custodes (1) a Deo, Patre misericordissimo, additi sunt, ut per omnem viæ ac vitæ hujus varietatem nos ducant et adjuvent. Eorum autem benefica munia sunt: -1) pericula tam corporis quam animæ avertere; -2) coercere dæmonis molimina; -3) suum clientem illuminare, instruere et impellere ad opera bona; -4) ejus orationes Deo offerre; -5) pro eo orare; -6) si peccat, eum corripere; -7) morienti assistere, eumque ad ultimam luctam confortare; -8) post mortem, animam ejus in cœlum deducere; vel, si purgatione indigeat, ad purgatorium comitari, ibique subinde eam consolari, donec plene purgatam evehat in cœlum.

2º Quænam sunt angelorum dotes et virtutes? — Angeli sunt præcelsi spiritus, cœlestis aulæ milites ac principes, si-

(1) Cf. *Adjumenta*, argum. 47, de cultu Angelî custodis.

mul ministri Dei et ornamentum cœli. Ingens ergo est eorum potentia,... eximia pulchritudo,... ineffabilis sanctitas.... *Omnes angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum illius* (Ps. CII.).— *Vidi alium angelum descendantem de cœlo, habentem potestatem magnam; et terra illuminata est a gloria ejus.* Apoc. XVIII, 1.

3º Quomodo angelos imitari, eisque similes fieri debemus?

-1) Imitari nos oportet angelorum puritatem, qua cœlestes illi spiritus, etsi in terris versantes, nulla terrena sorde maculantur. Quod si nos in carne fragili pure casteque vivimus, *efficimur sicut angeli Dei in cœlo.* Matth. XXII, 30.

-2) Imitari nos oportet angelorum obedientiam, qua Dei voluntatem perfectissime exsequuntur; — item eorum charitatem, erga homines etiam vilissimos, clientes suos; — eorum mansuetudinem, qua clientes suos peccatores tolerant, et, quamvis rebelles, usque ad ultimum spiritum, Deo lucrari conantur; — eorum denique pietatem, qua, licet in terra ministerium obeuntes, *semper vident faciem Patris qui in cœlis est*, divinæque Majestati perpetuos laudis et amoris hymnos concinunt...

Quod si angelorum virtutes hujusmodi fuerimus æmulati, veluti angeli corporei efficiemur, facientes voluntatem Dei in terra, sicut angelici spiritus in cœlo; erimusque velut homines cœlestes, in terra quidem exulantes, sed conversationem in cœlo habentes, *semperque videntes faciem Patris, qui in cœlis est.*

DIE I NOVEMBRIS

IN FESTO

OMNIUM SANCTORUM

Matth. V, 1-12 Videns Jesus turbas, ascendit in montem; et quum sedisset, accesserunt ad eum discipuli ejus. Et aperiens os suum docebat eos, dicens : Beati pauperes spiritu : quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati mites : quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent : quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam : quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes : quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde : quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici : quoniam filii Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam : quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati

LUC. VI, 12-23. Factum est autem in illis diebus, exiit in montem orare, et erat pernoctans in oratione Dei. Et quum dies factus esset, vocavit discipulos suos; et elegit duodecim ex ipsis (quos et apostolos nominavit) : Simonem, quem cognominavit Petrum, et Andream fratrem ejus; Jacobum et Joannem; Philippum et Bartholomæum; Matthæum et Thomam; Jacobum Alphæi et Simonem, qui vocatur Zelotes; et Judam Jacobi, et Judam Iscariotem, qui fuit proditor. — Et descendens cum illis, stetit in loco campestri, et turba discipulorum ejus, et multitudo copiosa plebis ab omni Judæa, et Jerusalem, et maritima, et Tyri et Sidonis, qui venerant ut audirent eum, et sanaren-

estis quum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos, mentientes, propter me ; gaudete et exsultate : quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.

Explicatio prima.

- I. *Sermonis Domini circumstantiæ.*
- II. *Octo beatitudines.*
- III. *Octavæ beatitudinis explicatio.*

Videns Jesus turbas ascendit in montem.

Relaturus S. Matthæus celebrem concionem Domini, quæ *Sermo in monte* solet appellari, parcissime indicat circumstantias, quas non inutile erit attentius investigare.

1º Quandonam hunc sermonem Dominus habuit?—R. Etsi eum Matthæus ab initio Evangelii ponit, ut summam doctrinæ Domini et perfectionis evangelicæ, quæ hoc sermone continetur, statim lectori repræsentet; non tamen ordine temporis hæc prima Domini prædicatio fuit, sed tantum secundo ejus vitæ publicæ anno, sub medium Maii contigit. Historiæ scilicet series fuit hæc : Christus quum homini cuidam manum aridam sanasset die sabbato (Matth. XII, 10), fugiens iram Scribarum, recepit se ad mare Galilææ, ubi affluente

tur a languoribus suis. Et qui vexabantur a spiritibus immundis, curabantur. Et omnis turba quarebat eum tangere; quia virtus de illo exibat, et sanabat omnes. Et ipse elevatis oculis in discipulos suos dicebat : Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei. Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Beati eritis quum vos oderint homines, et quum separaverint vos, et exprobraverint, et ejecerint nomen vestrum tanquam malum, propter Filium hominis. Gaudete in illa die, et exsultate : ecce enim merces vestra multa est in cœlo.

turba, cum multos ægros sanasset, ascendit in montem. Cumque in montis solitudine pernoctasset orando, mane duodecim Apostolos sibi elegit (Luc. VI, 12); quo facto, ut habet Lucas, descendit e montis fastigio ad montis partem decliviorē et campestrē, ibique sedens concionem habuit, partim ad Apostolos, partim ad totam turbam, quæ illuc accessit.

2º An hæc Domini concio in monte eadem est, quæ summatim refertur a Luca (cap. VI, 20)? — R. Disputatur. Primo quidem intuitu videtur esse diversa, cum variæ circumstantiæ veluti diversæ appareant. Nam 1) apud Lucam, Jesus de monte *descendit*; apud Matthæum vero, *ascendit* in montem. -2) Illic dicitur *stare* in loco campestri; hic vero loquitur *sedens*. -3) Illic *quatuor* duntaxat Beatitudines proponuntur; hic recensentur *octo*, et quidem ordine non eodem. — Differentia itaque non exigua indicare videtur, Dominum diversa occasione doctrinam eandem, non eodem tamen modo atque ordine proposuisse. Atque id eo probabilius est, quod aliunde dubium non sit, quin Christus quum doceret, certa documenta sæpius tradiderit ac repetiverit.

Nihilominus, si attentius omnia considerentur, non obscure apparet, præfatas differentias apte inter se conciliari posse, prout plerisque auctoribus conciliandæ visæ sunt. Nimirum, 1) Dominus *ascendit* in montem pridie vespere, et mane *descendit* e fastigio ad partem ejusdem montis procliviorē et campestrē. -2) Ibi *stetit*, id est, substitit, inferius non descendendo, et exspectavit turbas; quæ cum accessissent, ipse *consedit* ut doceret. -3) Quod si unus Evangelista *octo* recenset Beatitudines, alter *quatuor*, easque diversis verbis; tamen, ut adnotat S. Ambrosius, in illis octo hæ quatuor, et in his quatuor illæ octo continentur. Etenim quatuor Beatitudines Lucæ ad quatuor referuntur virtutes cardinales, quæ cæteras virtutes includunt. Matthæus autem integram seriem Beatitudinum explicat, quia ipse in dictis verbisque, sicut Lucas in rebus gestis Christi enarrandis, fusior esse solet.

3º Quis fuit mons in quem Dominus ascendisse dicitur? — R. Juxta probabilem traditionem, ille fuit, qui hodieum

mons Christi vel *mons Beatitudinum* vocari solet, situs non procul a mari Galilææ, ex parte occidentali, tribus milliariibus ab urbe Capharnaο, adjacensque urbi Bethsaidæ. Erigitur solitarius tanquam thronus vel cathedra, in campis spatiosis Genesareth, ita ut ex altitudine ejus terra Zabulon conspiciatur et Nephtalim, nec non Trachonitidis, et Iturææ, montesque Seir, Hermon et Libanus. Natura totus herbosus, floridus et amœnus, ac cœlesti philosophiæ convenientissimus : quare Dominus hoc in loco frequenter docuit et oravit, imo noctes integras orando transegit.

4° Qua de causa Dominus in montem ascendit? — R. Variis de causis : -1) ut instante nocte, ibi quietem inveniret, turbæ vero ad vicinas villas se conferrent, ibi pernoctaturæ, et mane ad Christum redituræ. -2) Ut ibidem tota nocte oraret. -3) Ut ibidem mane facto e discipulis suis duodecim eligeret Apostolos (Marc. III, 19 ; Luc. VI, 13). —4) Ut e monte sublimi sublimem ac cœlestem Evangelii doctrinam promulgaret. -5) Ut antitypus responderet suo typo, et veritas suæ figuræ. Cum enim Lex Vetus, quæ typus fuit novæ, edita fuisset in monte Sina, decebat ut Lex Nova similiter in monte prædicaretur.

Et cum sedisset accesserunt ad eum discipuli ejus.

Hic ergo Sapientia incarnata velut in schola sedet, ut in persona discipulorum et turbarum adstantium, humanum genus, omnesque generationes doceat. Dicitur sedere, quia doctoris est in cathedra vel altiore in loco, ut eminus audiat, sedere ; discipulorum vero est docenti adstare, vel assidere in humiliore scamno vel loco. — Cum ergo sedisset Dominus, accesserunt ad eum propius duodecim discipuli, adstantibus post eos turbis. Tunc aspiciens discipulos suos, quos peculiariter alloqui intendebat, Christus sermonem exorsus est.

Et aperiens os suum docebat eos, dicens.

Hebræorum idiomate, *os aperire*, idem est quod *loqui* ; hic autem emphasim habet, et solemnem, i. e. longiorem magni-

que momenti sermonem annuntiat, quasi diceretur : Divinus magister, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi, sublimem doctrinam ac mysteria divina, quæ hactenus tacuerat, jam palam et aperto ore patefacit.

Beati...

Magnum humani generis problema, magnam humanæ philosophiæ quæstionem statim ponit æterna Sapientia, et resolvit: nimirum in quo beatitudo consistat, seu quid facere debeant homines ut sint beati. Octo statuit veræ beatitudinis principia seu fontes, qui *beatitudines* vocari solent, nempe : paupertatem spiritus, mansuetudinem, sitim justitiæ, sanctum luctum, misericordiam, munditiem cordis, pacem et patientiam.

Beatitudines istæ proprie sunt actus, qui ad veram beatitudinem disponunt ac perducunt ; et dicuntur beatitudines *causaliter* vel *dispositive*. Sunt autem actus variarum virtutum ac donorum Spiritus sancti, sub quibus comprehenduntur.

Porro virtutes beatificæ tam excellentes sunt, ut basim ac fundamentum Evangelicæ vitæ et perfectionis constituent ; tamque sublimes, ut nisi in spiritu fidei accipiantur, capi nequeant : quare oculis mundi totidem paradoxa apparent.

Beati dicuntur dupliciter : nimirum, respectu tum vitæ futuræ, tum vitæ præsentis. 1º Respectu futuræ vitæ, promittitur *beatitudo perfecta* ; 2º respectu vero præsentis, *beatitudo* vera quidem, sed *inchoata tantum* : altera est beatitudo viæ, altera beatitudo patriæ.

*Beati pauperes spiritu : quoniam ipsorum
est regnum cælorum.*

De *pauperibus* agitur, non quibuscumque, sed *spiritu* : qui nimirum ex spirituali principio, i. e. laudabili voluntate a Spiritu sancto inspirata, tales sunt, et propter Deum ac spiritualia bona, terrenas divitias conculcant. Vox enim *spiritus* tria hic significat : -1) paupertatis subjectum, nempe cor, voluntatem : opponiturque carni et corpori ; -2) paupertatis principium, gratiam nempe Spiritus sancti ; -3) paupertatis finem, spiritualia nimirum bona, ad quæ paupertas refertur.

Pauperes spiritu igitur intelliguntur, -1) homines a cupiditate divitiarum liberi, qui externa bona propter Deum contemnunt, iisque corde non adhærent. -2) Altiore sensu, humiles : quia paupertas illa spiritus conjuncta est cum humilitate, ex qua oritur, quamque custodit et perficit.

Porro *pauperes spiritu* distinguuntur vario gradu. Nam tales sunt, -1) divites, qui divitiis non adhærent, sed affectu pauperes sunt, et facultates in bona opera expendunt; -2) necessitate pauperes, qui fortunæ bonis vel destituti vel spoliati, indigentiam patienter tolerant; -3) voluntate pauperes, qui bonis quæ habebant, ex amore Dei sese libere abdicant, sicut religiosi faciunt : quæ paupertas spiritu valde perfecta est, et de mero consilio, non de præcepto.

Quoniam ipsorum est regnum cælorum : ideo beati sunt, quia ob spiritualem illam paupertatem, jus ad cœlestem beatitudinem habent tam certum, ut eam jam nunc quasi possideant. — Promittitur cœlum nomine *regni*, ut innuantur divitiæ et gloria, pauperibus et humilibus reservata.

*Beati mites : quoniam ipsi possidebunt
terram.*

Mites sunt, qui impatientiæ, iræ, vindictæ, cæterisque animi motibus, tranquillitatem cordis turbantibus dominantur. — Mansuetudinis gradus sunt : -1) mansueto corde et ore cum omnibus conversari; -2) iras aliorum responsione molli frangere; -3) mansuete tolerare injurias et rapinas sibi illatas; -4) in iis exsultare; -5) sua mansuetudine et beneficiis vincere inimici et iracundi malevolentiam, eumque sibi conciliare, et benevolum amicumque efficere.

Possidebunt terram, puta *terram viventium*, seu cœlum. Dicitur *terra*, ut innuatur stabilitas præmii, quod recipient mansueti pro terrenis bonis, quibus se æquanimiter spoliari permittunt.

*Beati qui lugent : quoniam ipsi
consolabuntur.*

Lugentes intellige, non carne, sed *spiritu* : vox enim *spiritu*, quæ apponitur in beatitudine prima, in omnibus his beatitu-

dinibus est repetenda. Porro spiritualiter ac sancte lugent, qui tristantur ob amissionem, non opum, amicorum, etc., sed rerum spiritualium; atque hi sancte lugentes opponuntur ridentibus, et mundana prosperitate ac jucunditate diffluentibus, quibus Christus vae intentat, dicens: *Vae vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis* (Luc. VI, 25). — Beatus hic luctus iterum habet gradus, qui sunt: -1) adversitates quas libet patienter tolerare; -2) sua aut aliena peccata deflere; -3) ex gravamine corporis mortis hujus, ex desiderio coelestis patriæ, et ex amore Dei, lugere suum in hoc mundo exilium.

Consolabuntur, in paradiso nimirum, ubi *absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum*. Apoc. XXI, 4.

Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam : quoniam ipsi saturabuntur.

Qui esuriunt et sitiunt justitiam, illi sunt, qui ardentius appetunt et concupiscunt virtutes et bona spiritualia, quam cibum et potum corporalem. *Justitia* enim hic generatim pro omni virtute ac sanctitate accipitur. — Gradus sunt, -1) justitiam oratione petere; -2) petitioni adjungere cooperationem et conatus; -3) his omnibus addere jejunium et mortificationem.

Saturabuntur ubertate bonorum coelestium, et deliciis inebriabuntur æternis.

Beati misericordes : quoniam ipsi misericordiam consequentur.

Misericordes intelliguntur illi, qui proximorum miseriis compatiuntur ac generose opitulantur. — Misericordiæ gradus sunt: -1) erga miseros compassione moveri; -2) miseriam corporalem proximi per eleemosynam levare; -3) ejus misericordiæ spirituali, ignorantiae, peccatis, etc. mederi; -4) miseros prævenire et quærere ad eos juvandos; -5) sibi in hunc finem commoda, aut etiam necessaria subtrahere; -6) pro

eis sua bona externa, et se ipsum vitamque impendere, exemplo Christi.

Misericordiam consequentur vicissim ex parte Dei.

Beati mundo corde : quoniam ipsi Deum videbunt.

Mundo corde illi intelliguntur, qui cor purum gerunt ab inquinamento peccati ac vitii, speciatim vitii luxuriæ. — Gradus sunt : -1) castitas ; -2) conscientiæ puritas, qua quis non tantum ab omni peccato mortali immunis est, sed etiam a venialibus sese custodire contendit ; -3) animi serenitas, qua quis pravis cogitationibus ac phantasiis in mente, pravis affectibus et passionibus in corde, liberatus est ; -4) animi simplicitas, qua homo, exuendo se amore creaturarum, et affectum universum, totamque mentis intentionem in Creatorem transferendo, cor obtinet sicut speculum sine macula, aut sicut sanctuarium, dignumque Deo habitaculum.

Deum videbunt; scilicet facie ad faciem in cœlo : sicut enim puritas oculi disponit ad clare videndam speciem corporum ; ita puritas animæ disponit ad clare videndam gloriam Dei in cœlo.

Beati pacifici : quoniam filii Dei vocabuntur.

Pacifici dicuntur, qui pacem in semetipsis custodiunt, et pacem in aliis vel conservare, vel reconciliare allaborant. — Hujus beatitudinis gradus sunt : -1) ut homo externam pacem cum aliis servet, conversando sine discordia et querela ; -2) ut servet in se pacem internam, cum Deo, cum proximo et cum seipso ; -3) ut dissidentes et discordes in concordia componat ; -4) ut animas cum Deo reconciliet, adjuvando ad eorum conversionem.

Filii Dei vocabuntur : quia peculiarem habent similitudinem cum Deo pacis, eique sunt charissimi. *Non est dissensionis Deus, sed pacis* (I Cor. XIV, 33). — *Factus est in pace locus ejus.* Ps. LXXV.

*Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam :
quoniam ipsorum est regnum cœlorum.*

Persecutionem patientes ii sunt, qui fortiter sustinent tribulationes, et quasvis vexationes, *propter justitiam* : i. e. propter opera bona et sancta, sive obligatoria, sive supererogatoria, tum pietatis, tum charitatis aut zeli. — Gradus hujus beatitudinis sunt : -1) ut quis persecutiones sustineat incruentas, irrisiones nimirum, calumnias, injuriasve alias in honore, aut etiam in re familiari ; -2) ut quis persecutiones sustineat etiam cruentas, exilium, carcerem, verbera, mortem.

Ipsorum est regnum cœlorum, ubi pro tribulatione, oppresione et humiliatione, accipient gaudium, triumphum et gloriam.

Nota 1º Recensitæ octo beatitudines sunt connexæ, ita ut una nequeat acceptari et altera excludi ; sed ad omnes acceptandas cor aperiri debeat. De cætero, ubi una est, reliquæ sponte nascuntur : quia una alteram generat.

Nota 2º Beatitudines octo sunt ordine certo dispositæ : qui ordo est, ut ædificium christianæ perfectionis gradatim, a fundamento infimo usque ad summum fastigium construatur.

Nam, -1) spiritualis paupertas ac humilitas, deinde mansuetudo et sanctus luctus, fundamentum constituunt. Referuntur enim hæc tria ad viam asceseos purgativam ; remonentque impedimenta, quæ in cupiditate divitiarum ac superbia, in appetitu irascibili, et in appetitu concupiscibili seu voluptatum consistunt.

-2) Fames justitiæ, seu intimum virtutis desiderium, conjunctum cum oratione, qua illud bonum a Deo petimus ; — misericordia, seu externa virtutum opera et exercitia vitæ activæ : veluti ædificii columnæ sunt, et ad viam illuminativam referuntur.

-3) Mundities interior, qua cor habitaculum Deo dignum efficitur ; — et pacificatio ac sanctificatio aliorum, actus vitæ contemplativæ et apostolicæ continent : suntque velut ædificii fastigium, et ad viam unitivam referuntur.

-4) Persecutionum tolerantia, præcedentium omnium velut complexus est et perfectio, totiusque ædificii firmitas et

ornatus; quasi diceretur : Qui propter septem prædictas beatitudines persecutionem perseveranter sustinent, illi summe beati sunt.

Nota 3º Beatitudines illæ octo, in vita Christi tanquam in vivo exemplo sunt expressæ. Etenim paupertas et humilitas peculiari modo emicant in ejus nativitate; mansuetudo et sanctus luctus in amabilissima ejus adolescentia; in suavitate atque obscuritate vitæ absconditæ; fames justitiæ; in baptismo et jejuniis : *Decet nos implere omnem justitiam* (Matth. III, 15); misericordia, in sanatione infirmorum; cordis mundities, in oratione : *Facta est, dum oraret, species vultus ejus altera; et vestitus ejus albus et refulgens* (Luc. IX, 29); pax, in prædicatione, ut cum Jerusalem alloquitur flendo, dicens : *Si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi!* (Luc. XIX, 42); persecutio propter justitiam, in passione ac morte crucis.

Nota 4º Beatitudines omnibus fidelibus propositæ sunt et congruunt. Nam singulæ suos habent gradus, ut supra ostensum est : atqui in gradu perfecto spectatæ, beatitudines sunt de consilio et conveniunt perfectis tantum; in gradu autem inferiore et inchoato, conveniunt omnibus, suntque de præcepto, ideoque nemo sine eis salvabitur. Quapropter hic Domini sermo et hæ beatitudines, primario quidem a Christo dictæ sunt Apostolis, proxime ipsi adstantibus vel assidentibus in monte, eorumque sequacibus viris apostolicis; secundario tamen etiam omnibus fidelibus, ideoque coram affluente populi turba eas Christus promulgavit.

Beati estis cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos, mentientes, propter me : gaudete et exsultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.

His verbis octavam beatitudinem magis explicat Dominus, quia, ut S. Ambrosius ait, hæc octava *summa virtutum est*, complexus et simul apex perfectionis evangelicæ. Dicendo

autem, non jam : *Beati quibus maledixerint*, etc., sed *Beati estis*, oculos et sermonem ad Apostolos convertit, ad quos particularius hæc perfectio pertinet, utpote viros selectos in Nova Lege, adinstar Prophetarum in Veteri; quod insinuat addendo : *Sic enim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos.*

Cum maledixerint vobis, mentientes, propter me : i. e. quum propter justitiam, quam ego repræsentō, et propter meam fidem ac disciplinam, falso vos accusabunt ac traducent tanquam reipublicæ turbatores. novatores, seductores, etc. — *Gaudete et exsultate*, duplicem ob causam : -1) ob ipsas injurias pro Christi nomine, quæ thesaurum gloriæ continent; -2) propter mercedem futuram.—Manifestat hic Dominus heroicum et cœlestem illum spiritum, quo animati Apostoli *ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati* (Act. V, 41); et Paulus dicebat : *Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi.* Gal. VI, 14.

Explicatio secunda.

Videns Jesus turbas ascendit in montem.

Dominus videns populum congregatum, quem docere volebat, ascendit in montem quasi in cathedram, ex qua divinæ sapientiæ eloquia humano generi proferre cœpit.

1° Quis ille est qui loquitur? — Est Sapiencia incarnata, triplici fungens officio : magistri, legislatoris, consilarii. Ut magister, docet nos, non vana et curiosa, non scientiam humanam quæ inflat, sed scientiam sanctorum et charitatis, quæ ædificat. — Ut legislator, promulgat denuo et declarat divinam legem, olim in monte Sinai promulgatam; eique adjicit quæ desiderantur, ut eam perficiat. — Ut consiliarius, docet consilia Evangelica, consilia excellentissima et divina, quorum ratione appellatus est *Admirabilis, Consiliarius, et magni consilii Angelus.* Isai. IX, 6.

2° Ad quos loquitur? — Non tantum ad auditores circumstantes ; sed in eorum persona, ad omnes generationes, ad omnes populos, et ad omnes ac singulos homines, divites ac pauperes, reges et subditos : quos, licet nondum natos, veluti præsentes conspicit. Non enim verbum Filii Dei est velut verbum hominum, quod a paucis auditur ; sed in omnem terram exhibit sonus ejus, et prædicabitur omni creaturæ. Quapropter et nos idem illud verbum audimus, quasi in ipso monte de numero auditorum Domini fuisset...

3° Quare loquitur in monte? — Ut ipse locus ostendat qualis Christus doctor sit, et qualis doctrina ejus. Mons enim, -1) quatenus symbolum inconcussæ veritatis, eminentis auctoritatis, et sublimis sanctitatis, Christum adumbrat, qui *factus est mons magnus et implevit universam terram* (Dan. II, 35) ; mons firmus, supereminens ac sanctus, in quo ædificata civitas Ecclesiæ, quæ neque abscondi neque expugnari potest. -2) Quatenus mons est symbolum altitudinis, perfectionis et arduitis, adumbrat doctrinam Christi, quæ est -a) excelsa, cœlestis, non terrena, et ad cœlum tendit ; -b) perfecta, humanæ perfectionis apicem continens : ita tamen ut etiam clivum habeat, quo variis hominum viribus proportionatur ; et gradus, quibus paulatim conscenditur *de virtute in virtutem, donec videatur Deus deorum in Sion* (Ps. LXXXIII). Octo Beatitudines in particulari, sunt instar octo graduum scalæ cœlestis, per quos ad sanctitatis culmen et ad unionem cum Deo ascenditur. -c) Est etiam illa doctrina ardua, et carnis passionibus contraria ; ita tamen, ut ascendere volentibus ipsa vires præstet. *Et ambulavit in fortitudine cibi illius usque ad montem Dei Horeb.* III Reg. XIX, 8.

Accesserunt ad eum discipuli ejus.

1° En quid requiratur ex parte hominum, ut æternæ Sapientiae verba audiant : accedere debent ad Christum : *Accedite ad eum et illuminamini* (Ps. XXXIII). — *Qui appropinquant pedibus ejus* per ipsius humilitatis imitationem, *accipient de doctrina illius* (Deut. XXXIII, 3). — Vario autem modo et gradu acceditur ad Christum : -1) recedendo ab

erroris magistris, et vano mundi strepitu; -2) accedendo ad locum ubi Christus loquitur, ubi sunt ejus discipuli: qui locus est solitudo, Ecclesia catholica, templum; -3) egrediendo e profundo peccati, et ascendendo ad eam altitudinem ubi sedet Dominus...

2° Altiore quodam sensu, accedunt ad Christum discipuli illi perfecti, qui ascensiones in corde suo et quasi spirituales montem disponunt, in quo sedet Dominus, docetque animam in silentio audientem.

Et aperiens os suum docebat eos, dicens: Beati...

1° En verbum bonum: non aperit os suum æterna Sapientia, nisi ad loquendum verbum veritatis, quod simul est verbum beatitudinis: ut docendo homines virtutem, beatos efficiat.

2° En beatitudo. -1) Quæstionem de beatitudine seu felicitate consequenda, omnes sibi solvere student; quia id maximi interest. -2) Nullus sapiens seu philosophus inter homines eam solvere potuit. -3) Necesse fuit, ut æterna Sapientia ad nos descenderet, et os suum aperiret. -4) Ex quo ipsa Sapientia os suum aperuit, problema solutum est, ita ut humanum genus beatum esse possit. An tamen homines omnes ideo beati sunt?... Et quare multi adhuc sunt miserrimi?...

3° En beatitudo vera: quæ etiamsi primo intuitu vera non videatur, quia sensibus non blanditur; vera tamen est, et quidem unica, ita ut alia homini felicitas nulla inveniatur. Quod si mundus aliam promittit, hæc promissio mendax esse perpetua experientia comperitur. — Quotquot ergo beati fuerunt, nunc existunt aut futuri sunt, ex hoc Dominico fonte beatitudinem hauserunt aut haurient.

Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum.

Quinam *pauperes spiritu* dicuntur? — Quæ beatitudo vel merces eis promittitur? — Quam beatitudinem mundus huic Christi beatitudini opponit? et quænam est mundanæ beatitudinis inanitas et miseria?

1° Pauperes spiritu non tantum sunt -1) illi, qui a terrenis bonis cor expeditum habent; sed -2) etiam illi, qui vere humiles sunt corde, et suis oculis pauperes, conscii suæ miseriæ et inopiæ spiritualis: *Ego vero egenus et pauper sum* (Ps. LXIX). — Divites autem spiritu sunt, qui semetipsos ita non cognoscunt, et a Deo dimittuntur inanes. *Quia dicis: quod dives sum, et locupletatus, et nullius egeo; et nescis quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus* (Apoc. III, 17). —3) Pauperes spiritu sunt etiam obedientes, qui libertate, omnique proprietate spiritus sese exuunt. -4) Spiritu perfecte pauperes sunt, qui corde penitus nudati, nullis jam adhærent bonis humanis, sive fortunæ, sive corporis, sive honoris, omnique proprietate iudicii et voluntatis sese exuerunt: similes effecti infantulo Bethlehemitico...

2° Promittitur ipsis regnum cœlorum: scilicet, -1) in hac vita regnum gratiæ, ejusque thesauri: *justitia, pax, et gaudium in Spiritu sancto* (Rom. XIV, 17), cum spe ac pignore beatitudinis futuræ. -2) In futura vero vita, regnum gloriæ, ejusque divitiæ, magnificentia et splendores...

3° Paupertati spiritus opponit mundus suam beatitudinem, dicens: *Beati divites, fortuna, nobilitate generis, honoribusque locupletati!* Hi sunt carnaliter divites, quibus Dominus dicit: *Væ vobis divitibus! quia habetis consolationem vestram.* Luc. VI, 24.

Porro ipsis dicitur *væ*, -1) quia in suis bonis fallacibus nequaquam cordis pacem invenient. -2) Quia brevi iis spoliabuntur. -3) Quia difficile salvabuntur. -4) Quia nisi pauperes spiritu fiant, sicut dives epulo sepelientur in inferno. *Agite nunc divites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient vobis.* Jac. V, 1.

*Beati mites: quoniam ipsi possidebunt
terram.*

1° Quinam sunt mites?— Qui imitantur *Agnum dominatorem terræ*: qui non sunt iracundi, neque asperi; sed mansuetudinem internam et externam, ore et opere custodiunt,

animo vultuque tranquilli, erga omnes affabiles et blandi; injurias non ulciscentes, sed percutientibus se alteram maxillam offerentes...

2° Erga quos mansuetudo exercenda?—1) Erga domesticos quibuscum vivimus. -2) Erga inferiores, præsertim importunos. -3) Erga peccatores. -4) Erga adversarios, et molestiam facessentes, contradicentes, nostrumque amorem proprium offendentes. -5) Erga Providentiam, cruces nobis et eventus contrarios disponentem. -6) Erga nosmetipsos, fragiles, infirmos, ut propter defectus nostros animo non cadamus...

3° Quomodo mansuetudo exercenda? —1) Moderate ac benigne semper respondendo. -2) Vel opportune tacendo, vel -3) cedendo semper *usque ad altare*: i. e. quoad obstat ipsa Dei lex et propria conscientia; imitando nimirum mansuetudinem Salvatoris, *qui quum malediceretur, non maledicebat; quum pateretur, non comminabatur: tradebat autem judicanti se injuste*. I Pet. II, 23.

4° Quænam merces mitibus promittitur? — *Possidebunt terram*. Videlicet in hac vita possidebunt terram, possidendo corda, sicut *Agnus dominator terræ*. Nimirum -1) possidebunt cor suum, passionibus suis moderando. -2) Possidebunt corda aliorum, fiduciam et amorem sibi conciliando, violentiam vincendo, sicut arena mollis vincit impetum injecti lapidis; iram compescendo, secundum illud: *Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furorem* (Prov. XV, 1). —3) Possidebunt Cor Jesu. Cum mansuetis enim Deus libenter conversatur, et familiariter agit, sicut cum mitissimo Moyse et cum mansueto David: *Docebit mites vias suas*. Ps. XXIV.

In vita autem futura, possidebunt terram viventium. -1) Triumphabunt cum Agno, ubi jam triumphant Martyres, et Apostoli, qui olim missi tanquam agni in medio luporum, nunc palmas tenent, quas mansuetudine collegerunt.—2) Possidebunt *terram* post devictos fluctus hujus sæculi. -3) Possidebunt *terram viventium*, ubi fons vitæ; ubi vita plena: vita intellectus, vita cordis, imo vita quoque sensuum, postquam per resurrectionem *reformatum fuerit corpus humi-*

litis nostræ, configuratum corpori claritatis Christi. Phil. III, 21.

6° Huic beatitudini opponit mundus beatitudinem suam, dicens : *Beati victores!* Illi nempe, qui non sicut mites adversantibus sibi cedunt, sed in eos prævalent. — At hæc beatitudo falsa est : nam victores hujusmodi oppressores esse solent, ab omnibus timentur, odio habentur, et sæpe vicissim profligantur. Mox autem incidunt in manus omnipotentis Dei, *patris orphanorum et judicis viduarum* (Ps. LXVII). — *Mea est ultio, et ego retribuam in tempore.* Deut. XXXII, 35.

Beati qui lugent : quoniam ipsi consolabuntur.

1° Sanctus luctus est qui procedit a Spiritu sancto, -1) quum quis removet a se vana gaudia et jucunditates sæculi ; -2) quum dolet ob quamlibet spiritualem miseriam : ob peccata propria et aliorum, ob exiguum progressum suum in spiritu, etc. Sic Dominus flevit in præsepio, in conspectu Lazari defuncti, in conspectu Jerusalem, in horto Olivarum... —3) Nequaquam vero sanctus luctus est, qui ex motivo temporali procedit : ut quum tristatur quis ob adversam valetudinem, ob adversam fortunam, ob humiliationem... Potest autem et debet Christianus hujusmodi adversitatibus sanctificari, per resignationem et patientiam. *Quæ secundum Deum tristitia est, pænitentiam in salutem stabilem operatur ; sæculi autem tristitia mortem operatur.* II Cor. VII, 10.

2° Merces lugentium erit consolatio beata.—In hoc mundo enim internam Spiritus sancti Paracliti consolationem experientur, et consolabuntur sicut Magdalena, Petrus, Monica : vel accipiendo remissionem iniquitatum suarum : *Remittuntur tibi peccata tua* (Luc. VII, 48) ; vel impetrando conversionem aliorum. — In futuro autem sæculo, absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et induet eos stola jucunditatis, atque introducet in nuptias et gaudia æterna. *Tristitia vestra vertetur in gaudium.* Joan. XVI, 20.

3° Huic beatitudini opponit mundus beatitudinem falsam, dicens : *Beati qui rident, et jucunditatibus sæculi abundant!* At Veritas mundum arguit mendacii, inclamans : *Væ vobis*

qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis (Luc. VI, 25). Scilicet in hac vita sæpe risus dolore miscebitur, et extrema gaudii luctus occupat (Prov. XIV, 13); in futura vero, erit fletus et stridor dentium. Matth. VIII, 12.

Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam : quoniam ipsi saturabuntur.

1° Illi *esuriunt et sitiunt justitiam*, qui bonorum spiritualium pretium æstimantes, ardenti ea desiderio appetunt, sicut avarus thesauros hujus mundi, sicut cervus sitibundus aquas : *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus* (Ps. XLI). — Tales sunt, -1) qui fastidiunt terrena bona. -2) Qui sanctificationem suam unice appetentes, humilitatem sitiunt, patientiam, etc., omni-que pretio illas virtutes consequi volunt. -3) Qui sicut Christus, unice esuriunt voluntatem Patris cœlestis. -4) Qui sicut Christus, sitiunt salutem animarum. — Porro hæc fames excitatur abstinendo a cibis fallacibus hujus mundi; nec non sancta meditatione excellentiam spiritualium bonorum considerando, imo etiam gustando : *Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus*. Ps. XXXIII.

2° Sancta fames et sitis explebitur : *Saturabuntur*. Scilicet saturabuntur, -1) in hac vita : nam *viri desideriorum* sicut Daniel, exaudiuntur a Deo. *Qui replet in bonis desiderium tuum* (Ps. CII). — *Esurientes implevit bonis* (Luc. I, 53). — *Si quis sitit, veniat ad me et bibat* (Joan. VII, 37). — Invento autem thesauro suo anima plene satiata exclamat : *Quid mihi est in cœlo, et a te quid volui super terram?* (Ps. LXXII). — -2) In vita futura *inebriabuntur ab ubertate domus Dei*, satiabuntur *cum apparuerit gloria ejus*. Ps. XXXV et XVI.

3° Beatitudo falsa huic opposita, est saturitas mundana, quæ sic fere proponitur : *Beati qui a fame justitiæ, et a molesto jugo religionis liberi, deliciis et honoribus cor suum explere possunt!* — Cui Dominus opponit : *Væ vobis qui saturati estis, quia esurietis* (Luc. VI, 25). Saturos namque eos appellat, qui bonis temporalibus sunt pleni; ex quo fit ut non esuriant justitiam, sed fastidio quodam illam abhorreant,

juxta illud Sapientis : *Anima saturata calcabit favum* (Prov. XXVII, 7). Porro esurient in hac vita, cum nequaquam cor suum explere possint ; et in futura, sicut dives epulo, fame et siti torquebuntur æterna.

Beati misericordes : quoniam ipsi misericordiam consequentur.

1° Illi *misericordes* sunt, qui erga quoscumque, sive corpore sive anima miseros, commiseratione moventur ; eosque per opera misericordiæ corporalia et spiritualia juvant (1).

2° *Misericordiam consequentur* a Deo, nempe ab omnibus miseriis, tam corporis quam spiritus, liberationem : in hac quidem vita quantum expedit ; in futura vero plene et perfecte, secundum mensuram tamen, qua usi fuerint erga proximos. In præsentī ergo consequentur remissionem peccatorum, sur-rectionem a lapsu, conversionem multorum, subsidia quoque temporalia, et singulares Dei favores, ut misericordissimo Vincentio a Paulo contigit ; postea vero *misericordias Domini in æternum cantabunt*. Ps. LXXXVIII.

3° Huic beatitudini opponit mundus prosperitatem et egoismum, dicens : *Beati qui misericordia aut adjutorio nullo indigent !* At væ illis est, in hoc sæculo et in futuro. Nam fragilis est hujus mundi prosperitas ; et *judicium erit sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam*. Jac. II, 13.

Beati mundo corde : quoniam ipsi Deum videbunt.

1° Perfecta *cordis mundities* est perfecta *charitas*, cum tribus illis circumstantiis quas posuit Apostolus : *De corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta* (I Tim. I, 5). Hanc autem possident, qui abluerunt sua peccata præterita, et deinceps ab omni specie mala abstinēt ; qui mentem sanctis cogitationibus ac desideriis replent ; qui simpliciter ambulant, cum Deo et cum hominibus agendo in veritate sincera et intentione pura, absque duplicitate et fraudibus.

(1) Cf. supra, *Domin. 1 post Pentec.* pag. 54

Hujusmodi enim homines mundi sunt ab omni inquinamento carnis et spiritus. II Cor. VII, 1.

2° *Deum videbunt* per fidem in hac vita, et per speciem in futura. Hic enim fide viva videbunt Deum et res divinas in oratione ; — videbunt Deum ubique præsentem, ejusque attributa, sapientiam, bonitatem, potentiam ; — videbunt Deum ejusque voluntatem ac providentiam, sub omni velamine, in omni cruce, officio vel eventu occurrente... Oculi enim eorum non tenebuntur quominus Dominum agnoscant (Luc. XXIV, 16). — Postea vero, quum apparuerit, videbunt eum sicuti est, et similes ei erunt ; videbunt aperte tunc quæcumque nunc credunt : *Nunc per speculum, in ænigmate ; tunc autem facie ad faciem. II Cor. XIII, 12.*

3° Munditiæ cordis opponit mundus honestatem externam, et dicit : *Beati qui oculis hominum irreprehensibiles et inculpato sunt !* — At homo videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor (I Reg. XVI, 7). Quare illis qui speciem externam tantum curant, illud intonat Christus : *Væ vobis, Scribæ et Pharisei hypocritæ : quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ a foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitia* (Matth. XXIII, 27). — Non videbunt Deum, neque in hac vita, neque in futura ; sed videbunt conscientiam suam sicuti est, revelatam, non tantum oculis suis, sed etiam oculis totius mundi...

Beati pacifici : quoniam filii Dei vocabuntur.

1° *Pacifici* sunt, qui pacem Christi, illam quam Dominus dedit nobis, et sibimet custodiunt, et aliis tribuere satagunt. Quæ pax non est *quomodo mundus eam dat* (Joan, XIV, 27) ; sed pax bonæ conscientiæ, pax patientiæ, humilitatis, charitatis, conformitatis cum voluntate divina...

2° *Filii Dei vocabuntur*, tum sæpe ab hominibus, qui eos amabunt et reverebuntur ; tum semper a Deo : quia tales erunt ratione similitudinis cum Deo, et amoris specialis quo diligentur a Deo, in hac vita et in futura.

3° Beatitudo falsa huic opposita, est pax mundana : *Beati qui bonis hujus mundi pacifice fruuntur, qui pacem habent*

in substantia sua! -- At hæc pax, per mortem, tum temporalem, tum æternam, mox turbabitur. *O mors! quam amara est memoria tua, homini pacem habenti in substantia sua!* Eccli. XLI, 1.

*Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam :
quoniam ipsorum est regnum cœlorum.*

1° Justorum beatificæ persecutiones sunt omne genus injuriarum et afflictionum, in facultatibus, in honore, in consolatione, in sanitate ac vita, quæ omnibus certa mensura conceduntur : *Omnes enim qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur* (II Tim. III, 12). — *Si me persecuti sunt, et vos persequentur* (Joan. XV, 20). — Eas inferunt dæmones, vel homines, dæmonum ministri, vel ipsa inimica caro, quæ concupiscit adversus spiritum. Gal. V, 17.

2° *Ipsorum est regnum cœlorum*, non tantum in futuro sæculo, sed etiam in præsentī. In hac vita regnum cœlorum acquirunt, -1) per triumphos fidei et gratiæ : persecutio enim et crux est instrumentum propagandæ fidei apud gentiles, et augendæ gratiæ in proprio corde; quoniam per crucem mundus victus est, et vincetur usque in finem. *Regnum cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt illud* (Matth. XI, 12). -2) Per prægustatum gaudii cœlestis. *Superabundo gaudio in omni tribulatione nostra* (II Cor. VII, 4). — *Non est enim regnum Dei esca et potus; sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto.* Rom. XIV, 17.

In altera vita athletas Domini manet regnum gloriæ, immarcessibilis gloriæ corona. *Momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis* (II Cor. IV, 17). — *Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis... faciam illum columnam in templo Dei mei.... et scribam super eum nomen Dei mei.... dabo ei sedere mecum in throno meo : sicut et ego vici, et sedi cum Patre meo in throno ejus.* Apoc. III, 5, 12, 21.

3° Huic beatitudini beatitudo falsa opponitur, *libertas*. Clamat enim mundus : *Beati qui a vinculis religionis et conscientiæ sunt liberi!* Scilicet dum justi serviunt Deo et con-

scientiæ usque ad mortem, viri impii, omni religionis vinculo excusso, divitiis suis bonisque naturæ liberrime se frui jactant. Quare iniquo odio animati, quidquid religiosum est, ipsosque Dei servos cum religionis jugo, per vim destruere vellent : *Dirumpamus vincula eorum, et projiciamus a nobis jugum ipsorum. Qui habitat in cælis irridebit eos, et Dominus subsannabit eos... Et nunc, reges, intelligite : erudimini, qui judicatis terram... Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, et pereatis de via justa. Cum exarserit in brevi ira ejus, beati omnes qui confidunt in eo.* Ps. II.

Beati ergo, non illi qui persecutionibus sunt liberi, neque qui eas inferunt ; sed illi qui confidunt in Deo, cui serviunt, constanter in mediis tribulationibus ipsi inhærentes ; imo, quanto gravior fuerit probatio, tanto magis gaudentes, memores verbi Domini Jesu : *Gaudete in illa die et exsultate.* Luc. VI, 23.

Gaudete et exsultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.

En beatitudo cœlestis (1), gaudii causa in omni labore ac tribulatione nostra.

1º Quænam hæc merces copiosa erit? vel quid est cœlum quod nobis promittitur? R. In hac mortali vita cognoscere illud non possumus, — nisi imperfecte valde, per speculum, in ænigmate ; — in exitu autem ex hac vita, videbimus sicuti est, et videndo *exsultabimus lætitia inenarrabili et glorificata.* I Pet. I, 8.

-1) Non possumus in hac vita cognoscere bona cœlestia : sicut enim homo qui cæcus natus est, splendorem solis aut pulchritudinem naturæ intelligere nequit, quum lumine careat, sine quo terrestria corpora videri non possunt ; similiter nos cœlestia percipere non possumus, donec lumine gloriæ instruamur...

(1) Cf. *Adjumenta*, argum. 50, de *Paradiso*. — Item, *Elementa Theol. dogm.* tom. 2, tract. 19, de *Novissimis*, nn. 86, 225 seqq. de *cælo, beatitudine, lumine gloriæ*, etc.

-2) Habemus tamen in hoc mundo lucem fidei, quo velut in ænigmate atque imagine, aliquam umbram, aliquem radium cœlestis splendoris percipere nobis datur. Transfiguratio Domini, ejus resurrectio et ascensio, ejus apparitiones, quibus sese spectabilem S. Paulo, S. Theresiæ, etc. obtulit, radium aliquem, etsi pallidum et mortalibus nostris oculis attemperatum, cœlestis claritatis exhibent. — His addantur verba Scripturæ bene multa, ut hæc Isaïæ : *Respice Sion civitatem solemnitatis nostræ : oculi tui videbunt Jerusalem, habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit; nec auferentur clavi ejus in sempiternum, et omnes funiculi ejus non rumpentur: quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster* (Isai. XXXIII, 20). — Ut etiam hæc Joannis : *Et ego, Joannes, vidi sanctam civitatem Jerusalem novam, descendentem de cœlo a Deo... habentem claritatem Dei : et lumen ejus simile lapidi pretioso tanquam lapidi jaspidis, sicut crystallum... Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide; ipsa vero civitas aurum mundum, simile vitro mundo. Et fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata... Et singulæ portæ erant ex singulis margaritis: et platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum. Et templum non vidi in ea : Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, et Agnus. Et civitas non eget sole neque luna, ut luceant in ea: nam claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est Agnus... Et ostendit mihi (angelus) fluvium aquæ vitæ, splendidum tanquam crystallum, procedentem de sede Dei et Agni. In medio plateæ ejus, et ex utraque parte fluminis, lignum vitæ .. Et omne maledictum non erit amplius : sed sedes Dei et Agni in illa erunt, et servi ejus servient illi. Et videbunt faciem ejus, et nomen ejus in frontibus eorum. Et nox ultra non erit; et non egebunt lumine lucernæ neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos : et regnabunt in sæcula sæculorum... Beati qui lavant stolas suas in sanguine Agni; ut sit potestas eorum in ligno vitæ, et per portas intrent in civitatem. Apoc. XXI, XXII.*

-3) In exitu ex hac vita, ea quæ nunc credimus, videbimus : *Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus : quoniam*

videbimus eum sicuti est (I Joan. III, 2).—Videbimus angelos, excipientes nos ut fratres; — Sanctos Domini, *fulgentes sicut solem in regno Patris eorum*, amplectentes nos ut commilitones et socios;— Beatam Virginem,... — ipsum Christum,... qui ostendet nos Patri, e cujus ore audiemus hæc suavissima verba: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, conformis factus imaginis Filii mei unigeniti. Euge, serve bone et fidelis, intra in gaudium Domini tui!...*

2º Quomodo hanc mercedem mereri debeamus, -1) clare a Christo indicatur, dum Beatitudines, quæ in evangelica abnegatione consistunt, nobis proponit;... -2) ab ipsis Sanctis, jam cum Christo triumphantibus, discimus: quos vidit Joannes *amictos stolis albis, et palmas in manibus eorum.... qui venerunt de tribulatione magna, et laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni*, Apoc. VII, 9, 14.

INDEX.

	PAG.
<i>Dominica infra octavam Ascensionis</i>	4
Evangelium : <i>Quum venerit Paraclitus</i>	4
Explicatio prima	1
Explicatio secunda	3
<i>Dominica Pentecostes.</i>	
Schema prævium, <i>de mysterio adventus Spiritus sancti</i>	12
Evangelium : <i>Si quis diligit me, sermonem meum servabit.</i>	20
Explicatio prima	20
Explicatio secunda	27
<i>In festo SS. Trinitatis.</i>	
Schema prævium, <i>de mysterio SS. Trinitatis</i>	36
Evangelium : <i>Data est mihi omnis potestas</i>	41
Explicatio prima	41
Explicatio secunda	46
<i>Dominica prima post Pentecosten, quæ incidit in festum SS. Trinitatis.</i>	
Evangelium : <i>Estote misericordes</i>	54
Explicatio prima	55
Explicatio secunda	60
<i>In solemnitate Corporis Christi.</i>	
Evangelium : <i>Caro mea vere est cibus</i>	67
Explicatio prima	67
Explicatio secunda	74
<i>Dominica secunda post Pentecosten.</i>	
Evangelium : <i>Homo quidam fecit cœnam magnam</i>	81
Explicatio prima	81
Explicatio secunda	86

Dominica tertia post Pentecosten.

Evangelium : Ovis perdita, et drachma perdita.	95
Explicatio prima	94
Explicatio secunda	99

Dominica quarta post Pentecosten.

Evangelium : Piscatio miraculosa et assumptio Petri in piscato- rem hominum	107
Explicatio prima	108
Explicatio secunda	117

Dominica quinta post Pentecosten.

Evangelium : Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scriba- rum et Phariseorum	125
Explicatio prima	125
Explicatio secunda	150

Dominica sexta post Pentecosten.

Evangelium : Multiplicatio septem panum.	156
Explicatio prima	157
Explicatio secunda	141

Dominica septima post Pentecosten.

Evangelium : A fructibus eorum cognoscetis eos.	147
Explicatio prima	147
Explicatio secunda	152

Dominica octava post Pentecosten.

Evangelium : Parabola villici iniqui.	159
Explicatio prima	160
Explicatio secunda	168

Dominica nona post Pentecosten.

Evangelium : Jesus flens super Jerusalem, et ejiciens vendentes e templo	174
Explicatio prima	175
Explicatio secunda	184

Dominica decima post Pentecosten.

Evangelium : Parabola Pharisei et Publicani	191
Explicatio prima	191
Explicatio secunda	198

Dominica undecima post Pentecosten.

Evangelium : Sanatio hominis surdi et muti	201
Explicatio prima	204
Explicatio secunda	209

Dominica duodecima post Pentecosten.

Evangelium : <i>Parabola boni Samaritani</i>	215
Explicatio prima	216
Explicatio secunda	225

Dominica decima tertia post Pentecosten.

Evangelium : <i>Decem leprosi</i>	234
Explicatio prima	234
Explicatio secunda	240

Dominica decima quarta post Pentecosten.

Evangelium : <i>Nemo potest duobus dominis servire</i>	246
Explicatio prima	247
Explicatio secunda	255

Dominica decima quinta post Pentecosten.

Evangelium : <i>Resurrectio filii viduæ Naim</i>	264
Explicatio prima	264
Explicatio secunda	271

Dominica decima sexta post Pentecosten.

Evangelium : <i>Hydropicus sanatus ; parabola de novissimo loco</i>	277
Explicatio prima	278
Explicatio secunda	285

Dominica decima septima post Pentecosten.

Evangelium : <i>Mandatum magnum ; Christus filius David</i>	292
Explicatio prima	293
Explicatio secunda	302

Dominica decima octava post Pentecosten.

Evangelium : <i>Paralyticus sanatus</i>	308
Explicatio prima	309
Explicatio secunda	315

Dominica decima nona post Pentecosten.

Evangelium : <i>Parabola de nuptiis regalibus</i>	321
Explicatio prima	322
Explicatio secunda	327

Dominica vigesima post Pentecosten.

Evangelium : <i>Filius reguli sanatus</i>	333
Explicatio prima	333
Explicatio secunda	338

Dominica vigesima prima post Pentecosten.

Evangelium : <i>Parabola improbi debitoris</i>	344
Explicatio prima	345
Explicatio secunda	349

Dominica vigesima secunda post Pentecosten.

Evangelium : <i>Licet censum dare Cæsari, an non?</i>	355
Explicatio prima	356
Explicatio secunda	361

Dominica vigesima tertia post Pentecosten.

Evangelium : <i>Resurrectio filiae Jairi; sanatio mulieris a fluxu sanguinis</i>	369
Explicatio prima	371
Explicatio secunda	379

Dominica vigesima quarta post Pentecosten.

Evangelium : <i>Cum videritis abominationem desolationis</i>	390
Explicatio prima	391
Explicatio secunda	399

Feria sexta post octavam Corporis Christi, in festo SS. Cordis Jesu.

Evangelium : <i>Unus militum lancea latus ejus aperuit</i>	406
Explicatio prima	406
Explicatio secunda	411

Die XXIX Junii, in festo SS. Apostolorum Petri et Pauli.

Evangelium : <i>Tu es Petrus</i>	418
Explicatio prima	419
Explicatio secunda	429

Die XV Augusti, in Assumptione B. Mariæ Virginis.

Evangelium : <i>Maria optimam partem elegit</i>	438
Explicatio prima	438
Explicatio secunda	446

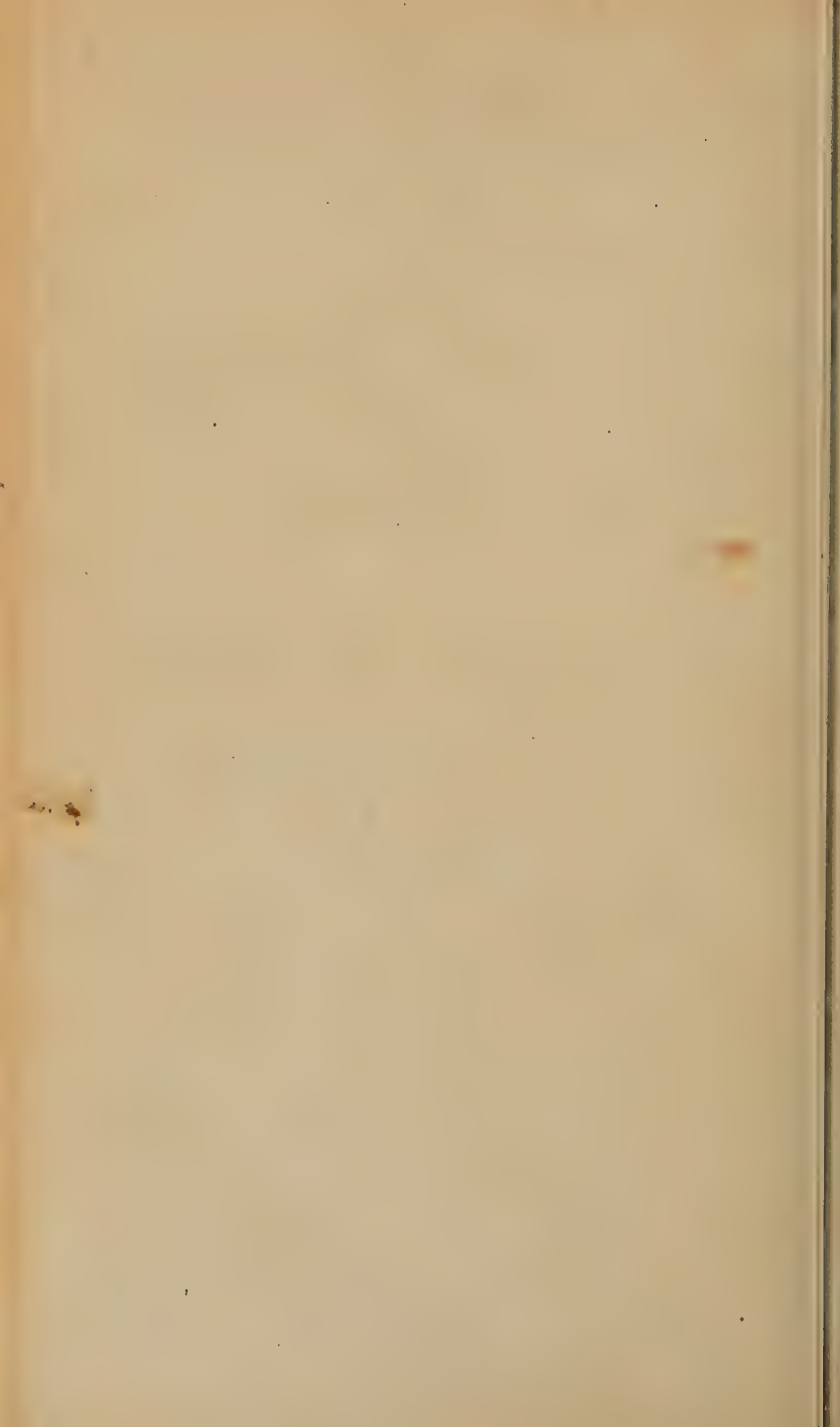
Dominica prima Septembris, in festo S. Angeli custodis.

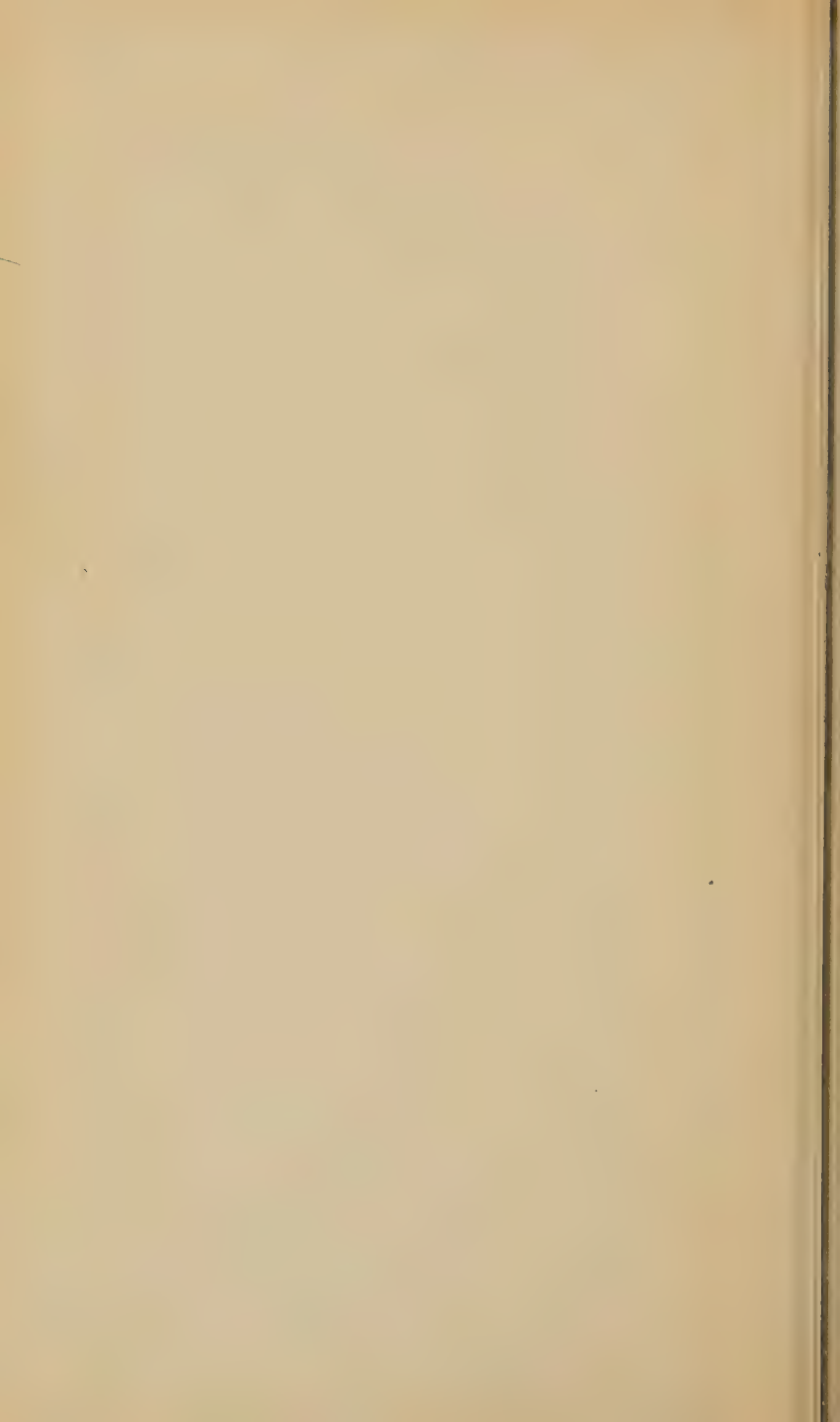
Evangelium : <i>Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris</i>	453
Explicatio prima	455
Explicatio secunda	463

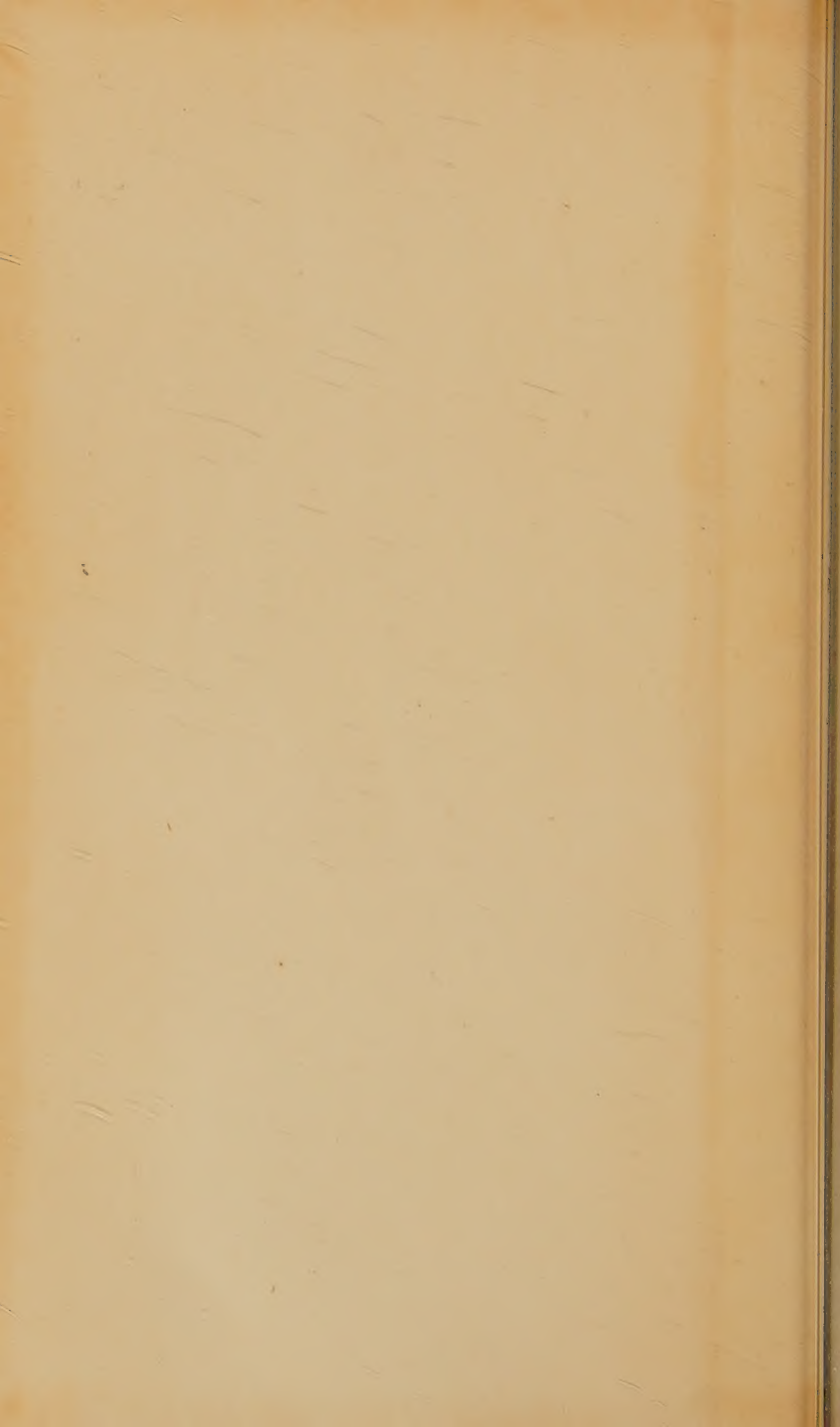
Die I Novembris, in festo omnium Sanctorum.

Evangelium : <i>Beati pauperes spiritu.</i>	472
Explicatio prima	473
Explicatio secunda	482

251.8
SCH68

3104

SCHOUPPE, S.J.: F.X.

AUTHOR

Evangelia Dominicarum ac

TITLE Festorum

Tom II.

DATE
LOANED

BORROWER'S NAME

ROOM
NUMBER

STORAGE - CBFL

3104

